Sven A. Lovén

KRING MOUNT ELGON
MED VITA VÄNNER OCH SVARTA

KRING MOUNT ELGON

KRING MOUNT ELGON

MED VITA VÄNNER OCH SVARTA

Anteckningar
om
Mount Elgonexpeditionens
öden och äventyr

av

SVEN A. LOVÉN

A.-B. SVENSKA TEKNOLOGFÖRENINGENS FÖRLAG
I DISTRIBUTION
Stockholm
1921

Nordisk Rotogravyr
Stockholm
1921

DESSA ANTECKNINGAR
TILLÄGNAS
mina barn och barnbarn i förhoppning
att de må finna vägen till
växternas och djurens
underbara
värld

Företal

Sällan finner man vila och vederkvickelse genom att göra ingenting. Ett ansträngt hjärncentrum fortsätter sin onyttiga självverksamhet, om icke dess granncentra tvingas i funktion av nya positiva arbetsuppgifter.

Må denna min uppfattning utgöra ett försvar för min tilltagsenhet att starta en vetenskaplig expedition till Afrika, ehuru jag ingalunda kunnat så förbereda mig för denna uppgift, som önskligt varit. Ett levande intresse för zoologien alltsedan ungdomsåren må även vara en ursäkt — till min berömmelse må förnämligast lända, att jag lyckats skaffa så goda medarbetare på färden.

Det första pressmeddelandet om mina reseplaner såg dagen i redaktör Bülows — den kände skämtaren — tidning i Lund under en form, som hotade bringa den planerade expeditionen i vanrykte. En notis om ett 20-års studentjubileum i Lund slutade nämligen med uttalandet, att en direktör från Stockholm under småtimmarna föreslagit en av universitetets mera lovande yngre docenter att följa med och fånga flugor i Spanien.

Det var emellertid icke Spanien utan Ost-Afrika, som planerna mest kretsade kring, och vad låg då närmare till hands än att stöta på min gamle vän och regementskamrat, Afrikakännaren och assistenten vid Riksmusei etnografiska avdelning, d:r Gerhard Lindblom, med förslag att vi tillsammans skulle starta en expedition. Min första tanke på Ruwenzori som expeditionens mål ändrades på Lindbloms förslag till Mount Elgon, och i samband därmed beslöt jag att skaffa en ung, duktig zoolog som deltagare i expeditionen. Valet stannade på amanuensen Hugo Granvik vid zoologiska institutionen i Lund.

Så startade då efter nödiga förberedelser den 1:sta mars 1920 den första svenska vetenskapliga expeditionen till Mount Elgon, bestående av d:r och fru Gerhard Lindblom (han hade hunnit förlova och gifta sig under förberedelserna), amanuensen Hugo Granvik samt mig själv och min fru.

Om expeditionens organisation, färden genom Europa, över Medelhavet, över Röda havet och Indiska oceanen, dopet vid passerandet av »linjen» m. m. har jag icke funnit nödigt att orientera läsaren. Vi börja berättelsen med starten från Londiani järnvägsstation, ej långt från Victoria Nyanza. Längre fram — i kapitel XV — förekommer dock utdrag ur dagboksanteckningar från de första veckorna i Afrika.

Avsikten med denna bok är icke att giva en resumé av expeditionens vetenskapliga resultat. D:r Lindblom kommer att självständigt behandla frågan om Elgons grottor och folk samt kavirondostammarnas etnografi. Amanuensen Granvik är sysselsatt med den vetenskapliga bearbetningen av expeditionens hemförda däggdjur samt 1.517 fåglar av 331 olika arter. Samlingarna i övrigt bearbetas i huvudsak vid Riksmusei olika avdelningar. De i fixeringsvätska nedlagda fostren har professor Broman vid Lunds universitet tagit hand om.

Om den ärade läsaren sålunda icke bör räkna med att i efterföljande kapitel erhålla nämnvärd tillökning i sin kunskap rörande vetenskapliga ting, så erbjudes honom likväl nu tillfälle att göra närmare bekantskap ej blott med mina vita och svarta vänner i Afrika, utan även med de krafter, som äro i rörelse för att stödja och ytterligare befordra den svenska naturvetenskapliga forskningen i de svartas världsdel. Innerst inne avser jag kanske främst med denna publikation att förmå dem av mina kända och okända vänner, som hava till valspråk richesse oblige, att i någon stund, då livsglädjen är opåverkad av betänksamhet och småsinne, tillkännagiva sin önskan att vara med om det stolta verket att skapa ekonomiska förutsättningar för den svenska naturvetenskapliga forskningens fortsatta glänsande frammarsch.

Blockhusudden i juli 1921.

Sven A. Lovén.

INNEHÅLL

Samtliga fotografier
äro tagna av författaren
med Graflex spegelreflexkamera.
Objektiven voro:
J. H. Dallmeyers Adon teleobjektiv,
Zeiss tessar 21 cm brännv. F. 4,5
Zeiss tessar 16,5 cm brännv.
F. 4,5.

1. KARTA ÖVER KENYA COLONY OCH UGANDA

EXPEDITIONENS FÄRDVÄGAR OCH INSAMLINGSOMRÅDEN

UTMÄRKTA MED PRICKLINJER

KAPITEL I

Med oxvagn från Londiani till Mount Elgon.

TVÅ väldiga oxvagnar skramlade den 5:te maj 1920 fram på vägen från Londiani norrut. Fjorton oxar drogo den ena, sexton den andra, och vartdera ekipaget styrdes av en svart kikujudrivare med en liten 12—13 års pojke som medhjälpare.

Oxdrivaren bar en respektingivande piska i handen, lång som 4 oxar i rad, men med endast meterlångt skaft. Med den trakterade han oxarna flitigt, än snärtande en slö oxe längst fram, än stötande piskskaftet med all kraft i buken på en nära gående. När vagnen närmade sig en skarp vägkrök och sålunda enligt vanliga naturlagar skulle dragas ned i innerdiket av det redan om kröken svängande långa oxspannet, rusade drivaren fram, upphävande vilda tjut, och tvingade med stötar, sparkar och piskrapp oxspannet att hålla ut yttersvängen och sålunda undvika den hotande vältningen.

Där vägen var rak, rätade han på sin svettiga, bronsfärgade kropp, knöt trasan om höfterna stadigare och utstötte ett kilometervitt ekande avgrundstjut, ha-ha-ha-ha, så det isade utefter ryggraden på oss européer och oxarna togo till traven.

Pojken, hans medhjälpare, hade ett rep bundet om hornen på de båda främsta oxarna och slet och knogade tappert för att få dem i rätt riktning.

Oxvagnarna med tillhörande drivare och pojkar voro förhyrda hos en engelsman i Londiani, men det är egentligen sydafrikanderna — boerna — som infört de stora oxvagnarna i Ost-Afrika. Ingen kan köra oxar som de, medge de engelska kolonisterna, som eljest ej gärna berömma sydafrikanderna och som med rätt oblida ögon se, att en god del av landet från Londiani ända bort mot Mount Elgon — Uasin Gishus högplatå — håller på att koloniseras av dem.

Londiani, en järnvägsstation c:a 2.000 meter över havet, 64 svenska mil fågelvägen från hamnstaden Mombasa vid Zansibarkusten och 9 svenska mil från Victoria Nyanza, är för närvarande utgångspunkten för kolonisationen av denna högplatå. Med anledning därav nedlägga kolonialmyndigheterna mycket arbete på ordnandet av vägförhållanden norrut från Londiani, men tropikregnen i förening med de tunga oxvagntransporterna medföra likväl, att man ofta föredrager att köra vagnarna genom terrängen framför att låta dem plöja sig fram i det rödsvarta gyttjebälte, som markerar den egentliga vägen.

De två första dagarna skulle vi stiga c:a 700 meter över Londianis höjd och passera ekvatorn, denna gång från söder till norr. Knappt hade vi kommit över den första lilla bäcken, förrän ett brakande hördes från vagnarna. Allmän fråga: Se så, skall det redan börja? Vi tre manliga expeditionsdeltagare välsignade emellertid ödet då vi funno, att det ej var någon av våra över 50 lådor, som ramlat ned, utan endast det för damerna hopspikade soltältet på ena vagnens akterända, som brakat sönder. Leverantören hade galant försäkrat, att tältet vore utomordentligt väl gjort, just med hänsyn till expeditionens älskvärda damer, men nu fingo dessa lära, att man ej kan lita på de otäcka karlarna mer i Afrika än i Europa. Våra fruar sågo också litet betänksamma och långnästa ut, men blevo strax litet gladare, då jag försäkrade, att det vore mycket nyttigare och trevligare att gå till fots — och att vi ytterst sällan skulle avancera mer än tre svenska mil om dagen.

Första nattlägret valdes vid foten av en backe om ungefär Katarinahissens dubbla höjd. Oxarna spändes från och började strax belåtet beta invid lägerplatsen. Eldarna tändes, tälten togos ned från vagnarna och restes, vatten hämtades för en mer än vanligt nödvändig tvagningsprocedur samt för kokningen, och slutligen serverades i skymningen den första middagen under fältförhållanden. Trötta och belåtna gingo vi sedan att avprova våra tältsängar. Vilan blev emellertid särdeles obetydlig. Negrerna — vi hade ungefär 25 stycken med oss — började hosta, oxarna läto höra snarlika ljud, och vi själva började vända på oss i bäddarna, förvånade över den isande köld, som från tältsängarnas undersida tycktes vilja genomtränga hela kroppen. Olika medel tillgrepos, allt efter vars och ens smak, för värmens bevarande; för

min del steg jag upp mitt i natten, klädde mig väl med den gamla grå militärkappan ytterst och smög ut i mörkret, beväpnad med en hagelbössa och ett kulgevär.

Vägen löpte strax bredvid lägerplatsen. Vid stjärnornas sparsamma sken kunde man följa den bortemot backen. Där återvände livsandarna snart, så man kände sig både varm till kroppen och nöjd till själen. Natten var i själva verket härlig och luften var ju ren alpluft. Vi voro också redan på c:a 2.300 meter över havet, alltså högre än Sveriges högsta topp, Kebnekaise, som mäter 2.123 meter. I vägkrökarna passade jag länge för att om möjligt få se nattens rovdjur smyga fram på den breda vägbanan mellan de höga urskogsträden, men inga visade sig.

En kvart före sex började det ljusna i öster, och samtidigt fick skogen liv. Småfåglarna gåvo från sig enstaka locktoner, och sedan övergingo de till den mera fulländade repertoaren. Turacusfåglarna stämde därpå i med rullande och skorrande läten så det ekade i skogen. Markattorna läto då och då höra sitt hastigt utslungade »tjao», och slutligen hördes från tätaste urskogen ett med våldsam kraft frampressat utdraget rullande strupljud, som efter vad jag längre fram lyckades konstatera härrörde från de vackra svart och vita Colobusaporna. När hela denna mångfald av ljud strömmade mot mig som kraftigast, böjde jag knäna, kröp ofrivilligt ihop och höll andan som jag märkt att man stundom gör, då en mäktig orkester griper en och med sina svängningstal skakar den stackars stofthyddan.

Varm och utvilad promenerade jag sedan utför backen igen, medan gröna papegojor med snabba vingslag pilade genom luften, utstötande gälla, visslande skrik.

Vid framkomsten lyckades jag uppväcka de medresandes odelade förargelse över att sitta med uppknäppt kappa och tala om hur skönt det var, medan de huttrade av köld. Men morgongröten — en kärleksgåva från fru Lindbloms föräldrahem — och den strålande solen åstadkommo snart harmoni i stämningen.

Den andra dagen fick sin betydelse genom tvenne märkliga händelser, den ena att ekvatorn passerades, den andra att Granvik någonstädes i trakten därav tappade sin älsklingssnugga, världens förnämligaste pipa, enligt hans påstående, inköpt i Paris under nedresan till tropikerna. Denna förlust blev ett kärt samtalsämne under den återstående tiden i Afrika och gjorde så djupt intryck

på oss övriga deltagare i expeditionen, att min hustru under hemfärden letade reda på den affär i Paris, där pipan inköpts, och jag själv därefter skaffade en likadan pipa att användas vid högtidliga tillfällen och förvaras som en dyrgrip bland familje-klenoderna. I sanningens intresse måste jag emellertid tillstå, att klenoden icke kunnat avvinna pipkännarna bland mina vänner nämnvärt intresse.

Utsikten från vägen var den andra och tredje dagen omväx-lande och imponerande. Terrängen var mycket kuperad, och vida, öppna fält omväxlade med täta skogsbestånd. Däggdjur var det emellertid ont om, och vi gladdes därför, då vi den tredje natten hörde lejonen ryta kring vårt läger, ty då kunde vi förstå, att större villebråd också skulle finnas i närheten.

Mycket riktigt upptäckte vi också nästa dag ganska rikligt med Oribiantiloper, som togo sig fram genom det höga gräset, görande eleganta luftsprång med regelbundna mellanrum. Nybörjarens prövningar på den afrikanska jaktmarken fingo vi nu känna på. Vi voro för säkra på vårt byte i början och måste därför upp-leva bl. a. den smäleken, att den jättelika hornkorpen, som visade sig då och då, promenerade ifrån oss över slätterna. Så små-ningom lyckades vi dock fälla två Oribis samt en Jacksons harte-beest, så att negrerna och vi själva fingo det kött vi behövde, till omväxling med de mer eller mindre läckra fåglar Granvik och jag brukade hembjuda åt köket, såsom duva, Turacus, becka-sin och papegoja.

Om dagarna under denna 23-milafärd upp till Elgon voro fyllda av allehanda intressanta iakttagelser, så utgjorde säkert kvällarna vid lägerelden ändå de stämningsfullaste stunderna på dygnet. Våra negrer hade till största delen engagerats av Lind-blom från wakamba-stammen, och som han behärskade deras språk och kände deras vanor nästan bättre än de själva, kommo vi snart lite var på förtrolig fot med dem. Ofta sutto vi till-sammans kring en större eld, och Lindblom kunde då få dem att göra ungefär vad han ville. Han började själv med att be-rätta en rolig historia, och sedan var det ju deras tur att fort-sätta. Ibland dansade de, men någon riktig kläm på dansen blev det dock ej, ty negerflickor saknades och våra damer vägrade energiskt att deltaga i dansen, vilket man ju ej må undra på då den verkligen emellanåt var lite besynnerlig. I en dans utgjordes

det bärande momentet, om man så får uttrycka sig, av att kontrahenterna skulle gnida kinderna mot varandra.

Verkliga högtidsstunder blev det, då Granvik tog fram sin fiol och i nattens tystnad framtrollade de härligaste melodier. Ibland satt han ensam och spelade, och det lär ej vara så lätt att avgöra, om det då var de vita eller de svarta, som njöto mest av musiken.

Med våra negrer stodo vi, som av det nu sagda torde framgå, på den bästa fot, men detta hindrade ej, att de mitt under färden en dag helt enkelt vägrade bära sina bördor och lade dem på vagnarna. — Ett litet myteri alltså.

Lindblom drog sig för att ta till hårdhandskarna, ty han ville som etnograf vara riktigt god vän med svartingarna för att kunna pumpa dem på deras hemligheter. Granvik som gammal pedagog förstod däremot genast vad klockan var slagen, och när t. o. m. damerna yrkade på att något skulle göras, förelåg ju det nödiga parlamentariska underlaget för expeditionschefens ingripande. Vagnarna stoppades upp, ledaren framkallades och ådömdes kiboko, 16 slag om jag minnes rätt. Kiboko är egentligen namnet på flodhäst, men har övergått att även beteckna piska av flodhästhud samt behandling med denna piska av en kroppsdel, som Vår Herre torde hava avsett för andra ändamål.

Stämningen var så pass osäker, att jag själv måste gå fram och gripa karlen i nacken och kasta honom på marken, för att man skulle förstå hur landet låg. Avstraffningen verkställdes därefter av Sergei, en vid expeditionen som polis anställd sudanes, med en kraft, som kom oss vita att välsigna det förhållandet, att människan har en kroppsdel, där inga ädlare organ äro placerade. Ett vackert drag hos delinkventen tyckte jag mig finna däri att han anhöll, att damerna först skulle vända sig bort innan bestraffningen verkställdes. Lindblom, som förstod saken bättre, förklarade emellertid senare, att mannens yrkande allenast berodde på, att han ej kunde uthärda tanken på, att föraktliga kvinnor skulle åse hans förödmjukelse. Hans farhåga i detta avseende var emellertid skäligen onödig, ty de båda fruarna sutto redan sedan länge uppe på en oxvagn med ryggen till, blundande och förkunnande att det hela var rysligt.

Sedan myteriledaren efter avstraffningen skickats iväg, kallades de andra bärarna fram, en efter en, och fingo bekräfta sin villighet att bära bördorna. Vår svarta preparator, Ndolo, bössbärarna och

uppassarna visade oförställd belåtenhet med att disciplinens band voro återupprättade, och så var det slut med all uppstudsighet för framtiden. Skräcken satt t. o. m. så kvar i folket, att när jag ett par månader senare återvände till huvudlägret efter en veckas jaktfärd till Swam River och Granvik anmälde kocken för att ha ätit upp hans mat och druckit ur hans kaffe, samma kock efter avslutat förhör, då jag höjde högra handen, lade benen på ryggen, försvann mellan akasiorna och ej syntes till på 8 dagar. Då han återkom, befanns det, att han gett sig iväg milavägar söderut till den välvillige hövdingen Lindblom, för att klaga sin nöd. Dennes förbön hjälpte verkligen också så långt, att den oduglige kocken — Maili hette han — slapp undan med omedelbart avsked.

Framåt gick färden; vi kommo ned på slättlandet, där akasiorna stodo glesa och bergen framträdde som svaga, blekblå silhuetter. På halva vägen gjorde vi ett uppehåll i nybyggarestaden Eldoret, där Pioneer Hotel erbjöd sina lockelser och honoratiores och traktens farmare tävlade i det vänliga tillropet: come along and have a drink. Vi sammanträffade där också med vår landsman, baron Fägerskiöld, välbeställd lantmätare i regeringens tjänst, allas vän och en vida berömd storjägare.

Så fortsatte vi mot Mount Elgon, som nu började avteckna sitt väldiga massiv mot horisonten i nordväst. Med magisk kraft lockade oss berget, och vi ville påskynda takten; men eftertanken, som bjöd oss inhämta noggranna upplysningar om lämpligaste platsen för vårt huvudläger, tvingade oss att i stället nu gå mera långsamt fram och rådgöra såväl med de svarta som med de vita å de spridda farmerna.

Vid River Rongai, vid norrmannen Sundes såg, där längst uppåt berget är säkert bästa platsen sade allt flera. Där ha Ni nära till elgoni-hövdingen Arap Kasisi och blott c:a 6 svenska mil till district-commissionern för Transent Nzoya, Mr. Champion. Man tillade att Sunde var en hedersman, som kunde bliva oss till både nytta och trevnad.

Så ställde vi då kosan till River Rongai, omfamnade vännen Sunde — vi skandinaver bli snart vänner och landsmän i främmande världsdelar — och läto oxvagnarna lossa godset på allvar. När de vände åter de 23 svenska milen till Londiani och vi hörde de sista avgrundstjuten ha-ha-ha-ha förtona nedåt akasieåsarna,

2. OXVAGNARNA NALKAS ELGONS FOT

3. ELGON: EN SVART SKÖNHET, SAMLANDE VED

4. ELGON: MORGONSTÄMNING VID KRAALEN

var det ju inte utan att åtminstone expeditionens damer kände sig lite övergivna, men Sunde och hans fru voro så fryntliga, och deras oxar gingo ju där och betade strax vid vår lägerplats, så vi kände oss snart riktigt hemma. Ja, det var nog inte utan att en och annan av de manliga deltagarna tänkte: Det är allt fan ändå att det skall finnas nybyggare ända borta vid Elgons fot.

Snart ha de vita förstört hela Afrika, suckade Lindblom.

KAPITEL II

Utefter River Rongai till hövdingen Arap Kasisi.

RIVER RONGAI är ingen märkelig flod, det är ju bara en liten bäck, som kommer där högt uppifrån Elgons toppar, men ändå är det något särskilt med den. Mitt under sitt lopp genom ur=skogsbältet på Mount Elgons sluttning kastar den sig fritt ut i luften från en klipphäll och bildar där, ej ett fall, men en skimrande silverslöja, som täcker ingången till en mäktig grotta, den vackraste av alla Elgons grottor. Ingeborgs grotta har Lindblom döpt den till, och man får väl tro att han döpt den vackraste grottan efter sin unga brud, som troget delat hans öden under den något även=tyrliga bröllopsresan dit ned till de underbara trakterna på gränsen mellan Ost=Afrika och Uganda.

Sedan sorlar River Rongai lugnt under urskogsträdens valv och lianernas och tistlarnas snår genom ett dalföre ner till vännen Sunde, som drog hit upp från Syd=Afrika och byggde en liten såg för ett par år sen.

Där börjar en ny lek med fall efter fall från den ena klipp=tröskeln efter den andra. Besvärligt är det att taga sig ned i flod=ravinen för människor, men vad ha de också där att göra. Nog finns det levande väsen ändå, som uppskatta den glada bergsbäcken. Blåaporna älska att springa över trädstammarna och grenarna, som bilda bryggor över forsarna, rödaporna älska att vid solnedgången leka i de högsta träd, som växa i ravinen nedanför urskogsgränsen, och babianerna hava letat reda på några klipphällar, där de kunna sola sig så gott som oåtkomliga för de elaka människorna, frid=störarna, som egentligen ej ha i dessa trakter att göra.

De svart och vita hornfåglarna besöka träden, som få sin sav från vattnet. Turacusfåglarna och duvorna hållas där ock, och allehanda småfåglar sjunga kärlekens och naturens lov ända ner

5. I RIVER RONGAIS RAVIN NEDANFÖR HUVUDLÄGRET KASTADE SIG VATTNET UTFÖR DEN ENA KLIPPTRÖSKELN EFTER DEN ANDRA (2.000 M Ö. H.)

6. BLOMMANDE MIMOSABUSKE (1.700 M)

7. FRÅN PARKLANDSKAPET VID ELGONS FOT (1.800 M)

till steppen, där träden bli allt mindre och ravinen krymper ihop till en vanlig bäckfåra. Buskbockar och de sällsynta små blå dikdiks dricka av vattnet, och man säger att den förnämliga situtunga-antilopen påträffats vid River Rongai's nedre lopp. Kanske den än sällsyntare bongon håller till i bambusnåren uppe vid övre trädgränsen.

Just där vännen Sunde har sin såg och hans oxar gå ned att dricka, bör man dväljas en middagsstund mellan elva och ett. Då komma fjärilarna för att dricka. Somliga fladdra helt banalt ned från ängarna och plantera sig i flockar på tiotal vid vattenfyllda eller fuktiga avtryck efter oxarnas klövar. Men de stora gröna och blå urskogsfjärilarna komma från höjden, segla fram över trädtopparna och åka så ned i glidflykt mot de stilla vattenpussarna och den fuktiga jorden vid sågdammen. Stundom ser man den sällsynta Papilio Rex, urskogsfjärilarnas konung, komma flygande med fasta vingslag; den är ej lätt att fånga, ty han gör blott ett kort besök vid dammen och svingar sig sedan, stolt och kraftig, bort över trädtopparna.

Att River Rongai ej är en vanlig bergsbäck visas ock därav, att elgoni-hövdingen Arap Kasisi byggt sin kraal ej långt från den plats där bäcken träder fram ur ravinen för att fortsätta sitt mera lugna lopp ute på steppen.

Arap Kasisi är gammal och skröplig nu, det är sant, och han verkar ej mera ungdomlig och kapabel för det hans älsklingshustru, Waitagai, är ung, högbarmad och varmblodig, men han har en gång varit elgonis krigshövding, och gäller det, kan han ännu sätta sig i respekt, det visade han en gång, då han skulle skaffa oss bärare under en färd upp till Elgons högsta topp.

Hans kraal ligger på sluttningen av en kulle, just där den egentliga steppen börjar, och hövdingens kreatur kunna allt efter årstiden söka sitt bete ute på de öppna fälten, uppåt åsarna eller nere vid bäckfårorna. Det finnes salt i jorden därikring, säga negrerna, och detta är också anledningen, påstå de, till att antiloperna gärna hållas där i trakten, fast så mycket människor färdas till hövdingens kraal. Små nätta oribis och duikers får man se här och där, och Jacksons hartebeest och topi förekomma i mindre flockar.

Överflöd på vilt kan man dock ej tala om, därför sörja nog boerna, som skjutit sina farmer ända fram mot Elgons fot. Kanske också hövdingens spjutbeväpnade män, livvakten, någon gång hjäl-

per till att ordna så, att antiloperna ej äta upp gräset för hövdingens kreatur.

Att spjutbärarna kunna använda sina vapen fick jag en gång vara åsyna vittne till. En jägare, som jag fått låna av Arap Kasisi, hade under ett par dagar varit utsatt för hån och gäckeri från min och min wakamba-bössbärare Kaindis sida, under det han skulle leda vår jakt i urskogen. Han skulle visa oss buffelspår, men fann inga, leta reda på apor, men vågade sig ej in i snåren av fruktan för ormar, leoparder och djävlar, och till råga på allt kunde han ej heller hitta fåglarna jag sköt, när de föllo ned i undervegetationens virrvarr.

Vi hade därför just ej stort förtroende för honom, då vi någon dag senare följde River Rongai nedåt steppen för att fotografera och jaga. Han blev också kvarlämnad i ett skogsbryn, medan Kaindi och jag smögo oss vidare fram. Då jag återvände mot skogsbrynet, fick jag emellertid se en egendomlig syn. Spjutbäraren stod upprätt med spjutet höjt och tillbakadraget. Sakta förde han överkroppen och den upplyfta handen tillbaka, samtidigt med att det bakre benet böjdes i knävecket. Så rätade han upp sig som en stålfjäder och slungade spjutet c:a 6 meter framåt. Ett ilsket grymtande hördes, och en stor vårtsvinsgalt rusade iväg med spjutet sittande fast i kroppen. Vi följde spåren skrattande c:a 200 meter, där låg besten död. Spjutet var slungat med sådan kraft, att det gått in vid ryggraden strax bakom skulderbladen, diagonalt passerat genom kroppen och gått ut med spetsen genom bakre delen av buken. Kaindi var imponerad, och jag tillhöll efter den stunden spjutbäraren att alltid gå före och visa vägen, ty hade jag honom bakom mig, elegant balanserande sitt spjut i högra handen, framträdde ur minnets dunkel städse de glåpord om feghet och oduglighet, som jag framslungat inne i urskogen, liksom ock galtens snöpliga ändalykt framstod som en varning, bebådande en avslutning utom programmet av min verksamhet som ledare av en vetenskaplig expedition.

Överfall på vita förekommer dock mycket sällan i Ost-Afrika numera, och negerstammarna leva i regel på ganska god fot även med varandra. Rånmord sker ju emellanåt därute liksom hemma i Sverige, lite oftare kanske därute, men behovet av att slå ihjäl människor för att tillfredsställa ärelystnaden förefinnes ej längre så starkt hos de unga som förr. Man måste gå till sådana mera

8. GLESA STEPPAKASIOR OMGÅVO HÖVDINGEN ARAP KASISIS KRAAL (1.800 M)
OBS. DE SMÅ VISTHUSBODARNA INVID GRENPALISSADEN

9. HUSDJUR OCH MÄNNISKOR TRIVDES VÄL I DEN GAMLE HÖVDINGENS HÄGN

10. ELGONIHÖVDINGEN ARAP. KASISI MED SINA FYRA HUSTRUR

11. HONORATIORES BLAND GRANNARNA VORO FÖRMÄNNEN VID SUNDES SÅG

12. ARBETARHUSTRURNA VORO MEST FULA KAVIRONDOS

avlägsna stammar som suk och turkana för att nu finna män, som med stolthet förevisa de tatuerade ärr på kroppen, som angiva antalet dödade människor. Männen markeras på kroppens ena sida, och kvinnorna på den andra sidan. Omkring 50 märken lär vara rekordet nu, och det är väl tvivelaktigt om någon kommer att slå det härefter.

Huru som helst så voro Arap Kasisi, hans fyra hustrur, sönerna och sonhustrurna, barnbarnen och livvakten, riktigt trevliga grannar. När man steg in genom porten i den täta grenpalissaden, som väl närmast skulle skydda kraalen med dess människor och djur mot leoparder och lejon, hade man en liknande känsla av trygghet och tillfredsställelse, som om man kommit in i en gammal hederlig mellansvensk herrgård eller skånsk storbondes ägande hemman.

Här innanför inhägnaden trängdes under natten den puckelförsedda hornboskapen med får och höns, medan hövdingen sov den rättfärdiges sömn i en hydda av flätverk, tätat med kogödsel. Hans fyra hustrur hade var sin hydda, men hur de andra fördelade sig kunde jag aldrig riktigt reda ut. Negerskönheterna nekade, helt förargade över mina frågor, att uppge var de hade sina nattplatser, och karlfolket grinade och ville ej heller röja hemligheterna.

Arap Kasisi, min vän, var gammal och skröplig nu, och man ville nästan tro att passionernas glöd kolnat i hans mörka barm. Men när han första gången kom upp på besök till vårt läger, åtföljd av den högbarmade och glada Waitagai, då förstod man, att ännu rasade i hans blod den eld, som ej skonar något bröst — ej ens ålderns höst — såsom sångarhövdingen Forsell sjunger för de vita människorna där uppe i köldens land. Vi rördes väl icke till medlidande denna gång, då Arap Kasisi med oro såg Waitagais åstundan att gå in i de vita hövdingarnas tält och leka med deras samlade djur och saker, men jag kände medömkan med honom den gången, då han kom upp till lägret strax före vår avfärd och klagade sin nöd. På hans uppspärrade öga såg jag, att han en sömnlös natt vridit sig på sina hudar där inne i hyddan av tillklappad kogödsel. Vad hade hänt och vad månde detta båda?

Waitagai, den glada flickan med den höga barmen och de djupa mörka ögonen, var borta. Ej så att hon dött och hövdingen fått begrava henne under ett kummel av stockar och stenar nere vid Rongai, där hennes andes viskning kunnat blanda sig med de

höga trädens sus och bäckens sorl och så ändå tala till den gamle Arap Kasisi, när han vandrade under lövvalvet och lyssnade. Nej, Waitagai hade försvunnit, och hövdingen hade nu beslutat komma och rådgöra med sin vite vän och bedja denne om råd och hjälp.

Jag fick Arap Kasisi snart att förstå, att flickan ej fanns i vårt läger — det sade han sig för övrigt aldrig ha trott heller, fast det ju ej skadade att se efter — nej, flickan hade nog rymt till sin hemby, en tre dagsmarscher bort. Där hade hon nog någon ungdomsvän, som hon längtat efter. Så långt voro vi ense, men då jag med tolkens hjälp sökte för hövdingens blickar upprulla den vackra bilden av de båda unga älskande, vilka — skilda åt av det grymma ödet — nu omsider återfunnit varandra, samt hur han, den ädelmodige hövdingen, ej borde grumla deras kärleks-lycka, då höll vänskapen på att taga slut.

Hastigt måste jag övergå till ett annat ämne och började då berömma de tre hustrur han ännu hade kvar. Arbetsamma och trogna, prydda med dyrbara smycken om hals, armar och ben, kärlekspanter från hövdingen själv, utgjorde de tre en skatt, som ej kunde nog högt värdesättas. Även om de två äldre onekligen voro något skrumpna, så utmärkte sig dock den tredje för ingalunda föraktliga kroppsliga behag, det hade jag ju själv märkt, då jag var på besök i hans kraal, där hon fört sig som en drottning, låtande den besökande ej blott ana utan även skåda de fylliga formerna.

Dyster satt hövdingen och hörde på. Han ville ändå att jag skulle skriva ett brev, som två man av hans livvakt skulle taga med till den engelske district-commissionern i det distrikt där Waitagai hade sin hemby. Utan sådant brev kunde hans män kanske bli fängslade eller ihjälslagna.

Unga och varmblodiga Waitagai! Nu var det allt ett åskmoln, som drog sig samman över ditt huvud och som lätt skulle kunnat urladda sig tre dagsmarscher söderut över de solbelysta ängarna, där du nu vandrade full av jublande kärlekslycka.

Men jag räddade dig.

Ryktet hade förmält, att Arap Kasisi på gamla dagar hade rövat den glada Waitagai och sedan som bot fått betala en myckenhet boskap. Lindblom hade också någon gång talat om, att då en negerflicka rymmer tillbaka till sina föräldrar, så bjuder gammal hävd dessa att återlämna köpeskillingen för bruden.

Dessa uppgifter bildade tillsammans ett gynnsamt utgångsläge

för en ny taktisk-psykologisk operation. Jag började måla bilden av en hövdings kraal, omgiven av väldiga, betande boskapshjordar. Vari bestode egentligen lyckan för en man, som vuxit ifrån ungdomens dårskaper? Månne icke däri att, omgiven av sina män, se huru familjens välstånd växer och barn och barnbarn frodas, att med blickarna följa de betande, ständigt sig ökande boskapshjordarna, att finna huru vördnaden från de egnas sida ökas jämsides med avunden hos grannarna. Han, Arap Kasisi, vore min vän och en stor hövding, fordom krigsledare, nu aktad och ärad av svarta som vita, men han vore icke rik. Flera av hans grannar kunde t. o. m. räkna större boskapshjordar än han, deras hövding, kunde.

Vore detta rätt? Vore det ej något att tänka på, att öka sina ägodelar och därmed sitt inflytande. Vi levde ju nu ej längre i den gamla goda tiden, eljest skulle jag gärna följt med honom ut på ett härnadståg för att röva boskap, men nu kunde man aldrig vara säker på, att man ej finge obehag av sådant efteråt. Nej, då vore det långt bättre att helt enkelt återfordra den boskap, han en gång betalt för Waitagai. Det skulle allt svida i den familjen att behöva lämna från sig de granna korna med de feta, präktiga pucklarna och de brokiga, röda och vita fetsvansfåren. Och den där ungdomsvännen, han skulle allt få slita och släpa hela sitt liv för att återbetala till de så hastigt förvärvade svärföräldrarna den boskap, de gått miste om på grund av hans locktoner.

Lik en bild av maktlös vrede, med kroppen krampaktigt spänd, hade hövdingen kommit. Självmedveten och trygg vandrade han åter utefter River Rongais ravin ned till sin kraal på kullen, där akasiorna stå glesa, där den ändlösa högsteppen tar vid och där boskapshjordarna beta, medan antiloperna stå på termithögarna och hålla vakt.

KAPITEL III

Den stora Elgongiraffen.

FRÅN lägret vid urskogsgränsen kunde man på några minuter komma till de stora Podocarpus-träden, där blåaporna höllos, och på timmervägarna runtikring, där 16 oxar i spann plägade släpa de tjocka timmerstockarna ned till Sundes såg, kunde man ständigt finna färska spår av buskbockar, stora som rådjur ungefär, samt av dik-diks, små nätta antiloper, föga större än harar. Men var det lätt att vänja örat vid att urskilja apornas läten och ögat att upptäcka bockarnas spår, så var det däremot mycket svårt att få de skygga skogsdjuren i ordentligt ögonsikte. Vajande grenar och prassel i snåren blev ofta jägarens enda behållning, såframt han ej ville nöja sig med fåglar, varav urskogen hyste många egendomliga former.

Det var ju ej så underligt då, att man ibland längtade ned till steppen, där man under en dags utflykt ej gärna kunde undgå att få se de klumpiga, men på sitt sätt imponerande kongonis[1] och kanske även andra större däggdjur som giraff, topi och dykantilop.

Första gången vi gingo de två timmarna ned till steppen samt efter slutad jakt även de dryga tre timmarna upp till lägret igen, var det strålande sol, som kom våra elgonijägares kroppar att glänsa som den vackraste brons. Redan långt innan vi nått steppens rand pekade de ut mot densamma och togo händerna om halsen som om de velat höja huvudet upp från sitt naturliga fäste. Vi vita upptäckte då ett par kilometer bort stora gula fläckar — giraffer — som svagt avtecknade sig mot det gröngula gräset. Fotografiapparaterna voro med, och vi satte som vårt mål att försöka smyga oss inpå djuren för att få några vackra bilder.

I terrängens svackor och i skydd av buskdungar och enstaka träd smögo vi oss fram, då och då försiktigt spejande bakom

[1] Med namnet kongoni beteckna infödingarna samtliga arter av hartebeest.

stammarna eller ur lövverket. Komna närmare fingo vi se en hel giraffhjord på en mot oss vettande sluttning. Somliga av djuren stodo lugnt och nafsade på buskar, andra lågo i det höga gräset, njutande middagsvilan, och ett par kalvar gingo ikring som okyn=nesfän enligt barns vana och heliga rätt. På vakt, orörlig och grann, stod en giraff, mörkare till färgen och större än alla de andra. Han var tydligen hjordens ledare och beskyddare, och han be=härskade, där han stod som en fyrbåk, synfältet både åt vårt håll och över sluttningens krön utåt steppen.

Avståndet var ungefär 600 meter, alltså var fotografering ännu icke möjlig, icke ens med det medförda teleobjektivet. Det blev därför att krypa vidare genom ett buskparti. Varma och ivriga kommo vi snart till öppet synfält igen och upptäckte då våra giraffer, nu helt lugnt beskådande oss från krönets andra sida. De hade troligen observerat oss och helt makligt gått ett hundra=tal meter bort för att placera sina stora kroppar i skydd av höjd=kammen. Endast några huvuden och långa halsar syntes nu avteckna sig mot himmelen, men över de andras reste sig fortfarande det stora huvudet av den mörka giraffen.

Det är sannerligen ej så lätt, som man först tror, att smyga sig på dessa väldiga djur, som väl ej äro så snabba i sina rörelser, att de kunna hastigt undfly fienden, om han är nära, men som i stället äro utrustade med en hals, som medger dem att ovan gräs och buskar överblicka all öppen terräng långt ikring och i lugn och ro förfoga sig dädan, när något misstänkt synes. Våra ansträngningar att från annat håll smyga oss på hjorden misslyckades snöpligt, och ej bättre utföll ett försök en vecka senare att komma de ståtliga djuren inpå livet.

De voro nog skrämda av boertjuvskyttar här, ty hjordar som jag senare träffade på längre norrut, där de voro mera fredade, voro ej alls skygga.

Så vandrade jag åter en solskensdag på steppen. Gräshopporna flögo som små fåglar långa sträckor. I de spridda buskarnas och småträdens skugga vimlade det av skalbaggar, släktingar till nyckelpigorna samt vivlar av alla slag, somliga småludna som det gräs varå de trivas, andra hårlösa och knottriga som de små jordklumpar, bland vilka de långsamt kliva ikring. Kaindi, min bössbärare, var som vanligt med, samt Ndoloka, min glade och lättsinnige uppassare, vilken småsjöng belåtet och redan glömt

den kraftiga örfil, han fått för ett par timmar sedan för det han sovit sig kvar under en buske, medan Kaindi och jag följde spåren av en hjord kongonis eller topis, vilket det nu var.

Hjorden hade drivits upp, men flytt, och sedan hade en ensam ståtlig topibock lockat oss ett par timmars tid allt längre och längre bort. Det höga gräset dolde honom nästan alldeles, när han rörde sig däri, men han tyckte ej om detta skydd, som på samma gång utgjorde en fara genom att hindra honom se en förföljande fiende. Han föredrog att ställa sig på utkik på små⸗kullar eller gamla termithögar, från vilka han hade en förträfflig utsikt. Han visste så väl att galoppera undan så snart vi började nalkas skotthåll eller försvunno i lä av någon buske, som kunde medgiva oss att dolda smyga inom håll. Slutligen tröttnade han på oss och försvann utåt steppen, och jag vandrade då hemåt, tagande saken med jämnmod, eftersom jag redan förut skjutit en vacker topibock och hade skinn och skalle, ett framben och ett bakben i gott förvar.

I middagshettan på steppen taga de flesta av de större dägg⸗djuren samt fåglarna en vilostund, och vi plöjde tämligen oupp⸗märksamma hemåt genom det axelhöga gräset. Då tystnade plöts⸗ligt den glade Ndolokas visstump, och han pekade mot ett skogsbryn där stora, gula fläckar syntes på ungefär två kilometers avstånd. Kaindi sneglade förargad på den av Ndoloka burna fotografi⸗apparaten, men lyste upp då jag istället pekade på elefantbössan. Granvik hade nämligen sagt att vi borde försöka skaffa en giraff av den underart, som är typisk för Elgon, till något av våra museer, och då hade jag utan större samvetsbetänkligheter sadlat om från fotograferingsjakten till den gamla hederliga med kula och krut.

Av erfarenhet visste vi nu, att stor försiktighet måste iakttagas, om vi skulle lyckas komma inom skotthåll. Ndoloka kvarlämnades, förbjuden att sjunga eller lägga sig att sova, medan Kaindi och jag började framryckningen. Först gick den i sned riktning mot ett akasiesnår, så i kanten av detta. På alla fyra kröpo vi sedan hundratals meter, sprungo över en dalbotten och kröpo vidare i lä av buskar och träd. Efter att då och då ha förvissat oss om att girafferna voro kvar, kommo vi slutligen till ett träd med tjock knotig stam och nedhängande grenar. Från foten kunde man endast otydligt skönja skogsbrynet, vadan jag kröp upp bland grenarna, höjande mig sakta centimetervis. Djuren gingo

fortfarande lugnt och betade å träd och buskar, för det mesta dolda av vegetationen. Ibland såg man dem dock tydligt, då de stegade långsamt över någon liten glänta i skogsbrynet.

Just som jag stod på en gren och valde bland djuren för att få en hane — honorna äro fridlysta — viskade Kaindi ivrigt »koboa» d. v. s. stor. Och sannerligen stod han icke där igen, den store, mörke giraffen med hela kroppen dold av en buske, men med huvud och halva den långa halsen tydligt skönjbara. Avståndet var en 300 meter och bogen, djurets ömtåliga punkt var icke synlig, så jag överlade just med mig själv, om jag skulle skjuta eller ej, då det med ens blev oro i lägret. Tysta som andar hade vi varit, så djuren kunde ej ha hört oss, vinden bar från dem mot oss, så luktsinnet kunde ej ha hjälpt dem. Återstod synen, och min instinktiva uppfattning var att hjorden nu skulle fly bort, då den mörke hanen, som först anade oråd, kom fram bakom busken och till min stora förvåning satte kurs rätt mot oss utåt steppen till, följd av hela hjorden.

Det var en ståtlig syn. I långsam galopp på stela ben kommo ett dussin djur ut från skogsbrynet med det vackert rutade skinnet glänsande i solskenet. Allt tydligare framträdde fläckarna och nätådringen, medan kropparna och halsarna tycktes växa och växa. På 100 meters avstånd small första skottet från trädet, så kom en duns mot marken då en ivrig jägare damp ned, laddade om och nu fick se, huru koboa-giraffen och alla de andra något ändrade kurs, vändande bredsidorna till. Den store sackade något efter med påföljd att en ko kom fram och skymde honom. Som om hon förstått alla de förbannelser, som slungades mot henne, gav hon sig snart undan och den store fick ett nytt skott. Halsen sjönk ned och han försvann för ett ögonblick. I myllret av halsar, ben och svansar var det ej så lätt urskilja de olika individerna, men jag tyckte att jag ej längre kunde se den mörka giraffen i hjorden.

Koboa piga — den stora träffad — ropade Kaindi förtjust och vi störtade fram för att genom ett dödande skott hindra honom att resa sig, galoppera undan och kanske störta i det höga gräset någon kilometer bort, omöjlig att finna på grund av hjordens alla villande spår. Vi kommo snart till spåren, korsade dem — men funno ingen giraff. Koboa? frågade jag Kaindi med ett tonfall, som kom denne att med gråten i halsen svara: hapana — finns ej.

Kunde vi ha sett galet? Geväret lyftes mot en annan giraff,

som ännu var inom skotthåll, men sänktes igen. Nej, kan jag icke fälla en giraff på 100 meters håll med en elefantbössa från John Rigby & C:o, engelsk kaliber 450, kan jag gärna låta stor⸗djuren vara och hålla mig till småfåglarna och insekterna, tänkte jag och såg nedstämd på huru girafferna, som vid sista skottet alldeles förlorat fattningen och än irrat åt olika håll, än stannat förskrämda, så småningom försvunno utåt steppen.

Han måste ändå ligga här var nästa tanke, och spåren följdes baklänges. Så, vad nu, där var han ju! — Fullkomligt stilla så när som på en svag andhämtning. Kaindi, som såg verkligt med⸗tagen ut, ditropades och vi utbytte på ett underligt blandat tal⸗ och teckenspråk våra meningar om dels det märkliga i att vi kunnat gå blott på fem stegs avstånd förbi bjässen utan att se honom och dels det glädjande i att vi lyckats få ett så enastående vackert exemplar. Den vitgula ådringen, de mörkt kastanjebruna flam⸗miga fläckarna, den långa halsen, huvudet med alla dess egen-domliga utväxter, den ovanligt vackra svansen, allt beundrades.

Återstår att söka förklara huru djuren kunnat märka den annal⸗kande faran. Det sannolika är väl, att de uppfattat någon rörelse i det träd där jag klättrat upp, men varför satte de då kurs just mot detta träd? Möjligen är förklaringen den, att deras under årtusen⸗den utvecklade instinkt säger dem, att ur skogen kommer den farlige fienden smygande, den som de trots sin goda syn ej kunna upptäcka, och därför gäller det för dem, då de ana oråd i ett skogsbryn, att snarast möjligt komma ut på steppen, där de suveränt behärska situationen. Nu råkade genaste vägen till steppen gå just förbi det träd, vari fienden var dold, och därav katastrofen och förvirringen.

Den store, mörke giraffen, hjordens ledare och väktare, var död, och två spinkiga smättingar, en vit och en svart, gingo ikring och beskådade sitt verk. Det var ej utan att eftertankens kranka blekhet snart infann sig. Vi lyfte på huvudet, en man kunde knappt få det från marken, med möda kunde man rubba ett ben. Hur i all världen rädda skinn och skelett åt museerna och köttet åt vårt folk?

I hast skrevs några rader på en papperslapp, och så skickades Ndoloka, som under tiden kommit fram till oss, iväg till mama Lovén, med hedersnamnet »the mother of the boys». Allt till⸗gängligt folk skulle genast skickas ned till platsen där giraffen

13. DEN STORA ELGONGIRAFFEN, 5,20 M HÖG

14. GIRAFFHUDEN UNDER ARBETE (FÖRFATTAREN ÅSKÅDARE)

15. DEN MÖRKE NDOLO OCH DEN TROGNE KAINDI
VID DET VÄLDIGA GIRAFFHUVUDET

låg samt därtill om möjligt en oxvagn för att transportera bytet upp till lägret. Ndoloka löpte och Kaindi och jag började fundera.

Det skulle allt behövas 20 man för att få upp giraffen på en oxvagn; skulle så många kunna anskaffas? Naturligtvis vore det enklast att genast börja draga av huden och stycka djuret, men jag hade heligt lovat Granvik, att han först skulle få taga en massa mått som behövdes för framtida uppstoppning. Han hade varit ute på en ansträngande stepptur samma dag och kunde kanske ej komma förrän dagen därpå. Tiden gick, solen sjönk bak Elgons toppar i väster, hungern gjorde sig påmint och kunde endast delvis stillas med ett par i hast skjutna och halstrade småfåglar. Slutligen kom den mörke och skäggige Ndolo, den präktige preparator, vi fått från det lilla museet i Nairobi, med en del folk och upplyste, att Granvik samt en oxvagn med 12 oxar skulle komma tidigt dagen därpå; Ndolo ville själv med folket vakta giraffen under natten mot lejon och hyenor. Lykta medfördes för mig, och så vandrade Kaindi och jag hem på slingrande infödingstigar de tre timmarnas väg upp till lägret vid urskogens rand, medan stjärnorna blänkte över akasieklädda åsar och den milsvida steppen bakom oss.

Sedan Granvik och Ndolo hållit på hela följande dagen med måtttagning och avdragning av huden samt efter fulländat arbete kommit hem på kvällen, väntade vi otåligt på att släden, som gjorts för att hemtransportera den sent omsider flådda och styckade giraffen, skulle anlända, dragen av de 12 oxarna, men förgäves. Ännu kl. 12 på natten hördes ej oxdrivarnas rop och tjut nedifrån stigen, så det var tydligt att några svårigheter stött till.

Den tredje dagen ingick under dyster stämning. Ingen visste vilken väg oxdrivarna hade valt, så att gå och möta dem tycktes omöjligt. Efter frukosten kom ett bud från vår vakt vid giraffen, att oxarna ej orkade draga mer än en del av djuret och att för övrigt släden gått sönder. Äntligen visste man då, var man skulle söka oxsläpet med giraffen, och jag gav mig genast iväg med den mörke Ndolo, muhammedanen, som såg ut, som om han varit slavhandlare i sin ungdom.

I snabb takt styrde vi kosan mot Arab Kasisis kraal, där släden låg sönderbruten med giraffhuden och det ena bakbenet bredvid spillrorna. Resten låg kvar på samma plats där djuret stupat och negerposteringen och gamarna höllo lugnt och troget vakt. Oxarnas

antal hade ökats till sexton, och nu ordnades så, att den reparerade släden fick huvuddelen av lasten och med tio oxar som dragkraft genast satte igång. De återstående sex oxarna fingo släpa den väl-diga bröstkorgen och de återstående skelettdelarna genom det höga gräset. Vid tvåtiden på eftermiddagen var allt igång hemåt, och jag kunde efter väl förrättat arbete gå på visit till Arap Kasisi, utbyta artigheter med honom samt fotografera hans hustrur och kraal.

Men tiden gick och det gällde att hinna upp oxsläpen och kontrollera att särskilt huden väl aktades. Spåren voro lätta att följa i det höga gräset och allt såg till en början bra ut. Snart upphunno vi de sex oxarna, som släpade bröstkorgen. Där stodo de i en röra, och negrerna skreko och piskade dem. Det var vänster framoxen som börjat krångla, som fått pisk och slutligen absolut vägrat gå vidare. Just vid min ankomst, då en neger vred svansen runt, medan en annan piskade öronen och andra mera känsliga kroppsdelar, allt i syfte att få oxen igång, lade det stackars ut-tröttade kräket sig i stället på marken och vägrade absolut gå vidare.

Lasten var för tung, det var tydligt, fast det mesta köttet kapats av och lämnats åt gamarna, av vilka jag räknade 38, då släpen satte igång med hud, skelett samt de bästa bitarna av köttet. Ilbud sändes till Ndolo vid släden att avstå två oxar, och efter någon väntan fingo vi se dessa, jagade av käppbeväpnade negrer, komma springande oss till hjälp. Gud ske lov, så gick det då igen, men allt emellanåt slet sig någon oxe ur spannet, och då stoppade det hela åter, tills rymlingen infångats och bundits vid oket, allt under det ropen till oxdrivarna: piga ngombe — piska oxen, ljödo från alla åskådarnas hesa strupar.

Det började regna, och mörkret föll på. Som svarta avgrunds-andar tedde sig negrerna då de hojtande sprungo ikring och slogo oxarna, och jag gick en stund före släpet för att slippa oväsendet. Det avtog också allt efter som stegen togos ut i kvällens svalka, och jag gick just och gladde mig åt att Ndolo med släden nu måste vara vid lägret, då framför mig i en brant backe ett mångstämmigt tjut av »piga ngombe» och allehanda andra vrål hördes. Alltså något galet också med släden.

Väl kommen fram, fick jag vid den eftersända lyktans sken se släden kullvält och sönder. Ndolo stod med yxan i högsta hugg och ömsom röt åt folket, ömsom drev in en spik för att laga släden, och oxarna hade gjort helt om och stodo trötta och

varma och stirrade på den av lyktan belysta gruppen, förvånade över att, sedan kraschandet väl inträffat, de hade sluppit sparkar, slag och det förhatliga skränet »piga ngombe», vars innebörd de säkerligen väl förstodo.

Ja, hur vi kommo över Rongai River och välte två gånger till just i den backen, där vi förut plockat så mycket fossil, hur oxarna gång på gång kommo loss i mörkret, hur Ndolo höll på att ge den ene oxdrivaren stryk, och hur vi äntligen anlände hem till lägret i svarta natten, det skulle bli för omständligt att beskriva. Prepareringen av hud och ben kunde också vara ett kapitel för sig. Här vill jag blott berätta huru Ndolo strax före vår start till bergets topp satt högt uppe i ett träd och band fast giraffens underbara skelettdelar jämte annat smått och gott vid de grova grenarna, för att ej den odrägliga hyenan skulle vara framme igen och snappa bort dem.

Från min ungdom minnes jag en hemsk tavla, föreställande den grymme franske konungen Ludvig XI promenerande i sin trädgård, medan månen kastade ett spöklikt sken över skelett, hängande i träden som stora frukter. Ej annorlunda än denna trädgård fann vandraren nu en månskensnatt vårt läger, där giraffens väldiga bröstkorg lyste uppe vid en knotig gren, och jätteben och behornade huvudskallar hängde runt ikring.

Hyenan tjöt av längtan efter benknotorna, som undandragits henne, men tröstade sig med att hoppa upp och slita av nästan allt köttet på den oxstek, som fruarna lyckats skaffa och oförsiktigt nog hängt upp blott i manshöjd på en stång i ett träd mitt i lägret.

KAPITEL IV

Lägerliv på Elgon.

PÅ Elgons ostsida, 2.000 meter över havet och 300 meter över Uasin Gishus högplatå var det vi slagit vårt läger. Det låg som på en framskjutande bastion, och därför kunde vi, med River Rongai forsande djupt under våra fötter, se fritt både uppåt mot Elgons högsta toppar och nedåt, över ravinens högsta träd över akasieåsarna och över den vida högsteppen bort mot Elgeyo-Escarpements skarpa bergskonturer 10 svenska mil bort.

Man kunde drömma sig hädan från tid och rum, då man vid soluppgången såg det lätta diset förflyktigas för solens strålar, och man förstod så innerligen väl, huru solkulten kunnat få sådan makt med människor i gamla tider, då man ännu steg upp med solen och när den gått ned krälade in i sin usla håla för att med köldstungna lemmar krypa ihop och bara längta efter den livgivande, värmande och smärtdövande gudomen. Desto mera kunde vi ägna oss åt solkulten i arla morgonstunden, som endast negrerna då voro ute och de icke funno något anstötligt i att man utanför tältet, så naken som Vår Herre skapt en, sträckte armarna mot skyn och lät solstrålarna slicka kroppens alla sidor. Ett tältduksämbar fullt med friskt, kyligt vatten stod sedan färdigt för den välgörande morgonduschen.

Ja, det var vi herrar som på detta sätt kunde förrätta vår morgon-andakt; damerna fingo ju hålla sig lite mer i skymundan och voro senare. När de gjorde sin morgontoalett kunde de i regel höra skotten knalla i urskogen, som stod lik en hög mur invid lägret.

Frukosten intogo vi i regel gemensamt under ett på avhuggna grenar uppsatt grästak, ett behagligt skydd mot både regn och sol. Vid frukosttiden, ett par timmar efter soluppgången, var det nämligen slut på all soldyrkan, och man måste ständigt gå med

16. EXPEDITIONENS DELTAGARE FRAMFÖR MATSALEN (FÖRFATTAREN MED FRU, AMANUENSEN GRANVIK, D:R OCH FRU LINDBLOM)

17. KÖKET VID HUVUDLÄGRET

18. EXPEDITIONSCHEFENS TÄLT UNDER DET ORKIDÉ=
BEVUXNA TRÄDET

solhjälm och ryggradsskyddare (en remsa av flerdubbelt, rött tyg längs ryggraden) om man ville undvika allvarliga komplikationer.

Första månaden gjorde Lindblom — ofta åtföljd av sin fru — långa promenader till de många grottorna och företog där allehanda mätningar och grävningar. Stundom voro Granvik och jag med, men då blev det mest flädermössfångst, fågelskytte och insektsamling. I en stor nedrasad grotta fanns det gott om Hyrax, ett ytterst intressant litet hovdjur, stort som en hare och närbesläktat med — elefanten. Där var det svårt att hålla sämjan. På magen lågo Granvik och jag och lurpassade på Hyrax. Just när de stucko fram nosarna ur sina hålor och vi skulle till att skjuta, började Lindbloms hackor dåna i grottan och djuren försvunno. Granvik blev arg och gick att skjuta fåglar, medan jag efter något parlamenterande fick Lindblom att sluta med hackorna. Och ser man på, efter en liten stund fick jag tillfälle skjuta en Hyrax. Då kom Granvik igen och intog min plats, medan jag gick ut på fågelskytte. — Snart small det igen från grottmynningen, men denna gång var det fru Lindblom, som sköt en Hyrax och gav till sådana glädjerop, att Granviks djur för andra gången försvunno. Stor uppståndelse, kritik över kvinnans alltid obehärskade väsen, kränkt värdighet, tillkallande av den intet ont anande maken, glädjeutbrott från mig, som fann situationen komisk, allmän förargelse över mitt opassande och känslolösa uppträdande och slutligen min hustrus städse i hög grad lugnande ingripande. Vid middagen bjöd Lindblom på brännvin av svärfar Johanssons från Ingelstad medsända förråd och så var freden åter sluten. Vi gjorde emellertid den erfarenheten, att man jagar bäst på egen hand, och då jaktmarkerna voro vidsträckta var det ej svårt dela upp terrängen så alla blevo nöjda.

Min hustrus och mitt tält låg något avsides från de övrigas, skuggat av ett gammalt träd med knotiga, mossbelupna och orkidébevuxna grenar. Därunder hade vi ordnat en utmärkt trevlig sittplats i en riktig löväng. Högt, saftigt gräs växte runt omkring och olikartade buskar stodo här och var; en var omslingrad upp till manshöjd av en präktig medeolaranka. Det var strängt förbjudet för svarta som vita att gå och trampa ned gräset i närheten av vårt tält, men det fanns individer, som icke respekterade förbudet.

Nattetid, då vi njöto en välbehövlig vila i våra sovpåsar i tältsängarna, väcktes vi en gång av flåsande ljud strax vid våra

ansikten. D. v. s. jag vaknade ej därav utan i stället av min hustrus i början något ängsliga viskning: Usch, vad är det — det är några stora, otäcka djur. Flåsandet hördes strax på andra sidan om tältduken, och då och då skakade hela tältet till.

Mina gevär lågo alltid laddade bredvid sängen, och jag tog ett kulgevär och gav mig ut i nattskjortan för att ge fridstöraren en minnesbeta. I det klara månljuset såg jag då en underlig syn. Väldiga djur med puckel över bogen och långa horn stodo runt ikring tältet och blickade milt förebrående på den förbittrade mannen i nattskjortan med geväret färdigt att skjuta.

Kors, det är ju Sundes oxar, upplyste jag min oroliga maka och fick tag i ett tillhygge, med vilket jag började bearbeta oxarna. De makade långsamt på sig och snubblade över tält=linorna så tältet höll på att vältas. Först sedan Kaindi och Ndolo, kiknande av skratt, kommit rusande i månskenet som svarta av=grundsandar, fingo vi dem ordentligt iväg. — — — När en blek strimma började visa sig genom tältspringan en kvart före sex på morgonen, kröp jag ur sovpåsen och gick ut för att ägna mig åt mor=gontoiletten och soldyrkan. Då upptäckte jag att oxarna vält ikull mitt tvättställ, druckit ur vattnet i vattenhämtaren och ätit upp min tvål. Knappast hade väl donatorn av expeditionens tvålförråd, firman Lagerman, tänkt sig en dylik användning för sin gåva. När vi senare fingo besök nattetid av oxarna, vilket hände allt emellanåt, väckte min hustru mig städse med tillropet: Nu är den otäcka ngomben[1] här igen; du har förstås glömt ta in tvålen! — Naturligtvis hade jag glömt den; man kan väl inte tänka på allt heller, och det blev att traska ut i kölden — det är kallt om nätterna på 2.000 meters höjd över havet, även vid ekvatorn — och rädda tvålen, om det nu fanns något kvar, och tillkalla Kaindi och Ndoloka. .

Mången läsare undrar nog över, att vi ett gott stycke upp på Elgons ostsluttning träffade på vita, skandinaver t. o. m. Om det nu varit vita jägare eller vildmän, så skulle det ju icke förvånat så mycket, men i stället var det helt civiliserat och ordentligt folk, som byggt en liten såg och hade två oxspann, som ömsom släpade timmerstockar ned till sågen, ömsom körde bräder bort till mer eller mindre avlägsna farmer.

Hade nu icke Sundes varit så utmärkt präktiga och hjälpsamma människor, och hade inte en av deras pojkar varit en urskogs=

[1] Ngombè betyder oxe på suahili.

19. LINDBLOMS ETNOGRAFISKA STUDIER (FLICKAN VÄGRADE SÄLJA SINA SMYCKEN)

20. NDOLOKA TORKAR VÅRA SAKER EFTER STÖRTREGNET

21. MARKVEGETATION I URSKOGEN

22. LITEN ELGON-MARKATTA
(ELGON BLUE-MONKEY)

katt, som smidigt och tyst tog sig fram genom snåren på sina bara fötter, överlistande apor och skogsantiloper, så skulle vi nog också önskat alla vita i närheten av Elgon fanders i våld. Särskilt Lindblom beklagade sig över att de vita trängde fram snart överallt och fördärvade Afrika. Mannamodet, striderna och boskapsroven voro betänkligt på retur, och många andra gamla goda sedvänjor med.

Vi andra hade lättare att förlåta de vita, som de sista åren dragit sig ända upp till och slagit sig ned på Elgons fotmassiv, och fruarna skola vi ej tala om. Sundes kaffepanna gav dem snart en förvänd syn på tillvarons mening ute i Afrika, och det hände t. o. m. att de emellanåt togo på sig kjolar och gingo ikring och voro rädda att bli smutsiga.

Provianteringen hade ju vissa svårigheter, men vi hade lyckligtvis fått med i gåvor hemifrån, förutom de redan omnämnda havregrynen, kex från Göteborgs Kexfabrik, Tomtens Mamsana, Falcks konserver, kondenserad mjölk från Harlösa och Marabou-choklad, den sistnämnda alldeles utmärkt som matsäck då vi voro ute på dagsfärder och nödgades mankera måltiderna. Infödingarna kommo ju emellanåt med mjölk, men den var ofta sur och bemängd med kol och aska. Honungen däremot var utmärkt och likaså majskolvarna och bataterna (sötpotatis).

Vi hade emellertid våra gevär, och tack vare dem blevo anrättningarna ganska omväxlande. Vad sägs om fågeln på matsedeln? Frankolin, duva, beckasin, stork, and, Turacus, papegoja och allehanda småfågel. Däggdjuren voro ej sämre: kongoni, topi, reedbuck, bushbuck, dik-dik, hare, giraff. Av sistnämnda praktdjur kunde visserligen endast expeditionens mest intresserade zoologer, Granvik och jag, förmå sig att äta något, men vi konstaterade, att det icke var något fel på köttet i och för sig; det var endast det förhållandet, att det var skäligen ankommet, som gjorde, att det var lite svårt svälja det och att det ville komma upp igen.

De egendomliga Hyraxarna åto vi alla av, men det gick åt nästan en per person, och Granvik ville ej gärna släppa från sig djuren till köket innan han krafsat sönder dem, ty de voro så sällsynt rika på mask och dem ville han ha i sina spritrör. En gång upptäckte vi efter en middag att vi ätit trikinbemängt topikött, och Granvik, som även tjänstgjorde som expeditionens läkare, förespådde allas vår snara och plågsamma död. Detta

grep oss manliga deltagare i expeditionen så, att vi beslöto göra de återstående dagarna lite gladare genom flitigare användande av det dittills blott sällan rörda spritförrådet. Detta beslut ogillades dock av damerna, som helt frankt förklarade:

»Ack, vad Ni ä dumma, Ni kan väl begripa, att alla människor här ute äter trikiner med antilopköttet, inte plockar deras negerkockar bort trikinerna inte, och inte dör folk just mer här än i andra länder.»

Argumenteringen var slående, och vi fingo nöja oss med en enda baccanalisk afton. — Det är för övrigt egendomligt vad man har föga behov av eller lust till spritdrycker i tropikerna. Men detta sammanhänger nog med att vita, som resa där, i regel föra friluftsliv, och det är väl en erkänd sak, att den kraftiga och naturliga ämnesomsättning, som sport- och friluftslivet medför, motverkar benägenheten att genom spritkonsumtion få en konstlad omsättning i kroppen.

Vad folkets proviantering beträffade, så var den ju så tillvida enkel, att man ej behövde skaffa annat än majsmjöl för gemene man och ris åt några finsmakare. Det gick ju dock åt icke så litet, och därför måste allt som oftast ett par bärare sändas iväg med tomsäckar några mil bort till en farm där man kunde få köpa proviant. Startade de vid solens uppgång kl. 6, kunde de i regel hinna tillbaka samma dag före mörkrets inbrott, var och en bärande en säck om 30 kg. på huvudet.

Några rader borde väl också här ägnas våra svarta vänner och tjänare.

Kaindi, min trogne bössbärare, wakamba-pojken, som avancerat till korpral under kriget, stod mig närmast, och honom vill jag därför nämna först. Vacker var du inte, min kära Kaindi, det syns på dina porträtt, men vad man inte ser där, det är ditt oförbränneligt goda humör, din uthållighet, din skicklighet att följa spår så i urskogen som på steppen, din behändighet att flå djuren och sist, men icke minst, din trohet och tillgivenhet, som tog sig uttryck i fröjderop, när villebrådet föll, och klagan och sorg, när jag bommade.

Fet och präktig var du, då du kom i min tjänst, mager och sliten var du, då du lämnade den, men vänskapen var lika stor för det, och din pung var späckad med silverrupier och sedlar. Ja, slita det fick du på alla våra jaktturer tillsammans och två

gevär fick du ofta bära, när jag bar ett, och därtill fick du på hemvägen släpa på ofta nog så tunga bördor. Häröver klagade du dock aldrig, men då jag sände dig upp i träden för att hämta ned skjutna djur, som fastnat högt uppe i tagglianerna, då klagade du verkligen, och jag kan ännu höra dina rop hapana — nej, omöjligt, och baja, baja — otäckt, otäckt. Det vore hårt att klandra dig därför, ty då jag någon gång själv försökte komma upp i ett sådant av taggliarer kringsnärjt träd, kom jag hem med sönderrivna kläder och 20 à 30 småsår på kroppen.

Sällan har jag sovit så tryggt och gott som då du låg nedanför mina fötter och småsnarkade, antingen det nu var i skuggan av ett träd i värsta middagshettan eller under en regnskärm i nattens tysta timmar, då hyenan strök ikring och tjöt och zebrahjordarna skällde som foxterriers.

Min tältuppassare och fotografiapparatsbärare var *den glade Ndoloka*, han som alla fruntimmer tyckte var så söt. Om han någon stund icke småskrattade eller gnolade på en monoton men glättig negersång, så kunde man vara ganska säker på, att han var sjuk. Eftersom han var så händig och trevlig att ha kring sig, fick han emellertid mest vara hemma i lägret och hjälpa till med småsaker. Till hans uppgifter hörde att skaffa kvistar av buskar, på vilka jag tagit de fjärilslarver, som uppföddes i professor Sjöstedts larvburar, och han hade ogement roligt av att vara med och mata dessa mina små husdjur. Vi voro så förtjusta i honom, att vi efter slutad kampanj sände honom till våra vänner Lucks i Lumbwa, där han väl blir en trotjänare med tiden, bara han ej blir för bortskämd.

Så hade vi min hustrus engelsktalande och educerade betjänt, *Kathokia*. Han hade uppfostrats nästan som eget barn hos en missionärfamilj, var kristen och läste dagligen i sina små böneböcker. Snäll och villig var han och intelligent därtill, men vi kunde icke riktigt med att han avlagt vildnaturen så mycket.

Från det lilla museet i Nairobi hade vi fått en förstklassig svart preparator — a better skinner than any white man in this country — enligt museichefens, Mr. Percival, utsago. Det var *den mörke och skäggige Ndolo*, muhammedanen med slavdrivaretagen. När jag var ute på längre turer med bärare, lät jag alltid honom gå sist, ty då visste jag att ingen bärare skulle våga smita undan med sin börda eller släppa sig efter. Förr skulle nog den

försumlige försvurit sig åt de onda andarna än han vågat ge sig i klorna på Ndolo.

De 1.517 fåglar av 331 olika arter vi hade med hem från expeditionen ha alla flåtts och stoppats av Ndolo med eller utan svarta medhjälpare. Kontrollen över hans arbete ålåg vår zoolog, och som denne var riktig kännare på området, blev det ofta bakläxa, och arbetet fick göras om. Då var Ndolo mörkare än vanligt, och ljusare blev han ej då Granvik på allehanda olika tungomål sökte klargöra att han skulle gå till Bwana Caftini — herr kapten, d. v. s. mig, och föreslå att Ndolos lön skulle sättas ned. Nästa dag voro de emellertid hjärtevänner igen, Bwana Dakitali — herr doktorn — behagade skämta och den svarte preparatorn log belåtet vid löftet, att om han alltid gjorde fåglarna lika fina, så skulle Bwana Caftini säkert höja hans lön och bjuda honom på resa till Mombasa.

Så fick Ndolo oscillera mellan höjder, därifrån han såg all världens härlighet, och djupa avgrunder, dit han nedstörtades av de hetsiga vita hövdingarna. Han fann sin tröst i religionen och läste knäböjande, vänd mot Mekka, antar jag det var — fråga vågade jag aldrig — sina böner med den djupaste andakt. Denna form för religionsutövning var ju uteslutande tilltalande, men vi voro många gånger förargade, då han ej ville äta det villebråd vi skjutit därför att det ej dödats enligt muhammedansk ritual. Det var enligt denna ej nog med att det skjutna djuret skulle ha fått struparna avskurna innan det ännu hunnit dö; det var också nödvändigt, att denna för övrigt mycket förnuftiga handling i fråga om ett skadeskjutet djur skulle ha utförts av en rättrogen muhammedan. En gång hade jag själv i svarta vittnens närvaro dödat en antilop enligt muhammedansk ritual för att Ndolo, som då var överansträngd, skulle kunna äta av köttet, men han vägrade. Då jag vänligt och övertalande frågade honom varför han ej ville äta fast negrerna vittnade att allt gått riktigt till, gav han mig en lågande, hatfull blick och utstötte ordet: grici, så jag ofrivilligt tog ett steg tillbaka och grep fastare om bössan. Vad ordet betyder har ingen sagt mig, men jag kände på mig, att han menade ett mellanting mellan otrogne — frestare — djävul!

Om den mörke Ndolo hade sina sammanstötningar med lite var av oss andra vita, så fanns det dock en, för vilken han städse

hyste en varm tillgivenhet och beundran, och det var för min fru. Regelbundet hälsade han henne varje morgon, då hon kom ut i lägret, med ett: Good morning, mama, uttalat med djup, vördnadsfull bröstton. Och tvekade hon under våra färder att vada över en bergsbäck, var han genast framme, böjde sig ned och pekade på sin kraftiga rygg — det engelska glosförrådet var ej så stort — vilken ock flera gånger fick hedern att bära »the mother of the boys», Kathokias översättning av negrernas namn på min hustru.

Granviks uppassare, *Nyuma*, var enligt sin herres utsago världens bästa uppassare, inom vars svarta skinn dolde sig en ren barnasjäl, medan inom våra vita skinn dolde sig ruskiga — nej, det var ej lätt finna rätta ordet, men i alla fall var det en himmelsvid skillnad på själarna. Jag blev verkligen så övertygad om Nyumas förträfflighet, att jag sökte få honom med hem till Sverige, dit han längtade få följa med och där han såsom vaktmästare i Fylgia skulle utgjort en verklig attraktion. Det visade sig emellertid omöjligt få plats på den engelska ångbåten åt någon svart tjänare, så Nyuma fick stanna hemma hos den 12-åriga flicka hans föräldrar nödvändigt ville gifta bort honom med. — Mera vågar jag icke säga om honom, ty Granvik vill kanske utge en psykologisk studie över sin svarte vän och själslivets underfulla örtagård, där allt besväret med klippning och rensning så ofta endast förtar vildparkens charm och bereder jorden mest för nässlor och annat ogräs.

Det var, som förut nämnts, Lindblom som skaffat oss nästan allt vårt folk från sina gamla vänner i Machakos. Själv hade han som personliga tjänare behållit tvenne av de pojkar, som varit med honom på hans afrikanska strövtåg för 10 år sedan.

Den ene, *Kioko*, var honom så tillgiven, att han gick och bar på en ständig svartsjuka mot fru Lindblom, som trängt sig mellan honom och hans gamle vän, den beundrade hövdingen, som kände negrernas språk och vanor så väl, som berättade gamla negersagor för dem, som skämtade och skrattade med dem och som så gärna hörde på, när de själva hade något intressant att berätta. Han, Kioko, hörde nog hur de andra vita klagade över honom, att han inte brydde sig om att städa tältet nog fint, eller tvätta underkläder tillräckligt ofta, eller göra någon annan struntsak, som han ju så väl visste att hans herre knappt tänkte på en gång. Därför var det också allra trevligast, då han fick

följa honom med endast ett par andra negrer till sällskap och driva ikring till avlägsna grottor och prata med alla de mötte.

Herrskapet Lindbloms andra tjänare hette *Kivuvu*, hade lärt sig att fånga ormar och göra trollkonster av en medicinman hos wakambastammen och var trogen som guld, enligt sin herres erfarenhet för 10 år sedan. Visserligen hade Kivuvu därefter ådömts och avtjänt tre års straffarbete — enligt egen utsago för stöld av en regnkappa — men det förstår jag inte, sade Lindblom och engagerade honom genast som sin frus slav och betjänt. Detta hände nästan under smekmånaden, så det blev inga protester av, men fru Lindblom undrade senare allt som oftast stillsamt över, vad glädje hon egentligen kunde ha av att Kivuvu kunde fånga ormar, blåsa vassrörsflöjt och stjäla regnkappor.

Kivuvu togs alltid i försvar av sin herre, som förklarade att han var ej vacker, men han var god, och därtill kom, att han var ogement rolig, flirtade med alla negerkvinns, han fick se, och hade tusen galna upptåg. Då han en gång tillfrågades varför han, som ju ej var så fager, tyckte mest om de vackraste negerflickorna svarade han genast: Men hurudana barn skulle det väl bli, om jag ej skaffade mig en vacker fru.

Det sista jag såg av honom var då han i den lilla hamnstaden Kisumu vid Victoria Nyanzas strand vandrade ikring i glödande solsken, iklädd sin herres något dekolorerade gamla militärregnkappa. »Du har fått den», hade Lindblom sagt till honom, »för jag vet att du tycker så mycket om regnkappor, och så vill jag inte, att du skall åka in på tre års straffarbete igen till nästa gång jag kommer hit.»

KAPITEL V

Från huvudlägret till Endebess klippterrass.

FRÅN vårt läger sågo vi Endebess lodräta klippstup tre kilometer rätt norr ut. Tre bäckar hade vi att passera, om vi skulle taga oss raka vägen dit. Den vägen gingo vi emellertid icke första gången, ty våra vägvisare förde oss i stället i en stor båge över akasieåsarna utanför urskogens bryn, och vi blevo rätt så miss=lynta över att behöva öda över två timmar på promenaden dit. Nästa gång går jag allt ensam med Kaindi, tänkte jag, raka vägen genom urskogen.

Så skedde också, men minns jag rätt tog det då tre timmar att komma fram till Endebess och fyra att komma hem, så inte vann jag mycken tid på att gå genvägen, fast man kunde följa timmervägen väl en kilometer. Och inte latade vi oss ändå, utan knogade på i ett. Stannade vi en stund, så var det för att taga av hatten och torka svetten från pannan samt gripa ett ordent=ligt tag i håret och ruska ett slag. Då återvände förnimmelsen av, att man hade ett huvud och en hjärna så tämmeligen, och man började räkna ut för tionde gången, att bäckarna ändå inte kunde rinna uppför berget, som man tyckte nyss, och att solen vid midsommar ju ändå måste stå i norr kl. 12 på dagen, när man gick på ekvatorn i Central=Afrika.

Kaindi, campi? frågade jag och pekade i den riktning, där jag trodde lägret låg.

Hapana hoco — nej, där — svarade Kaindi och pekade i unge=fär motsatt riktning.

Kaindi quenda campi! kommenderade jag och ställde mig bakom Kaindi, som böjde ryggen och dök in i snåren bredvid ett kull=fallet träd. Efter en halvtimma höllo vi på att sätta oss av häpnad, då vi stötte på samma träd igen. Vi hade förstås gått i en cirkel.

Hapana mzuri — inte bra — väste jag till Kaindi; man talar aldrig högt i urskogen. Men han bara upprepade hapana mzuri och ryckte på axlarna. Än sen, nog kunde vi ligga i skogen över natten, gevären voro ju med.

Den, som inte varit i en tropikurskog, undrar naturligtvis över att man ej går efter kompass rakt fram mot målet. Men den som hållit på en timme att ömsom kräla och rulla genom buskvegetationens grenverk, ömsom skära sig fram genom tagglianer med små, men djävulska, bakåtböjda taggar, han går minsann inte fram raka vägen genom urskogen. Nej, han söker de höga, lummiga träden, vilka kvävt eller försvagat undervegetationen, och han har ständigt ögonen på djurstigarna. Apstigarna äro bra att följa, ty de löpa oftast mellan skogens jätteträd, som man kanske ej kan se själv för allt grenverket, och noshörningstigarna äro härliga, ty på dem kan man gå rak långa stycken.

Sedan vi nu lärt oss känna urskogen en smula, så låt oss ägna en dag åt terrängen mellan lägret och Endebess klippterrass.

Vid solens uppgång kl. 6 inmundiga vi morgongröten och lägga in några smörgåsar, antilopkött, kex och marabouchoklad i vaxat papper av något melerad färg. De filtklädda vattenflaskorna kontrolleras; teet i dem bör vara svalt nu, eftersom det hälldes på i går kväll och filten sedan blöttes i vatten. De få sig en ny vattendopp och hängas sedan en på Kaindi och en på Ndoloka; den sistnämnde skall också med i dag för att bära spegelreflexkameran och matsäcken. Kaindi tar elefantstudsaren — 450-an — och en hagelbössa, medan jag själv tar engelska armégeväret, 303-an.

Blåaporna ha setat i trädtopparna och ropat »tjao» då vi åto morgongröten, så det är dem och småantiloperna det närmast gäller. Hagel använder jag aldrig mera till apor, sedan Kaindi och jag krälat en hel dag i buskar, följande blodspåret efter en stor gammal blåapa, som skjutits med s. k. rådjurshagel. Även småantiloper och gamar skjutas långt säkrare med kula än med hagel. Kulpatronerna förvaras i byxfickorna, de helmantlade — hardnose — i den vänstra och de halvmantlade — softnose — i den högra fickan. Hagelpatronerna sitta i bälte om livet, ordnade efter storleksnummer från ena sidan till den andra. Kaindi bär den mjuka filthatten, som skall användas i urskogen för att ej kvistarna skola raspa på solhjälmen och varna det skygga urskogsviltet.

Så bär det iväg. Först utför backen ned till den forsande River

23. ENDEBESS KLIPPTERRASS

24. BERGSBÄCK VID ENDEBESS (2.500 M)

25. LEOPARDERNA VORO MYCKET SKYGGA, VI FINGO BLOTT EN ENDA I EN FÄLLA

26. DE FÖRSTA TRE COLOBUSAPORNA

Rongai. Strax på andra sidan om bäcken tog leoparden en gris för vännen Sunde för någon tid sen, och därför har jag gjort en boma där av taggiga akasiegrenar med en enda ingång. Där äro två trampfällor så finurligt placerade, att rovdjuret, som lockas av de läckerheter, vi allt som oftast kasta in i boman, nästan alltid blir fast med en fot i vardera fällan. Men olyckan är, att jag tagit med till Elgon blott svenska varg- och rävsaxar, som äro alldeles odugliga för de afrikanska rovdjuren. Kaindi och jag ha därför i regel blott det ganska tvivelaktiga nöjet att, när fällorna slagit igen, av de kvarsittande hårtussarna söka bestämma, om det varit hyena, leopard eller serval, som setat fast, men klarat sig undan. Vi fingo blott en enda leopard på hela Elgontiden i fällorna, och jag vill därför livligt tillråda våra efterföljare att skaffa amerikanska fällor i Nairobi i stället för att i missriktad patriotism försöka med de svenska.

Bortom boman med fällorna följa vi timmerstigarna ett gott stycke tills de sluta vid en fälld skogsjätte. Då ha vi redan passerat den andra bäcken.

Vi få emellertid ej blott gå fram på vägen och beundra de många trädens olika skapnad; vi måste också med ögonen uppfatta de minsta rörelser i grenverket, annars kunna vi så gott med detsamma avstå från tanken på att få några blåapor. Vid varje krök av stigen måste vi också hastigt överblicka det fria synfältet, annars lära vi vackert få några buskbockar eller blå dik-diks. Det är inte säkert vi få någon ändå nu under regntiden, då man ej kan ligga på lur vid vattenställena.

Där stigen tar slut dyka vi in i tistelvegetationen under de höga träden. Jag tänker med småleende på den första gången, då jag skulle försöka taga mig fram genom den och satte ryggen till för att pressa mig fram. Nej, det är icke sättet. Man skall i stället söka hastigt uppfatta hur stammarna växa och kröka sig på tistlarna, som ofta nå dubbel manshöjd. Sedan gäller det blott att med ena handen eller gevärspipan vidga mellanrummet mellan stammarna och så taga sig fram ungefär som om man ville simma genom det grönskande havet. Aldrig våld. Genom att kröka rygg och göra sig smal med ena axeln före kommer man fortast, och, vad som är än viktigare, mest ljudlöst fram.

Rätt vad det är se vi en gren gunga till och kanske höres t. o. m. ett prassel i lövverket. Då är det bäst ställa sig orörlig och speja.

I början är man otålig, fortsätter för tidigt och förstår icke, att man framför sig inne i småträdens täta lövverk har en gammal blåapa, som sitter prickstilla och tittar på en. Ännu mindre anar man, att uppe i storträdet 50 meter bort sitta 4—5 stycken andra apor med kropparna dolda bakom stammar och blott panna och ögon stickande fram. Det är när de sitta så som man skall skjuta dem med helmantlad kula, ty rör man sig klumpigt ge de sig hastigt iväg ned till småträden och då är det svårt nog att få syn på dem igen.

Vid den tredje bäcken få vi höra tunga, regelbundna, susande vingslag och se en stor fågel med framsträckt oformligt huvud — eller rättare näbb — skjuta rakt fram genom luften. Så kommer en till, så kanske ett tiotal. De stanna en stund i trädtopparna, men fortsätta snart igen, utstötande ett läte, något påminnande om en ands, vilket höres vida omkring liksom de susande vingslagen. Det är den svart och vita hornfågeln, skygg och hårdskjuten, men ytterst intressant att studera.

På andra sidan om den tredje bäcken börjar terrängen stiga ganska kraftigt uppåt mot foten av Endebess klippterrass.

Kaindi ser sig uppmärksamt omkring och granskar noga marken där den är fuktig. Ndoloka och jag gå också ikring och speja, men ha ej så lätt att skilja spåren från i går och i dag. Så går det sakta framåt tills Kaindi visslar och pekar på några avbrutna tistlar, som ha daggpärlorna kvar på bladens undersida. Saken är klar. Här har han gått fram i dag.

Vem? Noshörningen förstås, det är ju här vid tredje bäcken som han brukar hållas, och man ser här avtrycken av hans väldiga runda fötter med tre tydligt markerade tår överallt. Konsten är blott att finna de färska spåren.

Så börjar leken med urskogsnoshörningen. I timmar följa vi spåren, försöka att hålla oss i lä för vinden då vi tro, att vi kommit honom nära, ramla och halka utför branter, riva sönder kläder och skinn, känna på den varma spillningen och höra honom kanske fnysa till ett slag i buskarna ett tiotal meter bort.

Då jag senare jagat noshörning i mera öppen terräng, har jag förvånat mig över, hur lätt man där kommer djuren in på livet; här på Mount Elgon tycktes noshörningarna vara ovanligt skygga. Men är det svårt att få noshörningarna vid Endebess i ögonsikte, så kan man i gengäld studera deras levnadsvanor där bättre än på många andra ställen.

De kunna här välja hemvist på steppen, de glest bevuxna akasie-åsarna och i urskogen och hava föredragit urskogen. Där solen gassar på ett högt vassliknande gräs tycka de om att gå och beta morgnar och eftermiddagar. Vilostunderna äro förlagda till natten och middagsstunden, då djuren antingen stå och sova under en högvuxen glansbladig buskes täta valv eller lägga sig till vila bland jättetistlarna. Där ligga de och bala till riktigt skönt åt sig och ha väl samma vällustkänsla av taggarna som grisen, när man river honom med en kvast över ryggen. Att noshörningen inte saknar sinne för snygghet ser man bäst därav, att han i regel makat undan spillningen från sina viloplatser.

Man får väl förmoda att det är snygghetsbegäret, som tar sig detta uttryck, ty ifråga om noshörningen kan man då icke tänka, att det kan vara önskan att för förföljande fiender utplåna spåren av sin framfärd, som är ledande för tankegången. Fiender har han i årtusen knappast haft några, förrän människan nu på sistone börjat plåga honom. Leopard och lejon spetsar han väl ledigt på sitt kraftiga bakåtböjda framhorn om något av dessa rovdjur skulle göra sig omaket försöka rispa i hans centimetertjocka hud, och med elefanten står han ju alltid på god fot; de räkna visst släkt på långt håll.

Dock, det är sant, noshörningen har fiender i allehanda små-parasiter, av vilka visst många under en period ha sitt tillhåll i spillningen, och så har ju en noshörningshane den eviga fiend-skapen till andra hanar. Den noshörning jag senare sköt hade ett c:a 20 cm. långt ärr, gående nedifrån och uppåt på kroppens vänstra sida, sannolikt en minnesbeta från en duell med en rival. Av erfarna jägare i kolonien har jag hört, att noshörningshanarna nästan alltid ha ett stort ärr på kroppens ena sida.

Att förklara noshörningens vana att maka undan spillningen med hänvisning till strider mellan hanarna torde emellertid näppe-ligen falla någon in, som känner hur heta sådana strider kunna vara bland arter, som ej bry sig om spillningen. För övrigt söka ju ha-narna i brunsttider ej undvika varandra, då skulle ju inga strider bli av.

Återstår som fiende till noshörningen utom människan endast parasiterna, och antingen han nu utför sin gärning för att få dem ur grannskapet eller för att hålla snyggt och fint i närheten av sin viloplats, måste vi beundra honom, i ena fallet för intelligens, i andra fallet för renlighet.

Mången har väl undrat över, vad noshörningarna ha för nytta av sina horn. De afrikanska hava som bekant två, ett längre fram⸗till på nosen och ett kortare där bakom. Man skiljer på två olika afrikanska arter; den numera sällsynta s. k. vita noshörningen, en fridsäll gräsätare med mycket längre horn, och den s. k. svarta noshörningen, en mera ondsint krabat med kortare horn, som kalasar även på buskar.

Att den svarta noshörningen, den som förekommer på Elgons ostsida, använder sitt framhorn som vapen, därom är ej minsta tvivel, men därtill har han även stor nytta av sin oömma be⸗klädnad på näsan när han skall taga sig fram i busksnåren, där grenarna ofta äro vridna som krokiga och hårdfrusna rep. Ofta har jag vid följande av färska noshörningspår varit i tillfälle iakttaga huru grenar, som jag måst böja mig för, haft barken avskrapad på undersidan. Noshörningen har sålunda där sänkt huvudet och lyft upp de slingrande grenarna, som sedan lätt halkat över ryggen. Vilken lättnad det bereder honom att lyfta grenarna på detta sätt förstår man bäst då man ser hur han på andra ställen fått slita av handledstjocka grenar, som hindrat fram⸗marschen. Kaindi och jag försökte emellanåt samma metod att lyfta upp grenarna när vi hade bråttom, men fingo då ofta en obehaglig förnimmelse av att vi saknade noshörningshud på ryggen.

I timmar ha vi nu följt noshörningens spår nedanför Endebess, och vi fundera just på att ge upp tanken på vidare förföljande, då vi få höra ett skarpt skorrande och rullande läte långt bort från några trädtoppar.

Colobusapor, det förstå vi genast, och smyga ditåt. På en hundra meters avstånd få vi då se några stora svart och vita apor springa fram på en lång gren och kasta sig ut i luften. Flera meter sväva de, en efter en, i luften med den vida kappan av långa vita hår fladdrande i luftdraget och den yviga vita svansen styrande färden. Så dimpa de ned i grenarna på ett annat träd och försvinna.

Stilla stå vi länge och observera de väldiga trädjättarna fram⸗för oss och avancera därpå tillsynes liknöjt.

Högt uppe i en trädklyka förefaller det som om en lövruska vore väl tät och så hänger det ned en gren, som ser ut som den avslutades med en yvig lång skäggmossa, lysande helt ljus i sol⸗skenet. Skottet smäller och den första Colobusapan faller ned. En andra kastar sig över till ett annat träd och döljer sig där

så väl, att jag knappast kan upptäcka den, fast jag sett precis var den satt sig. Den fick dela kamratens öde och helt förnöjda bära vi de båda kropparna fram till noshörningstigen.

Kaindi var emellertid litet orolig, pekade uppåt det stora träd, där den första apan sköts, och mumlade tveksamt engine moja — en till. Han fick löfte om en rupie om han kunde upptäcka någon mer och så började halsgymnastiken. Efter 10 minuter kunde jag knappt vrida på huvudet annat än med händernas hjälp och fick lägga mig på rygg för att kunna se uppåt. Äntligen upptäckte Kaindi den tredje apan. Den satt på en stor gren, tätt tryckt intill stammen och det var endast från en enda liten plätt man kunde skymta något av den.

Vid första skottet satt den orörlig kvar, men vid det andra kastade den sig från sitt gömställe ned i en lianhärva c:a 30 meter högt över marken och blev där hängande. Vi ruskade på lianerna, som hängde som långa rep ned till marken. Kaindi fick klättra upp ett tjugotal meter, men där satt han fast i taggarna och klagade ömkligt hapana mzuri — inte bra. Då fick fågelbössan göra tjänst, och med fyra rådjurshagelsvärmar i lianhärvan runt apan lyckades jag skjuta av tillräckligt många revor för att apan skulle komma neddansande, oskadad av alla haglen. För den som kanske kommer i en liknande situation vill jag blott påpeka, att man måste skjuta av revorna mellan stammen och djuret först så det svänger utåt, annars riskerar man att få det än värre insnärjt i den taggiga härvan invid stammen.

En annan gång, det var när jag sköt min sjätte och sista Colobus-apa, blev den hängande i en grenklyka högt uppe i ett träd. Där hjälpte inga hagel, ty grenen var c:a tre cm. i genomskärning. Det blev i stället att lägga sig på rygg och med 303-an skjuta av grenen. Tre halvmantlade kulor, som alla träffade, kommo grenen att braka och vika sig nedåt, där kulorna träffat. Kaindi hoppade högt i luften av förtjusning och vänskapen var återställd. Den hade nämligen dagen förut ställts på mycket hårt prov, då jag lät en buskbock komma undan, fast jag sköt på 10 meters håll då den stod still med både huvud och den uppåtböjda ryggen synlig ovan gräset. Flera timmar hade vi sedan krälat efter varandra, följande blodspåret i de gemenaste snår, förbittrat utstötande hapana mzuri, därmed Kaindi menade inte bra skott och jag inte bra spårare. Bogskott är det enda

som duger för antiloper, bukskott renderar skytten allmänt förakt.

Med de tre granna Colobus-aporna hängande på en stång vandrade vi så belåtet hemåt, gingo vilse bara en gång och fröjdade oss åt att ha fått tre så goda exemplar första dagen vi funno denna apart på Elgon, efter nära två månaders sökande.

Sedan vi väl funnit deras tillhåll, skulle det ej bli så svårt få det tillåtna antalet, sex stycken, fullt. Professor Lönnberg vid Riksmuseum hade särskilt lagt mig på hjärtat att söka få hem en god samling av Elgons blåapa — en stor raritet — samt Colobusapa, vi hade nu bägge delarna.

Kaindi och Ndoloka voro lika belåtna, ty de blanka och tunga silverrupierna de fått i belöning voro redan inknutna i deras kläder och de blossade friskt undan på cigarretter, som de gjort av tidningspapper och en blandning av Tobaksmonopolets Tiger Brand och Sportmans Delight, något möglig visserligen, men fullt acceptabel för afrikanska förhållanden.

KAPITEL VI

Till Elgons topp och krater.

NÄR vi några veckor haft vårt läger vid River Rongai och gjort utflykter i omgivningarna — till grottorna, ned till steppen och in i urskogen, började en inre oro gripa lite var av oss.

Man kände det ungefär på samma sätt som i 15—16 års åldern, då man ej kan sitta stilla, utan vill ut att driva utan mål och utan mening för att uppleva någonting — man vet ej vad. När man blir lite äldre, förstår man ju så väl vad det är man längtar att få uppleva, men man blir just ej stillsammare för det. I stället för den obestämda av både smärta och fröjd mättade oroskänslan kommer den medvetna längtan efter en viss sak eller — vartill tjänar det att neka — väl i regel efter en viss person.

Snart förstodo vi, att det var bergets topp, som förhäxat oss, och då övergick oron i ett fast beslut att nå upp på dessa klipptaggar, som tidigt på morgonen strålade i rosaskimmer medan skrevorna och luften omkring syntes blå. Saken var ej så lätt att ordna, som det i första ögonblicket kunde tyckas. Avståndet fågelvägen var blott 24 km. och stigningen ej mer än från 2.000 till 4.300 meter[1] över havet, så turen kunde nog göras på två dagar, med damer på fyra. Så långt voro vi ense, men då Granvik och jag förklarade, att vi absolut ville ha god tid på oss däruppe för insamling av djur och växter, betackade sig de övriga för utsikten att få ligga och frysa en vecka ovanför trädgränsen på 4.000 meter över havet. Härtill kom, att det skulle vara mycket svårt skaffa så många bärare, som fordrades för att vi alla fem på en gång skulle kunna med tält och nödig packning taga oss upp till toppen.

Alltså återstod blott att dela expeditionen i och för bergbestigningen i två partier. D:r och fru Lindblom samt fru Lovén bildade

[1] Koloniens karta angiver 14.140 eng. fot för Elgons högsta topp.

första gruppen. De gjorde turen på fyra à fem dagar och återkommo nöjda, trötta, hungriga och genomvåta. Sista dagen fingo de nämligen ett tropikregn över sig.

Det är ju naturligt, att jag föredrager att skildra den tur jag själv var med om framför att återgiva efter hörsägner de övrigas intryck. Jag hoppar därför alldeles över den första bergbestigningen för att övergå till den andra.

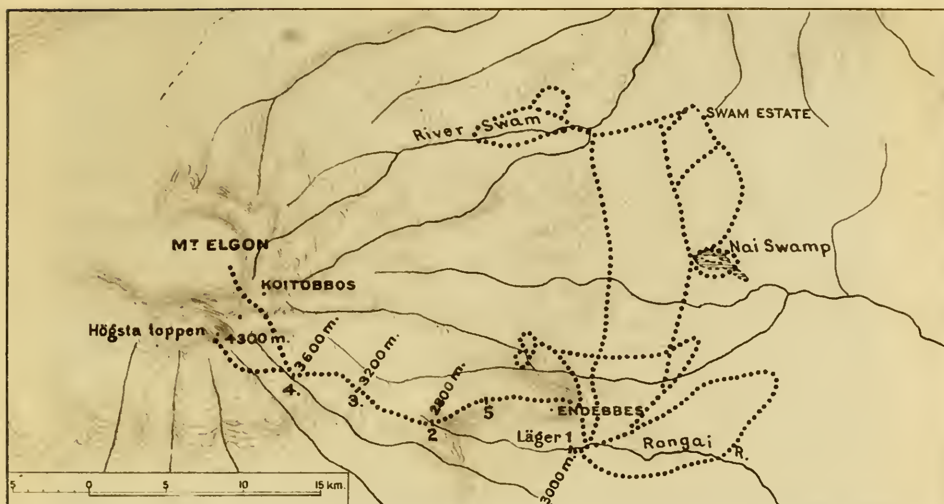
Bärarna vägra infinna sig.

Elgonihövdingen Arap Kasisi hade fått meddelande från den engelska districtcommissionern, mr Champion, att regeringen önskade, att elgonis skulle tjänstgöra som bärare åt de vita männen uppe vid urskogsgränsen i mån av behov och att hövdingen skulle hjälpa till att skaffa dem bärare. När nu Granvik och jag skulle hava 15 extra bärare för vår tur och jag underhandlade med Arap Kasisi om saken, var det icke så lätt komma till resultat, ty han var av någon anledning gramse på expeditionen just då. Slutligen blevo vi dock ense om att han skulle, mot en hederlig dusör, skaffa bärare att möta i vårt läger vid soluppgången en viss dag.

Packningarna ordnades redan före soluppgången av vårt eget folk och så började vi vänta. Det blev en afrikansk väntan. Timme efter timme gick, ilbud sändes till Arap Kasisi, och vid middagstiden kom budbäraren tillbaka. Det hade varit lite svårt få ihop bärare, hälsade hövdingen, de hade frusit sist de voro däruppe och så voro de rädda för djävlarna, som bodde i klippskrevorna högst uppe på topparna. Vi skulle emellertid bara ge oss till tåls och vänta, bärarna skulle nog komma.

Innan man reser till Afrika, måste man fast besluta en sak, hade Lindblom och andra Afrikakännare sagt, och det är att aldrig bli arg. Ett sant ord och ett vist ord, ty om man ej lär sig konsten att behärska sig själv där nere i solgasset, blir man odräglig för sin omgivning och riskerar t. o. m. att bli utsatt för svåra nervkriser. Detta visste vi, men nog var det svårt vid detta tillfälle att hålla vreden inombords och ej låta den gå ut över andra.

Efter en skäligen sömnlös natt voro vi uppe dagen därpå vid soluppgången och spejade bortåt stigarna. Till vår outsägliga

27. FÖRFATTARENS LÄNGRE UTFÄRDER FRÅN HUVUDLÄGRET (LÄGER 1)

28. KLART ATT STARTA TILL TOPPEN

29. BAMBUSNÅR OCH SMÅ BERGSÄNGAR VORO INSPRÄNGDA I URSKOGEN (2.600 M)

30. JÄTTETRÄD OVAN ENDEBESS

31. I URSKOGENS ÖVRE DEL VORO TRÄDEN OFTA BEHÄNGDA MED LAV (3.200 M)

32. URSKOGENS VIRRVARR OVAN UNDERVEGETATIONEN (3.200 M)

33. GLES ERICA-VEGETATION VID LÄGER 4 (3.600 M)

34. SENECIO- OCH ERICA-VEGETATION STRAX OVAN URSKOGS-GRÄNSEN (3.400 M)

tillfredsställelse fingo vi då se, hur små flockar på fyra à fem man nalkades från olika håll. När en sådan flock kom närmare, fick man se en dråplig syn. Karlarna sågo ytterst missnöjda och snopna ut, så när som på en, och denne gick stolt som en slavdrivare med spjut i handen.

Så småningom hade vi våra 15 bärare och därtill en liten trupp spjutbeväpnade män ur Arap Kasisis livgarde. Efter viskande frågor och svar fingo vi reda på, att den gamle sluge hövdingen låtit udda vara jämnt under gårdagen, då folket vägrade lyda order att gå ut som bärare. Men i nattens tysthet hade han skickat ut sina spjutbärare till de spridda kraalerna, där de omilt väckt de tredskande, och sedan drivit dem uppför akasieåsarna mot vårt läger. Vi inspekterade det infångade bytet och funno då åtskilliga märken efter livvaktens hårdhänthet, så jag tänkte det var säkrast att stämma de misshandlade mildare.

De fingo därför ställa upp sig varefter jag höll ett litet tal. I detta fälldes först hårda ord om de försumliga elgonis, som svikit under gårdagen, men därefter övergick jag att berömma dem, som nu infunnit sig i stället. De skulle erhålla högre av⸗löning än som var brukligt och på allt sätt ha det bra. Spjut⸗bärarna grinade belåtet, då silverrupierna klingade i deras händer, bärarna tillpassade bördorna, lade på den lilla vridna gräsringen, som skulle moderera trycket på hjässan, lyfte upp 30⸗kilos bör⸗dorna på huvudena och så bar tåget iväg i morgonsolens sken.

Tvärs genom urskogen.

Först hade vi att taga oss upp på Endebess och dit gingo vi på de vanliga infödingestigarna, tagande en omväg för att hålla oss utanför urskogsbrynet. Från själva berghällen läto vi en sista blick svepa över hela Uasin Gishus högslätt, innan vi vände oss mot urskogen och de leende bergsängar, som kransade den vid stupen här uppe på 2.400 meters höjd.

En bergsbäck, som kastade sig utför en lodrät klippvägg och försvann någonstans mellan trädtopparna där nedanför, hade vi att passera innan vi trädde in i urskogens dunkel. Där mötte vi några väldiga skogsjättar — de största träd vi dittills sett i Afrika — och det var så tyst, att man genomträngdes av en känsla av andakt. Vi hade att följa en infödingestig, som förband höv⸗

dingen Arap Kasisis kraal nere på steppen med hövdingen Arap Sangulas vid övre trädgränsen och behövde därför ej hugga oss väg genom skogen eller irra på villsamma stigar.

I stället kunde vi i lugn och ro njuta av att beskåda växt=världens underbara formationer. Det var ej blott jätteträden, som fångade uppmärksamheten. Det var även en verklig upplevelse att färdas genom de bambudungar, som voro insprängda här och där i urskogen från c:a 2.400 meters höjd till övre trädgränsen c:a 3.400 meter över havet. Än bildade detta jättegräs en kraftig skog av upprätt växande stammar, väl åtta meter höga och tjocka som en mansarm, än utgjorde det en bild av förödelsens styggelse när halvmurkna stammar lågo nedrasade kors och tvärs. Lämnade man stigen och gav sig på upptäcktsfärd i bambuskogen hände det att stammen, på vilken man balanserade fram, brast, och man blev hängande med en bambu under vardera armen medan benen pendlade i luften under fåfänga försök att nå något stöd. En varelse, som tillkännagiver sin existens på dylikt sätt och ställer till ett brak, som höres kilometervitt, skall ej sedan undra över att det är så svårt få tag i de typiska bambuskogsdjuren och i det hela taget avslöja bambuskogens hemligheter.

När jag passerade igenom bambun, höll jag mig därför i regel på själva stigen, där jag kunde röra mig tyst; i rena urskogen var det mera givande att taga sig fram vid sidan av stigen. Bergs=ängarna, som förekommo här och där, inbjödo också till små ut=flykter längs de vackra och omväxlande skogsbrynen. Markve=getationen var i urskogens mitt mera örtartad än i de lägre de=larna, och vi överraskades av att finna stora områden, bevuxna med en ormbunke, mycket påminnande om den som växer i våra steniga backar hemma i Sverige.

Tre skogsantiloper, liknande buskbockar, blevo uppskrämda medan de gingo och betade fridfullt på de saftiga ängarna inne i skogen. Blåaporna läto då och då höra sig, men ej högre upp än 2.800 meter, Colobusaporna påträffade vi ej alls ovan Endebess, ehuru ryktet förmält, att det var just där, de brukade hållas.

Fågelvärlden var nog ganska rikt representerad, men man måste taga tid på sig för att få en riktig uppfattning av den. Följer man nära inpå ett 20=tal negrer, som prata och emellanåt knäcka kvistar och grenar, så får man givetvis ej se mycket, ty då sitta urskogsfåglarna tysta och gömma sig i lövverket, ängsligt be=

kikande de märkeliga tvåbenta djuren, som föra sådant förskräckligt oväsen, såframt de icke redan långt förut givit sig iväg. Man måste gå för sig själv, med en eller ett par skickliga svarta jägare, för att överraska djuren, och då och då sätta sig prickstilla på en trädstam, lyssna och använda ögonen.

Duvor, frankoliner, Turacus, härfåglar, papegojor, rovfåglar och en mängd mindre arter träffade vi på. Granvik fröjdade sig vid tanken på hur intressant det skulle bli att jämföra de djur, vi sköto här uppe, dels med de lägre skogs- och steppformerna, dels med kända arter från andra ost-afrikanska berg, som Mount Kenya och Kilimandjaro.

Första natten tillbragte vi mitt i urskogen på en liten äng, där eldar genast upptändes och negrerna fingo värma sina frusna lemmar och torka de granna röda filtar vi utrustat dem med. Det hade nämligen regnat. Dagens återstående timmar använde vi vita till att ströva ikring och lyssna på skogens ljud, skjuta fåglar och samla växter. Hela nästa dag ägnades åt urskogsbältets övre hälft, där man nu började taga sig fram lättare mellan träden, vilka ofta voro klädda med meterlång hängande grå lav. Ollonborrarna svärmade mitt på ljusa dagen på 3.200 m. höjd.

När storträden alltmer började glesna, fingo vi från en brant se en kulle med gröna ängar sluttande nedåt mot de bäckar, som runno fram nederst i dälderna. Högst uppe på kullen låg som en fästning hövdingen Arap Sangulas borg. De långsträckta låga hyddorna med de platta taken påminde verkligen om kasematter i en fästning, men icke skulle hövdingens hyddor av tillklappad kogödsel över en stomme av risflätning kunnat hålla stånd mot artillerield. De hade likväl kanske fått utstå både belägring och anfall. Folket där högt uppe på berget påstod nämligen att deras förfäder flyttat hit upp genom urskogen för att rädda sig undan de fientliga stammar, som ofta anfallit dem, medan de bodde vid Elgons fot och som förföljt dem ända hit upp.

Någon odling av majs eller andra vegetabilier kunde vi ej upptäcka, men kreaturen tycktes må gott av bergsbetet, och luften var klar och härlig, både att inandas och lyssna i. Till äventyrs torde någon undra vad jag menar med att luften var härlig att lyssna i, och jag vill försöka förklara, icke vad jag vet i saken, ty det är intet, men hur jag känner det.

Vi storstadsbarn få våra sinnesorgan alldeles fördärvade av det

odrägliga larm, de disharmoniska intryck och de dåliga lukter, som äro oskiljaktliga från en plats, där många människor färdas och trängas. Vi förlora en massa av de finaste intrycken och be⸗höva driva ikring månader ensamma för att åter kalla till natur⸗enligt liv de torterade organ, som torde vara avsedda snarare att skänka oss en del av livets högsta njutningar än att i kultur⸗samhället tvinga oss att beskåda fjantigt klädda och tillgjorda människor, att ideligen höra automobilernas infernaliska tjut bakom oss och att använda tobak eller parfymer för att förtaga obehagliga lukter.

Synsinnet lider kanske minst. Att se och njuta av ett storslaget eller leende landskap, den förmågan tappar man ej så lätt bort. Beror detta månne på, att vi även i staden kunna låta fantasien framtrolla vackra bilder och att vi där städse finna utsökta re⸗produktioner. Men huru många hava kvar förmågan att lyssna, att höra fjällvinden, då den sveper över ängsgräset och viner kring de skarpa bergstopparna, eller att uppfatta hur samma ljud ter sig olika, om det till resonansbotten har granskog eller tall⸗mo, björkhage eller bokhult. De flesta ha väl känt hur koskällan uppe på högfjället har en klang som kommer hjärta och lungor att vibrera av fröjd, medan måsens ljud vid kusten kan lägga sig som en tyngd över anden och tvinga tankebanorna in i dunkelt virrvarr. — Men misstar man sig månne ej om man tror att det är de skilda ljuden allena, som frambringa de olika intrycken? Är det ej så, att eolsharpan vid kusten är stämd i en helt annan tonart än på högfjället? Och är det ej även så, att ljudens valör skiftar med väder och vind, årstid och dygnets timmar även på samma plats?

Här uppe vid Arap Sangulas kraal, 3.400 m. över havet, där den täta urskogen redan tagit slut, där Erica⸗skogen börjat taga ledningen och sätta sin prägel på vegetationen, där spelade eols⸗harpan av sig själv i en säregen tonart, som hade mycket av tropikernas överväldigande kraft, men också något av de nordiska säterängarnas skära helgdagsstämning.

På bergsängarna ovan urskogen.

Den tredje dagen bröto vi lägret i strålande sol, som badade över bergsängarna och gav feststämning åt vårt avtåg i den svala, glasklara luften. Snart vandrade vi fram som i en park med väl⸗diga enebuskar. Somliga voro täta och pyramidformiga, andra

voro mera glesa med knotiga grenar, som vredo sig åt alla håll. Stammarna på de största träden voro c:a två meter i omkrets, så småbuskar var det icke fråga om. Såg man närmare på träden och buskarna, så fann man, att varje liten kvist var översållad med röda eller gulaktiga små blommor. Somliga av träden voro just utslagna, andra voro utblommade. Vi gingo genom den betagande Erica-skogen och marken tycktes mjuk, som om tusenden av de små blommorna i århundraden fallit av och bildat en matta att gå på.

Även Erica-skogen glesnade efter hand, och vi trädde ut på fjällvidderna ovan trädgränsen. Mount Elgons högsta toppar, som vi knappast sett sedan vi lämnat lägret nere vid River Rongai, trädde fram, nu på blott sju kilometers avstånd. Härligt var det att gå och ingen svårighet att hitta rätt, men det gick ändå långsammare än någonsin.

Varje fågel, som vi sköto, kunde ju vara en ny form, vivlarna, som krupit in mellan bladskidorna på de granna tistlarna, tillhörde kanske hittills okända arter[1], ödlorna och kameleonterna här uppe hade möjligen någon egendomlighet, som var av intresse. Det gällde därför att ha ögonen med sig och fånga allt levande, man kunde se. Många fjällväxter måste också tagas. Somliga av dem påminde om våra nordiska former, men åtskilliga voro mycket egenartade.

Av däggdjur sågo vi ej mycket, dock förekom talrikt i soliga backar jordborrare — något påminnande om våra nordiska lemlar. Jag försökte förgäves fånga dem och nödgades därför utfästa belöningar åt negrerna om de kunde skaffa några. Länge dröjde det ej, förrän de kommo skrattande och sträckte fram de ludna, trevliga små djuren.

När vi kommit 3.600 meter över havet, blev det så ont om bränsle, att vi beslöto stanna och slå läger för natten. Av ris och torra grenar gjordes snart härliga eldar. Samlandet fortsattes, och jag fick tillfälle från platsen notera dessa djur: jordborrare, ödlor, kameleonter, Cerambycider[2] och några småinsekter, daggmaskar, en krabba, den senare infångad i en fjällbäck. När anteckningarna avslutats vid 10-tiden på kvällen, gingo vi till vila på härliga bäddar av Erica-kvistar. Fältsängarna hade vi lämnat

[1] Så visade sig även vara fallet (*Hypsocleonus cardui* Auriv.)

[2] *Ceroplesis elgonensis* Auriv.

hemma, ty det är betydligt varmare att ligga på marken. Snart somnade vi gott i den friska luften, medan kvistarna knäppte och knakade i elden strax utanför tältet.

Nästa dag var den stora frågan om det skulle bliva mulet eller klart, om den högsta toppen, som vi då skulle bestiga, skulle svepa sig i moln, eller om vi skulle få se bergspanoramat och utsikten över sluttningarna och de vida slätterna runt berget. Som ett rött klot steg solen hastigt upp över horisonten och förhoppningsfulla sågo vi över våra saker, inmundigade morgon=målet i lugn och ro, stoppade matsäcken i väskorna, fyllde bältena med välsorterade hagelpatroner och byxfickorna med kulpatroner — tänk om vi skulle stöta på buffel här uppe, vilken fröjd — och så bar det iväg.

Sedan vi ett par timmar stegat över åsar med omväxlande mark=vegetation och passerat en djup dal med en liten bäck, hoppande fram mellan stenarna längst nere, började vi nalkas de ganska brant uppstigande bergstopparna. Nog funno vi dem vackra och imposanta, men bergstoppar ha alltid den förmågan att inge oss människor dels en känsla av att »jag är så liten och du är så stor», som det står i den gamla vackra barnpsalmen, och därtill att locka oss dit upp med en underlig, obetvinglig, nästan hemsk makt. Dessa bergstoppar där högt uppe över trädgränsen verkade icke som vanliga alptoppar utan som sagoberg med hjässan kransad av en egendomlig skog.

Redan nere vid Erica=skogen hade vi lagt märke till en egen=domlig växt, som tycktes bestå av ett knippe halvmeterlånga helbräddade blad, sittande i toppen på en stam, som påminde om en palmstam. Där nere nådde växten sällan mer än dubbel manshöjd och tycktes uteslutande hålla sig till bäckfårorna.

Här uppe vandrade den upp ur bäckfårorna, bildade små dungar på sluttningarna och samlade sig till riktiga skogar just vid klipp=massivens fötter. Och dessa skogar bestodo ej av små träd med en enda stam och ett bladknippe i toppen, utan av mäktiga träd med knotiga grenar utskjutande från en tjock stam, ofta betyd=ligt över en meter i omkrets. Varje gren avslutades med en blad=knippa och ur denna sköt ofta upp en meterhög klase med gula hästhovliknande blommor. Vi förstodo att det var den berömda Senecio Johnstoni — funnen på Afrikas högsta bergstoppar — som vi träffat på, eller någon snarlik art.

Vi passerade en klippskreva och upptäckte på andra sidan samma ståtliga Senecio-skog samt en liten högfjällstjärn, som vi oegentligt nog döpte till krater-sjön, fast den låg på kraterbergens yttersida. Förfalskningen må förlåtas oss, namnet var så vackert, och så visste vi ej då om vi skulle få tillfälle besöka den riktiga kratern.

Nu skulle det vara lockande att söka måla bestigningen av Mount Elgons högsta topp i färger, som riktigt kunde slå an på läsaren, men jag har en känsla av att det kanske är både riktigare och ärligare att i stället återgiva ett brev, som jag påbörjade dagen därpå, sedan både högsta toppen bestigits och kratern blivit besökt. Jag avstår därför från att ur minnet och fantasien framtrolla något märkeligt och övergår i stället till ett utdrag ur ett brev till ställföreträdaren i mina bolag, assuransdirektör Erik Forssman.

»Mount Elgon, läger 4, 12.000 fot
över havet $^{30}/_{6}$ 1920.

— —

I går startade Granvik och jag — det är vi som nu kampera ihop här uppe under en vecka — kl. 8 med föresatsen att studera djur- och växtlivet mellan läger 4 och Elgons högsta topp, 14.140 fot över havet.

Läger 4 ligger c:a 1.000 fot ovan den egentliga trädgränsen, men Erica-arterna samt en jättecomposité nå sådana proportioner — ända till två m. omkrets å stammen vid brösthöjd — att landskapet har karaktär av högslätt med gles trädvegetation i dungar här och var. Över högslättens åsar resa sig mäktiga klippartier, Elgons kratertoppar.

Fågelvärlden är ej artrik, men ganska individrik. Ända uppe vid kratersjön på c:a 13.500 fots höjd sköto vi en and, tre honungssugare samt ett par andra arter. Däggdjuren äro ej talrika, men en råttart går ända upp till toppen. Mellan kratersjön och toppen är skalbaggsfaunan påfallande rik, jag tog c:a 300 individer av ett 10-tal arter, några antagligen ej förut kända[1]. Granvik plumsade i den lilla kratersjön i dykarebyxor och håvade in de mest intressanta djur, som i lämplig formalinlösning skola hemföras. Få se om ej ett hundratal arter, därav många nya för vetenskapen, samt särskilt värdefulla som reliktformer, ha erhållits genom denna draggning, för vilken han fick försaka nöjet att nå toppen och se det ståtliga bergspanoramat.

[1] Flertalet av dessa arter ha visat sig vara för vetenskapen förut okända.

Den stora huvudkratern ser man ej från denna högsta topp och jag beslöt därför att nästa dag bege mig dit, trots de något värkande lederna. Granvik skulle undert iden bearbeta det insamlade mate=rialet, sköta växterna samt taga vegetationsbilder med sin kamera.

Med Kaindi, min oskiljaktliga vän och bössbärare, samt fyra elgo=nis som bärare ställde vi så stegen i morse mot huvudkratern. På kartan, som noga studerats, tyckte jag mig ha sett att bästa vägen skulle gå i en dalsänka i kraterranden invid den näst högsta toppen Koitobboss, en väldig klipp=pelare som når 13.830 fots höjd.

Knappt 10 minuter hade vi gått från lägret genom det tuviga gräset, som kom oss att undra huru vi väl skulle se ut när vi kommo hem igen och om vi skulle orka med turen, då vi fingo se en stig, som löpte mot kratern, just i den riktning jag efter kartan valt. En riktigt präktig jämntrampad gångstig. Mycket förvånad granskade jag spåren och spillningen, som förekom vid vartannat steg, och frågade mina följeslagare »Mbogo» — buffel? »Endio» — ja — svarade de samstämmigt och vi funno så, att det rykte verkligen talat sant, som uppgav att bufflarna plägade vandra till kratern emellanåt. De färskaste spåren voro 14 dagar gamla ungefär och gingo i riktning mot kratern, så Kaindi och jag utbytte en menande blick och tittade på elefantbössan, som var med jämte det lilla hagelgeväret — collectinggun.

I hundratals år hade säkerligen bufflarna vandrat denna väg, och allt eftersom vi följde den måste jag beundra deras förmåga att lägga den så, att onödiga krokvägar undvekos, men ändå genom lämpligt placerade bågar det tröttande vandrandet backe upp och backe ned undveks. I huvudsak följdes en ås, omgiven av dalgångar, i vilkas djup små bergsbäckar med det härligaste vatten runno. När vi nalkades foten av det väldiga Koitobboss och passerade 13.000=fotskurvan gingo vi över den ena bäcken och här flögo ett par beckasiner upp, varav jag lyckades skjuta en. Ej långt därifrån påträffades och tillvaratogs spillning av hare.

På vägen hade bufflarna här och där rivit upp jord, och där en håla med vatten i bildats, lyckades jag finna maskar, liknande inälvsmaskar. Det skall bli intressant höra vad professor Odhner säger om dem. Under en antagligen av bufflarna nedvältad trädartad Composité[1] fann jag även en del djur, däribland daggmaskar, vilka Granvik lagt mig på hjärtat att jag skulle söka komma över här uppe.

[1] Senecio Johnstoni.

35. KAINDI PLOCKAR SKALBAGGAR *(Hypsocleonus cardui* AURIV.*)* PÅ EN TISTEL (3.400 M)

36. VID DEN LILLA BÄCKEN NEDANFÖR LÄGER 4 FRODADES EN MÄNGD VACKRA ÖRTER (3.600 M)

37. EN LOBELIA-ART VID TOPPEN SÅG PÅ AVSTÅND UT SOM I MARKEN NEDSLAGNA STOLPAR (4.100 M)

38. EN ANNAN LOBELIA-ART FRÅN KRATERN (3.800 M)

39. KRATERLANDSKAPET (3.800 M)

40. KRATERLANDSKAPET: METALLSKIMRANDE HONUNGSSUGARE FLADDRADE KRING DE KNOTIGA, BLOMMANDE SENECIOTRÄDEN (3.800 M)

41. MOUNT ELGONS HÖGSTA TOPP C:A 4.300 M (MONT BLANC ÄR 4.810 M)

42. FRÅN SJÄLVA TOPPEN MEDTOG JAG EN SENECIOSTAM

Buffelstigen fortsatte just den väg jag efter kartan valt, och man måste säga att djuren lagt vägen även med hänsyn till ut⸗sikten, ty till vänster hade man den skarpspetsade högsta toppen och till höger Koitobboss mäktiga om Taffelberget något på⸗minnande massiv. Två väldiga portvaktare vid ingången till huvud⸗kratern, som lär vara världens största. I Nairobi hade man sagt, att det skulle vara svårt taga sig ned till kratern. Min förvåning blev därför ganska stor, då kraterranden nåddes och ett nytt egen⸗domligt landskap öppnade sig för ögonen. I ring lågo bergsåsarna, krönta här och där med toppar, men den hålformiga krater, som fantasien utmålat och kartan tycktes vilja ange, befanns i stället utgöra ett leende landskap, ungefär en svensk mil i genomskär⸗ning. Avrundade åsar löpte ned mot en sänka, där en forsande bäcks silverstrimma glänste, och på åsarna växte spridda jättecom⸗positéer med manstjocka stammar. Många av dessa egendomliga växter voro greniga och varje gren bar en knippa väldiga halvme⸗terlånga blad. Gamla knotiga exemplar hade ända till ett 10⸗tal grenar med en meterhög klase gula Hieracium⸗liknande blommor i toppen på varje gren. De flesta träden voro utblommade nu, men det måste vara en underbart vacker syn se denna växtlighet i sitt högsta flor.

Den 1. 7. 1920. Då vi ville upp tidigt i dag beslöto vi helt hastigt söka vilan, jag i pyjamas med strumpor, skidtröja, skinnväst, sovpåse, 2 filtar och kappa, allt på en bädd av Erica⸗kvistar. Så klarade man sig tämligen mot kölden här vid ekvatorn.

Jag fortsätter med kratern. Ned mot dalgången med den forsande bäcken ställdes kosan, och vid varje krön, som passerades, över⸗blickades åsar, dalfåror och sankängar med kikare för att jag om möjligt skulle få en skymt av bufflarna, men de stodo ingen⸗städes till att finna. Spår av andra däggdjur funnos dock, spill⸗ning av en liten antilopart tillvaratogs, och de lemmelliknande gnagarna jagades i tuvorna utan att dock någon kunde infångas från denna plats. En Cisticola, en Serinus (gulhämpling), en Pratincola (busk⸗skvätta) samt en Cinnyris (honungssugare) skötos, den sistnämnda fågeln i den underbaraste metallglänsande färgprakt. Två vithalsade korpar, två beckasiner samt en rovfågel sågos även.

I en vattenpöl togs slam⸗, vegetations⸗ och vattenprov. Vattnet i en bäck hade en temperatur av c:a 15 grader Celsius, medan vattnet i bergsbäckarna eljest blott håller några grader Celsius. Några varma källor påträffades däremot ej.

Kl. 5 voro vi hemma igen efter en forcerad marsch, därvid su=lorna å mina bastanta militärkängor lossnade och måste bortskäras, medan resten sammanbands med segelgarn, som lyckligtvis medförts. Ja, det var besöket i Elgons berömda huvudkrater; det antal vita, som förut besökt den, räknas lätt på fingrarna och kart=ritarna måtte aldrig varit där, ty kartan är alldeles felaktig.

Den 1. juli har varit en marschdag, därunder vi nått ned i urskogen igen med dess jätteträd, lianer och bambusnår. Vårt läger valdes å en förtjusande skogsäng, omramad av väldiga Podocarpusträd, från vilkas knotiga grenar meterlångt lavskägg hänger ned. Strax invid lägerplatsen sköt jag en stor blåapa — till min stora glädje, ty Elgonformen därav är särskilt intressant och vi ha arten förut endast från 7.000=fotsregionen. Läger 5 ligger 9.000 fot över havet och aporna tyckas ej gå högre. — I apans inre funno vi ett hundratal finfina parasitmaskar, som vid lyktans sken plockades fram. Bärarna fingo honom sedan — det var en gammal hane — att kalasa på. Jag tänker han stoppas väl upp och utställes i Riksmuseum med tiden, så där får Du nog se honom.»

— —

Kanske känner sig någon läsare benägen tänka: »Jaså, var det ej märkvärdigare än så».

Därför bör jag kanske tillägga att det är mycket möjligt och sannolikt, att denna bestigning av ett berg vid ekvatorn av nära samma höjd som Mont Blanc, där snön låg i drivor i skrevorna och där jag fick se en krater, som ännu för ett par år sedan an=sågs som världens största, var betydligt intressantare än jag själv för=stod och säkerligen vida märkligare än jag lyckats framställa den. Det är emellertid så, att den ena människan ser på strapatser, äventyr och faror med helt andra ögon än den andra. För en gammal gymnast, di=stanslöpare och all round=sportman, som hållit sin kropp i träning genom regelbundna skidturer i de norska fjällen, skall det allt rätt så svåra saker till för att han skall tycka sig ha uträttat något märkligt i sportväg. Sinnet för fara är också mycket olika hos skilda individer.

Jag minns en gång för åtskilliga år sedan då jag satt med min hustru och ett par goda vänner i närheten av Pompeji och vi skulle besluta angående färden till närmaste järnvägsstation.

Jag går, för solen skiner och jag skall samla insekter på vägen, förklarade jag.

Då följer jag med, sade min hustru.

Äro Ni galna, foro våra vänner ut, vet Ni icke att dessa trakter äro de farligaste i hela Italien och att här förekommer plundring och mord dagligen.

Nå, vi gingo, passerade några förfallna byar med skäligen sluskig befolkning, pratade med de smutsiga, men ändock rara, svartögda barnen, fångade åtskilliga fina insekter och hunno i god tid till stationen, där vi förgäves spejade efter våra vänner. I sista stund kommo de med kinderna glödande av sinnes-rörelse och åtskilligt derangerad toalett. Å, Herre Gud, äro Ni verkligen här levande, framstötte de, och beskrevo därpå hur de tagit en vagn för att gå klara för »banditti», huru kusken vikit av från rätta vägen och kört mot en skogsdunge — han tillhörde synbarligen ett rövareband — huru de endast tack vare fruns skicklighet i italienska, eldiga ögon och sinnesnärvaro lyckats få den skurkaktige kusken att svänga om vagnen och köra till stationen, och hur de slutligen oroat sig för oss — — — allt medan vi promenerat helt fridfullt genom byarna, lekt med barnen, fångat insekter och frågat »banditti» till råds om rätta vägen.

Det är inte utan att man ibland tycker det är lite harmligt att när man rest till trakten mellan Victoria Nyanza och Abessiniens gräns, till ett område, där suk och turkana, Afrikas vildaste och blodtörstigaste stammar, äro närmaste grannar, man ändå skall ha haft det nästan lika lugnt och fredligt som ute på Block-husudden å Kungl. Djurgården invid Stockholm.

Mina elgonibärare föreföllo lika hederliga och präktiga som min vedkarl Petterson på Djurgården, och hövdingen Arap Sangula föreföll näppeligen mera blodtörstig än hovjägare Janson på Park-udden och ingalunda så respektingivande som chefen för Kungl. Djurgårdsförvaltningen, hovjägmästaren Öhrström. Jag kan ej för-klara saken annorlunda än att antingen saknar jag psykologisk blick eller också fäste negrerna mycken vikt vid de tre laddade gevär, jag alltid hade nära mig, dag som natt.

Vad min hustru beträffar, så ingöt hon ovedersägligen stor respekt hos de svarta, men anledningen därtill lyckades jag aldrig utgrunda. Näppeligen vann hon sin obestridda auktoritet genom ådagalagd skjutskicklighet, ty hon avlossade blott ett enda skott under hela expeditionen, och det var i mörker en aftonstund i vårt tält, då hon råkade trampa bland mina gevär och därigenom avlossade ett, som tydligen var osäkrat.

Kapitel VII

Urskogsbufflarna[1]

Hövdingen Arap Kasisi var gammal och skröplig. Från sin kraal vandrade han emellanåt med möda upp till de vite männens läger för att få litet av den undergörande medicinen eller bliva knådad med salva å de värkande lederna.

Den dag, då den Lindblomska gruppen skulle begiva sig upp till bergets topp, såg han emellertid litet spänstigare ut, ty då var det en hedersdag för honom. Hans män hade lystrat till hans ord som förr och mött upp för att taga de tunga bördorna, och det fastän elgonis egentligen anse, att deras krigarära icke tillåter dem att bära bördor.

Han satt visst och tänkte på gamla tider, när han bådat upp sina krigare för strider mot de människoätande stammarna i söder och de vilda, ännu icke tämjda grannfolken i nordost, då jag kom fram till honom och begärde att han skulle utvälja en skicklig buffeljägare åt mig som vägvisare. När expeditionen ändå skulle bliva splittrad några dagar, var det ju så gott begagna tillfället hälsa på de skygga bufflarna i bushen där norrut.

En glädjestråle syntes i Arap Kasisis ögon, då han fick detta nya hedersuppdrag och han ropade på Arap Laskin, en spjutbeväpnad, senig krigare av medelålder. Efternamnet lät ju som om det burits av hjälten i en polsk roman, men såg man närmare på spjutbäraren, fick man en ganska utpräglad känsla av, att han passade bättre för jakten i vildmarken än för de polska salongerna och kanske t. o. m. skulle klara ett så pass krävande uppdrag som att visa vägen till bush-bufflarna.

Stort var icke jaktsällskapet. Utom mig bestod det av Arap

[1] Dessa anteckningar nedskrevos dels på kvällen efter första jaktdagen, dels omedelbart efter hemkomsten till lägret, vadan alla uppgifter om avstånd o. d. äro synnerligen noggranna.

Laskin med en utvald, beprövad vän, Kaindi, bössbäraren, Kat⸗hokia som uppassare, kock och tolk samt slutligen trenne bärare. I början hade vi sällskap med bergbestigarna, men nedanför Endebess skildes våra vägar, och jag drog med mitt folk mera norrut, där bufflarna uppgåvos ha sitt närmaste stamtillhåll.

Stigen bar utför en brant sluttning ned mot en forsande bergs⸗bäck, över bäcken uppför en brant, ned i ett nytt dalföre och så uppåt mot en höjdkam nära urskogsgränsen. Där lågo ett par kraaler, och nyfikna kvinnor kommo snart ut till oss för att prata och bjuda på mjölk. Länge hade vi ej underhållit oss med varandra, förrän vi plötsligt upptäckte en gammal man, som stod ett par steg ifrån oss och betraktade oss högdraget, nästan fientligt. Över ena skuldran var fästad en pälsjacka, sammansatt av ett dussin Hyrax⸗ och blåapeskinn och avslutad i alla kanter med en handsbred bård av något annat pälsverk.

Jag hälsade, lät kalla honom till mig och sade honom, att jag önskade en skicklig jägare som hjälp att spåra upp bufflarna.

Här finns ingen hemma av ungdomarna, svarade han.

Inte kunna ungdomarna mäta sig med de gamla, som själva gått mot buffel med spjut, innan det var förbjudet för de svarta att jaga, smickrade jag.

Han gav mig blott en föraktlig blick.

Du ska inte tro, att jag är en vanlig vit jägare, jag är en stor hövding i Ulaia (Europa), och du kan se här på min bössa och mina patroner. De äro egentligen gjorda för elefanter och döda bufflarna på fläcken, tillade jag och försökte se så imponerande ut som möjligt. Kaindi kom till hjälp och förklarade, att jag aldrig bommade (vilket naturligtvis var en stor lögn) och var en stor medicinman, som varken fruktade bushbufflar eller onda andar.

Detta gjorde effekt. Den gamle med pälsjackan såg allvarligt på oss, nickade och försvann. Efter blott ett par minuter kom han tillbaka med sitt spjut, löste försiktigt upp eggskyddaren av läder och blottade den skarpslipade spjutspetsen, som hade form av ett stort och brett olivblad.

Klockan var nu två på dagen och vi beslöto efter ett litet krigsråd att mannen med pälsjackan skulle taga med Arap Laskin och dennes beprövade vän ut på rekognosceringstur efter bufflarna. Redan efter en timme kommo de igen med den fägnesamma underrättelsen, att bufflarna på morgonen druckit vatten blott

tjugu minuters väg från platsen och sannolikt voro i närheten ännu. Den gamle fick ledningen, och så bar det iväg till vattenstället. Vegetationen däromkring bestod av manshögt gräs, liknande vår svenska vass, med fristående skärmakasior samt täta buskdungar, påminnande om mangrovesnår, här och där. Genom gräset kunde man i regel ej se mer än c:a tre meter, så det var lönlöst att söka upptäcka de mörka kropparna med ögonen. Irrade man med blickarna runt i gräset, hade man för övrigt blott en obehaglig känsla av, att man i själva verket vore hjälplöst förlorad om ett par bufflar plötsligt döke upp och ginge till anfall.

Nej, man måste finna spåren och så följa dem. Det dröjde heller inte länge förrän de svarta jägarna klarat ut i vilken riktning hjorden dragit sig. Snart kommo vi till ett busksnår, där djuren vräkt sig i det täta gräset och lövverket i själva brynet. Mjukt och gott hade det varit där och litet skugga hade de också fått av buskarna. Strax bredvid fanns spillning. Jägarna undersökte den med bakändan av spjuten. Jag såg frågande på dem och de svarade: kl. 7, d. v. s. med de vites sätt att räkna kl. 1 på dagen. Negrerna låta dagen börja med solens uppgång kl. 6 på morgonen och tycka, att vi äro bra underliga, som börja räkna vår dags timmar, då solen står mitt på himmelen.

Bufflarna hade alltså här tagit sin sedvanliga middagslur, och spåren visade, att de sedan betat en stund, dragande sig över en höjdkam ned mot en dal, där busksnåren blevo allt tätare, medan vassgräset försvann och på de öppna platserna ersattes av axelhögt gräs, liknande vildhavre. I de tätaste busksnåren var marken bar, och svart var det därinne i skuggan, när vi kröpo in, försiktigt följande spåren.

Plötsligt rätade den gamle upp sig, lyssnade och pekade mot dalens botten, där en liten bäck bildade små sumpar, täckta och omgivna av yppig vegetation, bestående av såväl buskar som höga träd. Han hade tydligen hört ljud, som ingen av oss andra uppfattat, och när vi funno, att spåren gingo åt samma håll, var saken klar. Snart upprepades ljudet, tydligare, så att det även kunde uppfattas av oss andra, och jag tänkte genast på gamle Mulles läten, då han gick ensam lös i morföräldrarnas fårahage i Västergötland, stångande i enbuskarna och rivande upp marken i förargelse över att vara avstängd från det efterträdda intimare umgänget med korna.

Vi smögo vidare på en stig utan att höra eller se något vidare, då med ens skogen fick liv. Först kommo ett par vilda fnysningar och så brakade det till. Ett par stora mörka kroppar med krum≠böjda ryggar skymtade ett ögonblick i de täta snåren, grenar och lianer knäcktes och hårda klövars slag genljödo i skogen. Så blev det lika plötsligt dödstyst igen. Själv hade jag sprungit fram ett stycke på vägen för att om möjligt få bättre syn på djuren, men då detta ej lyckats och tystnaden åter sänkte sig över oss, fick jag tid att se till mina följeslagare. Min trogne bössbärare Kaindi stod två steg bakom mig, färdig att räcka fram repetergeväret, om elefantbössan skulle klicka; elgonijägare stodo ett tiotal meter bakom, var och en bredvid sitt träd, beredd att snurra runt stammen om bufflarna skulle anfalla. Ingen hade tagit sin tillflykt upp i träden, vilket eljes plägar vara vanligt vid buffel≠ och elefantjakter.

Av braket hade vi förstått, att hjorden delat sig; somliga av djuren hade tydligen sprungit upp för en sluttning strax framför oss; avbrutna grenar funnos blott 15 meter längre fram på stigen, men flertalet av hjorden stod bestämt kvar vid bäcken. Ögon och öron ansträngdes till det yttersta, men intet kunde uppfattas. Plötsligt hördes en fnysning igen från bäcken och då började jag krypande följa de flydda bufflarnas spår baklänges ned mot bäcken med Kaindi i hälarna. Vinden hade vi lyckligtvis mot oss, och med den största försiktighet placerades händer och fötter på marken, så att ingen kvist skulle knäckas eller sten skrapas. Sakta och tyst gick det framåt, och vi hoppades redan, att bufflarna lugnat sig, så att vi skulle kunna komma inom skotthåll, då ett tu tre samma väldiga brakande som nyss hördes ungefär en minut i sträck för att efterträdas av samma stillhet, som förut härskat. Blott 30 meter hade vi nu varit från den uppstampade sumphåla, där de kvarstannade bufflarna stått hoppackade. Borta voro de, men vi anade, att de stannat c:a 200 meter därifrån i några täta snår.

Nu voro vi vid den punkt, då de sista resterna av den civilisa≠tion, som de senaste årtusendena påtvingat människan, voro bort≠blåsta. Föga hade vi gemensamt vare sig med de jordbundna vita i Europa eller med de negerstammar, som brukade jorden och vaktade sina boskapshjordar. Långt mera kände vi oss i släkt med rovdjuren som, obundna av klädestrasor på kroppen, med varje sena spänd och ögon, öron och luktnerver bragta till högsta möjliga funktion, smyga fram mot ett farligt och till kroppskrafter

vida överlägset villebråd. Vid sådana tillfällen går man ej på vanligt klumpigt människosätt, man blir tågångare och förflyttar sig i ett tempo, som utgör ett mellanting mellan lyssnande på fläck, smygande marsch och språng. Ögonen betrakta ej på vanligt sätt det ena föremålet efter det andra, utan uppfatta intuitivt allt som rör sig i den framför kroppen belägna cirkelhalvan. Öronen hållas på spänn med uppmärksamheten lika mycket bakåt som framåt.

Tal är under sådana förhållanden ett nonsens, som bara förvillar. En i själva steget hejdad fot, ett till lyssnande uppkastat huvud med halvöppen mun, en nedhukad gestalt med sänkta och hopdragna ögonbryn säger så oändligt mycket mer.

Alla kände vi på oss, att bufflarna stannat i de täta snåren ungefär 200 meter från sumphålan. Kaindi och jag smögo däråt. De övriga jägarna, som ju hade endast sina spjut som försvarsmedel, följde tvekande efter; det var ju lite vanskligt att använda spjuten i snåren, och det var ju för övrigt ej så lätt för någon att ha kroppen så fullständigt i sin makt, att man kunde hoppa åt sidan för en buffel, om han anfölle från ett snår på blott några meters avstånd.

De tätaste snåren bildade en cirkel med ungefär 100 meter i diameter, och det var vår avsikt att gå runt och minska cirkeln efter hand. Då vi gått ett och ett halvt varv, hörde vi steg på en stig och rusade fram, dock utan att upptäcka mera än djurens färska spår nedåt dalgången. Vi följde spåren baklänges mot snåren och funno till vår omätliga förargelse, att djuren stått tätt hoppackade inne i ett mörkt snår, som vi ett tag passerat på blott 10 meters avstånd under vår cirkelvandring. Den hederlige Kaindi fick nästan tårar i ögonen, då vi gjorde denna upptäckt, och han utstötte melankoliskt det uttryck, som jag lärt mig mer än något annat hata i Afrika: »quenda hoco», det är uttytt: de ha gett sig iväg dit bortåt. Han gjorde därvid med handen en uttrycksfull gest, beskrivande en båge uppåt och nedåt i luften med pekfingret utsträckt, som betydde, att de gett sig iväg långt bortom närmaste snår.

Klockan var nu nära 6 enligt europeisk tidräkning, solen skulle snart gå ned och därför måste vi vända hemåt lägerplatsen. Elgonis tillstötte inom kort och berättade, att de händelsevis kommit rätt på en buffel på ett par stegs håll och att jag lätt skulle kunnat skjuta honom, om jag varit med. — Föga glädjefullt, men dock givande ett visst hopp för morgondagen, då jakten skulle fortsättas.

Lägerelden sprakade muntert vid tältet, infödingarna hade kom-

mit med mjölk och läcker sötpotatis, som sotig och aptitretande stektes i askan, negrerna pratade och skrattade, allt medan mörkret föll på och den stjärnklara natten bröt in. Sovsäcken låg på en bädd av nyplockad doftande Achillea. Lugn och frid härskade i naturen och i alla sinnen, och pipan, en trogen vän härute, togs fram.

En timme efter soluppgången, alltså kl. 7 påföljande morgon, gingo vi åter ut på jakt. Jag var ivrig och ville gå tidigare, men de svarta jägarna voro bestämda i sin åsikt att 7 vore bästa tiden. Antagligen ville de ge bufflarna tid att beta något i lugn och göra spår, så att vi bättre skulle kunna finna dem. Bort över sumpbäcken gick färden, medan mina svarta vänner allt som oftast plockade fjunet från utblommade örter och släppte det mot marken för att pröva vindriktningen, som ofta förändrades. Spåren funnos snart, och vi följde dem ett stycke, tills de visade en bestämd riktning mot en bergås med tät buskvegetation. En vattenrik bergsbäck hade bufflarna passerat just vid ett vackert vattenfall, och jag måste stanna en lång stund för att njuta av anblicken. Under urskogens sammanflätade valv dansade vattnet fram, ständigt brutet till vitt skum av stenarna i bädden. Så samlade sig bäcken till en lugn damm ovanför en klipptröskel, liksom för att hämta krafter till ett riktigt språng i luften vid klippkanten. Nedanför fallet glittrade kaskaderna ett stycke, och så störtade virvlarna in under ett nytt valv av lian-snärjda träd.

Nu voro vi långt ovanför infödingarnas kraaler och betesmarker och måste därför förvåna oss över att på andra sidan bäcken finna en präktig tilltrampad stig, som löpte fram utefter den branta sluttningen längs bäcken. Det var tydligt, att vi voro i bufflarnas riktiga hemvist, ty spår av alla åldrar avtecknade sig på marken. Till vår glädje kunde vi tydligt bland dem urskilja de färska spåren från ett 10-tal bufflar.

Den gamle buffeljägaren gick först, efter honom följde jag, och sedan kommo de övriga.

Plötsligt kastade sig den gamle, vig som en katt, baklänges till marken och gav mig en blick. Med ett par språng var jag framme vid honom på alla fyra och höjde försiktigt huvudet över ett litet krön. Det var de mörka, knottriga hornmassiven hos några bufflar, jag hoppats få se, men fick i stället erfara en liknande sensation som nattvandraren, vilken hemkommen i sin bostad vrider om strömbrytaren i tanke att upptäcka en inbrotts-

tjuvs lurviga bovansikte, men istället får se en leende flickas väna drag. Det var blott en buskbock som varit framme vid en liten källa för att läska sig med en sval morgondryck. Han stod nu med huvudet och de klara ögonen nyfiket riktade mot oss och de raka, spiralvridna hornen pekande mot skyn. Så nickade han ett slag, tog några höga, eleganta skutt in i snåren och var borta.

Negrerna sågo litet förebrående på mig, som ej velat skjuta. De tänkte tydligen att det var bättre med en buskbock i handen än 10 bufflar i skogen. Vi började emellertid en tyst rådplägning utan ord. Den gamle jägaren markerade, att bufflarna vikit från stigen uppåt åsen och antagligen stode där uppe i de täta snåren och dåsade efter morgonbetet. Kaindi funderade över luftdraget, vind kunde man knappast tala om. De övriga skakade på huvudet och menade, att det vore rätt otrevligt att ge sig efter bufflarna där uppe i snåren, ty där fanns inga träd att ta sin tillflykt till om vi blevo anfallna. Jag pekade på elefantbössan och illustrerade hur bufflarna skulle dimpa i backen för ett enda skott, vartill Kaindi nickade bekräf⸗tande, glömsk av de många bommar jag låtit komma mig till last under långt lättare förhållanden.

Den gamle fick ledningen och förklarade med tecken att vi icke borde gå rätt mot bufflarna, utan gå runt, taga dem från storskogssidan och sålunda hindra dem från att flykta uppåt Elgons toppar — om de nu bara inte redan gett sig dit.

I en vid cirkel klättrade vi uppåt och funno till vår stora till⸗fredsställelse, att inga spår ledde inåt mot urskogen; alltså måste vi hava bufflarna kvar på backkrönet. Vi gingo några hundra meter däråt och så tecknade den gamle till försiktighet. Han kände visst lukten av buffel och pekade mot ett stort oregel⸗bundet snår av glansbladiga mangroveliknande buskar. Plats lämnades villigt i têten åt den vite mannen med den tunga bössan, och så gingo vi försiktigt inåt. Gingo är ej rätta ut⸗trycket, ty det var sällan under de närmaste timmarna, som vi kunde gå mer än någon minut upprätt. Djupt nedhukade eller krypande på alla fyra fingo vi i stället taga oss fram.

På snårens yttersidor lyste solen bländande stark, men därinne var det mörkt, ty knappast någon solstråle kunde genomtränga det täta lövverket, som ej blott bredde sig över oss utan även avdelade buskpartiet i en mängd valv och rum. Föga väntade jag att redan efter ett 50⸗tal meter få höra bufflarna, men så säkert

hade den gamle visat oss vägen, att detta verkligen blev fallet. Hade han blott också kunnat skärpa våra ögon och luktorgan, så att de kunnat tävla med bufflarnas. Nu var det återigen de, som först upptäckte oss, och ett öronbedövande larm ljöd i en minut så tämligen runt omkring oss. Vi tyckte att marken skakade, och det gjorde den nog också, ty vi funno vid det forcerade fram=krypandet, att 10 bufflar stått hoppackade blott 11 meter från oss då oväsendet bröt löst.

Så följde ungefär 3 timmars kurragömmalek med bufflarna. När vinden, som här uppe var starkare, tillät det, följde vi spåren, i annat fall gjorde vi bågar. Fem gånger rusade bufflarna iväg efter att ha släppt oss 10—15 meter inpå livet varje gång, men så täta voro snåren, så väl förstodo de att dölja sig och så hindrade oss grenar och taggig klängvegetation att komma hastigt ut i glän=torna, att ingen av oss sex, som deltogo i förföljandet denna dag, någon enda gång kunde ordentligt få syn på en enda buffel. Vajande lövruskor, avbrutna grenar och kringstampad färsk spill=ning var vad vi fingo nöja oss med.

Men jag märkte till min glädje att jag själv mot jaktens slut av den fräna och litet sötaktiga lukten kunde känna när vi nal=kades bufflarna. Ett slag kunde jag knappt hålla mig för skratt då jag tänkte på vad mina vänner i stadsfullmäktige skulle sagt om de kunnat se mig, krypande på alla fyra, vädrande med upp=spärrade näsborrar samt iakttagande hur mina svarta vänner, som kröpo bakom, även de vädrade åt olika håll.

Sista gången bufflarna jagades upp varade larmet länge för att så småningom dö bort uppåt Elgons högre bergåsar, ditåt Kaindi vemodigt pekade, upprepande sitt »quenda hoco». Så var det slut med hoppet att få se dessa bufflar på ett par dagar, och fråga var, om vi nu kunde driva upp en annan hjord.

Trasiga och blodiga å händer och ansikte, det vita skinnet var då rent odugligt i denna terräng, styrde vi stegen hemåt, medan svartingarna uppmuntrades med, att jag var mycket nöjd med att de spårat så väl, att ingen kunde hjälpa, att bufflarna över=listat oss, men att än rikligare kontanta belöningar samt både tobak och tändstickor skulle komma på deras lott, om de kunde hjälpa mig att verkligen skjuta en buffel.

Klockan 3 voro vi åter vid lägret, de outtröttliga svarta jägarna gåvo sig ut på spaning efter nya spår och matsäcken inventera=

des, därvid det befanns, att den med iakttagande av stor sparsamhet kunde räcka ännu en dag. Jag hade nämligen kvar en tjock brödskiva samt några sötpotatis. Med detta och nyskjutet vilt borde man kunna klara sig. Efter en timme kommo de utsända negrerna åter med underrättelsen, att inga spår för dagen funnos vid bufflarnas vanliga vattningsställen.

Icke ett skott på två dagar, varunder så mycket annat kunnat skjutas, så många insekter tagas. Nå, det hade ju ändå varit intressant att komma bufflarna så nära, höra deras ljud, känna den fräna lukten från deras upphettade kroppar och beundra deras förmåga att överlista sin ende verkligen farliga fiende, människan.

Skulle man nu draga hem med oförrättat ärende? Jägarna tillfrågades om annat större vilt i trakten. Ja, noshörning och elefant fanns ju, men mest norrut och spår av dem hade nu ej setts på en tid. Vattenbockar trodde man dock skulle finnas nedåt floden bortemot slätten till. Det blev att hastigt bryta upp för att hinna ned till lämplig terräng, så att jakten kunde börja vid soluppgången dagen därpå. När det blev för mörkt att gå vidare, slogs läger under hyenans tjut å de gräsbevuxna åsarna runt omkring.

Nästa morgon spejade vi efter vattenbockar åt alla håll, men då inga syntes, ledde elgonis mig till en kraal, som de med stolthet förevisade. Där bodde en rik man, ståtlig att skåda, då han trädde fram genom öppningen i inhägnaden, som omslöt allt hans jordiska goda, hans fyra glada och skrattande hustrur, de trinda, piggögda barnen samt de 200 nötkreaturen. Han bjöd på spenvarm mjölk och upplyste att vattenbockarna ej visat sig i trakten nu på en tid.

Så återstod då ej annat än att draga ned utför de sista backarna mot steppen igen. Negrerna skeno upp. Det spända draget i deras anleten försvann, de satte fast de omsorgsfullt gjorda eggskyddarna av läder på de skarpslipade spjuten och tänkte väl att nu skulle de få antilopkött, vilket ju i själva verket smakade bättre än buffel, och så voro de nu utom räckhåll för Afrikas mest fruktade villebråd.

De sneglade då och då förvånade på den dystre vite mannen. De förstodo ju ej hur han grämde sig över att bufflarna undgått honom. Och i själva verket hade de ju rätt. Hur ofta har man ej, då man stått vid ett länge efterlängtat mål, måst säga sig, att nu är det slut med glädjen, med den brännande längtan, med lusten

att fortsätta. Villebrådet ligger kanske vid ens fötter och man är ju glad, gud bevars, över att kunna hemföra det till museerna, men det var dock striden, den fysiska ansträngningen, den psy⸗kiska målmedvetna spänningen, som var det förnämsta. I själva verket hade buffeljakten gett oss den bästa delen; vad mer om vi förmenats stå och titta på en eller ett par fällda djur med känsla av att vi i själva verket bara hjälpt till att decimera ett av de ståtligaste och farligaste villebråd, som världen ännu äger.

Det var bara den sårade fåfängan, som icke kunde förlika sig med tanken på att bufflarna överlistat mig. Och så kanske vet⸗skapen om att åtskilliga boers varit uppe på Elgon och lyckats skjuta buffel förut. Mot slutet av jakten önskade man ju intet högre än att bufflarna skulle anfalla, och jag minns min glädje, då vi bland spåren funno blodig fradga, tydande på att en av bufflarna var skadeskjuten från en föregående jakt — den borde väl åtminstone ej fegt fly undan utan anfalla, som sårade bufflar för sed hava. — Men även han skumpade lumpet åstad uppåt Elgons höjder.

Steppen låg i glödande sol, en kongoni fick släppa livet till, och köttet delades upp mellan Arap Kasisi, som sålunda fick en ny vängåva, jägarna och vårt eget folk.

På hemvägen sköt jag två Hyrax för att vetenskapen ej skulle bli alldeles lottlös, och hemkommen drönade jag i lägret tjugo⸗fyra timmar med tankarna ständigt uppe hos bufflarna i busksnåren och min vän, den gamle buffeljägaren med den vackra päls⸗jackan av Hyrax och blåapeskinn.

Kapitel VIII

Nai Swamp.

När vi på vägen från Londiani till Elgon stannade över ett par dagar i nybyggarestaden Eldoret och besökte baren i »Pio⸗neer Hotel», blevo vi snart goda vänner med alla de traktens honoratiores, som där plägade stämma möte. Medan olika slag av drinks avprovades och vi så småningom bestämde oss för en blandning av gin och vermouth som vår standard⸗drink, utbyttes åsikter mellan alla bargästerna om jaktutsikterna på Elgons ost⸗sluttning. Alla voro naturligtvis jägare — storjägare t. o. m., och många voro de råd och anvisningar vi fingo, ja vi blevo inbjudna till farmer runt hela Uasin⸗Gishuplatån. Det var ej nog med att vi blevo bjudna till de närvarandes farmer, utan den ene efter den andre räknade upp vänner och kusiner, till vilka vi vore hjärtligt välkomna blott vi framförde hälsningar från de nyförvär⸗vade vännerna på baren i Eldoret.

Av de närvarande var det en, som tycktes åtnjuta särskilt stort anseende som jägare, och det var vår landsman, baron Fägerskiöld. Vi betraktade honom redan som vår gynnare och vän sedan han lovat Lindblom att låna denne en elefantbössa; det var naturligt att vi än mera hyllade oss till honom, sedan vi hört att han var en vida berömd jägare.

Om Ni nu, som antagligt är, slå läger vid River Rongai, så böra Ni ej försumma att göra ett besök vid *Nai Swamp*[1], där det är gott om lejon och där Ni kunna få skjuta den sällsynta Situtunga⸗antilopen om lyckan är god. Får jag bara tid kommer jag över till Er ett slag och då gå vi dit. Sekreterarfågel och maraboustork finns där också.

[1] Ost⸗Afrikas swamps äro ibland rena träsk med öppet vatten här och där, men ofta äro de åtmin⸗stone under torktid endast sanka ängar, där fuktigheten håller sig kvar i jorden och framdriver en kraftig vegetation av högt gräs, vassliknande örter eller papyrus.

Vi korresponderade senare, sedan vi mycket riktigt slagit läger vid Rongai, om hans tillämnade besök, men då han snart blev transporterad till ett planerat järnvägsbygge i Londiani-trakten, måste vi uppge tanken att få honom med och draga nytta av hans erfarenhet. Alltså måste vi klara oss själva och jag skrev därför till den ryktbara mönsterfarmen *Swam Estate*, vars ägor uppgåvos nå ända till Nai Swamp, med anhållan att få jaga där i trakten. Ryktesvis hade vi hört att ägaren, den engelske generalen C. D. Baker-Carr, jämte sin fru, en rik amerikanska, rest till Europa, och brevet ställdes därför till generalens ställföreträdare, major C. R. T. Thorp.

Omgående kom svar att farmens ägor ej gingo så långt som till Nai Swamp, men att vi kunde vara säkra på att ingen skulle göra oss något för när där i trakten. Major Thorp tillade vidare, att vi kunde disponera tält vid farmen om vi ville slå oss ned där. Jag knåpade ihop ett brev så vackert jag kunde med tacksägelser samt underrättade, att Granvik och jag skulle komma, sedan vi först besökt Elgons toppar. Detta brev sattes på övligt sätt fast i klykan på en pinne, som vår budbärare hade att städse hålla framför sig. Erfarenheten har tydligen visat att detta är bästa sättet att transportera brev i Afrika. Fickor ha ju negrerna inga att stoppa dyrbarheter i, och skulle de bära brevet bara med de svarta tassarna, skulle dessa nog avteckna sig väl kraftigt å kuvertet.

Den ursprungliga planen för färden, att Granvik och jag skulle ge oss iväg tillsammans efter bergbestigningen, ändrades senare emedan Granvik varit rätt så hårt pressad av arbetet under den sista tiden, och vi beslöto istället i krigsråd, att han skulle stanna hemma i lägret och vila ut, medan jag gjorde turen ensam, medtagande preparatorn Ndolo och ett fåtal av vårt folk. Lindbloms hade i dagarna gett sig av söderut till Kitosh för att studera de där bosatta stammarna.

Långt hade jag emellertid ej hunnit i förberedelserna förrän min hustru resolut förklarade: Jag följer med.

Ja, men det går ju ej, invände jag, för jag tar ej med tält utan bara en överdel som regnskärm och inga sängar.

Du har ju själv sagt att man ligger mycket bättre på en gräsbädd på bara marken.

Ja, men det finns naturligtvis mygg nere vid träsket och så får du malaria.

Då får du också malaria och bör ej gå dit.

Nej, men jag är ej mottaglig för malaria, och förresten måste jag vara ute hela dagarna och jaga och då går du ensam hos negrerna i lägret, det kan vara farligt.

Åh, Ndolo är ju alltid hemma och Ndoloka får stanna hos mig, de äro säkrare och mer tillgivna än många vita.

Inga invändningar hjälpte; för övrigt får ju alltid kvinnan som hon vill. Vännen Sunde var älskvärdheten själv då han hörde, att min hustru skulle med, och ställde galant en lätt liten vagn till förfogande samt fyra oxar.

Solen sken, och helt muntra startade vi, passerande Rongai ovanför sågen. Allt gick till en början bra, och vi sneddade ned=över åsarna, där elgonis hade sina kraaler, boskapshjordar och majsodlingar.

Allt som oftast skyndade någon gladlynt neger fram till oss och fick sig en pratstund. Nickade jag då fryntligt igenkännande åt någon, som varit uppe vid vårt läger med honung eller som varit med någon gång som bärare, kunde jag vara säker på att han förtjust kom fram för att få trycka den vite hövdingens hand, en stor heder i dessa trakter. De äldre kvinnorna betraktade oss nyfiket, flickorna stodo och kisade i springorna vid palissadöpp=ningen, då och då fnittrande av odygdslust, och småttingarna kilade ikring benen på de äldre, allt som oftast rusande bakom någon kvinna, nappande i hennes skynke. De hade ju inga kjolar att gömma sig bakom, små stackare.

En gång gingo vi genom ett majsfält, där negerflickor voro sysselsatta med skörden, och då kunde en del av mina pojkar ej hålla sig, utan började snatta majskolvar och rycka från flick=orna deras skörd. Tanken leddes omedelbart till beväringspoj=karna hemma vid Kronobergarna, som hade så svårt låta bli att snatta äpplen i bondgårdarna om de kunde komma åt. Det var kanske denna idéassociation, som medförde, att jag barskt stoppade upp safarin[1] och gav karlarna order att genast återlämna vad de tagit.

Alla utom en lydde. Jag gick då fram, högg karlen i nacken och pekade på en ung negerskönhet med byst och armar, som skulle kommit mången gouterad Stockholmsdam att blekna av avund. Det var från henne han hade nappat till sig majskolvarna, det hade jag då själv sett. Karlen vred sig, knäade och utstötte

[1] Med safari betecknas i Ost=Afrika en karavan, bestående huvudsakligen av negerbärare.

några obegripliga ord. Att hugga folk i nacken och knipa till har jag lärt mig av fjärdingsmannen Nils Nilsson i Loushult, som en gång högg mig själv på just detta sätt för att illustrera hur han gjort, då han vid ett fosterländskt möte rensade en sal från 20 visslande socialistiska Osbypojkar. Jag frågade Kathokia vad pojken sade och fick till svar:

Han säger att han fått dem.

En frågande blick på flickan, som rodnade — negerflickor kunna rodna på det mest behagfulla sätt — och kom med en hel ström av ord.

Vad säger hon?

Hon säger, sade Kathokia skrattande, och alla de andra jublade med, att han är hennes kusin, att han fått majsen till skänks och att han förresten får av henne allt vad han vill.

Greppet om nacken lossnade och pojken fick fortsätta, han skulle då åtminstone få vänta några dagar på sitt kärleksmöte, den slarven. Kathokia utvecklade vältaligt för flickorna hur utmärkt han hade skött sig som tolk och fick också till belöning några läckra majskolvar.

Den andra floden passerade vi utan några svårigheter. Till sådana kan nämligen icke gärna räknas att min hustru, som satt på Ndolos rygg när vadstället passerades, råkade släppa taget och blev lite svalkad om benen av vattnet. Strax på andra sidan floden körde emellertid vagnen med ena hjulet mot ett träd med påföljd att tistelstången brakade sönder. Vi satte genast igång med att hugga en akasia för att av den göra en ny tistelstång, men då vagnen blivit lagad och färden fortsattes, dröjde det ej länge förrän ekipaget för andra gången gick sönder och min hustru för andra gången ramlade ur. Då fick vagnen och drivaren bli kvar att taga sig hem bäst de kunde medan vi övriga fortsatte.

Trenne bergsbäckar till fingo vi passera innan vi kommo till Nai Swamp, där vi till vår förvåning funno en bro över den bäck, som sedan försvann i swampen, för att ett par kilometer längre fram åter samla sig till en bäckfåra, som ledde först österut, så mot söder till Nzoya River, en flod som mottog vattnet från alla de strömmar, vi under dagen korsat, för att tömma ut det i Victoria Nyanza. Därifrån skulle det så fortsätta med Vita Nilen den långa vägen till Medelhavet.

En kort rekognoscering av Nai Swamp visade att denna ej var

något träsk utan en sankmark, bevuxen med högt gräs och framkomlig överallt. Det första vilda vi sågo var en hjord på c:a 15 giraffer, som stannade då vi kommo gående, nyfiket betraktande oss, tills vi kommo 600 m. inpå, och därefter förfogade sig dädan i en maklig galopp. Flera stora mörka hanar tillhörde hjorden, som eljest bestod av betydligt ljusare honor och ungdjur. En krontrana fick släppa livet till redan denna kväll, men den egentliga jakten skulle taga sin början morgonen därpå före soluppgången.

Aftonen var ljum och skön här nere på steppen. Regnskärmen drogs ihop baktill och den återstående springan tätades med en regnkappa. Vid fötterna var däremot skärmen fullt öppen, och man kunde ligga i sovpåsarna på den sköna gräsbädden och se på natthimlen med alla dess stjärnor, de flesta så obekanta, att man hade en känsla av att vara på en annan planet. Strax utanför tältet pyrde en liten lägereld, som en av negrerna satt och vaktade. De övriga negrerna höllos ett tiotal meter längre bort kring en annan liten eld, invid vilken de satte upp små ställningar för att på dem torka färskt kött. Då och då skrattade de belåtet, och ingen oroade sig för lejonen, som man dock visste vara i närheten och som snart skulle stryka kring lägret, med undran beskådande tält och eldar. Lejonen i dessa trakter anses vara ganska fredliga av sig och torde sällan anfalla människor utan att vara jagade eller sårade.

I det svaga morgondiset vid $^{1}/_{2}$ 6 tiden smögo Kaindi och jag samt en budbärare utefter ån ned mot swampen. Några småantiloper — antagligen Oribis — hoppade skrämda upp några meter framför våra fötter för att strax försvinna i det höga gräset. Väl komna till swampens ytterkant, följde vi denna några hundra meter tills vi fingo se en hjord på ett 20-tal djur. Det var svårt i diset bestämma vad det kunde vara för antilopart, men vi behövde kött, så det fick kvitta lika. En stupade, och vi fingo klart för oss, då hjorden gav sig iväg, att det var topis. Det var den största topihjord jag sett i Afrika.

Så fortsatte vi i kanten av det höga gräset, medan morgondiset lättade. Snart fingo vi se en ensam mindre antilop, som långsamt promenerade framåt, då och då betande ett slag. En buske gav utmärkt stöd för geväret, och jag sköt honom, som det vid stegning sedan visade sig, på 350 m. håll. Det var en reedbuck-

hane. Platsen utmärktes noga och så fortsatte vi. Snart stötte vi på en Jacksons hartebeest. Han fick skottet bakom bogen så det blev ett tröttsamt förföljande. Äntligen lyckades jag komma inom håll för andra gången, och då fick han nog.

Nu hade vi tillräckligt med kött både för eget behov och så att vi kunde skicka en sändning till huvudlägret och med=hava en vängåva till Swam Estate. Situtunga hade jag ju ej sett till, men kunde egentligen vara belåten med jaktens resultat då jag kl. 9 var åter i lägret och med glupande aptit slevade in morgongröten. Allt var nu idel glädje. Min hustru hade fångat en utmärkt vacker Mantis-bönsyrsa, som jag ej sett varken förr eller senare, och negrerna gnedo sina just ej vidare stinna bukar och grinade belåtet vid underrättelsen om det myckna köttet de skulle få. Sedan frukosten var aväten och kroppen placerad på magen i gräset och snuggan tänd, började vi överlägga.

Det var tydligt att Swam Estate måste ligga bortåt en mil längre norrut, alltså var det ej att tänka på att bo där och dag=ligen knoga iväg och jaga vid Nai Swamp. Men då major Thorp skrivit så älskvärt, borde vi väl ändå gå dit på visit och tacka för det vänliga erbjudandet att disponera tält. Sagt och gjort.

Jaktlyckan hade stigit mig åt huvudet, så jag brydde mig ej om att taga med någon vägvisare, utan vi promenerade helt frid=fullt iväg tillsammans på en stig, som tycktes så ungefär gå åt rätt håll. Vilken promenad! Först genom en gles akasiaskog där kon=gonis stodo och tittade på oss, medan de dåsade i middagshettan. Så kommo vi till ett krön och höllo på att sätta oss vid den anblick, som där mötte. En hjord på väl 30 granna giraffer hölls strax nedanför och betade — i akasiornas trädkronor. Länge måste vi stå och njuta av det sällsamma skådespelet, och när vi änt=ligen fortsatte kunde vi ogenerat komma djuren 300 m. inpå livet. Senare fingo vi veta att generalen såg till, att djuren ej oroades, för att han skulle vara säker på att alltid hava giraffer i sin härliga vildpark.

Längre fram fingo vi se något, som skymtade violett i busk=skogen. Det var en zebrahjord. Vi förvånade oss över att de svart och vitrandiga djuren på avstånd kunde verka gråvioletta, men så var verkligen förhållandet. Det kan kanske förklaras därav, att det nog ingår ganska mycket blått i de svarta strimmorna samt att somliga av djuren — antagligen de unga — voro röd= och vitstrimmiga.

Men varför kommo vi då aldrig fram, fast vi nu knogat i väl tre timmar? Ja, nog var det bra dumt att ej ha tagit med en vägvisare, men däråt var nu intet att göra. Slutligen kommo vi till ett grävt dike med jämförelsevis klart, rinnande vatten, och då förstodo vi, att vi stött på den berömda, 1 $^{1}/_{4}$ sv. mil långa vattenledningen från Elgon till Swam Estate. Eftersom man naturligtvis ej skulle göra sig besvär med att leda vatten på andra sidan om farmen, var det tydligt att vi nu blott hade att följa ledningen för att komma rätt. Snart glesnade träden och byggnader blevo synliga. Infödingehyddor, tält och mera permanenta bostäder för vita. En nysatt allé ledde upp mot en under arbete varande stenbyggnad, tydligen det blivande corps-de-logiet. Några välklädda negrer och indier stötte vi snart på och frågade dem efter major Thorp.

Så mötte vi en lång, ståtlig sportklädd europé — man skulle vilja tro en civilklädd svensk generalstabsmajor i goda omständigheter. How do you do, sade han med ett belevat småleende, och visade vägen till ett stort tält, do you want perhaps some tea.

KAPITEL IX

På en mönsterfarm i ödemarken.

FRÅN randbergen kring Elgons huvudkrater ser man ett glitt=rande silverband, som försvinner bland klyftorna i nordost — det är början till Swam River. Väl kommen på yttersidan om randbergen, dansar den fram uti fors efter fors under urskogs=trädens valv, endast uppfångande lite solstänk här och där. Inte ens när den egentliga urskogen tar slut på c:a 2.000 m. över havet, får den glada, skummande bergsbäcken träda fram i sol=skenet, ty de höga träden ha förälskat sig i den och följa med långt nedåt steppen även sedan de sista skogsdungarna för länge sedan passerats och den lilla bäcken svällt ut till en riktig flod.

Swam River har fått ökad betydelse genom att den nu bildar gräns mellan East Africa Protectorate eller Kenya Colony, som namnet lyder efter 1920, och konungariket Uganda. Här borta i ödemarken hade vi emellertid så litet känning av kolonigränser och vita myndigheter, att vi tyckte det märkligaste med bäcken var, att den bildade gräns mellan Sultan Arap Kasisis välde och Sultan Kama Suats landamären.

General Baker=Carrs stora farm på en 25.000 tunnland låg till sin huvuddel söder om floden, men omfattade också land norr om densamma. Byggnaderna och de odlade fälten, där ett halft tusental negrer sysselsattes under befäl av indiska arbetsledare, lågo på södra sidan. Väldiga majsfält lyste saftigt gröna på långt håll; kom man närmare, fann man att den rödbruna jorden på fälten därintill plöjdes av flera spann på 16 oxar i varje och att trädfällning och stubbrytning pågick med all kraft i skogskan=terna. Det var ej själva urskogen man angrep, den växte blott längre uppåt berget, utan gles småskog av akasior, olivliknande träd och en mångfald av buskar.

Allt detta hade vi så tämligen fått klart för oss under vår promenad till Swam Estate. Att major Thorp var en älskvärd gentleman förstodo vi också vid första ögonkastet, men mycket mer visste vi ej, då vi inbjödos att stiga in i ett stort tält, möblerat som matsal och herrum i förening. Intet saknades. Ett propert dukat bord, sideboard med tillhörande uppsats, en bokhylla, smärre bord med planschverk, bekväma stolar och allt detta 13 mil från närmaste samhälle, nybyggarestaden Eldoret, och 26 mil från järnvägsstationen Londiani.

Utmärkt gott te serverades, och förstklassigt färskt bakverk, tydligen åstadkommet av goanes-kocken som vi skymtat i förbifarten, bjöds ikring av väleducerade svarta tjänare, som tassade ikring på sina bara fötter, tysta som andar. Jag skall säga det smakade!

Det är bäst Ni flyttar Ert läger hit i morgon; djurlivet är rikare här uppåt än nere vid Nai Swamp, det har Ni väl själv sett, captain Lovén. Här finnes en sällsynt röd och vit apa, grävling, vattenbock, zebra, giraff, buffel, noshörning och elefant.

Jag höll på att tappa andan när allt detta kom på en gång, och min hustru skyndade sig att bejaka vår ankomst nästa dag. Sådana tekakor vankades minsann inte vid Nai Swamp. Får jag ta en till, tack.

Vi hade väl suttit och latat oss en timme vid tekoppen, då jag tog upp klockan och fann, att vi ögonblickligen måste iväg för att hinna åter till lägret före mörkrets inbrott. Ett hjärtligt tack och så stego vi ut ur tältet. Där stod ett elegant mulåsne-ekipage med en stram hindu som kusk.

Jag tänkte det kunde vara skönt för fru Lovén att slippa gå den långa vägen, sade major Thorp med ett småleende, och gav därför order om mulorna.

Vi stego upp, hinduen svängde piskan och mulorna iväg på en annan väg än vi kommit. Håll utkik efter aporna, captain, ropade majoren efter oss, man kan ibland få se dem just vid den vägen där Ni skola fram. De välryktade mulorna dansade i galopp vägen framåt, endast i uppförsbackarna saktades takten. Eftermiddagssolen silade sitt sken mellan akasiorna och luften var ljum, men ändock frisk.

Då högg jag plötsligt hinduen i armen så han genast stoppade vagnen. Ett par hundra meter framför oss sutto på vägen ett tiotal granna apor med röda ryggar och vita bukar. De hade

tydligen blivit störda av oss i någon sällskapslek och skuttade nu in i gräset på högra sidan av vägen. Kusken fick order att hålla stilla, och jag växlade hastigt om patronerna i 303=an från softnose till hardnose för att ej skinnen skulle bli för mycket tilltrasade.

Så smög jag in i den glesa skogen och upptäckte snart aporna igen. Nu hade de klättrat upp i träden och sutto där och kikade på vagnen. Då de fingo syn på mig, gåvo de till ett dovt var=ningsrop och hoppade ned från träden för att, dolda av det höga gräset, ge sig iväg till en annan trädgrupp längre bort. Flocken hade nu vuxit till c:a 20. Snart lyckades jag skjuta en av de största. Han utstötte ett utdraget, gällt, klagande läte, släppte taget om stammen och kastade sig baklänges ned på marken. Efter en stund föll ännu en, utstötande samma hemska läte, och då gav flocken sig åter iväg från träden ned i gräset. En stor apa satt länge långt borta på en kulle och grälade på mig, medan jag släpade de två skjutna stora, tunga aporna till vagnen.

Tur och otur spela som bekant en ganska stor roll även vid jakt. I dagar och veckor hade jag fått löpa efter blåaporna och Colobus=aporna innan jag lyckats skjuta några, och nu fick jag i en hastig vändning två vackra exemplar av husarapan, som Brehm uppger vara det kanske mest svårskjutna djuret i hela Afrika. Men så hade jag nu också lärt mig att aldrig använda hagel utan endast kula till medelstora apor. Med hagel bli både apor och större fåglar, exempelvis gamar, i regel endast skade=skjutna. Åtminstone var detta vår erfarenhet med den svenska — genom ett olyckligt misstag ej tropikladdade — hagelammu=nition vi fört med oss. Vilka förändringar vanligt europeiskt jaktkrut undergår i tropiskt klimat kunde vi ju ej bedöma, men resultatet blev oss snart uppenbart, ty både Granvik och jag hade högra axeln från bröstets medellinje till bortemot armbågs=leden blå och grön i flera månaders tid och kunde ibland knap=past lyfta högra armen. Och ändå kommo vi lindrigt undan. Professor Jägerskiöld omtalade en gång, att under hans expe=dition till Sudan samtliga hagelgevär utom en gammal Husqvarna=bössa sprängdes av den medförda, ej tropikladdade ammunitionen.

När vi kommo fram till lägret vid Nai Swamp funno vi marken vit av hagel efter en by som vi undgått. Vid eldarna sutto våra negrer stinna och dästa efter allt köttet de slukat i sig. Endast

Ndolo var mörk i hågen, ty intet av de skjutna djuren hade fått halsen skuren av en rättrogen, och därför hade han ej kunnat äta dem. Föga glädje hade han av all doften av stekt kött från de små ställningarna vid eldarna, där nu långa strimlor hängde medan svarta fingrar då och då kände på dem och vände dem. När Ndolo fick se aporna, glömde han emellertid bort sin förargelse över, att vi ej ville bli rättrogna och slakta efter ritu⸗alen. Han berömde mig farbroderligt och förklarade, att han på alla de expeditioner han varit med om aldrig sett dessa apor i Ost⸗Afrika. Däremot funnos de ganska ofta i Uganda, påstod han. Det här var mycket finare än buffel, slutade han välvilligt.

Tidigt nästa dag tog jag med ett par skickliga jägare för att söka Situtunga. Två gånger plöjde vi diagonalt genom Nai Swamp och spejade med kikare från kullar och träd, men sågo endast reed⸗bucks och kongonis samt fåglar. Så gott var kanske det, ty det var något på tok med skjutningen denna dag. Bom på bom på fåglarna hela morgonen, och blev någon träffad, kunde vi ej finna den i det höga och tilltrasslade gräset.

Efter frukosten bröto vi lägret och startade mot Swam Estate. Vi sneddade genom terrängen för att komma till den plats, dit husaraporna flytt föregående dag, men kunde ej finna dem. Där⸗emot stötte jag upp en flock på 7—8 vackra schabrakschakaler och sköt gång på gång inom håll, men utan att träffa. Det bör⸗jade bli klart att jag skulle ha varannandagslycka under denna jaktfärd. Första dagen den sönderbrutna vagnen och oförklarliga bommar på stora pärlhöns, andra dagen tre olika antiloparter och de fina husaraporna, tredje dagen svart igen med mest bara bommar.

Vid framkomsten till Swam Estate träffade vi åter vår vän, major Thorp, och fingo anvisning var vårt folk skulle tälta och koka.

Kan vi slå upp vårt tält där, frågade jag, och pekade på en avröjd plats.

Vad skulle Ni tälta för, vi ha ju tält stående färdiga här, där borta är just ett med badrum, som passar bra.

Ja, vi äro mycket tacksamma för Ert vänliga erbjudande, men vi tänkte ändå slå upp vår regnskärm att äta under.

Inte ska Ni laga egen mat, vi ha gått ut ifrån att Ni äro våra gäster här naturligtvis, vi äta middag kl. $^1/_2$ 7 i stora tältet, där vi drucko te igår; det blir utom oss generalens tre söner, som ännu äro kvar, deras informator och en ingenjör, som är här för en tid.

Det var inte lönt protestera. Vi togo vårt magnifika tält med stora europeiska sängar och utsökta sängkläder i besittning. Till middagen putsade vi oss så gott vi kunde och fingo snart er=fara att kocken ej blott kunde baka gott tebröd utan även laga läckra rätter. Efter middagen satte vi oss att planera för morgon=dagen och beslöto, att generalens äldsta son, informatorn och jag skulle starta till häst efter frukosten för att om möjligt skjuta en eller ett par zebror. Det var ju ej så säkert, att den art, som fanns här uppe, var den vanliga. Den bästa ridhästen var yngste Baker=Carrs älskade ponny, och den avstod han med gott humör till mig.

Sängarna voro ljuvliga, och att få sova en morgon till $^1/_2$ 8 var också en sällsynt upplevelse. Efter frukosten redo vi söderut, samma väg vi åkt med mulåsnevagnen för att först om möjligt komma på husaraporna igen, men vi fingo speja förgäves efter dem. Egendomligt nog hade ingen av mina följeslagare, fast de vistats på farmen i månader, lyckats få se dessa apor. De som tagits i utsatta fällor vid majsfälten hade hyenor och leoparder alltid ätit upp redan före soluppgången, med hull och hår.

Av en på hemväg varande jägare fingo vi höra var zebrorna hållits på morgonen, och vi hade alltså att söka dem där i trakten. De hade tagit morgonbete ute på den öppna steppen, men hade antagligen dragit sig därifrån nu, när det lidit långt fram på förmiddagen. Sakta redo vi fram genom den i steppkanten mycket glesa småskogen och fingo snart se en liten hjord på åtta zebror, som galopperade fram över ett litet öppet fält för att försvinna i en dunge på andra sidan. Baker=Carr och jag läm=nade hästarna och smögo runt fältet i skogskanten för att gen=skjuta zebrorna. Hur vi nu buro oss åt så lurade de oss emel=lertid grundligt; de stodo stilla i ett snår tills vi gått förbi, och promenerade, efter vad vi sedan fingo höra av informatorn, helt lugnt tillbaka samma väg de kommit.

De ha nog återförenat sig med hjorden, gissade vi, och redo sakta åt samma håll som zebrorna gått. Det säges, att man har lättare att komma zebrorna inpå livet till häst än till fots, men detta gäller nog huvudsakligen i öppen terräng. När jag skym=tade ett flertal stora kroppar i en träddunge med ganska mörk skugga, lämnade jag därför hästen och smög fram i skydd av buskar och småkullar. Kommen närmare fick jag se hur c:a 30 zebror stodo i små grupper om 3 à 4 stycken i skuggan och

dåsade. Då och då flyttade sig ett djur från en flock till en annan, men eljest var det stillhet och lugn, som blott alltför snart skulle störas av den förhatliga tvåbenta varelsen med eldröret.

Resultatet blev två zebror, därav den ena ett sto. Det gällde alltså se upp om hon hade foster, som kunde spritläggas. Ndoloka var med oss och bar kameran, och en av Arap Kasisis folk var även medtagen som budbärare, men vårt övriga folk hade fått stanna hemma i dag, ty det var söndag och det hade sports, att det skulle bli stor dans uppe vid farmen av en mängd olika stammar. Vi gjorde nu upp så, att Baker-Carr och informatorn skulle rida hem och överlämna några rader från mig till min fru, däri Ndolo anmodades att jämte 20 bärare genast komma för att tillvarataga skinn, nödiga skelettdelar och köttet. Arap Kasisis budbärare skulle följa med och visa vägen till zebrorna.

De redo lugnt iväg, men just som de försvunnit bland träden stegrade sig min häst, slet sönder kandertyget och galopperade iväg med stigbyglarna dansande på båda sidor om buken. Ndoloka tittade ömsom på mig, ömsom på kandertyget, som han ännu höll i handen, och suckade »hapana mzuri».

Det var nu av vikt att använda tiden väl. Själv började jag skära upp och flå den ena zebran, medan Ndoloka höll den fast så att buken låg rätt upp. Så arbetade vi i väl en timme, allt medan gamarna kommo seglande i vida kretsar och slogo ned i de största träden i grannskapet, väntande på byte. Granvik hade bett mig söka skjuta en svart gamart, den enda av de ostafrikanska gamarna vi ännu saknade, och jag lämnade därför Ndoloka för att ge mig ut på spaning. Ungefär 100 gamar sutto nu fördelade på fem à sex träd runt ikring. Med zeisskikaren undersöktes nu alla träden och fåglarna en efter en. Ingen enda svart kunde upptäckas, utan samtliga tycktes tillhöra de två vanligaste arterna, vilka förekommo rikligt vid Elgon. Uppe i toppen på ett av träden sutto dock två bjässar, som tycktes något större än de andra och kanske mera spräckliga. Skulle man våga skjuta? Gamarna äro skyddade genom koloniens ganska stränga jaktlag, men vi hade fått extra tillstånd att skjuta 4 av varje art och voro mycket angelägna att icke överskrida detta antal. Av de två vanligaste gamarterna hade vi nu skjutit våra tillåtna 4 och det vore ytterst genant om man skulle skjuta två till av någon av dessa arter. Efter ytterligare noggrann prövning med

kikaren beslöt jag likväl ta risken[1]. Det gällde också att träffa båda med samma kula, ty vid första skott skulle naturligtvis hela svärmen ge sig iväg. Med yttersta omsorg valde jag min plats så att båda kommo i skottlinjen, och hade jag den ogemena tillfredsställelsen att se båda dimpa ner och med en duns slå i marken. Förresten var det blott i sin ordning, det var ju en av de ljusa dagarna i dag. Med bytet återvände jag till Ndoloka, som arbetade med att flå zebran allt vad han orkade.

Plötsligt började det braka i buskarna, och en hop på c:a 25 svarta vildar döko upp med knivar i händerna. De störtade mot zebrorna och ville tydligen stycka dem ögonblickligen som de voro. Jag gnuggade mig i ögonen. Ingen Ndolo, ingen av vårt eget folk utom Arap Kasisis budbärare, som bara ruskade på huvu⸗det då jag frågade efter de våra. Nå, det var nu intet att göra åt den saken, han fick hjälpa Ndoloka att skydda den ena zebran, medan jag ställde mig tvärs över den andra och slog den förste neger, som kom, med den tunga pipan av elefantbössan i skallen. Det hjälpte.

Ingen av negrerna förstod engelska, och Ndoloka endast något så när mitt sannolikt ytterst ogrammatikaliska suahilispråk. Det var alltså ej så lätt att klara ut för denna hord av zebraätande kavirondos och människoätande wagishus, att skinnen först skulle tillvaratagas och hovarna ej skäras från skinnen. Det gick emel⸗lertid. Ndoloka och jag arbetade vid var sin zebra med frivil⸗liga hjälpkrafter karvande överallt, och när solen gick ned voro vi färdiga med skinnen avdragna och kropparna styckade i mans⸗bördor. Zebrastoets foster hade jag jämte placentan tagit vara på och anförtrott åt Ndoloka.

Så gällde det att klara sig hem. Svartingarna höggo bördorna och ville ge sig iväg var och en till sitt. Skinnen lågo kvar. Då blev det att ställa upp dem alla i rad. Barn och kvinnor, som snattat inälvor och köttslamsor, jagades undan med ett ilsket quenda — gå — så de slunko undan och försvunno i buskarna.

Den vildaste sällen, det var visst densamme jag slagit i skallen, togs sedan fram för fronten, fick en silverrupie och utsågs till headman d. v. s. anförare. Hans makt och myndighet inskärptes ytterligare genom att jag ställde mig bredvid honom, med ena

[1] Det har sedermera visat sig att dessa båda gamar tillhörde en art, som ej var känd från Ost⸗Afrika förut, utan endast från Syd⸗Afrika.

handen pekade på honom, höjande den till tecken å hans ny=vunna maktställning och med den andra beskrev en halvcirkel utefter horden, sänkande denna hand till tecken på deras under=dånighet. Så skakade jag ett slag båda de knutna händerna högt i luften för att ingiva svartingarna den rätta skräcken. Något ängslig att de skulle börja skratta, iakttog jag till min stora till=fredsställelse, att de först gapade medan ceremonien pågick och sedan nickade till tecken att de förstått.

Därmed voro emellertid icke skinnen klarade. De största och starkaste karlarna, det vill säga desamma, som huggit de största styckena, togos fram för fronten. Efter mycken möda blevo de bibragta den uppfattningen, att jag skulle utse trälar åt dem, som skulle bära deras bördor och som de skulle hålla ögonen på riktigt. Sedan skulle de själva få hedersuppdraget att bära mina skinn.

De utsedda trälarna protesterade vilt, men äntligen blev allt klart, och jag kunde hotfullt svängande geväret kommen=dera »quenda campi bwana major». De förstodo att meningen härmed var att de alla skulle gå till major Thorps läger och att ingen finge smita på vägen med sin börda. Det var ganska skumt då vi startade på en smal infödingestig, som jag ej kände, och inom kort var det så mörkt att man icke kunde se mer än de närmaste 5—6 karlarna. Ndoloka hade order att gå sist och ropa »quenda» om någon ville smita från stigen eller lämna sig efter. Själv måste jag ständigt röra mig från têten till kön och särskilt stå och lurpassa vid avvägarna till infödingekraalerna, där käringar och ungar stodo och vrålade efter kött.

Sedan militärtiden vet jag, att man måste kommendera med ljuden frampressade vid tänder och läppar om ej rösten skall spricka, och denna lärdom kom nu väl till pass. Stundom på suahili, men mest på svenska vrålade jag än på truppens ena sida, än på den andra, än i têten och än i kön. Ingenstädes voro de säkra för mig. Satte sig en stackare och pustade fick han sig en körare i ryggen, och vinglade någon ur ledet bortåt en infödinge=hydda, fick han ett slag i skallen så det sjöng. Mer än en svensk mil hade vi ej hem, men den milen var mödosam, och mycket trött var jag då vi äntligen kommo fram och jag kunde anmäla: all right, major Thorp, the two zebras are here.

De andra hade redan slutat middagen, men jag blev ändå så välförplägad som jag kunde önska. Egentligen skulle jag ju varit

arg, men frågade nu bara helt beskedligt min hustru: varför i Herrans namn skickade du mig dessa människoätare på halsen istället för Ndolo och vårt folk. Ja, det måtte blivit något missförstånd, därmed fick jag låta mig nöja, och vi övergingo så till planerna för morgondagen.

Vid Swam River, just vid urskogsgränsen, finnes gott om noshörning, buffel och elefant, lockade majoren. Vi ska sända mulåsneekipaget och ridhästar med, och så får Ni ligga i trädet över natten. Själv kan jag inte följa med, men Ni andra kan fara, och äldsta Baker-Carr och informatorn ha lovat stanna kvar över natten.

Trädet?

Ja, det finns ett stort träd strax utanför urskogsgränsens mest framskjutande parti. Just där pläga elefanterna tåga fram, då de ge sig ut ur skogen, och därför ha vi lagt ett golv av grenar med gräs på halvvägs upp till toppen. Man läter en neger klättra upp och göra fast en repstege, så går man upp och kan t. o. m. placera ett litet tält på grenbädden.

Detta låter ju ofantligt lockande, men jag skulle skjuta buffel och ej elefant.

Majoren ger mig en förebrående blick — att jag skall sitta och ljuga så fräckt — som om han inte begrepe, att jag ville skjuta en elefant lika gärna, som jag ville leva, kanske lite hellre t. o. m. Han sade emellertid blott: Ja, där finns ju buffel också. Och så var den saken beslutad. Något vimmelkantig efter dagens alla upplevelser och inför morgonens perspektiv tumlade jag snart omkull i den mjuka sängen och sov som en stock.

Kapitel X

Elefanterna vid Swam River.

Urskogen norr om Swam River är av annat slag än söderut. Ofta försvinner busk- och slingerväxtvegetationen alldeles, och man rör sig fritt mellan trädens stammar i en mäktig pelarsal. Ej längre behöver man kröka rygg för de ormlika grenarna eller vada genom tistelhavet, ej heller riva de taggiga, glansbladiga lianerna sönder ansikte, händer och kläder. Jämntrampade, präktiga gångstigar, långt bättre än de vanliga smala infödingestigarna, föra inåt skogen. Längs skogsbrynen leda de ej, de äro ej trampade av små människor, som äro rädda för att tappa bort sig i storskogen, nej, det är urskogens konung, som här i årtusenden vandrat från sina hemliga mötesplatser inne i skogsdunklet ned till slätterna och åter igen.

Folket i trakten säger, att elefanterna i nattens timmar vid stjärnornas och månens sken vandra ned till slätterna för att beta de daggvåta bladen och äta saltblandad jord på gamla välkända ställen. De breda vägarna i gräset, där de gått en efter en, visa ju vart de pläga draga. Stundom sällar sig en och annan noshörning till dem, men bufflarna smyga mest för sig själva genom snåren invid vattendragen. Tidigt före soluppgången ha de skygga urskogsbufflarna återvänt till skogen, noshörningarna promenera och stå och fundera lite som dem lyster, och elefanterna vandra åter vid soluppgången. Ibland bliva de försenade och då kan man få se dem på ljusa dagen.

* * *

Det var natt, och snart kunde man endast med möda urskilja de närmaste träden och buskarna vid stjärneljuset. Krönen av ett par kullar avtecknade sig dock tämligen tydligt mot himlen.

Tysta lågo vi uppe på en gräsbeströdd grenbädd i ett träd c:a 6 m. över marken, jag och mina nyförvärvade vänner från Swam Estate. Ett hundratal meter bakom oss hade vi urskogens imponerande, mörka mur, som just där buktade fram. Några hundra meter framför oss hade vi ett friliggande skogsparti. Vår uträkning var att elefanterna, om de voro oroliga, skulle taga sig fram den mest skyddade vägen, som löpte från skogspartiet till urskogsudden just förbi vårt träd. Skulle de välja en annan väg över de mera öppna fälten, borde vi hava goda utsikter att se dem, antingen från trädet eller från kullarnas krön, dit utsiktsposter kunde sändas i dagningen.

Snart somnade mina vänner, men från mitt läger — jag hade fått den bästa utkiksplatsen — höll sig sömnlusten fjärran. Kanske skulle bufflarnas fnysningar snart höras som en gång förut, då de betat en natt under trädet, medan mina vänner lågo uppe på bädden av grenar. Kanske skulle elefanternas mörka kroppar snart avteckna sig mot stjärnhimlen borta på ena kullens krön, där just en av deras jämntrampade stigar löpte fram genom det höga gräset. Timme efter timme gick, men blott hyenans välbekanta, klagande läte hördes i nattens stillhet.

Småningom smög sömnen över de trötta lemmarna, men då horisonten i öster började färgas blekgul och fåglarna läto höra sina första litet dåsiga morgonljud, låg jag åter vaken med alla sinnen på spänn. Solen gick upp strax efter kl. 6 och ända till kl. 7 stannade vi kvar, väl dolda i trädet, men då blev overksamheten för plågsam och vi måste själva upp till utkiksplatsen på ena kullens krön. Just här hade en elefant skjutits en morgon några månader förut. Det daggvåta gräset genomblötte kläderna och axen stänkte vattendroppar i ansiktet, när vi gingo fram; solen steg allt högre på himmelen, belysande klart alla höjder och dalar runt ikring, men inga av de väntade stordjuren hördes eller syntes.

Då tvenne timmar gått sedan solen stigit över horisonten, och åsar och dalar lågo baddade av solsken, utan att kunna framvisa andra djur än några kongonis — förhatliga för våra blickar just nu, då vi väntade så mycket förnämligare villebråd — måste jag in i skogen igen för att av de färska spåren och avbrutna grenarna förvissa mig om, att icke allt talet om elefanterna var blott en fabel. Vännerna sågo litet förvånade ut, men vi kommo överens om att mötas på eftermiddagen vid den lilla bron över Swam River.

Så bar det in i skogen med Kaindi. Just i skogsbrynet gingo vi som genom en port, begränsad av avbrutna grenar. Längre och längre in vandrade vi, spejande och lyssnande. Nu voro vi i den rätta formen igen, Kaindi och jag, då allt tal var onödigt, nästan löjligt, och ögonens uttryck, en höjning av ögonbrynen, en fot, stoppad i själva steget, sade allt vad man behövde veta. — Det är naturligtvis på det sättet djuren tala med varandra.

På fuktiga ställen funno vi spår, som kommo pulsarna att bulta hårdare. Här har en noshörning gått idag tidigt på morgonen här ha 10 bufflar hasat ned för sluttningen i natt, se här elefanten, han har sluntit med ena foten och åkt kana 3 meter långt. Stundom tyckte jag mig höra tunga steg mot marken, men fann snart, att det var allenast pulsarnas dova slag i mitt eget huvud, som kommit mig att höra, ja nästan se de mörka konturerna av skogens konung avteckna sig mellan stammarna.

Eljest] fungerade öronen, ögonen och näsans luktnerver utmärkt, men på bekostnad av de övriga sinnena, särskilt känseln. Man måste pressa naglarna hårt in i handen eller armen för att förnimma att kroppen var vid liv.

När solen började luta i väster råkade jag åter mina vänner vid Swam River och meddelade dem, att jag beslutat stanna över i Uganda ännu en natt.

All right, sade de blott och hjälpte till att plocka ihop överblivna konserver, corned beef, condensed milk, lax och sardiner.

Då infann sig sultan Kama Suat med ett tiotal spjutbeväpnade män. Vi växlade hälsningar och jag observerade, att han spottade i handen, innan han räckte den åt mig. Skönt, tänkte jag, hit har då den förbannade kulturen ännu ej nått. Här har man ännu ej lagt bort att giva något av sig själv, av sitt inre vid ett möte med en ärad gäst. Så måste man förstå den urgamla negerseden att spotta i handen, innan man hälsar.

Kama Suat såg på mig och vi blevo vänner. Han kysste på fingertopparna på högra handen och gjorde en vacker gest mot mig. Jag såg på Kaindi; han såg allvarlig ut. Arap Kasisis jägare var däremot överförtjust, och jag observerade att han målat hela kroppen i vackra mönster i grått och rött — han var den ende, som var skrudad på ett värdigt sätt vid mötet med sultan Kama Suat.

Mina vita vänner voro borta, men de svarta voro kvar. Sultanen i sin vita dräkt — mest lik en nattskjorta — vandrade

43. KAMELEONTER FRÅN LÄGER 4 (3.600 M), TAGNA DEN 28 JUNI 1920

44. TRE NYA SKALBAGGSARTER FRÅN ELGONS TOPP TAGNA 28—30 JUNI 1920

Vid tidpunkten för detta arbetes utgivande har man ännu icke fullständigt medhunnit den vetenskapliga bearbetningen av expeditionens samlingar. Genom välvilligt tillmötesgående av professor Aurivillius har förf. likväl erhållit teckningar av ett par av de mera intressanta nya insektsarterna från Elgons högsta topp.

1. *Seneciobius Loveni* AURIV. Förekom allmänt 4.000—4.300 m. ö. h. på en trädartad Senecioart, där den åt på de stora, helbräddade bladen.

2. *Hypsocleonus cardui* AURIV. Hade till värdplanta en tistel och infångades i dess bladveck 3.200—4.100 m. ö. h. Hela kroppen var försedd med gulgrön, mjölig, lätt lossnande behåring.

3. *Ceroplesis elgonensis* AURIV. Förekom sparsamt vid läger 4, 3.600 m. ö. h. å en buske med växtsätt påminnande om Asparagus. Söktes förgäves å Ericaträd i närheten.

Om alla tre arterna gäller att ägg, larver och puppor ej kunde upptäckas trots efterforskningar.

45. HÖVDINGEN KAMA SUAT MED SIN SPJUTBEVÄPNADE LIVVAKT SÖKER UPP MIG VID SWAM RIVER

framför mig inåt Uganda medan vi överlade om morgondagens jakt. Samtalet fördes på suahili — kompletterat på vanligt sätt med tecken. Kaindi gick strax bakom för att sufflera — han var ju van vid munarten och vändningarna.

Jaså, jag ville ej skjuta elefant utan bara buffel, det var ju märkligt, men han, Kama Suat, hade en utmärkt skicklig buffel=jägare med bland livvakten; denne skulle kunna visa mig var bufflarna samlades i skogen kl. 10 (kl. 4 fm. enl. europeisk tidräk=ning) varje natt. Sultanen trodde tydligen att han skulle av=skräcka mig från buffeljakten genom att angiva denna för negrer synnerligen osympatiska timme och blev mycket förvånad då jag förklarade, att jag genast ville gå med den skicklige buffeljägaren och Kaindi till platsen, sova i ett träd och så råka bufflarna kl. 10.

Jaså, jag ville verkligen ge mig bort till bufflarna i natt, men sultanen hade tänkt, att jag nu skulle gästa honom över natten, sova i hans kraal och fortsätta jakten dagen därpå. Åh, jag skulle nog få vad jag ville så småningom, både buffel, noshörning och elefant. Och det skulle vara honom, sultanen, en stor ära att i sin kraal mottaga en stor hövding från Ulaia och en vän till general Baker=Carr.

Nu sprang Arap Kasisis jägare fram. Jag borde komma ihåg att Kama Suat vore en stor hövding och att han hade många kvinnor i sin kraal. Han själv, jägaren, hade ju skönt bemålat sin kropp med tanke på de danser, som skulle komma att ut=föras mig till ära, om jag fortsatte till kraalen. — — — I själva verket vore det ju ganska intressant komma som gäst till sultan Kama Suat över natten, och inte brydde jag mig just om ifall jag skulle få litet loppor och löss på köpet. Värre vore det om sultanen skulle skicka någon av sina svarta hustrur att vänslas med mig under natten — men jag ville skjuta buffel och fotografera ele=fant, allt annat komme i andra rummet.

Kama Suat pressades hårt. Var vore nu hans utmärkta buffel=jägare? Denne kallades fram och lekte förträffligt med spjutet. Vore han beredd följa med till bufflarna nu i kväll? Han såg osäker ut och Kama Suat förklarade, att det vore omöjligt hinna till bufflarnas mötesplats denna kväll. På min fråga efter platsen där bufflarna kunde träffas svarade han, att de voro långt, långt borta, och pekade på en avlägsen bergstopp.

Då blev det slut med vänskapen, jag förklarade att hans jägare vore feg och oduglig och att jag ej ville ligga och sova och

dröna bort tiden utan måste jaga; ville han hjälpa mig skulle jag hederligen belöna honom, eljest ginge jag mina egna vägar. Sultan Kama Suat svävade på målet och vi skildes hastigt.

Ensam med Kaindi vek jag av mot skogen, medan sultanen förbryllad stod och såg efter oss med sina män. Urskogen öppnade vänligt sin famn för oss som så många gånger förut och under dagens återstående timmar följde vi spår av elefanterna, kände på de tjocka grenarna de brutit av under sina färder, sågo upp mot de bruna fläckarna på träden, där de skrubbat de väldiga kropparna, och undrade över anledningen till, att de med sina betar skalat av barken på somliga storträd samt här och där rivit djupa hål i marken.

Massor av duvor höllos i träden, men annars var det som om smådjuren ej vågat dela husrum med de stora. Endast tvenne ovanligt stora gamla blåapor stucko fram sina skäggiga ansikten ur grenverket. De föllo båda för repetergevärets kulor. Jag kan ännu i en enslig kvällstimma höra deras klagande skall då de träffades och släppte sitt tag i grenarna för att med en dov duns falla till marken. När mörkret föll på voro vi åter vid trädet med gräsbädden mellan grenarna.

Den andra natten hade vi ingen tältduk över oss utan blott den klara stjärnhimlen till tak. Elefantgeväret låg naturligtvis laddat bredvid mig och vid fötterna bössbäraren Kaindi. På marken, djupt under oss, lågo den glade Ndoloka, Arap Kasisis jägare, den gamle buffeljägaren samt en bärare, alla något misslynta över förbudet att uppgöra eld. — Kaindi tummade kärleksfullt sin tobaksask sedan hans cigarrettpapper tagit slut samt ville röka en cigarrett, rullad med det tunna papper han fått av mitt för annat ändamål ständigt i bröstfickan burna förråd, men avstod från tanken på rökning då han såg mig nöja mig med att suga på den tomma pipan.

Alla försiktighetsmått voro sålunda vidtagna och jag kunde enligt ett av mig själv uppfunnet system, grundat på återhållandet av vissa fysiologiskt betydelsefulla funktioner, få kroppsorganismen att reagera och vakna ungefär en gång i timmen.

* * *

Snart hördes Kaindis rytmiska andedrag och stundom ett prassel i gräset då någon av karlarna nere på marken vände sig. Eljest

46. HÖVDINGENS FOLK VILL HA ELEFANTKÖTT OCH DRAR SIG FÖR DEN ANSTRÄNGANDE OCH FARLIGA JAKTEN PÅ URSKOGSBUFFEL

47. SOMLIGA TRÄD HADE FLÄCKAR, DÄR ELEFANTERNA STÅTT OCH SKRUBBAT SINA VÄLDIGA KROPPAR (1.800 M)

48. MIN TROGNE KAINDI SÅG UT SOM EN AV CIVILISATIONEN ANFRÄTT BUSE BREDVID MINA ELEGANTA ELGONI=JÄGARE

var det dödstyst, ty kvällsvinden hade lagt sig och bladen stodo stilla i luften. Mellan dem och de knotiga grenarna tindrade stjärnorna, främmande stjärnor, som man ej kände igen från sitt hemlands himmel.

Stundom kan man känna sig ensam då man en natt är ute i vildmarken, men stundom tycker man i stället att det är endast då, som man får riktigt kära vänner, som aldrig svika och som man aldrig behöver lämna. De äro markens blomster, buskar och träd. De tyckas ju vila under nattens timmar, men de göra det icke i dåsig sömn, utan njuta av den uppfriskande daggen, som inger dem längtan att åter få ett möte med solens strålar och med de bevingade väsen, som i dess hägn äro kärlekens bud⸗bärare. Kanske är det just denna längtan, som under natten bildar det osynliga föreningsbandet mellan växtrikets individer och människan, vilken, även hon, då mörkret faller på, gärna tänker på en kär vän och någon gång tycker sig känna armar, som slingra sig om hennes hals.

Även djuren få annan makt över människan under natten än under dagen. Leoparden smyger på stigarna, och du söker ge⸗nomtränga dunklet för att uppfatta hans glimmande öga. Nattens fåglar besitta en hemlighetsfull makt över sinnet, och de jätte⸗stora däggdjuren, som tyckas kvarglömda från en förhistorisk tid, elefanten, noshörningen, buffeln, de förefalla under natten som sagodjur. Du må ha sett dem eller ej i verkligheten, i nat⸗tens mörker ligger du och grubblar över om du verkligen sett dem i ditt nuvarande liv, eller om det var under en tidigare existensform. Var det månne i det där egendomliga landskapet, som kanske du minns lika väl som jag, där det inte fanns sol och måne, utan det utgick ett silverskimmer från bergstopparna, som klart belyste de saftiga bergsängarna och dälderna med glesa, överjordiskt stora ekar.

Trädet med vårt nattläger stod icke så långt bort från Swam River. Det var egentligen blott en hög kulle och en däld emellan. Det gick fortare än man kunde tro att komma upp på kullen, och på andra sidan hördes snart vattnets forsande. Till höger stod urskogen hög, mörk och hemlighetsfull. En jämntrampad elefantstig ledde dit in och en riktig port hade djuren gjort i lövvalvet under sina vandringar.

Där inne vredo sig buskarnas grenar som svarta ormar, men

det gick nu så ovanligt lätt att taga sig fram mellan dem. Snart kom jag till det lilla dalföre, där jag stått en stund och passat föregående dag därför att så många stigar just där korsade var⸗andra. På ett litet område av några kvadratmeter hade jag där sett färska spår av både elefant, noshörning och buffel.

Nu stod jag och spejade mot den branta stigen på andra sidan den lilla bäcken, som sipprade fram i däldens botten. Då fylldes tomrummet mellan ett par träd av en rund, svart koloss. Ett jättesvin med två horn på näsan, det främre över en halv meter långt, det bakre betydligt kortare. Han ställde öronen rätt fram, lyfte något på huvudet och gav till en fnysning, som ville han säga: »Fy för den lede, här luktar kristet blod». Så tog han ett par steg framåt och rultade ned mot vattendraget, till hälften åkande kana. En ny fnysning och så svängde han av ned mot Swam River.

Knappt hade gräset slutit sig om hans runda och otympliga kropp förrän tomrummet uppe mellan träden fylldes igen. Flera mörka kroppar syntes. — De voro något högre än noshörningens, men verkade ej så kompakta, ty benen voro smalare och längre.

Djuren sänkte huvudena och det var ej utan att jag tog ett par steg bakåt. Tvärs över pannan gick ett brett band av knottrig hornmassa, och utåt sidorna sköto massiva blankpolerade spetsar, som böjde sig framåt. Det var bufflar. Försiktigt rörde de sig framåt, och flera togo en sväng för att icke halka i den branta backen. Det hela blev en marschkolonn på tre led, som svängde av åt samma håll som noshörningen gått. Jag observerade att längre fram i dalen, där terrängen blev jämnare, de slöto sig samman till ett enda led och gingo den ene efter den andre. De rörde sig förvånansvärt tyst, men en enda gång hördes ett väldigt brak, och det var då tête⸗buffeln tog en armstjock gren med ena hornet och slet av den som om den varit en ärtreva.

Allt blev åter tyst, och jag följde efter bufflarna. När vi bör⸗jade nalkas Swam River, öppnade sig skogen på höger hand och bildade en äng med högt ljusgrönt vassliknande gräs. Här stan⸗nade jag, medan bufflarna fortsatte att smyga sig fram genom ett busksnår, som gick ända fram till den lilla floden. När de väl vadat över denna, märkte jag huru de togo av och följde vattendraget nedåt, alltid läggande sin väg genom de skuggigaste och mörkaste snåren.

Nu var allt stilla igen, men jag fick en känsla av att själva urskogens jätteträd började få liv. Här nere vid floden växte

väldiga Podocarpusträd, i vilka jag sett blåapor, då jag var på platsen dagen förut, men nog sutto blåaporna nu i grenklykorna invid stammarna och sovo sin djupaste sömn. Nej, det var icke små nätta, ludna apstackare, som nu kommo fram och visade sig, det var den stolta elefanten, som tyst som en ande skred fram under ett lövvalv rätt ut på vassängen. Allvarlig, med den breda pannan högburen, rörde han sig rätt över ängen ned mot floden. Stegen voro långa, han rörde benen lugnt och majestätiskt och jag räknade efter att det tog tre sekunder ungefär mellan var gång han satte något av frambenen i marken.

Ju närmare han kom, dess mera vek kraften bort från min kropp, och jag hade så när sjunkit ihop som en trasa, då han nådde vattnet och började vada över. Så fullständigt hade detta mäktiga djur dominerat mig, att jag icke förrän nu märkte, att en rad av elefanter följde den första i spåren. Alla gingo rätt ned till vattnet, vadade över och klevo uppför andra stranden. Väl komna dit, slogo de ej in på bufflarnas slingrande stig i snåren på den branta sluttningen ned mot floden, utan togo sig i stället upp för sluttningen och gingo sedan ut på grässlätten ovan ravinen. Först där bröto de av och följde flodens lopp nedåt, hållande sig ganska nära ravinkanten och egendomligt nog just i samma spår, som jag själv följt dagen förut.

När den siste elefanten försvunnit och jag vaknade upp som ur en dvala, kände jag en stöt mot ryggen. Jag ville vända mig om, men kunde ej. Armarna slaknade av och jag släppte elefant-geväret så det med en duns föll i marken.

Men om jag också ej såg någonting, så förstod jag ju så innerligen väl vad det var. En av dessa förbannade lömska bufflar hade naturligtvis stannat kvar i ett busksnår bakom mig och där stått och lurat hela tiden. Nu kände jag huru det ena hornet trängde in mellan ryggraden och skulderbladet. När han så kastade upp huvudet, skulle han riva sönder lungorna. Nå, han var ju egentligen i sin goda rätt så fräckt som jag först jagat bufflarna i busksnåren och där krupit dem inpå livet.

Han dröjde emellertid med att rycka upp huvudet och jag fick en lyckad idé. Tänk, om jag kunde samla mina återstående krafter och slå en saltomortal baklänges, så skulle jag klara mig ur det krumma hornet. Jag böjde knäna något, spände fotlederna och gjorde språnget med våldsam kraft. — — — — — — — — —

Ett stönande hördes. Det var Kaindi som fick en spark. Han undrade vad jag menade. Var det inte lätt nog ändå att ramla ned från trädet och slå ihjäl sig, då vi ej hade något skydd på sidorna av gräsbädden däruppe.

Stackars Kaindi, han förstod ej att jag låg på en gren, med en kvist, som tryckt mig invid ryggraden under sömnen. —

* * *

I mörka natten hasade sig Kaindi och jag likt apor ned från trädet och väckte de övriga precis kl. 4. Nu voro vi då riktigt vakna fast även detta var som en dröm. Förväntansfulla stodo vi så på de utsedda platserna till dagningen, men ju högre solen steg på himmelen, allt klarare belysande akasieåsarna utan att samtidigt avslöja något villebråd, dess mörkare blev det i våra sinnen.

Då gåvo vi oss att följa elefantspåren nedåt slätten medan vi sökte hålla tillbaka den dova vreden inom oss. Stämningen blev icke bättre, då jag misslyckades i försöket att fälla en ståtlig Roanantilop, som tog sitt morgonbete i det våta gräset. Icke ens när Arap Kasisis jägare, han som målat sig i förhoppning att få gå och kråma sig i sultanens kraal, kom tillbaka från en rekognoscering och meddelade, att han hört ett djupdraget -rm- just som från en elefant i en akasiedunge ett par kilometer bort, återvände den förhoppningsfulla stämningen. Hånfullt följde vi honom på den breda elefantstigen i gräset bortåt träddungarna nere vid Swam River. Kaindi pekade på hans redan illa medfarna målning, och vi måste fulla av skratt stanna och slå oss på knäna ett slag. Kaindi fick tobak och jag tände snuggan.

Den glade Ndoloka var med oss. Han var nu en gång en Aladdintyp, som alla tyckte om, som aldrig brydde sig om att så, men ändå städse fick uppskära. Han gick sist och försökte just vara litet misslynt över att han ej fick sjunga, som han eljest ständigt plägade. Han var väl den minst uppmärksamme av oss alla, men ändock var det han, som först fick se den syn, som hägrat för vår fantasi nu ett par dagar — elefanterna.

Vårt spår löpte längs en ås på Ugandasidan av Swam River och vi hade därifrån en präktig utsikt över sluttningarna på flodens båda sidor. Nederst i dalen stodo höga träd, vattnade av floden, med kraftig undervegetation. Det var där bufflarna plägade smyga fram. Elefanterna tyckte ej om snåren, de föredrogo

gräsmattan där utanför, och sålunda kom det sig, att vi kunde få se hela de stora, mörka kropparna skarpt avteckna sig över trädtopparna mot det solbelysta, brungula gräset på andra sidan floden. Tolv stycken voro de, därav en unge. Lugnt och förnämt rörde de sig framåt — som obekymrade om människor och rovdjur — med en samlad kraft hos varje djur och en synbarligen enhetlig ledning av hjorden. En imponerande elefant — ej olik ett väldigt urbergsblock — gick i têten. Från pannan, som bars högt, gick ryggens båglinje sluttande bakåt, och framåt fortsatte pannan i den mäktiga snabeln, som bars något framåtförd och hoprullad i spetsen. För att ytterligare markera den centrala ledningen hos individen satt ett väldigt öra nära hjärnan, sammanbindande bålens linjer med huvudets och snabelns.

Elefanterna gingo en och en efter varandra. Från slätten kommo de och hade väl där betat i stjärnenatten på så sköna fält, att de just ej hade behov av mera föda utan blott ville vända åter genom pelarskogens svala valv till urskogens inre hemlighetsfulla kamrar.

Klockan var 7.50 på morgonen och avståndet ungefär 1.500 meter. Det gällde att genskjuta dem innan de hunno till urskogsgränsen, såframt vi ville se dem på närmare håll, och genom det manshöga gräset bar det därför iväg mot den skogsdunge, som låg närmast urskogens mest framskjutande parti och som sålunda utgjorde den för elefanterna taktiskt viktigaste punkten att nå.

Haver du, käre läsare, gått i kapp med elefanter genom det sega, höga gräset under regntiden i Ost-Afrikas inre delar? Om icke, bör du icke förakta oss för det vi blevo matta denna dag och försummade flera goda tillfällen att taga fotografier av elefanterna. Vi lyckades emellertid komma före de tolv och, då vi flämtande nådde den utsedda skogsdungen, t. o. m. komma 600 m. inpå en ny grupp elefanter, tydligen en förtrupp till dem vi först sett.

Man säger att elefanten ser illa, men hör och vädrar utomordentligt väl. Några timmars erfarenhet är icke nog för att stadga ens omdöme härutinnan, men det kan förtjäna noteras, att då vi på läsidan kommo upp 600 m. från den nya lilla hjorden, vadande i det höga gräset, som dolde allt utom våra huvuden, så stannade djuren först lugnt och stilla, medan ett av dem långsamt vände huvudet mot oss. Förtjusta över att nu kunna taga saken lugnt, hukade vi oss ned och böjde av rätt mot dem. Sakta vände de då bakdelarna mot oss och började rulla iväg som

runda, svarta klot. Snopna reste vi oss upp och veko demonstrativt av i den ursprungliga marschriktningen med påföljd, att elefanterna nästan genast stannade. Ett par av dem beskådade lugnt och överlägset vårt förehavande medan en och annan som tidsfördriv med snabeln nafsade av litet löv från de halvhöga träden.

Ett nytt försök att nalkas djuren hade samma negativa effekt, och vi fortsatte därför till den överskådliga terrängen mellan skogsdungen och det framskjutande urskogspartiet. I ett busksnår stoppades mina svarta vänner in, medan jag själv placerade mig i ett annat, och så väntade vi en halvtimme, men elefanterna undveko nu den eljest av dem älskade och så ofta använda vägen.

Vi måste fram igen och upptäckte snart de tolv, som nu vadat över floden och ämnade snedda förbi skogsdungen genom en svacka mot urskogen till. Redan på en 1.000 m. håll måtte de emellertid hava upptäckt våra huvuden i gräshavet, ty först stannade de en stund, medan ett par sakta och värdigt vände huvudena mot oss, och därpå rullade hela truppen upp för en ås för att snart försvinna bakom densamma.

Just som de vände och Kaindi och jag funderade på hur vi bäst skulle kunna genskjuta dem igen, döko vi båda ned i gräset, ty helt nära oss hade vi upptäckt en ny grupp elefanter, 5 stycken, därav två voro verkliga praktexemplar. Det var ej så lätt att se dem tydligt, fast avståndet var blott en 300 m., ty gräset var, där de höllos, mycket högt och bestod till stor del av en art, som, enligt vad jag senare fann, räckte betydligt över huvudet på en ryttare å mulåsna. Det gällde därför att komma upp på någon kulle eller termithög, och snart stod jag där verkligen öga mot öga med elefanterna på nära håll. En av dem hade just lyft upp snabeln för att riva av löv från ett träd, men avbröt rörelsen, då han fick syn på mig, och lät snabeln sakta sjunka. Möjligen övervägde han om han skulle låta vreden komma till utbrott och näpsa fridstöraren, men säkert är att godmodigheten tog överhand och att han sakta vände sig bort.

Det är egendomligt vad olika intryck de skilda arterna av Afrikas stordjur göra på åskådaren. Den individuella receptiviteten är givetvis mycket olika hos olika personer och giver väl även ganska olika utslag hos samma person vid olika tillfällen, även då djuren uppträda på samma sätt, men jag tror att flertalet iakttagare likväl hava kommit till en i stort sett samstäm-

mig uppfattning angående dessa djurarters typiska vanor och lynnesdrag.

Noshörningen är den godmodige filosofen med tankarna ofta långt borta från nuet och dess vedervärdigheter. Blir han hastigt uppväckt ur sina drömmerier av människor, blir han lätt litet misslynt, men det första intrycket är nog knappast rädsla eller vrede, utan snarare nyfikenhet. Springer han då fram några hastiga steg blir han ofta oskyldigt misstänkt för anfallslusta och får med livet sota för sitt kunskapsbegär. Man får emellertid icke glömma att han är satt och kortbent och vi hava väl litet var av våra vänner fått erfara vad det betyder hos människan och varför då ej också hos djuren. Vem av oss har icke någon liten korthalsad och kortbent vän, godmodigheten själv, då han sitter vid punschbordet och plirar med ögonen, men ilskan personifierad, om man retar honom utöver en viss gräns. Jag tror noshörningen har litet av den läggningen.

Giraffen är lång och beskedlig, utan humör på gott eller ont. Jag har aldrig hört att han skadat någon jägare fast en enda spark av hans väldiga fot lätteligen skulle förpassa hans vedersakare till de sälla jaktmarkerna. Giraffen verkar så egendomlig och förhistorisk, att man känner sig hågad att säga, att sådana djur finns inte, t. o. m. då man ser en hel hjord, men imponerande är han ej trots sin storlek, allra minst då han rör sig i sin underliga galopp, så långsam i takten att en häst väl för varje av hans galoppsprång skulle hinna taga tre à fyra.

Men elefanten imponerar. Den samlade enfärgade massan inger respekt, kroppens linjer giva en känsla av koncentration uppåt hjärnan, rörelserna äga en värdighet, som kommer människan att känna sin litenhet ej blott rent fysiskt, utan nära nog andligt och moraliskt. Vilken självådagalagd disciplin inom en elefanthjord, vilken hjälpsamhet om någon blir sårad, vilken förmåga att upptäcka och undvika människan, det lilla kräket, vars avskyvärda lukt elefanten känner på kilometerhåll. Och du vill nalkas detta ståtliga och kloka djur, smygande och krypande med geväret i hand för att fälla honom för betarnas skull eller för att kunna skryta med att hava nedlagt världens största lantdjur, allt besvärligare att döda i samma mån det håller på att utrotas från vår planet.

Vågar någon säga att icke elefanten är i sin fulla rätt, då han

virar snabeln om sin tvåbente förföljare och kastar honom i backen för att sedan sätta sin tunga fot på de sladdriga resterna av det som en gång var en människa. Ugandaelefanterna äro kända för den taktiken och jag måste giva dem min odelade beundran och sympati därför.

Nå, en sak är nu vad man anser vara rätt, en annan sak är hur man handlar. Jag skall i allt fall icke förneka, att när jag upptäckte den sista gruppen elefanter jag med en gest stoppade ned Ndoloka och buffeljägaren i en buske samt med ett annat tecken fick Kaindi att dyka ned i ett snår. Gräset var så högt att fotografering var nästan omöjlig, alltså återstod blott att begagna elefantgeväret.

Då jag trodde mig ha kommit på 100 meters håll, fyrade jag av mot hjärnan på den stora, granna elefanthanen, som just börjat vända sig bort. Han reste huvudet och sträckte ut snabeln i vågrät ställning, men brydde sig ej om att gå till anfall, fast jag blott hade några småbuskar som skydd.

De fem elefanterna togo ut stegen, och jag förlorade dem ur sikte. Snart fann jag dem dock åter; denna gång hade de ställt sig i skuggan av en tät liten trädgrupp, där deras mörka kroppar förvånande villsamt sammanföllo med bakgrunden.

Nu fick jag tillfälle till ett nytt skott, men utan påtagligt resultat. Elefanterna gåvo sig vid skottet alla iväg mot den friliggande skogsdungen och jag följde efter, snubblande på stenar och rötter. Just då de skulle till att försvinna i det skylande lövverket, gjorde jag en sista ansträngning att träffa hjärnan på den stora elefanten och gav honom ett skott i nacken. Rasande kastade han om, lyfte snabeln ännu en gång och tog några steg i riktning mot mig. Men strax ändrade han mening och följde de övriga fyra in i skogsdungen.

Givetvis fortsatte jag efter honom och fann snart min trogne Kaindi vid min sida. Han följde spåren in i skogsdungen och jag vinglade efter så gott jag kunde. Snart villade vi oss dock bland alla elefantspåren, och då mina krafter voro slut var det ej annan råd för Kaindi än att taga mig i armen och leda mig åter till trädet, där vi haft vårt nattläger och där vi ännu hade en smula mat att vederkvicka de domnade livsandarna med.

Medan vi sutto där och vilade oss kom den gamle buffeljägaren. Han hade spårat den sårade elefanten på egen hand ända

ned till ett mörkt snår nere vid Swam River. När han skulle ge sig dit in i mörkret hade han hört elefanten säga -rm- med ett så hotande tonfall att han funnit det bäst gå och hämta mig och elefantbössan.

Nu fingo vi alla fart i benen, jag kände efter i byxfickorna att patroner funnos kvar, Kaindi högg min gamla strumpa, i vilken reservammunitionen förvarades, för att den ej skulle skramla, resten av folket, däribland en hop av Kama Suats folk som sällat sig till oss, togo spjuten i händerna och så bar det iväg igen med friska krafter. Buffeljägaren tog ledningen och efter 30 minuter voro vi vid det mörka snåret. Vi stannade ett slag i brynet, ivrigt väntande att få höra ett hotande -rm-, men fingo vänta förgäves. Då smögo vi in, men funno blott färska spår, som buro ned till floden. Som ett koppel hundar kastade vi oss genast i vattnet och vadade över, men fingo allt svårare att reda ut spåren.

Timme efter timme gick och vi måste börja tänka på natten.

KAPITEL XI

Tillbaka till Londiani.

EN svart budbärare dök upp med hälsningar från major Thorp att ridhästar väntade vid en biflod till Swam River.

Nå, det var väl intet annat att göra då än att rida hem igen till Swam Estate. Elefanterna hade tydligen dragit sig upp längs floden in i urskogen. Sultan Kama Suats folk hade kommit tillbaka och rapporterat att de tappat bort spåren bland alla elefantstigarna därinne.

Det var nu ej så alldeles säkert ändå, att de voro okunniga om vart elefanterna dragit, kanske ville de blott ha mig iväg för att sedan i lugn och ro följa den sårade elefanten och så småningom lägga beslag på hans stora, granna betar. Jag vände mig till Kaindi, sneglade mot Kama Suats folk och frågade: »hapana mzuri?» Kaindi pekade med tummen mot folket och upprepade instämmande »hapana mzuri».

»Di ljuger, di djävlarna», tillade jag, och han nickade tankfullt. Ren svenska, laddad med kraftord, förstod Kaindi egentligen bättre än min suahili.

Så fick Kaindi order att med den gamle buffeljägaren, som var med på denna färd, stanna kvar över natten, söka spåra den sårade elefanten och möta mig vid bifloden följande dag kl. 10 fm.

Vid Swam Estate bjöds åter allehanda läckerheter, och major Thorp lovade att skaffa elefantskelettet och huden ned till Londiani med oxvagn, om vi väl lyckades i vårt spårande. Men hjärnan är liten och träffar man ej den, utan kulan, som antagligt är i detta fall då avståndet nog bedömts för kort, tagit under, så promenerar nog den elefanten ikring i många år ännu, möjligen lite generad av tandvärk ibland, det blev egentligen slutsatsen av överläggningen.

Nästa morgon bröto vi läger. Majoren överraskade oss ännu en gång med att ställa mulåsneekipaget till förfogande och skänkte därjämte till expeditionen två nyskjutna schakaler, en svart gam och en nattskärra. Det sista vi sågo av våra vänner på Swam Estate var yngsta pojken Baker=Carr, galopperande ikring på sin älskade ponny, som aldrig ville trava, bara dansa i galopp.

Gästvänskapen ute i kolonierna står nog i allmänhet högt i kurs, som naturligt är, då de vita ofta nödgas leva avstängda från allt umgänge med likar. Någon motsvarighet till den väl=vilja och omtanke, som mötte oss på Swam Estate, har jag dock näppeligen förut stött på eller ens hört talas om. Man kom som till gamla släktingar och vänner och kände sig snart som en med=lem av familjen. Artighet utan fraser — man fick knappt tacka en gång. I Sverige kunde man kanske förr i världen möta något liknande på våra gamla herrgårdar, och mer än en gång gick tankarna tillbaka till den tid, då jag som skolpojke eller ung militär ogenerat — väl ogenerat mången gång fruktar jag — bru=kade fotvandrande eller cyklande dimpa ned hos min mors släktingar på herrgårdar i Småland och Östergötland.

Vid bifloden till Swam River mötte Kaindi och den gamle buffeljägaren, vilka meddelade, att de omöjligt kunnat klara ut alla de villsamma elefantspåren uppe i urskogen. Än en gång drev jag över elefantterrängen mest för att speja efter gamar, som skulle kunnat visa vägen till elefanten, om han stupat, men något annat än hartebeestar och skogspärlhöns fick jag ej se. På de första bommade jag och de senare sprungo undan så be=händigt i buskarna, att jag aldrig fick skott på dem. Det var ju en av de svarta dagarna idag, så utsikterna att få något voro ej stora.

Nattläger slogo vi vid Swam River, just där de 12 elefanterna tågat fram och ej långt från snåren där bufflarna plägade smyga strax invid vattnet. Då och då under natten måste jag sätta mig upp på gräsbädden för att se ut i den stjärnklara natten över sluttningen nedåt floden. Kanske skulle ännu en elefanthjord komma dragande, och kanske det saftiga gräset just vid vår läger=plats skulle locka ut bufflarna på nattbete. Men nej, endast hyenan tjöt på Ugandasidan bortåt stigen till Kama Suat.

På en dag gingo vi sedan tillbaka till huvudlägret, denna gång backe upp och backe ned över akasieåsarna, med urskogen och steppen några kilometer bort på var sin sida om vår stig. En klipp=

dassare (Hyrax), några fina fåglar och skalbaggar blev dagens skörd. Utkik hölls särskilt efter Roanantilop, men ingen sådan ville visa sig.

* * *

Uppbrottets tid var nu kommen, samlingarna översågos och inpackades. Granvik, som varit överansträngd en tid, blev åter pigg som en mört, då han började räkna över allt vad vi fått ihop. Så fastslogs planen för hemfärden och anskaffades en stor oxvagn för samlingarna. En oblyg farmare, som vi räknat på, begärde ett rövarepris, men jag lyckades slutligen för fjärde=delen av summan få en god 16=oxars vagn till Eldoret. Vi togo jämväl avsked av River Rongai och vännerna Sunde. Ett par dagars vild noshörningsjakt nedanför Endebess kunde jag dock ej avstå från. Man skulle väl inte lämna Elgon utvilad heller.

I Eldoret slogo vi läger i regnväder med stämningen betydligt under nollpunkten. För att göra livet litet gladare föreslog jag Gran=vik att taga fiolen med till baren, sätta sig på disken och spela för publiken. Förslaget gillades och vi traskade iväg till Pioneer Hotel.

Vid första stråkdraget tystnade sorlet; Granvik har väl sällan spelat för en mera tacksam publik; han härskade som en konung i kroglokalen. Så snart några beprövade alkoholister i ett hörn av rummet började småviska, slutade han, med påföljd att de musikälskande gästerna störtade sig över de skyldiga och hotade att kasta ut dem, om de ej hölle tyst. I hast blev beslutat att konsert med bal skulle arrangeras nästa dag och ortens musika=liska damer mobiliseras för medverkan.

Nästa dag samlades allt vad samhället hade av kultur och behag till soarén. Granvik blev dagens, ja nattens hjälte, och nyknutna vänskapsband beseglades med en myckenhet av drinkar. För egen del kunde jag endast i ringa mån deltaga i högtiden, ty magen hade börjat visa betänkliga symptom, antagligen baserade på att någon försummelse begåtts vid kokningen av vårt dricksvatten.

Det blev svårare än vi trott att ordna med oxtransporten från Eldoret till järnvägsstationen Londiani, och vi måste därför kasta om planerna. Det mesta folket hemsändes, endast Ndolo och ett par av de pålitligaste kvarlämnades vid godset för att följa det jämte den utlovade oxvagnen, när den äntligen behagade infinna sig. Ägaren trodde att vagnen, som var på uppväg från Londiani,

fastnat någonstädes på vägen i det nu usla väglaget, ett antagande, som väckte åtskillig oro.

För oss tre vita hyrde jag en s. k. oxexpress, som på ett dygn ungefär skulle föra oss de c:a 11 svenska milen fram till Londiani. Tre eller fyra ombyten av oxar skulle göras på vägen och vagnen gå i ett kör.

En morgon startade vi medan mörka moln stego upp vid horisonten, bådande oväder. Så kom regnet. Redan förut var vägen sönderkörd av de tunga oxvagnarna och nu fylldes alla hjulspår och hålor med vatten. Oxarna, som sprungit ganska snällt i början, fingo allt svårare att släpa fram vagnen i sörjan, som ofta gick över hjulnavarna. Mörkret föll på. Än skakade och hoppade järnlådorna, som vi sutto på, så man måste passa sig för att ej få fingrarna och andra köttiga delar av kroppen i kläm mellan dem, än hällde vagnen över åt någondera sidan, så det var ett under, att den ej stjälpte oss alla i sörjan. Då och då ramlade en kista av.

Slutligen blev det för vågat att fortsätta i mörkret. Jag gav därför vid midnatt order att vagnen skulle stanna och oxarna spännas från för bete. Vi kunde nu gå till vila. Särskilt bekväma viloläger blev det emellertid ej. Min hustru fick den bästa platsen ovanpå två zinklådor i vagnen. Granvik fick ligga på vagnens andra sida. Själv valde jag plats på marken under vagnen mellan de gyttjebestänkta hjulen, detta för att få vara för mig själv om jag skulle bli sämre och kräkningarna komma på igen.

Knappt hade jag hunnit sträcka ut mig förrän jag fick höra uppifrån vagnen: »Sven, en schakal, skjut honom.» — Geväret låg naturligtvis laddat som vanligt bredvid mig och jag slängde en kula efter ett fyrfotakräk, som stod och tittade på oss några meter bort. Han vart utplånad ur vår åsyn, och jag satte mig upp för att se litet bättre. Det var emellertid lågt till taket, vadan jag slog pannan i järnbromsen under vagnen. Förbannelserna över bromsen gjorde ju ingen effekt, så jag måste övergå till att smäda mina medresande, påstående att de lurat mig skjuta en stackars hund, som varit framme för att vänslas bara. Jag hade ju sett schakaler förut och bommat på dem t. o. m.; Granvik hade bara sett några flådda skinn, så jag måtte väl förstå saken bättre. Min fru kunde nog knappt skilja på en katt och en schakal. — De voro emellertid för trötta för att fortsätta diskussionen, och

snart hörde man blott droppet från vagnen och avlägsna tjut från hyenor och lejon. Vi lågo på samma plats, där vi första gången hörde lejonen på uppresan och där wandorobos visade oss på Colobusaporna.

Vid 5=tiden på morgonen kom en svag vind, som svepte undan regndiset. Jag kröp ur sovpåsen och ropade uppåt wandorob=hyd=dorna, dit jag gissade att oxdrivarna tagit sin tillflykt under regnet, att oxarna skulle spännas för: »funga ngombe». Mycket riktigt hördes snart deras med tjut blandade lockrop på oxarna. Flåsande kommo dessa fram till vagnen, fastgjordes och så fortsattes färden just då de närmaste skogsbrynen började skymta fram i morgongryningen.

Snart blev vägen bättre, och oxarna sprungo muntert framåt medan lådorna i vagnen började sin hoppdans. Mina mindre angenäma sjukdomssymptom började emellertid göra sig påminta och vagnen fick stanna för att jag skulle kunna göra upp eld och värma litet mjölk. Ingen ville hjälpa till att göra upp eld. —

Vad skall du med mjölk? Inte blir du bättre för det. Kom upp i vagnen igen så vi kan fortsätta. — Så höllo medresenä=rerna på, och jag skulle just till att bli arg, då försynen gav mig en förträfflig trumf på hand.

Där sitta Ni friska och lata utan att hjälpa till med elden, och så kan Ni inte se upp efter djuren en gång. Ser Ni inte Colobusaporna, som leka i morgonsolen där borta i skogsbrynet.

Kikarna fram. Det var en grupp på åtta granna apor. Den vitkantade kappan på ryggen och den vita, yviga svansen glänste i solen och avtecknade sig skarpt mot kroppens i övrigt svarta färg. Än sutto två, tre stycken uppe på en gren i toppen av ett träd, tätt tillsammans, än slängde sig någon av dem med huvu=det före till en lägre gren, där en annan apa satt. Grenen svängde, så att denne fick riktigt hålla sig fast för att ej förlora balansen. Därefter sprungo de två tillsammans utefter grenen in mot stam=men, klevo upp, men blevo nedschasade av dem, som ännu sutto kvar däruppe. Trädet, i vilket aporna höllos, stod i en däld och den glesa kronan var därför i jämnhöjd med oss; detta var an=ledningen till att vi så bra kunde se leken. Det föreföll som om aporna ej sett oss, eller kanske tänkte de: Asch, de där hutt=rande människokräken kan inte göra oss någon skada. — Men det skulle vi nog gjort ändå om vi inte redan skjutit det antal Co=lobusapor jaktlagen medgiver.

Snart skulle vi byta oxar igen, och jag gick då i förväg, iklädd den gamla, grå militärkappan, allt emellanåt sträckande ut mig i solgasset bland gräs och blommor. När jag så låg och tittade bakåt vägen, vem får jag då se om ej min hederliga Kaindi. Samvetet slog mig litet då jag tänkte på hur mager han blivit i min tjänst, men karsk var han, silverrupier och banksedlar hade han, och min gröna hatt satt på tre kvart på ena örat.

Hej, Kaindi, vad du lägger iväg, ska du hem till flickan nu efter du har så brått.

Kaindi förstod svenska utmärkt och grinade belåtet. Han tittade på mig, pekade på magen och yttrade deltagande »hapana mzuri». Men man skall aldrig visa deltagande för gamla sportsmän, och det fick Kaindi erfara. Just som han stod och vojade sig och innerst inne tänkte att han själv allt var pampigare ändå till slut, som ej blivit sjuk, kom jag ihåg att han fått låna min kniv i Eldoret. Och vilken kniv sen med både blad och sax, som jag fått av en ung fru, släkting till min hustru.

»Kaindi, kisu» kom det fram hastigt och bestämt. Nu var det jag som var ovanpå igen. Han såg slokörad ut och måste hala fram kniven ur fickan. Han hade sådana i blusen han fått ärva efter mig.

Kaindi, med tillnamnet den hederlige, vi gjorde du mig detta? Är det så, att begreppet hederlig endast är relativt hos de svarta — skola vi tillägga, och hos de vita med förresten — eller skola vi tro, att du tänkt, att jag glömt giva dig något litet extra personligt minne, och att försynen låtit mig glömma bort att fråga efter kniven, så att du ändå skulle få något till minne?

Egentligen var det meningen att lite var av negrerna skulle fått minnen av expeditionen, men det var ju ej så lätt ordna detta i Eldoret, där upplösningen kom så hastigt på. En sak hade dock Kaindi fått att gå omkring och ståta med i sin hemby, och det var en svensk faskinkniv, sådan distinktionskorpralerna använde förr i tiden. Tre sådana hade tagits med i tanke att man skulle kunna använda dem att hugga sig väg genom slingerverket i urskogen. Vid första hugget jag gav en gren sprang emellertid fästet från klingan, så varken Kaindi eller jag värdesatte smörjan vidare högt efter det försöket. — Kniven hade han nog hellre velat ha.

Nå, det var ej värt att grubbla för mycket över Kaindis moral, han var ju min vän, det var huvudsaken, och vi delade broderligt

det tobaksförråd jag hade kvar. Han grinade med sina vita tänder ett slag och så fortsatte han.

Negrerna äro i regel förträffliga fotgängare. Kaindi och de andra, som vi entledigat i Eldoret, startade ungefär samtidigt med oxexpressen och gingo de 11 svenska milen till Londiani på c:a 30 timmar. Men så hade de också sina präktiga, oförs därvade fotsulor att spatsera på; de kängor, som Kaindi fått för att kunna följa mig i taggsnåren, bar han förståndigt nog i handen under sin ilmarsch hemåt.

I Londiani togo vi in på det lilla hotellet, men kunde knappast tro våra ögon, då vi funno allting propert och ordentligt. Det hade sett ut som ett veritabelt grishus då vi voro där sist.

Ser Ni det, sade min fru triumferande, det har kommit en direktris till hotellet, och den där otäcka karlen, som var här förut, har blivit degraderad till bartender, där kan Ni gå och förnya vänskapen med honom. Nu kan Ni se vad duktiga fruns timmer kunna åstadkomma. Vi karlar voro tillplattade förstås och kunde ingenting säga på en lång stund.

Slutligen frågade jag efter den lilla blåapan, som jag fångat uppe på Elgon och som varit mitt lilla fosterbarn nu under ett par månader. Själv hade jag fått varm mjölk och tänkte nu dela med mig.

Stackars lilla Monkey=Boy, så han farit illa under färden. I botten på sin korg låg han utsträckt alldeles kall. Jag tog upp honom och öppnade de nedfallna ögonlocken, det var omöjligt att upptäcka något liv i ögonen. Men han var inte likstel än, kanske den varma mjölken kunde hjälpa. Hade jag tagit livet av hans mamma och försummat honom under sista dygnet, så måste jag väl nu ta vård om den lilla stackarn. Med en kniv bändes tänderna upp, varefter några droppar varm mjölk hälldes in i munnen. Han kunde inte svälja, utan mjölken silade ut vid mungiporna. Konstgjord andning fick tillgripas. Då lossnade muskelspänningen lite och mjölken rann ner. En tesked fick jag slutligen i honom och därpå stoppades han in vid kroppen innanför blusen. Efter några minuter togs han fram igen, nu lite uppvärmd, en ny tesked mjölk åkte ned i småportioner och så rörde han tungan ett slag. Om en stund kom det lite liv i ögonen då ögonlocken petades upp, och så stoppades han innanför blusen igen. När vi lade oss kunde jag med stolthet påvisa, att han kunde hålla ögonlocken öppna. De första timmarna på natten

fick han mat en gång i timmen, dessemellan låg han varmt och gott invid armhålan i sängen. På morgonen då jag vaknade hade han krupit upp och lagt sig på sin älsklingsplats vid nacken. Segern var vunnen.

Kära lilla Monkey=Boy, lång blev icke din levnadsbana. Jag minns så väl då jag först såg dig. Din mamma föll sårad ned från ett träd den dagen, då Kaindi och jag skulle taga oss hem efter bergbestigningen direkt genom urskogen från Endebess till lägret vid Rongai. Då apmamman efter fallet gav sig in i snåren fick jag se en liten lustig varelse, som på tre ben och med den långa svansen snett upp i vädret skuttade åt ett annat håll. Det var du, och snart blev du infångad och stoppad i en liten väska, som jag bar på ryggen. Så fick du vara med om den långa vandringen i urskogen, då vi som vanligt gingo vilse och kommo fram till lägret först efter solnedgången.

När jag då tog fram dig, satte du de små vita tänderna i fingrarna på mig i rättmätig vrede, men många dar hade det ej gått förrän du hade din älsklingsplats på min ena axel, då jag gick ikring i lägret. I tre veckor fick du ha bandage om den sårade handleden, men sedan var du bra igen.

Vad jag väl minns de små kalla händerna och ludna armarna du slog om min hals, då du blev rädd för någonting, och jag kan så väl se för mig ännu dina tankfulla ögon, då du hörde dina släktingar ropa »tjao» i trädtopparna vid soluppgången och i skymningen. Du svarade med ett oroligt visslande läte och knorrade sedan ett slag, men du ville ändå ej överge mig.

På båten över Victoria Nyanza blev du allas älskling, och min hustru och jag blevo riktigt svartsjuka, då den långe älsk=värde fransmannen fick dig att krypa innanför västen.

I Uganda fick du riktigt tillfälle att visa din intelligens, fast du väl ej var mer än 6 månader, och hur väl du förstod att gömma dig. Först blev du bortschasad från huvudkudden, där du plan=terat dig, sedan lade du dig i ett obevakat ögonblick mellan huvudkudden och väggen, där man ej kunde se dig från rummet. Så rymde du efter en stund in i ett annat rum, där vi hittade dig stolt och obekymrad mitt på huvudkudden i sängen. Och när du så blev avstraffad och återförd, rymde du ännu en gång till det främmande rummet, men placerade dig denna gång försik=tigtvis mellan huvudkudden och väggen. En logiskt stegrad serie

av försiktighetsmått alltså. — »Om ändå våra egna barn vore lika kvicka», suckade min hustru och jag.

Hela vägen från Uganda till Nairobi, Mombasa och ut på Indiska Oceanen klarade du dig sedan förträffligt, och vi lyckades trots det stränga förbudet å båten att ha djur i hytten gömma dig där, ända tills vi kommo in i Röda Havet. Där var det emellertid så helvetiskt hett, att jag måste släppa ut dig jämte en ävenledes i hytten insmugglad sköldpadda för att Ni skulle få lite luft.

Men då kom olyckan. Sköldpaddan försvann på oförklarligt sätt och hyttstädaren anmälde för överheten att vi hade en apa i hytten. Jag blev inkallad i förhör och lyckades endast delvis stämma överheten blidare genom att förklara, att jag trott förbudet att ha djur i hytten vara suspenderat, eftersom det fanns kackerlackor där, vilket förhållande jag emellertid ingalunda ogillade, tvärtom, eftersom jag vore entomolog.

Överheten dekreterade emellertid att apan ej finge vidare vistas i hytten, utan skulle omhändertagas och vårdas av »the butcher». Någorlunda lugnad gick jag till min hustru och frågade vad butcher betydde. Sällan har jag blivit så obehagligt berörd som då hon förklarade att butcher betydde slaktare och jag kände då på mig att olyckan var i antågande.

Dagligen var jag på besök hos slaktaren, sökte stämma honom mildare genom att prata politik och berätta jakthistorier och funderade t. o. m. på att förnedra mig ända därhän att dricka whisky och soda med honom, allt för apans skull.

Så en dag kom en engelsk dam fram till mig och berättade deltagande att min Monkey-Boy var sjuk, svårt sjuk. Jag såg ju genast på den beskedliga människan, att hon ville förbereda mig på olyckan, och rusade iväg till fördäck.

Monkey-Boy var död, huru och varför, det vet jag ej och vill ej veta, nog av, den lilla vänliga varelsen var borta, och jag skulle aldrig mer få höra hans glada, knorrande läte, då jag löste honom och han fick skutta upp på axeln.

Jag gick direkt till överheten, förklarade att de dödat min bäste vän, att deras brutalitet vore en skamfläck för mänskligheten, att vetenskapen lidit en oersättlig förlust och att jag aldrig mer skulle resa på en engelsk båt.

I am very sorry, Captain Lovén, sade överheten, och då var

jag ju avväpnad och kunde ej säga mer. Men Granvik och jag berusade oss nära nog i sorgen den dagen och kommo överens om, ej blott att de svarta voro mycket bättre än vi vita, utan även att en apa som Monkey-Boy nog hade en finare själ än vi människor. Så blev det ändå en sorts begravningskalas för min lilla vän enligt hävdvunnen svensk sed.

KAPITEL XII

Hos svenska vänner i Ost-Afrika.

MEDAN vi ännu voro kvar uppe på Elgon fingo vi en dag brev från Lucks i Lumbwa. De hade hört att Granvik, »the professor», (Luck hade ordnat så att G. blev vederbörligen döpt till denna titel vid passerandet av linjen på ångaren »Nera») vore mycket illa sjuk och bådo att vi för Guds skull genast måtte sända honom till Lumbwa, om han ännu levde, så skulle de ta vård om honom där på bästa sätt.

Granvik, som verkligen varit lite krasslig ett par gånger, fast utan feber, vart friskare än vanligt vid detta bevis på vänskap och intresse. Till Lucks svarade vi omgående, att alla voro krya och att min hustru, jag och Granvik skulle komma livslevande och hälsa på innan vi lämnade landet. Lindbloms, som för fullföljande av de etnografiska studierna redan dragit sig söderut, finge svara för sig själva.

Med Cardale Luck, hans engelska hustru och tre glada pojkar hade vi haft sällskap från Marseille till Mombasa och snart blivit de bästa vänner. Luck är född och uppfostrad i Sverige, dit hans far flyttat från England och efter någon tid grundlagt den för alla Stockholmare välkända firman Percy F. Luck & C:o. Bara namnet kommer det att vattnas i munnen på alla älskare av sydfrukter. Sonen Cardale hade under krigsåren stått i spetsen för firman, men längtade att komma ut till friare vidder med större möjligheter till naturstudier och egenartade motiv för målning och skulptur. En mil från Lumbwa station, blott en och en halv mil från Londiani, hade han köpt en stor och vacker farm, och det var dit vi nu ställde kosan efter färden med oxexpressen.

Lika vänligt som brevet upp till Elgon låtit förmoda blevo vi mottagnà och njöto obeskrivligt att åter vara i ett hem i ordets

bästa bemärkelse. Här kunde vi vila ut ordentligt och samla krafter till nya företag.

Ridhästar och mulåsnor stodo ständigt till förfogande, vadan vi redan första dagen började se oss om. Vilken egendom! Tre bergsbäckar forsade genom de tre dalar, varav egendomen bestod. Längst nere växte palmer på c:a 1.300 m. över havet och översta ägogränsen markerades av ett skogsbryn på c:a 2.000 m. höjd. Ovan skogen, som tillhörde staten, bredde sig vågiga gräsängar milsvitt omkring. Där uppifrån kunde man vid klart väder se Victoria Nyanzas vattenspegel c:a åtta mil bort i väster. Dagarna voro strålande vackra, nätterna kalla och klimatet hälsosamt. Nedanför egendomen och på andra sidan om dalarna lågo kringströdda andra stora farmer, huvudsakligen bebodda av utflyttade engelsmän.

Boningshuset å farmen var ganska litet, och Luck hade därför satt igång ett nytt bygge på en utomordentligt vacker naturlig terrass med en vegetation som skapad att bilda stommen till en park. Nedanför den blivande parken iordningställdes nu kaffefält, längre upp lågo de stora lin= och vetefälten, som redan voro klara, och där ovanför sträckte sig kreaturens betesmarker.

En dag voro Luck och jag ute för att jaga vattenbock. En hjord på ett tjugotal djur hölls i dalföret längst bort, där vi redan förut under en promenadritt drivit upp en grann, gammal bock, och dit redo vi nu genom den kanske mest leende natur jag sett i Ost=Afrika.

Spåren voro ej så lätta att följa, emedan djuren gått härs och tvärs och betat, men en av Lucks folk klarade dock ut dem och visade oss snart på en hjord av 7—8 vackra vattenbockar, som stodo och betade på en saftig gräsmatta. Den artige värden erbjöd mig första skottet och jag sköt tvenne bockar, den ene med de som jag tyckte bästa hornen i hjorden. När vi kommo fram, förvånade vi oss över att intet av djuren hade ordentligt utvuxna horn. Tydligen bestod hjorden av idel unga bockar. Gammelfar gick nog på annat håll med alla honorna, ilsket bevakad av en och annan jämbördig rival. De djur vi stött på voro ungbockarna, som ännu ej vågade sig fram i kampen om honorna, utan nöjde sig med att i frid och sämja gå och samla krafter till dess deras dag en gång skulle komma. — Så förklarade en av grannarna saken, och mina senare iakttagelser av vattenbockarnas vanor pekade i samma riktning.

Från Ndolo, som nu borde vara framme i Londiani med ox=vagnen, hörde vi ingenting. Luck föreslog därför, att vi skulle rida till Londiani för att taga reda på om oxvagnen kommit än. Själv ville han på samma gång se på en linberedningsmaskin av svensk tillverkning, som skulle finnas på en farm invid Londi=ani, där den tillvunnit sig uppmärksamhet för sina förträffliga egenskaper. Två av grannarna ville också följa med.

En morgonstund startade vi, sedan fru Luck välfägnat oss med allehanda läckra bakverk. Vägen gick först över bäcken strax vid boningshuset ovanför det vackra vattenfall, som återfinnes på fig. 24. En rikedom på stora fjärilar i lysande färger förekom vid bäcken, men vi hade nu ej tid med dem utan fortsatte upp=för en brant backe tvärs genom urskogen.

Väl komna ovanför backen stannade vi ett slag för att be=undra några blommande Erica=träd och buskar. Jag bröt av en lycklig ingivelse en gren och gav den till Luck utan tanke på att detta skulle kunna ha någon betydelse för återfärden, ty vi hade vägvisare med oss.

Så togo högslätterna vid med mjuka, vackra former. En domi=nerande kulle höjde sig på vänster sida om stigen och här och där lågo täta dungar av lågväxt akasia, utkastade på ängarna. En buskbock gick och betade några hundra meter bort invid storskogens bryn och lockade mig bort. Med några skutt var han snart försvunnen in i skogen. Då hästen villigt galopperade åter mot sällskapet, som fortsatt framåt, körde han upp två små=antiloper, antagligen duikers, som med våldsam fart rusade iväg för att dölja sig i det höga gräset nere i en svacka.

När jag hann upp mina vänner omtalade de, att de sett en vacker zebrahjord på c:a 200 djur. Vi spejade sedan hela vägen efter vilt, men fingo ej se annat än en eller annan liten antilop. Särskilt fäste vi oss vid att inga kongonis syntes till.

I Londiani fingo vi underrättelse att oxvagnen blivit ännu mer försenad än tänkt var, men att den nu snart kunde väntas eftersom vägarna något torkat upp. Efter middag på hotellet och komplimanger åt direktrisen — hon funderade nu på att lämna platsen på grund av överansträngning — redo vi till farmen, där den märkliga linberedningsmaskinen skulle beskådas. Den fanns verkligen till min förvåning. Det är eljest så vanligt i Afrika, att det är det oväntade som inträffar, att man knappast vill

tro, att verkligheten stämmer med de uppgifter man fått om en sak.

Det visade sig dock omöjligt för mina vänner att bli färdiga med sin undersökning denna dag, och de bestämde sig därför att stanna kvar i Londiani över natten. Jag beslöt däremot rida hem fast mörka moln hotfullt stego upp vid horisonten. Vägvisaren syntes ej till, det var ju ett aber, men å andra sidan är det så roligt klara sig på egen hand ibland.

Snällt och muntert galopperade hästen hem över slätterna, då jag med ens måste göra halt. Blott 500 meter från mig stod en grann zebrahjord, antagligen densamma som mina vänner förut sett. Alla djuren stodo ett stycke upp på den dominerande kullen med huvudena resta och öronen framåt, intresserat beskådande mina förehavanden.

Att rida rätt på hade varit dumt; jag sneddade i stället uppåt kullen och band hästen vid ett träd. Sedan kunde jag i skydd av en liten svacka taga mig fram ända tills jag var 100 meter inpå hjorden. Somliga av djuren betade nu, andra drogo sig mot hjordens mitt, där kanske ledaren stod. Först sedan skotten börjat smälla gav sig hela hjorden iväg i galopp utför sluttningen. En vackrare syn än en zebrahjord i galopp kan man väl näppeligen få se. Först sköto sig alla djuren ihop till en kompakt massa, men under galoppen ordnade den sig sedan i kolonn med högst 2 eller 3 djur i bredd. En jämnt tilltrampad väg i det höga gräset lämnade hjorden efter sig.

Två zebror hade stupat. Min tanke var att taga skinnen för att jämföra dem med de skinn, som jag förut fått vid Swam Estate. Köttet skulle Lucks folk få, liksom de förut fått vattenbockarnas. — Bara nu ej rovdjuren hölle sig framme under natten och gamarna infunno sig tidigt på morgonen. Det gällde att vara tidigt på benen dagen därpå.

Det hade kommit flera regnskurar förut, nu gick en våldsam hagelby över fälten — här c:a 2 mil från ekvatorn. Klockan visade på halv sex, och jag hade en dryg timmes färd hem. Om allt ginge väl borde jag hinna hem ganska snart efter skymningen. Men det fanns ett men, jag måste absolut nå skogsbrynet och hitta nedgången till stigen genom skogen, medan det ännu var ljust, och så måste jag sköta hästen, så han ej finge någon skavank. Det vore ju skandalöst om jag, som tjänstgjort två vintrar vid ett kavalleriregemente, skulle förstöra Lucks häst.

I omväxlande trav och galopp bar det iväg mot det avlägsna skogsbrynet. Det gick emellertid ej så bra som på bortvägen, ty stigen, som jag ville följa för att ej trötta hästen i det höga gräset, var fylld av hagel, och man må ej undra på om hästen, som var född i Afrika, ogärna ville trampa på denna slingrande vita orm, utan ofta skyggade.

I skymningen nådde jag skogsbrynet och red ned på en tydligt markerad stig in i skogen. Efter ett par minuter tog vägen slut. Lianer och buskar spärrade vägen överallt. Jag hade tydligen kommit in på en buskbockstig och måste vända. En ny nedfart till skogen försöktes, förvillande lik den förra, och tyglarna fingo hänga slaka för att hästen med sin förmenta bättre instinkt skulle klara situationen. Han förde mig först över en forsande bäck, som jag ej kände igen, och sedan till ett bråddjup, där han förståndigt nog stannade.

Seså, nu skall man få sitta uppe i ett träd, genomvåt i den bistra kölden här uppe 2.100 m. över havet och få lunginflammation på kuppen, tänkte jag. Och inte ens kan jag tända snuggan för tändstickorna äro blöta.

Då kom jag att tänka på Erica-busken, från vilken jag brutit en gren. Det var ej första gången jag välsignade botaniken, som gett mig så mycken glädje i livet, och min gamle vän och lärare professor Törnquist i Lund. Hästen svängdes om och jagades hastigast möjligt tillbaka till skogskanten. Jo minsann, där fanns busken med den avbrutna grenen — vi hade kommit därifrån och redo ditåt — alltså ned just där mellan stenblocken.

Det var nu så mörkt att man ej kunde se mer än 5—6 meter framför sig, och jag blev lite undersam, då hästen för andra gången passerade den forsande bäcken, fast nu på ett annat ställe än förra gången. Men det var väl så, att bäcken uppstått på grund av det myckna regnandet, för övrigt voro vi nu i alla fall på en väg genom skogen, det var tydligt, och nedåt bar den, det var då åtminstone mindre kallt ju längre ned man kom.

Så det regnade! Nog har jag varit lika våt ibland, kanske, under manövrer vid gamla Kronobergs regemente, men det var den skillnaden, att då hade man alltid en vapenrock av ylle, medan man nu hade bara en jaktblus, och så känner man väta och köld mera om man några timmar förut varit genombakad av tropiksol än om man varit utsatt för det milda, småländska solskenet.

Så småningom kommo vi ut ur skogen. Ett par glimtar av rött ljus uppfångades, och jag styrde hästen dit. Genom dörröppningen till ett par hyddor hade ljuset trängt fram och jag fröjdade mig vid tanken att där funnos människor, man hörde t. o. m. deras glada pladder.

»Jambo, ropade jag, njumba bwana Luck? Tele rupia, mimi msungo koboa richi.» (Detta betydde ungefär: Goddag, var är husbonden Lucks hem? Många rupier, jag är en stor och rik herre.)

Det blev dödstyst i de runda gräshyddorna, ingen vågade visa sig. Tonfallet måtte ej ha varit vänligt nog. Efter att ha rådbråkat suahili ännu en stund röt jag: Kom ut, Era djäklar, och visa vägen.

Intet svar, blott ett par ungar, som började skrika. Då förlorade jag tålamodet, släppte tyglarna och tilltalade hästen så vänligt jag kunde: Så hem nu, din idiot.

Han gick, nu var det kolmörkt. Man kunde inte se en trädstam på två meters håll. Hästen gick än rätt upp i ett buskparti, stönade ett slag och vände sorgset om, än mot ett träd så han höll på att klämma sönder mina knäskålar. Rätt vad det var började han dock förståndigt nog knoga upp för en liten kulle. Därifrån fick jag se ett ljus, betydligt klarare än de små glimmande eldarna i hyddorna. Hästen styrdes däråt och minsann kommo vi ej fram till ett hus, som tillhörde Lucks närmaste granne.

Att han var borta hade jag förut hört, trotjänarna höllo visst på att kalasa på matresterna, ty de blevo ytterst förskräckta, då jag uppenbarade mig.

»Jambo, sasa mzuri, santi sana, mimi msungo koboa, rupia tatu, mimi njumba bwana Luck, hi hapana mzuri.» (Goddag, nu är det bra, tack så mycket, jag är en stor herre, tre rupies, jag [vill till] husbonden Lucks hem, här inte bra.)

De tre stora, blanka silverrupierna höllos upp i luften och detta gjorde effekt. En svarting gav sig ut i mörkret och störtregnet och tog min häst vid tygeln. Stigen var emellertid för smal för att han skulle kunna leda hästen, och han släppte den därför snart. För att jag ändå skulle kunna följa honom, utstötte han ideligen locktoner och pratade en hel del, som jag ej begrep. Jag, å min sida, måste ju hålla honom underrättad om min position — vi kunde ej se varandra i mörkret — och detta skedde genom vänligt tilltal på svenska ungefär så här: Var är du, din

skojare? För du mig fel skall du få smörj — säger du att det är vått — är det skönt att gå barfota i slasket — när vi kommer hem skall du få tobak — jag tror till och med jag skall bjuda dig på Lucks brännvin, fast det är förbjudet i lagen.

Rätt vad det var kände jag att vi befunno oss i vatten, som forsade och plaskade. Det gick över buken på hästen ända upp till mina knän. Nå, då måtte vi vara i närheten av Lucks vattenfall. Mycket riktigt. Snart skymtade vi hans njumba och ej långt därefter kunde jag överlämna hästen till hans hästskötare.

Har du inte blivit våt? frågade min fru med kvinnans vanliga logik, medan jag kröp ur kläderna, som jämte skodon och damasker bildade en oredig massa i ett hörn av rummet, därifrån rännilar spredo sig åt olika håll.

Erkänn ändå, att det var hyggligt av mig att ge mig hem i ett sådant här väder, svarade jag galant, omsorgsfullt förtigande, att det var solsken ännu när jag gav mig från Londiani samt att jag försinkat mig med att skjuta zebror.

Nästa dag borde jag varit iväg kl. halv sex på morgonen för att klara zebrorna, men dels försov jag mig, skamligt nog, dels sölade folket jag skulle ha med. Vi hunno därför ej starta förrän kl. åtta och kommo ej fram förrän kl. halv tio. Av den ena zebran var det då just ej mer än skelettet kvar och av den andra ej mer än som räckte till mat åt några hushåll och sandaler åt några snobbar vid farmen. Resten hade gamarna tagit.

Om det var en källa till förargelse, att jag skjutit de båda zebrorna till just ingen nytta, så fick jag dock rik ersättning för min möda då zebrahjorden ännu en gång visade sig på avstånd. I skydd av en kulle lyckades jag nämligen rida nära inpå hjorden och hade sedan den fröjden att galoppera bredvid den väl en kilometer på blott hundra meters avstånd. I têten galopperade en grann hingst med högrest huvud och fria, vackra bogrörelser. Efter honom följde kolonnen med god sammanhållning och huvud vid länd. När de sista zebrorna i hjorden försvunnit bakom en kulle och jag saktade av, måste jag gnugga mig i ögonen och fråga mig själv om det verkligen var sant, att det kunde finnas något så vackert. —

* * *

Enligt den uppgjorda planen skulle vi från Lucks fara till Nairobi, ordna samlingarna och därefter fortsätta till Mombasa,

49. FÖNSTER I URSKOGENS KLÄNGVEGETATION

50. MONKEY-BOY, MIN LILLA VÄN

51. VATTENFALL PÅ LUCKS FARM (C:A 2.000 M)

52. NANDI- OCH MASAIFLICKOR MED FÖRKLÄDE

53. LUCKS LINHÄSSJOR

54. UNG VATTENBOCK

55. INFÖDINGEHYDDA VID LUMBWA

56. KIKUYUKVINNA, BÄRANDE VED

där en av Union Castle Lines ångare skulle taga oss ombord för vidaretransport till Europa.

Nu fingo vi emellertid upplysning per telegram att båten be⸗räknades bliva tre veckor försenad. Det gällde då att hålla tungan rätt i mun. Min hustru ville naturligtvis hem till barnen, och jag måste ej blott respektera denna känsla utan även markera min sorg över dröjsmålet och min redobogenhet att finna nya utvägar för snabbare hemkomst.

Vi skulle kanske kunna ta oss fram utför Nilen, men då bli vi nog försenade ytterligare en månad. En möjlighet är ju också att gå hem över Kongo, men då bli vi nog ytterligare sex veckor försenade.

Åhnej, du lurar mig inte, replikerade min fru, jag har sett efter i East African Standard, att man kan taga en båt om en vecka från Mombasa till Durban, därifrån fortsätta med järnväg rätt igenom Syd⸗Afrika till Cape Town och så ta båt därifrån till Europa. General⸗konsul Rosenlunds hjälper mig nog, det kan du lita på, för du följer naturligtvis ej med, så galen som du blivit på att jaga här ute.

Aj, nu voro goda råd dyra. Att behärska tidtabeller har alltid varit min frus starka sida, och nu hade hon räknat ut att hon skulle komma hem till barnen en vecka, kanske fjorton dagar tidigare genom att fara över Cape Town. Hur vi överlade så lyckades jag dock driva igenom, att vi skulle ta förseningen med lugn och använda den vunna tiden till en resa över Victoria Nyanza till Uganda. Granvik skulle under tiden kunna realisera sin länge närda önskan att komma till Victoria Nyanza och där samla sjöfågel. Han skulle få Ndolo till hjälp och jag skulle nöja mig med att i Uganda samla insekter på samma gång som vi båda skulle se oss om i det intressanta landet.

Så togo vi farväl av våra vänner i Lumbwa, önskande dem all lycka och framgång på farmen med de tre dalarna. Sista dagen voro vi uppe på en höjd och sågo ut över landskapet för att bestämma var jag skulle slå mig ned i en framtid om det bleve för otrevligt i Europa. Vi räknade ut, att jag hade fyra pojkar och två flickor, Luck hade tre pojkar, och vi kunde väl räkna på ytterligare tillökning i familjerna. Om de unga gifte sig så kunde vi väl ordna så, att var familj finge en dal att bo i och tänk så trevligt barn och barnbarn skulle få!

KAPITEL XIII

Fåglar och insekter i Uganda.

MIDDAGSSOLEN stod glödande het över våra huvuden då vi lämnade land och ångade ut på Afrikas största insjö, Victoria Nyanza. Snart glömde vi bort hamnstaden Kisumu, ändpunkten på järnvägen genom Ost-Afrika, ty uppmärksamheten fångades av en rad avrundade vulkankäglor, som vi hade att passera innan vi kommo ut på storsjön från den vik, vid vilken Kisumu ligger.

I årtusenden grubblade de lärde över Nilens källor, som stundom flödade så rikligt att de kunde vattna stora områden av faraonernas land, stundom åter sinade så fruktansvärt, att egyptierna måste offra till gudarna, skräckslagna vid tanken på hur öknen skulle välva sig över dem, om icke flodens gudom åter kunde blidkas. Vi det 20:de seklets barn känna ju alla till berättelsen om de sju magra åren och de sju feta på Mose tid, men föga veta vi eljest om den historia, som skrivits och än skulle kunna skrivas på Nilens papyrus om tidernas växling från människosläktets barndom.

Först i våra och våra föräldrars dagar ha vi väl fått klart för oss att Victoria Nyanza är den fruktbringande Vita Nilens källsjö, men må vi icke förhäva oss. Även för sekler tillbaka visste de gamla berätta om en stor sjö, eller rättare tre sjöar, där Nilen hade sin begynnelse. Det är icke min uppgift att studera det nog så intressanta kapitlet om upptäckten av Nilens källor, men jag kan icke neka mig nöjet att här återgiva ett par blad hos P. Bertii i mitt lilla bibliotek befintliga Tabularum Geograficarum från år 1600. Man torde våga påståendet, att de vittna ej så litet om både geografisk kunskap och zoologiskt intresse.

Vad de gamla dock säkert icke anade var, att man i vår tid skulle kunna sitta på en bekväm båt och utan segel eller åror taga sig fram tvärs över den stora sjön. Vår ångare gick t. o. m.

57. NÖDLANDNING PÅ AFRIKAS OSTKUST I GAMLA TIDER

58. FÖRESTÄLLNINGARNA OM NILEN MOT SLUTET AV 1500-TALET

både natt och dag tvärs igenom arkipelagen i Victoria Nyanzas norra del, lika illa beryktad för sina flytande öar som för sömnsjukans härjningar. Nu lära de hundratals fasta, leende öarna vara avfolkade sedan de få överlevande människorna förts till koncentrationsläger i mindre hälsofarliga trakter. Det är i stället flodhästarna, krokodilerna och situtungaantilopen, som nu äro herrar därute och njuta av den frodiga vegetation, som förekommer närmast stränderna.

Det sista vi sågo av Ost-Afrika var vulkankäglornas toppar; det första som mötte oss i Uganda var ett mellanting mellan urskog och engelsk park. Inbäddad i parken låg Entebbe, sätet för den brittiska administrationen med en guvernör i spetsen. En handfull vita jämte ett rätt stort antal indier och goaneser utgjorde tillika med de svarta tjänarna och trupperna stadens befolkning.

Det gamla guvernörsresidenset var ombildat till hotell, och där bodde vi nästan ensamma. Parken var underbar och stod i direkt förbindelse med en botanisk trädgård, som även tjänstgjorde som anstalt för försöksodling av allehanda nyttiga träd, buskar och örter. En rikedom på fåglar livade upp naturen — direktrisen på hotellet påstod, att det skulle finnas 200 olika arter i parken — kungsfiskare, hornfåglar och hägrar voro de mest karakteristiska.

Gav man sig ut i staden, möttes man av en egendomlig syn. Egentliga gator funnos ej, endast parkvägar, begränsade av häckar med stora karminröda eller klargula blommor. Honungssugare i metallskimrande, underbara färger, delvis gamla bekanta från Elgon, pilade mellan häckarna, och här och där fladdrade vävarefåglarna framför sina bon, som hängde likt stora, runda frukter i de högre träden. I grönskan lågo överallt små bungalows med långt utskjutande, skuggande tak.

I utkanten av Entebbe, på vägen upp mot det nya guvernörsresidenset stod ett högt träd, som man genast lade märke till. Ej därför att det lyste lång väg med stora röda blomklasar som några av de vackraste praktträden, utan därför att från dess krona hördes väsen och skrik, som icke en minut under dagen upphörde. Ett tjugotal hägerbon voro byggda däruppe av pinnar, och i en mängd bon funnos nu halvvuxna ungar, som flaxade och ropade på föräldrarna när de kommo flygande med någon läckerbit. De flygfärdiga ungfåglarna kivades om de bästa sittplatserna och om de sötaste hägerfröknarna. Somliga hade redan tagit saken på allvar och susade iväg till något storträd i närheten, där de försiktigt klevo ut på grenarna, spejande

efter torra kvistar. Ofta försökte de med ett par tre stycken innan de hittade någon, som var tillräckligt torr för att den starka näbben skulle kunna knäcka av den. Med pinnen i näbben flögo de sedan i avmätta långsamma vingslag åter till hägerkolonien för att reda sina nästen bredvid dem, där de själva en gång krupit ur ägget.

Blott ett par kilometer norr om Entebbe fanns en urskog, som sträckte sig ett gott stycke utefter Victoria Nyanzas strand, och här och där sträckte skogsuddar inåt landet. Till den skogen stod naturligtvis min håg.

Två tjänare anskaffades i en hastig vändning, och så promenerade vi genom det bördiga och välodlade landskapet till skogen. Min hustru, som nu var tränad och i god form, följde med. Fåglarna dansade i luften. Särskilt fäste vi oss vid en art av en stares storlek, som var mörk när man såg den bakifrån, men glänsande scharlakansröd om man såg den framifrån. Det var ju på sitt sätt en källa till förargelse, att jag ej skaffat två preparatorer — skinners — så att Granvik kunde haft en och jag en. Vilka härliga Ugandafåglar skulle man ej då ha kunnat lägga till den fina Elgonsamlingen. Dock kände jag i gengäld under Ugandaresan ofta en tillfredsställelse över att ej ständigt behöva gå och ta livet av de vackraste och intressantaste fåglar, som stodo att upptäcka. Nu kunde man i lugn och ro smyga sig på dem, sätta sig ned i deras närhet och därefter roa sig med att iakttaga deras förehavanden. Man har ju nöje av att se ej blott hur varje individ beter sig under olika förhållanden, utan även huru fåglarna meddela sig med varandra, deras parningslekar, bobyggnad, familjeliv samt vanor när de uppträda i flock.

Att den stora svart och vita hornfågeln har ett utpräglat samhällsliv i flock, hade vi redan iakttagit på Elgon. Här i Uganda förekom en liknande art, synbarligen mindre och jämförelsevis orädd, vilken även tycktes älska umgänget med sina likar. Kungsfiskarna trodde jag först vara enstöringar, men i Entebbe hölls ofta en flock på ett dussin av den lilla svart och vita kungsfiskaren i ett stort träd med delvis torra grenar.

Det var egentligen dagfjärilar och trollsländor jag tänkte taga i urskogen, och det visade sig också att den hyste en rikedom på olika arter. Tro dock icke, att det var så lätt fånga dem. De flesta av våra europeiska fjärilar fladdra beskedligt fram och låta sig tagas av ett barn. Till och med en av de svårare — Limnitis populi — tog min son Jan oskadad med fingrarna vid 6 års ålder.

De större afrikanska solfjärilarna flyga mera som fåglar med kraftiga vingslag och äro mycket på sin vakt mot sina fiender, i första hand fåglarna, men även människorna. Bästa sättet att taga dem är att lägga ut beten vid vattendrag, i vilkas närhet det förekommer mycket blommande buskar, så gjorde vi hos Lucks, fast hyenan allt som oftast åt upp betet på natten. Har man ej tillfälle välja en sådan plats är det bäst hålla sig i skogsbryn eller gläntor med blommande buskar. Där står man stilla och vaktar på fjärilarna då de komma seglande över trädtopparna och slå ned på buskarna.

Skuggfjärilarna jagar man på helt annat sätt. Bäst är att följa stigarna inne i urskogen, antingen de nu trampats av människor eller djur. Från marken eller från bladen ser man då emellanåt skuggfjärilarna flyga upp, ofta strax framför fötterna. Förtjust över att de ej äro skygga tar man till håven, men innan man hunnit klara den rätt mellan alla grenar och kvistar är den eftertraktade fjärilen försvunnen. Det hjälper ofta ej att man sett var den slagit ner, den är så förvillande lik omgivningen, att man ibland kan peta på den utan att upptäcka den förrän den flyger upp igen. Den tar blott ett par matta vingslag, glider åt sidan mellan några täta grenar och är så försvunnen igen. Somliga av urskogsfjärilarna vid Entebbe hade särskilt bakvingarnas svanslika utsprång fransade och voro så sköra att vingarna gingo sönder blott de kommo i beröring med håven.

En liten god fjärilsamling lyckades jag ju få med hem från urskogen vid Entebbe, men tiden var alldeles för knapp, man skulle haft 14 dagar på sig i stället för ett par. Skalbaggar såg man ej mycket till utom några vackra guldbaggsarter (Cetonia), men direktrisen på hotellet upplyste att de vita plägade sända negrer ut på några veckor i taget för att i skogarna samla skalbaggar, som sedan såldes till muséer i Amerika och Europa, särskilt var det vanligt att sända ut negrer för att fånga den berömda Goliatbaggen (Goliathus giganteus). Hon uppgav att negrerna i allmänhet fångade dem i urskogen på ett träd med stora röda blomklasar, som fanns odlat i Entebbe — det mest praktfulla träd jag någonsin sett. De kunde ofta få sitta uppe i träden i flera dagar, innan de lyckades fånga någon Goliatbagge.

På hemvägen från fjärilsfångsten i urskogen observerade vi, att några av de termithögar vi gingo förbi voro upptill försedda med en ställning av böjda käppar. På våra frågor angående meningen därmed fingo vi det svaret att infödingarna lade skynken över

käpparna vid de tider, då de vingförsedda termiterna voro beredda att svärma. Sedan satte sig en i termitfångst invigd neger bred= vid termithögen och framställde genom att slå två torra trästycken mot varandra en musik, som de vingbärande termiterna älskade och som föranledde dem att i massor svärma ut. Andra negrer samlade då behändigt ihop dem för att sedan ställa till kalas. Läckergommarna åto termiterna rostade, vanligt folk torkade dem och malde dem därefter till mjöl att baka bröd av.

På Swam Estate hade vi förut sett andra fångstanordningar för termiter, bestående av i högarna utgrävda eller rättare uthuggna hålor, väl fodrade med stora gröna blad. För en entomolog, som har tid till sin disposition och kommer på rätt årstid, skulle det säkerligen vara mycket nöjsamt studera infödingarnas termit= fångst in i minsta detalj. Jag lyckades ej ens anskaffa rostade termiter till ett smörgåsbord en gång, och termitbröd kunde jag förargligt nog heller icke uppbringa. — Men det är ej värt grubbla för mycket däröver. Livet har besvikelser i beredskap för oss alla.

En dag satte jag mig att beskåda en myrstig, som gick tvärs över en hårdtrampad väg; det var endast på själva vägbanan jag kunde se djuren, ty vid vägkanterna gick myrstigen ned i välbyggda tunnlar. Värmen är tryckande i Uganda, det är sant och visst. Myrorna måtte tyckt detsamma, eftersom de gingo fram i tunnlar. Varför stigen gick öppen över vägbanan är ju ej så lätt att säga, kanske var denna för hård att gräva tunnel i, kanske hade de små kloka djuren räknat ut att åkdonen, som stundom gingo fram där, skulle åstadkomma förödande tunnelras.

Nog av, i en öppen, svagt skålformig ränna gick ett ständigt tåg av myror. Alla strävade åt samma håll, nästan alla buro en puppa i käkarna. Det var visst en art av de berömda vandrar= myrorna jag råkat på.

På rännans båda sidor löpte vallar av upplagd sand, knappt ½ cm. höga. Där fick man skåda något underbart. Medan arbets= myrorna knogade med sina puppor i rännan stodo två linjer av krigare på eller utanför vallarna med de fruktansvärda käkarna vända utåt. Avståndet var c:a en cm. mellan krigarna och jag hade så när berömmande ropat »rättningen är bra och luckorna jämna» i tanke att jag haft mina gamla skyttelinjer att drilla.

Följande människans odrägliga vana att oroa och plåga djuren stack jag ett finger i skyttelinjen och drog det hastigt tillbaka.

En tre, fyra krigare hade huggit in sina skarpa käkar genom huden. Sedan de plockats bort och stoppats i spritrör, kunde jag iakttaga att en liten bloddroppe trängde fram när man klämde på fingret å varje punkt där käkarna trängt in. Men så var också huvudet hos krigarna väl så stort som hela den övriga kroppen.

Om myrornas liv har det skrivits volymer. Men den olärde frågar sig: Vem ordnar dessa krigare i skyttelinjer på vallarnas yttersida, vem föranleder dem att på vissa ställen, särskilt vid tunnlarnas mynningar, fastbitna vid varandra, bilda kedjepansar över de små flitiga arbetarnas tåg, vem ordnar med förläggning, vem sänder ut rekognosceringspatrullerna, som rapportera om terrängens framkomlighet och provianteringsmöjligheterna.

* *
*

Det gamla konungariket Uganda har alltid varit berömt — på Stanleys tid för 30—40 år sedan för sina konungars makt och grymhet — i våra dagar för civilisationens insteg bland de svarta där och för den kristna trons utbredning.

Entebbe är den engelska administrationens säte, men Kampala är den infödda svarta konungens huvudstad och landets huvudort. Mellan de båda städerna löper en c:a 5 mil lång landsväg, sådan man knappast finner maken till i Sverige, och vi beslöto därför att i rickshaw färdas denna väg på en dag.

Det lilla trevliga ekipaget stod en morgon och väntade oss vid hotellets slottslika trappa. En glad negerpojke stod vid skaklarna, medan tvenne andra väntade bakom sätet, beredda att skjuta på. Efter ett hjärtligt farväl till den behagliga värdinnan, som med en viss saknad såg sina för tillfället enda gäster försvinna, stego vi upp och satte oss bekvämt tillrätta.

Minsann var det inte ett riktigt överklassliv vi förde. Kläderna var det visserligen lite skralt med, ty den fördömda oxvagnen från Eldoret hade ju blivit så försenad, att vi ej fått med vad vi behövde för att anständigt klädda uppvakta guvernören och begära audiens hos konungen. Det var verkligen lite genant att behöva resa inkognito, ty engelska utrikesdepartementet hade antagligen förberett guvernören på vår ankomst, liksom det gjort i Ost=Afrika, men man kunde ej gärna gå på uppvaktning iklädd nattskjorta och en tandborste — det var faktiskt de enda oklanderliga plagg jag hade kvar. Nya kängor fick jag först i Kampala.

59. VICTORIA NYANZA FRÅN GAMLA GUVERNÖRRESIDENSET I ENTEBBE

60. BON AV VÄVAREFÅGEL

61. ÖAR I VICTORIA NYANZA

62. UGANDAHYDDA, INBÄDDAD BLAND BANANTRÄD, PAPAJOS, MAJS M. M.

63. ÖAR I VICTORIA NYANZA

64. STÄLLNING FÖR FÅNGST AV DE LÄCKRA, BEVINGADE TERMITERNA

65. HÄGERTRÄDET I ENTEBBE

66. GRÅ HÄGER I ENTEBBE

67. VÄVAREBON I PALMER; UNDERVEGETATIONEN ELEFANTGRÄS

68. BO AV PALMVÄVARE

69. SUMPURSKOG I UGANDA

70. PAPYRUSVEGETATION I SUMPSKOGEN

71. PALMURSKOG I UGANDA

72. UNDERVEGETATION I PALMURSKOGEN

73. GAMARNA VÄNTA PÅ BYTE

74. KOHÄGRAR FÖLJA BOSKAPSHJORDARNA OCH SNAPPA FLUGOR

Man kände sig i alla fall som en herreman när man satt i rickshawn med geväret mellan benen — jag hoppades få en apa till utom den jag skjutit utanför Entebbe — och snuggan i mungipan, låtande blickarna glida över de välodlade markerna och de höjder, som här och där gåvo karaktär åt landskapet. Bananer, majs och bönor tycktes infödingarna särskilt lägga an på i denna del av lan= det, Ugandas berömda bomullsproduktion sågo vi däremot intet av.

Det var ett helt nytt land och ett nytt folk vi kommit till. På hela vägen mellan Entebbe och Kampala sågo vi knappast någon bostad, som användes av vita eller indier, men ändock präktiga odlingar och t. o. m. små handelsbodar, där man kunde få sockerrör, bananer, tändstickor — svenska Three Stars t. o. m. — petroleum tror jag och lite av varje annat också.

Så snart vi kommo till en dylik handelsbod saktade våra tre dragare av, stannade och lämnade rickshawn. Därpå gingo de jämte vår tjänare, som sprungit bakom fordonet med min fotografiapparat, till det lilla ståndet och tillhandlade sig någon läckerhet, i regel ett sockerrör långt som en hög vandringsstav. Med de vita tänderna höggo de sedan in på sockerröret och skalade med dem av det onjutbara ytterhöljet, hållande röret i ena handen medan den andra åter fattade rickshawn och de mjuka, elastiska fötterna åter började röra sig i språngmarsch vägen framåt. Vi observerade sär= skilt den pojke, som sprang framför ekipaget, det tog för honom ungefär 20 minuter att äta upp ett bastant sockerrör $1^1/_2$ m. långt.

Timmarna gingo och vi hade hunnit ungefär halvvägs, då jag instinktmässigt grep tag om geväret för att vara beredd att skjuta. Några halvnakna svartingar kastade sig nämligen upp ur dikena på ömse sidor om vägen mot rickshawn och grepo tag i den= samma. De tre pojkar, som dittills helt muntert fullgjort sitt arbete, släppte sitt tag och veko slött undan.

Nykomlingarna visade emellertid inga fientliga avsikter och tycktes vara obeväpnade, de började t. o. m. sjunga en monoton sång och satte ekipaget igång. Det var alltså intet överfall utan endast ombyte av bärare. Vi erinrade oss nu också, att vi hört talas om, att vi skulle få nya bärare på halva vägen. Jag kunde emellertid ej underlåta reflektera en smula över det underliga sätt på vilket våra nya tjänsteandar presenterade sig. Hur lätt går det ej i själva verket, att den som är nervös i misshugg skjuter en negerstackare. Fråga är väl, om ej de flesta historier om grym=

heter och mord på de svarta — där de ej äro foster av en sjuklig fantasi eller utgöra led i någon viss politisk propaganda — uppkommit genom nervösa personers oreflekterade handlingar. Min erfarenhet är då åtminstone att negrerna i regel äro synnerligen väl behandlade av de vita i Brittiska Ost-Afrika och Uganda, kanske t. o. m. lite för släpphänt i regel.

Snart efter det våra nya negerboys dykt upp, kommo vi till en mindre sumpurskog och gjorde där halt för att fånga fjärilar, fotografera och inmundiga våra smörgåsar. Man hade sagt oss, att detta vore den enda urskog vi skulle stöta på under vägen förutom den, som låg nära Entebbe. Vi hade knappast velat tro därpå, ty vi visste att stepper icke funnos i trakten, och då borde det väl finnas skog, där marken ej var uppodlad. Vår slutsats var alldeles riktig, men förhållandet var att skogen var nedhuggen, och det var odlat överallt vid vägen utom där dessa båda skogar lågo. Vi skulle verkligen få erfara att vi nu ej foro genom svenska karga skogsbygder utan genom konungariket Ugandas tätt befolkade och väl odlade nejder.

Det var ganska egendomligt att jämföra Elgons urskogar med Ugandas. På Elgon, vars nedre trädgräns åtminstone på ostsidan löper på c:a 2.000 m. över havet, finnes icke palmer, och kandelabereuphorbiorna stanna i regel något nedanför urskogsgränsen. I stället förekommer en hel del hårda, om mahogny påminnande trädslag samt ceder- och cypressliknande skogsjättar. Undervegetationen är antingen hårdbladig, ofta taggig eller ock bestående av örter, som påminna om våra nordiska, fast de fått jätteproportioner. Längst uppe gav Erica-skogen och Senecio Johnstoni-skogen karaktär åt den större vegetationen.

I Uganda träffade vi först på en skog å fast mark vid Entebbe. Många stortrâd voro där av hårt virke, och akasiorna i skogsbrynen voro högvuxna och vackra, men inne i urskogen förekom även träd av mera svampaktig karaktär. Undervegetationen bestod nog delvis av hårdbladiga buskar, men tagglianerna voro mera sällsynta och den örtartade vegetationen påminde mest om vad man populärt skulle kunna kalla för stora bladväxter.

Den andra urskogen vi kommo till i Uganda var en sumpurskog. Palmerna satte sin prägel på hela skogen och därnäst papyrusruggarna. Om man i Entebbeskogen hade fått en beklämmande känsla av osundhet och irritation — särskilt när man gått

vilse, som vi naturligtvis gjorde en gång, så hade man i sumpurskogen en känsla av att djävulska makter behärskade situationen och att man borde akta sig för att tränga in i de hemliga gömslena. Gjorde man det ändå, sjönk man ofta ned till knäna i en mark, som icke egentligen var någon mark, utan som snarare föreföll utgöra ett rörligt skikt av växtdelar, bildande någon slags hängmatta mellan jorden och helvetet. Att en sådan sjukdom som sömnsjukan skulle grassera i dessa trakter föreföll icke blott helt förklarligt, utan nära nog som något självfallet.

Det är ingalunda alla palmskogar, som göra ett sådant intryck. I Mombasatrakten vid kusten voro Granvik och jag ute flera dagar i kokospalmskogarna och bushen utan att erfara denna beklämmande känsla av att naturens giftiga krafter dominerade, och dock var det där mycket hetare.

Men gudomligt vacker var denna sumpurskog ändå trots allt. Vattenpölarna voro täckta av saftig grön papyrus, som vajade för vinden likt ett rågfält vid midsommar i Sverige, plantorna voro välväxta med långa eleganta blad som glänste i solskenet, och bladväxterna voro på sina ställen så täta, att man hade en känsla av att man kunde lägga sig på dem som på en bädd av jättelika liljekonvaljeblad.

Där liljekonvaljen blommar, där finns ek och hassel i närheten, det minns jag från min barndom, och där är ej huggormen långt borta. Det föreföll därför blott i sin ordning att jag just bland dessa bladväxter i Uganda träffade på en vacker orm, c:a $1^1/_2$ m. lång, som rörde sig i smidiga, trolska bukter. Först försökte jag lura in honom i fjärilshåven, men det gick ej, han gav sig ned mellan bladstjälkarna och rotverket. Länge försökte jag peta upp honom, men det var omöjligt; stången på håven kunde köras en meter ned i rotverket och där nere bodde väl både ormar och allt möjligt annat, Gud vete vad.

I palmskogen vid Mombasa var det helt annan mark. Där fångade jag en gång en nära meterlång smal orm i min skalbaggsburk. Det gick förträffligt att trycka halsen strax bakom huvudet ned mot den fasta marken och så träda öppningen på burken över huvudet på honom. Den stackaren ville ut med huvudet igen förstås, men det gick ej, ty då satte jag korken i vägen och kunde i lugn och ro maka in resten av den slingrande kroppen. Jag minns så väl att jag tänkte: Gud ske lov att man kan litet zoologi ändå, så man vet att ormen ej sticks med stjärten som

getingen. Ingalunda vare det min avsikt att smäda den moderna pedagogiken, men nog tycker jag att åtskilliga läroämnen vilja breda ut sig väl mycket på naturvetenskapernas bekostnad. Nog kan det väl vara bra med språken förstås, men dem klarar man ju ändå alltid när det behövs. Hur var det med köksan, som av husfadern tillfrågades hur hon kunde prata så bra med de engelska matroserna. — Äsch, sa' hon, dom säjer ju alltid först: Hur mår du, vill du va me oss, och då måtte en väl veta vad dom menar. — Hon hade rätt, de sade naturligtvis först: How do you do, do you want to go with us? eller något liknande.

75. GRÅ UGANDAHÄGRAR

76. VÅRA KRISTNA UGANDATJÄNARE

77. UGANDAPOJKE MED HÖNSBURAR

78. KOHÄGER

KAPITEL XIV

Till Kampala, Ugandas huvudstad, och katarakterna vid Vita Nilens begynnelse.

I HUVUDSTADEN Kampala bor den svarte konungen av Uganda, som skall vara en klok man. Han har tagit avstånd från en del nationella sedvanor i Uganda, såsom att skära av näsa och öron eller hugga av händerna på misshagliga landsmän. Hans auktoritet skall vara ganska stor, kanske mindre på grund av detta brott mot traditionen än på grund av sin starka ställning hos brittiska kolonialdepartementet, som icke utan skäl bemödar sig om att stärka den svarte konungens makt i landet för att på så sätt lättare få bukt med upproriska rörelser.

Konungen av Uganda har icke nöjt sig med att avskaffa barbariska seder i landet, han har även infört ett ganska modernt regeringssystem, med en premiärminister i spetsen för det hela. Denne svarte minister lär ha gjort brittiska regeringen stora tjänster under föregående oroligheter och belönats med höga ordensdekorationer och den engelska adelstiteln Sir. Ordnarna fäster han ingalunda med säkerhetsnålar i det svarta skinnet, såsom någon till äventyrs månde förmoda, utan bär dem på en ståtlig fotsid dräkt.

Om sålunda konungen och dennes premiärminister äro de mest framträdande gestalterna i Uganda, är därmed ingalunda sagt att icke behändiga vita gestalter skymta i bakgrunden och draga i trådarna när så behövs, för att allt skall förlöpa väl. I själva verket tycks administrationen i Uganda fungera briljant. De utomordentliga vägarna har jag redan berört, likaså de energiska åtgärderna till sömnsjukans bekämpande. Dessa åtgärder inskränka sig icke till avfolkning av smittospridande distrikt och samlandet av de sjuka i koncentrationsläger; även dikning av sumpmarker och röjning av busk- och trädvegetation i tsetseflugornas avelscentra har i stor utsträckning skett.

Även inom ett annat område tyckes administrationen utföra storverk. Bomullsbusken trivs utmärkt i stora delar av landet. På grund av det hälsofarliga klimatet kan emellertid icke bom- ullsproduktionen i större utsträckning ledas av vita, utan måste i huvudsak skötas av svarta jordägare, och därmed följer givetvis stor fara för att odlingen ej skall drivas systematiskt. Särskilt skulle bomullsplantagen äventyras, om negrerna under goda år märkte att de fingo dåligt pris för sin vara. Man måste sålunda skapa trygghetskänsla hos befolkningen för att jämna och goda pris alltid skola kunna erhållas. Regeringen har — enligt en tro- värdig sagesman, som varit bosatt i Uganda — ordnat denna fråga så, att köp av bomull förbjudits utom vid vissa mark- nader, där auktion hålles under ledning av en regeringskommis- sarie. Auktionen tillgår så att denne först låter köparna bjuda över varandra till dess ett högsta bud erhållits. De negrer, som vilja sälja till detta pris, komma så fram och avyttra sin vara. Vilja endast en del av säljarna släppa varan till det bjudna priset, anmodas köparna fortsätta auktionen o. s. v. Nu skulle det emellertid lätt kunna hända, att köparna bildade ring för att hålla priset nere och sedan dela upp hela bomullspartiet sins- emellan. För att missbruk i den vägen icke skola förekomma, är regeringskommissarien utrustad med befogenhet att, när han finner situationen sådant påkalla, upplösa marknaden under för- klaring att de framkomna buden äro otillräckliga och att därför ny marknad senare kommer att utlysas. — Något helt annat, eller hur, än det utsugningssystem, som en hel del gott folk tror florera i de brittiska kolonierna.

Det kan väl hända, säger någon, att engelsmännen ordna det bra för befolkningen i sina kolonier, men så sitta också ämbets- männen och tillskansa sig oskäliga löner. Vad den saken be- träffar, vill jag blott upplysa, att district-commissioners, d. v. s. landshövdingarna i de brittiska Ost-Afrikanska besittningarna, äro avlönade ungefär lika högt som våra svenska genomsnittshandels- resande, och då riskera de ständigt liv och hälsa i ett pressande klimat och äro i regel avstängda i åratal från familjeliv.

Man måste dock i rättvisans namn erkänna, att deras ekono- miska villkor äro bättre än våra svenska landshövdingars, ty dessa uppnå som bekant ingalunda de inkomster av sin tjänst, som äro vanliga bland affärsmän i medelklassen.

Men återvändom till Kampala, liksom det gamla Rom en kul⸗larnas stad. På en kulle ligger européernas och indiernas stads⸗del, på en annan infödingarnas marknadsplats. På andra kullar ligga den stora kristna kyrkan och konungens palats och trädgårdar.

Över en öppen plan, en uppställningsplats för krigare kan⸗hända, nalkas man ytterporten till det kungliga området, som är omgivet av en hög, utomordentligt väl flätad inhägnad. Snart upptäcker man en kraftig, flyttbar port av tjockt flätverk. Man går in och finner en större förgård med flera hyddor, begränsad av flätverksmurar. Fortsätter man rakt fram, möter man en ny port — stängd — och utan nyckelhål att kika genom. Det skulle verkligen varit ganska roligt att uppvakta det svarta majestätet — jag kunde ju anhållit att få skicka ett album med de foto⸗grafier, jag tagit i hans land — men våra klädesförhållanden nödgade oss att föredraga obemärkthetens dunkel framför kunglig⸗hetens sol.

På toppen av den högsta kullen ligger det stora kristna templet. Under gudstjänsten stå de väldiga portarna öppna, så att man kan se långt ut över det bördiga, vågiga landskapet. Det är från de tusende små hyddorna där nere bland bananplanteringarna, som hela denna stora skara kommit dragande och fyllt templet nästan till sista plats.

Det fanns i hela denna församling knappast andra vita än min fru och jag, men så andaktsfullt lyssnade kyrkfolket till den svarta prästen, att det blott var få ansikten, som vändes mot oss av nyfikenhet. Predikanten var en vältalare, det var tydligt. Sakta och milt kunde han en lång stund låta evangelium tala till sinnena, så höjde han rösten, fortsatte i crescendo och lyfte värdigt ena armen och handen för att hos åskådarna inskärpa även lagens betydelse. Predikan hölls på ugandaspråket, så vi förstodo ju ej vad han sade, men ändock gjorde hela hans uppträdande ett mäktigt intryck.

Efter predikan gingo vi runt kyrkan för att läsa inskrifterna på gravstenarna, som mestadels voro resta till minne av kyrkans första martyrer därute och andra, som senare offrat sig för kristen⸗domens utbredande i det svarta konungariket. Historien om Ugandafolkets omvändelse är emellertid så väl känd, att jag icke här skall vidare uppehålla mig vid densamma.

När vi lämnade kyrkan och gingo utför sluttningen, fäste vi

oss vid att den svart och vita hornfågeln förekom rikligt i de höga träden och att han ej alls var skygg. Så småningom nådde vi kullens fot och funno där en liten bäck, som flöt fram genom grönskande ängar, på vilka en hjord Ugandaboskap med långa karakteristiska horn betade. Medan vi sakta följde efter hjorden, fingo vi se en helt vit fågel komma susande förbi oss och slå ned strax bakom hjorden. Därpå kom ett par till och så efter hand en tjugo stycken. Det var de vackra vita kohägrarna, som vi nu fingo stifta bekantskap med på nära håll.

Helt förtroligt umgingos hägrarna med boskapen. De spatserade ikring utan fruktan, än under buken på en oxe, än alldeles vid benen. Allt som oftast sprang en fågel fram några steg och snappade en fluga, som satt sig att vila på ett grässtrå. Endast en enda gång såg jag en häger snappa en fluga på en oxes ben; fåglarna föredrogo att hålla sig till dem av flugorna, som tröttnat på att ständigt få passa sig för en dask av en oxes svans eller ett slag av kinden mot bogen och därför satt sig till vila för ett ögonblick på grässtråna i närheten av hjorden.

Från Kampala skramlar en liten järnväg ned till Victoria Nyanzas strand, där ångbåten lägger till. En dag gingo vi där ombord för att fara vidare till Jinja, den förnämsta utskeppningsorten för bomull från Uganda via Kisumu och Mombasa till Europa. Strax vid Jinja störtar sig Victoria Nyanzas vattenmassor utför ett par klipptrösklar — Ripon-falls — och några kilometer längre norrut utför ännu andra — Owen-falls. — I tidernas längd har vattnet urgröpt den höga bank, som stängde vägen mot norr, och forsar nu fram i en enligt uppgift 900 m. bred flod, Vita Nilen. När jag stod på den höga strandbrinken och såg ned mot de skummande vattenmassorna och den motsatta vackra skogbeklädda stranden, gingo tankarna tillbaka till Mount Elgon och alla de glada bergsbäckarna, som dansade ned för dess ostsida. Med undantag av Swam River, som flöt mot Abessinien och i Lake Rudolph skulle försvinna och bliva till intet, fortsatte de ju alla över Uashin Gishus högplatå och samlade sig i den tröga och dyiga Nzoya River, som välvde sitt osunda vatten i Victoria Nyanza. Det var ej utan att man vände sig om mot öster och såg uppåt, som skulle man i fjärran skymta Mount Elgons ovala massiv mot skyn och känna de svala och hälsogivande bergsvindarna svepa om pannan.

79. LANDSVÄG I UGANDA

80. MED RICKSHAW I UGANDA

81. ÖVERGIVEN HYDDA I SÖMNSJUKETRAKTER

82. HANDELSBOD VID VÄGSKÄLET

83. INNERSTA PORTEN FRAMFÖR KONUNGENS AV UGANDA STORHYDDA

84. FLÄTVERKSTÄNGSEL I KAMPALA, UGANDAS HUVUDSTAD

85. VITA NILENS UTFLÖDE UR VICTORIA NYANZA MED RIPON-FALLS

Men inga svala bergsvindar fläktade här vid Jinja, där kroko= dilerna lågo och lurade i vikarna och där flodhästarna varje natt stego upp ur det våta elementet för att beta vid flodkanterna och vid dagningen draga sig tillbaka till floden och åter plumsa ned i det våta. Strax vid Owen=falls funnos flodhästvägar, som gingo i zig=zag uppför de branta sluttningarna. Att de varit länge i bruk kunde man se bäst därav, att de på sina ställen bildade riktiga hålvägar ända till 2 m. djupa samt att de satt märken i själva klippan, som blivit sliten som trappstegen i ett gammalt hus.

För att få se flodhästarna och krokodilerna vid Jinja bör man vara vid floden före soluppgången, sade våra vänner, ty det finnes många vita i Jinja, och deras enda nöje är att pricka flodhästar och krokodiler med kulor. På grund därav ha djuren blivit mycket skygga. Därom var ju ej mycket att säga, men som vår båt låg vid Jinja blott en dag, gingo vi miste om nöjet att se dessa djur. Jag erbjöd några negrer, som tvättade kläder, två rupies om de ville vada ut i floden för att locka krokodilerna fram, men de blevo mycket misslynta över mitt förslag och antydde, att jag kunde vada ut själv eller åtminstone skicka ut min fru som lockbete.

Jag nämnde våra vänner i Jinja. Lustigt nog hade vi sådana. Ett ungt nygift par från Frankrike hade bosatt sig där, han som representant för ett stort bomullshus. Vi hade råkats under ut= resan på Nera, knappast talat vid varandra, men funno nu, då vi händelsevis stötte ihop, att vi bestämt voro riktigt goda vänner. Vi voro i deras nätta, lilla hem till frukost och fingo tillfälle beundra en liten söt, fransk frus förmåga att ge en atmosfär av behag åt hemmet.

Efter frukosten föreslog han en liten motorcykeltur till Owen= falls; min fru fick sitta i sidovagnen och jag bakpå. Det hela var mycket lyckat, och jag erinrar mig från turen bland annat, att vi körde över en stor tjock Pufadderorm.

Owen=falls voro nog ändå intressantare än Ripon=falls, ej blott på grund av de ovan nämnda flodhästvägarna, utan även till följd av det rikare djurlivet i övrigt. På en liten holme mitt i forsen sutto ständigt sjöfåglar i massa. De tycktes njuta av vattenmas= sornas dån och regnbågsbilderna i det fina skummet. Somliga bredde ut vingarna för att låta solen komma åt att torka vin= garna, andra tycktes ta sig en middagslur, obekymrade om kro=

kodilerna i närheten. De visste kanske att de otympliga bestarna ej kunde klara sig fram till ön mitt i den skummande forsen.

Just i själva det skarpaste fallet fingo vi se stora, laxliknande fiskar hoppa upp mot strömmen. De kunde genom simning i vattnet klara sig upp genom forsarna och även uppför hälften av själva fallet, men strax nedanför klipptröskeln störtade vattnet med sådan kraft nedåt, att de måste taga ett meterhögt hopp genom luften för att komma upp på själva tröskeln. Den kraf=tiga muskulaturen spände hela kroppen i båge, och fjällen glänste i solskenet. Jag tog åtskilliga fotografier av de hoppande fiskarna och minns så väl hur jag letade efter dem inne i mörkrummet i Nairobi, då plåtarna framkallades. Sedan har jag sökt och sökt mångfaldiga gånger efter de glada fiskarna på bilderna utan att lyckas. Kanske den ärade läsaren har större förmåga att upptäcka dem.

Sedan vi sett fallen, föreslog vår franska värd, att vi skulle göra en tur för att bese flygfältet vid Jinja, som visserligen ännu ej besökts av mera än en flygmaskin, men som man väntade skulle få betydelse i framtiden som en av anhaltstationerna på flygrouten Kap=Kairo. Det var ju en egendomlig tillfällighet, att jag skulle få se detta flygfält, ty min franske vän hade natur=ligtvis ingen aning om att jag bland åtskilligt annat är direktör för Sverige för »Den nordiska poolen för luftfärdförsäkring».

Min andre vän i Jinja var en tjänsteman i British East Africa Corporation, vilken förut varit placerad i Nairobi och där sam=manfört mig med en amatör=entomolog. Han hade nu blivit chef för kontoret i Jinja och var nog älskvärd att bjuda oss på middag.

Efter solnedgången ångade vi ut från hamnen vid Jinja. Den tryckande värmen mildrades något, svaga fläktar nådde oss från Victoria Nyanzas vida vatten, och alla de tusentals nätvingarna, som fladdrat kring de elektriska lamporna eller satt sig därikring gåvo sig iväg mot stränderna. Stäven var åter vänd mot Brittiska Ost=Afrika, och närmaste målet för färden var Nairobi, där sam=lingarna skulle inpackas och underhandlingarna med myndig=heterna slutföras.

86. OWEN-FALLS NEDANFÖR JINJA

87. FÅGELLIV I NILEN VID OWEN=FALLS

88. ORMHALSFÅGEL VID OWEN=FALLS

Kapitel XV

(Klipp ur dagboken[1])

Ankomsten till Mombasa.

På förmiddagen den 30 mars 1920 närmade vi oss alltmera kusten och kunde då iakttaga att kokospalmer, skogsåsar och buskvegetation trätt i de sterila klippsluttningarnas ställe. Lindblom upptäckte snart röken från infödingehyddor och vi andra trodde oss se negrer här och där under kokospalmerna.

Så småningom vände vi stäven rätt mot kusten och ångade in i ett smalt, djupt sund, som bildade den allra härligaste hamn. Till höger hade vi på en halvmillång ö staden Mombasa, inbäddad mellan väldiga Baobab- (apbröds-) träd med stammar som huggna ur droppstensblock, skuggivande Mangos med runda vida kronor som våra ekars samt kokosdungar och trädgårdsvegetation. Till vänster skymtade fyrkantiga infödingehyddor under en kokospalmskog, sträckande sig så långt ögat kunde nå utefter kusten och uppåt bergåsarna, som blånade inåt landet. I denna skog förekom även ganska omväxlande buskvegetation och den lockade till jaktturer, efter vilka våra till leda utvilade lemmar nu längtade.

Mombasa, underbara stad, grundad sekler före Kristi födelse, ingen vet säkert av vilket folk, men besökt redan tidigt av perser och fenicier, behärskad omväxlande av araber, indier, portugiser, negerstammar och engelsmän och nu en blomstrande handelsstad, där européerna utgöra överklassen, indierna och goaneserna[2] medelklassen och suahili- och kikujunegrerna den stora, svarta, myllrande, arbetande, sjungande och skrattande massan.

[1] Författaren, som av flera skäl sökt undvika att lämna en kronologisk resebeskrivning, har ansett sig böra i detta kapitel genom dagboksutdrag utfylla vissa luckor i framställningen av expeditionens arbete.

[2] Portugisernas mer eller mindre blandade avkomlingar med stamtillhåll i Goa på Främre Indiens ostkust.

Man tror sig visst nu hava bevisat att drottningen av Saba var från Abessinien. När hon företog sin berömda, men kanske även för den tiden något inkonventionella resa till konung Salomo av Judaland, lär hon väl hava föredragit sjövägen genom Röda havet framför landvägen genom Egypten, och kanske hon också då eller vid något annat tillfälle besökte härskaren av Mombasa, till vilken genare vägar gingo både över land och vatten.

Minnen från tiden före portugisernas tid äro emellertid ännu ganska sällsynta, så småningom lära väl arkeologerna finna mera i Mombasas kulturlager.

Med Vasco da Gamas första besök efter kringseglingen av Goda Hoppsudden inleddes portugisernas herravälde, och kvar står som ett mäktigt minne från deras tid den gamla fästningen, vars blekta murar äro bland de första bilder, som möta främlingens blick, då han nalkas från havet. Bakom det gamla kastellet ligga resterna av den portugisiska staden, där vackert snidade portar och en trappa upp med smäckert smidda järnräck vid fönstrens nederdel ännu erinra om stadens betydelse för de gamla ostindiefararna.

Det brittiska väldet har medfört lugna och lyckliga förhållanden i dessa trakter, där arabernas och portugisernas växlande välde förr åstadkom fullständiga blodbad bland den olyckliga befolkningen, och alla torde nu finna det vara fullt i sin ordning att den vita mannen bestämmer allt rörande landets öden. Det överlägsna och smidiga sätt på vilket administrationen skötes gör givetvis mycket till att ingen känner såsom ett ok vad som i själva verket är den upplysta despotismen, idealformen för all styrelse.

Import- och exporthandeln behärskas givetvis av européerna, men det förefaller som om ej blott småhandeln till infödingarna utan även en väsentlig del av diverse- och engroshandeln låge i hinduernas händer. De nöja sig med en mindre vinstmarginal än européerna och tåla även bättre det osunda kustklimatet.

En vandring genom den indiska stadsdelen med de indiska basarerna försummar givetvis ingen besökande, även om han icke snaskar i sig av de mångahanda läckerheter, som hinduerna salubjuda i sina små butiker. I stora, runda fat smetas ihop en knäckliknande massa, varuti kastas ej blott mandelbitar av olika kulörer, utan även åtskilliga kryddor och lökstrimlor. Söta bakelser, stekta i flottyr, hörde till de mest uppskattade läckerheterna.

89. GATA I MOMBASA

90. DET GAMLA PORTUGISISKA FÄSTET I MOMBASA

Hinduerna sitta i sina små kyffen med en värdighet som imponerar. Deras regelbundna, vackra drag med de skarptecknade näsorna och ögonbrynen samt ögonens djupa blick ger åtminstone skenet av en sinnets jämvikt och en upphöjdhet över tillfälligheterna, som man endast sällan träffar hos europeérna. — — — Så där borde en professor i filosofi se ut, tyckte vi alla, med vemod erinrande oss de drag hos våra egna filosofer vi lärt oss vörda.

Kvinnorna i den indiska stadsdelen sågo vi ej mycket av, men väl en massa förtjusande små barn, ofta prydda med granna halsband, örhängen och fotringar. Flickorna hade nästan alltid en liten guldstjärna fastsatt på ena näsvingen. De kvinnor vi sågo hade ett värdigt uppträdande med ögon dunkla som vattnet i urskogens djup då solen gått ner. Något liknande tyckte åtminstone Granvik. Jag erinrar mig särskilt en liten välklädd flicka, hon kunde väl vara en 12 år, som satt med drömmande och underfulla blickar, hållande sitt lilla barn i knäet. Denne såg tjock och präktig ut, så man kunde ej undgå fråga sig hur mammans små flicklika bröst kunde räcka till åt honom. — Barnen utvecklas tidigt här som över allt i södern och europeérna sända därför om möjligt hem sina barn till Europa vid 7—8 års ålder för att förhindra brådmognad.

Men hur intressant det än kan vara att studera europeérnas administration och indiernas liv och förhållande till europeérna, så är det dock de svarta, som bilda både det största och det för oss mest givande studiematerialet. Ännu för tio år sedan utgjordes Mombasas svarta invånare så gott som uteslutande av suahilis, en intelligent ras, som brukar hänföras till hamiterna och räknar somalis vid kusten norr därom och araberna till ganska nära släktingar. Egentliga negrer äro de således icke trots den svarta färgen och trots det deras språk är ett sorts överklass- och handelsspråk negrerna emellan i stora delar av Ost- och Centralafrika.

Under de senare åren har emellertid Mombasas svarta befolkningselement förstärkts i hög grad genom inflyttning av de pigga, gladlynta och njutningslystna, men betänkligt opålitliga wakikujus från Nairobitrakten. Man känner igen dem på de stora hålen i öronsnibbarna, där under möda och pina i ungdomen inborrades träbitar och allehanda negerpretiosa av aktningsvärda dimensioner, föremål för kikujuskönheternas beundrande blickar, men där nu de tomma, till en halv handsbredd utklämda öronsnibbarna vittna

om att modet i Mombasa icke tillåter dylika prydnader, utan att de måst avläggas tillfölje kamraternas hån och åtlöje. Det värsta för Mombasa-kikujus är att de icke kunna återställa öronen till deras ursprungliga utseende och därefter utgiva sig för infödda suahilis. Vännen Lindblom skulle de nog ej lura, ty han har så många andra kännetecken på dem, men vanliga amatöretnografer skulle det nog gå bra med.

Suahilis bostäder bilda en omedelbar fortsättning av den europeiska stadsdelen, men bebyggandet är mycket glesare. Först komma några korta gator med kokos-, mango- och allehanda nyttighetsträd och växter bakom de fyrkantiga med halmtak täckta lerhyddorna, så mindre byalag och slutligen några isolerade stugor, alltså en blandning av systemen enfamiljsradhus och friliggande egna hem. Invid boningsstugan låg ofta ett slags uthus, däri var grävd en brunn ett par meter djup, avsedd till samlingsplats för familjens exkrementer. Det frapperar främlingen att iakttaga huru snyggt negrerna hålla kring sina stugor. Småbarnen tillhållas synbarligen att placera åtminstone den mera substantiella delen av sina naturprodukter i brunnarna.

Det var icke utan en känsla av osäkerhet inför framtiden, som vi vita betraktade negrernas seniga och harmoniska lemmar samt deras glada anletsdrag. Det låg ju så nära till att jämföra dem med våra kroppsarbetare hemma, och vi måste tänka på att dessa negrer leva lyckliga för 35 öre om dagen pr fullvuxen person, medan våra landsmän faktiskt leva vid svältgränsen med tiodubbelt denna inkomst och jämväl leva missnöjda med tjugodubbla inkomsten. De rundkindade, glada, nakna negerungarna strålade av framtidsförtröstan — många små flickor stoltserade med ett tjugotal silverringar i vartdera örat, men hade för övrigt just ingenting alls på sig — medan våra skandinaviska, för att icke säga nordeuropeiska barn så ofta bära armodets tecken i hyn fast klädedräkten är så utstuderad. Huru skola vi under en planetarisk situation som den motsvarande kunna konkurrera med de kroppsarbetande färgade folken? Frågan får bli obesvarad. I Afrika grubblar man icke på sociala problem utan glädes åt de uppfriskande skratten från svartingarna, hälsar på deras knubbiga, ullhåriga ungar, som mödrarna stolt släppa lösa, och vandrar så småningom sakta hemåt, sökande skydd för solens brännheta strålar i mangoträdens, palmernas eller husradernas skugga.

Från Indiska Oceanen till Ost-Afrikas högstepper.

Den 3:dje april på morgonen kom Lindblom med underrättelse om att biljetterna till Nairobi voro klara, och vi gjorde oss därför beredda att kl. 5 på eftermiddagen påbörja järnvägsresan upp till den härliga afrikanska högslätten, där sagolika hjordar av allehanda notabiliteter inom djurvärlden ju skulle driva fram, följda i spåren av lejonflockar.

Där järnvägen lämnar Mombasa-ön ser man på andra sidan sundet ett oräkneligt antal små gröna låga öar, som vid närmare beskådande visa sig bestå av mangrowebuskar uppburna av grenlika stödrötter. Det var bland sådana grenar som vi förut under våra färder sett de berömda fiskar, som leva ovan vattnet för att vid annalkande fara likt ödlor hastigt förflytta sig ned i det våta och skyddande elementet.

Så kommo vi då på allvar till Afrikas fastland. Vägen gick först genom ståtliga kokosskogar, som täckte huvuddelen av de åsar vi kunde se. Blott en timme och något mer varade dagsljuset efter avfärden från Mombasa, och därunder hunno vi just lagom passera igenom det skogklädda kustbältet och lämna kokosträden bakom oss. Stora gummiplantager togo vid på ena sidan om järnvägen, men de äro visst övergivna och träden synas föra en tynande tillvaro.

Natten faller på. Tåget rasslar iväg genom busksnåren, luften är svalare och lättare, och vi få en känsla av lugnet i ödemarken. Tanken går till den tysta sommarnatten i Norden, där man knappt hör andra ljud än trastens sång. Men tanken på lugn och stillhet i natten blev ej långvarig, ty sannerligen kommo ej efter hand så många ljud från tuvorna och snåren att vi måste sitta och hålla andan för att riktigt kunna uppfatta dem. Syrsorna spelade i ett. Skarpa, fina och raspande ljud, som vi så väl känna hemifrån, blanda sig med de toner från syrsornas larver man ständigt hör under våren i Syd-Europa och som påminna om en liten fågels locktoner. Och med korta avbrott ljuder ett råmande, upprepat ett par gånger i sträck, så starkt, att det fullständigt dominerar över både tågets larm och syrsornas orkester. Det är en oxgrodas kärlekshymn i tropiknatten. Med huvudet fullt av alla dessa ljud gingo vi till vila, beslutna att vara uppe vid soluppgången för att vid dagsljus få skåda den berömda stordjursfaunan.

Solen gick upp och spindelvävarnas daggdroppar glittrade.

Småfåglarna flögo kring i busksnåren, men storvilt sågo vi ej mycket av de första timmarna. Simba, den en gång så fruktade platsen, där lejonen höllo på att tvinga järnvägsbygget att stanna, passerades och därpå började landskapet ändra karaktär. Snåren försvunno, glesa akasior med större eller mindre grässlätter mellan dungarna tilläto blicken gå vida över landskapet, som begränsades av ståtliga bergshöjder. — Det snöhöljda Kilimandjaro låg ju där borta i söder, men syntes ej tydligt på grund av moln.

Här blev djurlivet livligare eller kanske rättare lättare att upptäcka. Alla gjorde vi våra iakttagelser, jag vill här blott notera mina.

Först upptäcktes en flock stora pärlhöns, c:a 10 stycken. Så började två strutsar springa iväg från järnvägslinjen, men lugnade sig efter ett par hundra meters språngmarsch, och därpå visade sig Cooks hartebeest i grupper på några stycken. En flock på c:a 15 djur skumpade iväg, uppskrämd knappa 50 meter från tåget. Ibland stannade djuren förvånat stirrande på tåget med höglyftat huvud, därvid de stora öronen och jämförelsevis korta hornen gåvo intryck av att de voro försedda med dubbla öronpar, det ena sittande över det andra.

Grässlätterna blevo vidare, djurflockarna större. Fyra giraffer stodo och betade i akasiornas trädkronor, en flock strutsar på 7—8 stycken sträckte iväg och mot horisonten avtecknade sig hartebeestarna. Några gaseller, stora som rådjur, höllo vänskapligt ihop med en hjord hartebeestar, stora som kronhjortar, och ej långt därifrån syntes ett tjugotal stora djur, som genom kikaren visade sig vara zebror. Längre fram vid Athi River vimlade det av djur, en hjord vildsvin gingo och bökade lugnt, medan ett 30-tal granna zebror galopperade förbi helt nära tåget, så att man med blotta ögat lätt kunde iakttaga den vackra färgteckningen.

På ett ungefär räknade jag under denna resa sammanlagt 1.000 hartebeestar, 300 zebror, 30 strutsar, 6 giraffer, 10 gaseller, 5 svin och 20 pärlhöns, förutom de djur på långt håll, som kunde iakttagas allenast med kikare. Vid varje station voro vi av tåget och fångade insekter, mest skalbaggar.

Kring Nairobi, 1.700 m. över havet.

Den 13:de april 1920.

Nairobi är sedan 1910 huvudstaden i Brittiska Ost-Afrika, och därifrån styres nog även nu Tyska Ost-Afrika. Få se om ej även

Uganda i en framtid kommer att få se upp till Nairobi som huvudstad för ett samlat brittiskt ekvatorial-afrikanskt välde.

Luften är klar och ren, ty vi befinna oss 1.700 m. över havet. Den smittoförande Anophelesmyggan trives ej så högt, vadan också ett av Afrikas värsta plågoris, malarian, är bannlyst från trakterna kring Nairobi. Eljest är insektslivet rikt nog och nykomlingen fäster sig nu vid regntidens början genast vid de överallt kringflygande termiterna. De måtte vara mycket läckra att äta, ty man ser ständigt fåglar flyga upp från buskarna för att snappa dem i luften och sedan med välbehag mumsa dem i sig på närmaste gren.

Den stora regnperioden låter för våra öron som en dyster erinran om köld och rusk, men i tropikerna innesluter begreppet i stället svalka efter hettan, gröna vidder, där förut jorden varit svart eller röd av torkan, samt blommande buskar och blommande skog. Med växtrikets pånyttfödelse följer djurens till sin högsta potens utvecklade liv.

Se fåglarna, hur de ikläda sig sin bröllopsskrud för några månader. Honorna bibehålla väl sina mera oansenliga färger och dräkter, men hanarna utveckla en prakt, som ville de göra sitt yttersta för att värdigt fira livets och kärlekens högsta fest. Små oansenliga brungula fåglar ikläda sig glänsande blåsvarta fjädrar utom å huvud och hals, där de prunka i rött, och samtidigt utväxa stjärtpennorna till flerdubbelt den vanliga längden. Så kan man få se en hane fladdra upp ur en buske, där den lilla honan sitter still, utbreda stjärten som en halvutslagen solfjäder och så på lätta vingar dansa i luften upp och ned ovan och framför henne.

Går man bort till ett blommande törnesnår får man se små fåglar med långa, smala, böjda näbbar fladdra vid blommorna och suga deras honung. Det är nectariniderna — honungssugarna — hos vilka hanarna oftast hava glänsande metallfärger i grönt, blått och rött, som avteckna sig mot gula och mörkare partier. De äro större än de sydamerikanska colibris, men kunna tävla med dem i en färgglans, omöjlig för människan att med alla sina fulländade hjälpmedel åstadkomma.

Med dessa honungssugare tävla fjärilarna om blommornas gunst. Grön- och blåskimrande med mörkare vingbårder segla de fram än stannande i de blommande trädtopparna, än sänkande sig ned mot buskarna och slingerväxterna i skogens gläntor.

Och skogen själv — träd, buskar och slingerväxter i ett enda virrvarr — inga klara linjer för ögat, men en mystisk trollslöja för fantasien. Vad allt månde icke gömma sig därinne.

Naivasha i Rift=Valley.

Den 23:dje april 1920.

Naivasha, låter det icke som namnet på en sagoflicka från Österland. Underbart vacker är hon också, sjön, där hon ligger kantad av blå näckrosor och papyrusruggar. Älskad är hon som få andra sjöar av luftens bevingade varelser, vilka söka sig dit i kärlekens tid och häcka i tusendetal längs stränderna. Hägrar, änder, vadare, sothöns, kungsfiskare och örnar ser man ständigt i vattnet, och ibisarna och de vita hägrarna gå ofta i flockar på de gröna ängarna runt sjön. Dessa ängar kransa Naivasha som breda eller smala bårder och bakom dem höja sig i terrasser skog=klädda bergåsar eller ståtliga vulkankäglor. C:a 1.900 m. över havet ligger vattenytan, och bergen därikring resa sig upp till 3.600 meter, alltså långt högre än Skandinaviska halvöns högsta toppar.

Luften är också klar och ren. Man andas lätt trots värmen, och brände ej solen så het, skulle man kunna tro man vore i Schweiz.

Ej blott fåglarna svärma kring Naivasha, även insekter av alla slag visa sig dag och natt. Praktfulla fjärilar och skalbaggar ha vi tagit, och vi kunde komplimentera värden på det lilla värdshuset med att vi aldrig träffat något hotell, som i rikedom på insekter kunde tävla med hans. En kväll räknade jag över 200 små skal=baggar på salongsbordet, och vid den präktiga elektriska lampan vid husknuten sutto en afton över 250 ollonborrar av olika arter, medan guldglänsande carabider (rovbaggar) smögo längs sten=foten för att infånga läckra flygande termiter och små mjuka, feta nattfjärilar. Tusenfotingar kröpo kring överallt som små trevliga ormar, och kackerlackornas stora larver tittade upp ur sina hål i jorden. De små lövgrodorna tycktes gömma sig för ljusskenet, men från ängarna hördes råmande och bräkande av de större grodornas mångstämmiga kör.

En dag betraktade jag några dyngbaggar, som voro sysselsatta med att göra klot av fuktig spillning som föda åt sin avkomma. De två voro allvarliga och gedigna samhällsmedborgare, som oförtrutet strävade att öka storleken av sina kulor genom att

med den breda skovelformiga munskölden klena fast ny smet. Den tredje däremot använde all sin energi på att söka tillägna sig än den ena, än den andra kulan från dess rätta ägare — ej olik de mänskliga individer, som söka stjäla sin nästas gods eller som falskeligen uppgiva sig vilja bidraga till en mera rättvis fördelning av de förhanden varande förråden. Han blev emel⸗lertid städse bortmotad, biten av de övrigas små käkar och kastad på rygg — här i Naivasha voro de samhällsbevarande elementen lyckligtvis i majoritet.

Snart var den ene baggen färdig med sin kula och började rulla iväg den så hastigt han orkade. Ställningen var något obe⸗kväm, ty han stod nästan på huvudet och gick baklänges medan frambenen togo spjärn mot marken och de fyra andra benen behändigt trillade iväg kulan, som var två cm. hög och väl fem gånger så stor som baggen själv. Något yr i huvudet av slags⸗målet måtte han blivit, ty han gav sig iväg i körbanans förläng⸗ning istället för till närmaste gräskant. Hur skulle det då gå?

I åtta minuter rullade han utan avbrott sin kula utefter den något uppåtstigande vägen. Då hade han hunnit 20 meter — ej så illa gjort av de små benen. Då och då rullade han runt med sin kula, men återtog alltid huvudriktningen. Efter de åtta minuterna bröt han av i rät vinkel och nådde snart en gräsvalk på vägen. Var det den som lockat? Nej, den godkändes icke, utan färden fortsattes till vägkanten, över denna och ned i det fuktiga diket, där för tillfället ej fanns rinnande vatten. Icke ett ögonblick reflekterade han på att gräva ned sin kula i diket, utan med mycken möda och under många kullerbyttor makades kulan upp för andra dikeskanten, där gräset tog vid. Han fortsatte. Först när han kommit till en liten skålform i gräsmattan stannade han hastigt helt förnöjd, sträckte på lemmarna en halv sekund och släppte den älskade kulan. Fem minuter hade det tagit att från vägbanans mitt komma 6 meter långt till denna plats.

Kulan låg stilla, men den flitiga baggen hade redan börjat böka ett hål i jorden. Efter en stund rullades kulan dit. Så gav han sig under kulan för att maka undan mera jord. Långsamt sjönk kulan ned, och då 10 minuter gått, hade dess överkant kommit ned i jämnhöjd med jordytan, dock dold av den uppluckrade jorden.

Dagen före vår avresa var helgad åt jakt. Granvik valde sjön och medtog kameran för att taga vegetationsbilder, jag tog berg⸗

åsarna på min lott. Våra boys hade fullt upp att göra med pre=pareringen av föregående dags fåglar, och vi gingo därför en=samma. Före lunchen medtog jag en dubbelbössa samt min lilla s. k. collecting=gun för småfåglar.

Vägen gick över öppna fält och sedan genom hagmark med snår av blommande buskar och medelhöga akasior. Några vackra honungssugare av olika arter erhöllos snart och därpå en fran=kolin, liknande vår rapphöna. I tanke att även få skjuta franko=linens make lade jag den skjutna fågeln i så naturlig ställning som möjligt på gångstigen och stod sedan stilla. Efter knappa fem minuter skymtade något svart, där gångstigen böjde av och jag ställde kolven mot marken i tanke, att en neger skulle komma vägen fram. Istället visade sig ett väldigt mörkt vildsvin med de vita böjda betarna glänsande i solen. Förvånad tittade besten på den vite mannen med bössorna, gjorde sedan helt om och vin=kade avsked med sin tofsprydda svans. Att skjuta hade varit meningslöst, då jag ej hade kulgeväret med och ej heller tillräckligt grova hagelpatroner för att kunna fälla djuret på platsen.

Uppåt bergåsarna påträffades lejonspår vid en vattenpöl, och man kunde verkligen förstå att djurens konung skulle tycka om trakten, när man kom upp på åsen och från branten såg ut över Naivashasjön och vulkankäglorna däromkring.

Solen brände hett, och jag satte mig under en buske knappt 20 meter från ett avlövat träd, som med kronan nådde upp till krönet. Snart kom en stor vit hök med bruna vingar svävande och slog ned i trädet för ett ögonblick. Han hade sitt näste där under mina fötter och det var ett något grymt nöje se honom kretsa däromkring för att slutligen återigen segla rakt ned i boet, där han stupade för skottet. Ägg voro ännu icke lagda.

På eftermiddagen då min hustru följde med på en promenad på knappa två timmar, fingo vi två frankoliner av en annan art i ett skott i samma hage, där svinet tagit sin morgonpromenad. Hemvägen togs med tanke på sjöfågel längs en sank strandremsa, där det våta gräset nådde över knäna och min hustru därför energiskt yrkade på återfärd till vägen som bar hemåt.

Just då vi styrde kosan dit, fingo vi se en leopard smyga fram blott 50 meter ifrån oss. Han avbröt sin rörelse, då min hustru ropade till och samtidigt pekade på det vackra djuret. Med hu=vudet högt uppburet och vänt mot oss stod han stilla väl en

minut för att sedan med tvenne långa, eleganta skutt försvinna i den manshöga vegetationen vid själva strandkanten, där aftonskuggorna redan börjat falla. — Ett slag var jag givetvis förargad över att kulgeväret lämnats hemma, men i själva verket erbjöd hans eleganta sortie från scenen full ersättning för leopardfällen.

Snart voro vi vid hotellet igen, där vi funno vännen Granvik träget sysselsatt med anteckningar rörande alla de skjutna fåglarna, medan Ndolo och hans medhjälpare Makindu vid skenet från en lykta arbetade med skinnens preparering. Grodorna höllo konsert, ollonborrarna dunsade med korta mellanrum ned på verandans golv och den mörka tropiknatten härskade åter över land och vatten, så att alla nattdjuren kunde spela herrar, medan dagdjuren höllo sig dolda i sina hus och tysta gömslen.

Kapitel XVI

En svensk mönsterfarm med idealiska jaktmarker.

Redan förut har framhållits hur lyckligt det var, att expeditionens zoologer, Granvik och jag själv — om jag nu skall våga tillägna mig denna titel — kunde användaväntemånaden tills expeditionen var färdig starta, fullständigt utrustad, till samlingar och studier i olika djurgeografiska områden. Det var ej nog med att samlingarna på så sätt blevo mera representativa för Brittiska Ost=Afrika i det hela taget och att den lämpligaste platsen för stationen kunde med större lätthet bedömas. Av allt strövandet i Mombasatraktens kokosskogar och glesa snår, å Nairobihögplatåns stepper och skogar samt Naivasha=dalens saltslätter, strandängar och buskskogsåsar följde även, att ögat allt mera skärptes för vad som var mera vanligen förekommande i landet. Härav blev återigen en följd, att man väl framkommen till det viktigaste arbetsfältet, Mount Elgon, kunde bättre förstå vad som var egenartat för detta område och sålunda kunde koncentrera arbetet därpå.

Om man emellertid tänker på kommande expeditioner, så måste man säga sig, att dessa nog i regel ej kunna göra de ekonomiska offer, som det var oss möjligt på grund av lyckliga förhållanden, och därför måste man vid planläggningen av det framtida arbetet söka ordna så, att de utresande vetenskapsmännen ej bli belastade med för dryga kostnader under den kortare eller längre väntetid de alltid måste räkna med, innan de kunna starta sin safari. Det gäller helt enkelt att finna hem, som stå öppna för dem genast de komma till landet, och män, som vilja bistå dem med råd och dåd.

I kapitel XII, »Hos svenska vänner i Ost=Afrika», har jag skildrat vårt mottagande hos Lucks i Lumbwa, och vill i detta

sammanhang blott upplysa, att Mr. Luck numera tillhör »Afrikafondens» styrelse och förklarat sig villig representera densamma i Ost-Afrika och hjälpa svenska vetenskapsmän med orientering rörande landets förhållanden och praktisk-ekonomiska spörsmål.

Han är emellertid ej den enda svenska man därute, som är villig att öppna sitt hem för resande landsmän, försedda med vetenskapens adelsbrev. Skall man döma av det vänliga mottagande, som kom oss till del från snart sagt alla svenskar vi träffade på i Ost-Afrika, skulle många dörrar stå dem öppna. Ett gästfritt svenskt hem bör särskilt här omnämnas, ej blott emedan värdfolket, herr och fru Åke Bursell lovat taga emot Afrikafondens stipendiater å sin stora mönsterfarm, utan även på grund av farmens utmärkta läge. Från Nairobi, som alla ändå måste besöka för utrustningens och myndigheternas skull, har man blott några timmars resa norrut med den lilla Thikabanan till den Bursellska farmen, som ligger vid övergången mellan det typiska stepplandskapet och bergåsarnas lägsta utlöpare, ej långt från det för sin rikedom på villebråd berömda berget Donya Sabuk.

En dag, som ödet oförmodat ställde till min disposition, beslöt jag att, följande en vänlig inbjudan, ägna åt jakt på denna farm och lyckades även ordna så, att jag kunde komma dit kvällen förut och återvända morgonen efter jaktdagen.

Ndolo och de svarta tjänarna voro ännu ej återkomna från en längre snabbsafari, som skildras i nästa kapitel, och jag nödgades därför be min värd att få låna folk. Han ställde ej blott bössbärare och bärare till förfogande — dock reserverande sig för hur pass väl de skulle kunna utföra sina för dem mer eller mindre ovanliga uppdrag — utan erbjöd också tvenne ridmulor och en vagn för det skjutna villebrådet. Själv kunde han ej följa med på jakten, men en ung svensk, som nyligen kommit ut till landet, skulle vara mig behjälplig.

På morgonen ville det artiga värdfolket, att jag skulle frukostera med dem vid 7- eller 8-tiden, vad det var. Jag märkte då riktigt huru civilisationens ytliga fernissa gnidits bort under det fria och vilda livet i Afrikas skogar och på dess stepper, ty det var allenast med den yttersta ansträngning jag kunde förmå mig att sitta stilla under frukosten och vänta tills övriga bordsgäster voro färdiga. Tänk nu om alla djuren, som under nattbetet dragit sig uppåt åsarna och upp utefter dalförena, där gräset ännu var

grönt, redan börjat flytta sig nedåt igen på den vida och nu under torktiden — vi voro i mitten av september — av den glödande solen förbrända steppen, där de voro långt svårare att jaga.

Knappt hade den sista koppen av det härliga Ost-Afrikanska kaffet tömts vid bordet förrän vi sutto på mulorna, och så bar det iväg. Krigsplanen var uppgjord så, att vi först skulle följa ett dalföre nedåt steppen för att passera förbi villebrådet på åsen och sedan draga oss upp från dalföret när åsen övergått till riktig stepp. Sedan skulle vi jaga det vilda mot farmen från åsryggen eller nästa dalföre. Om vi gåvo oss ut på åsen direkt, skulle vi antagligen få se hundratals kongonis, gaseller, wildebeestar och kanske också strutsar och giraffer ge sig utåt de vida stepperna, och då adjö med jakten för den gången.

Muntert redo vi ned i dalen och därpå utefter densamma, väl dolda för djuren på åsen och steppen. Bössbärarna och mulåsneskötarna fingo springande följa oss, men de övriga negrerna kommo med vagnen ett gott stycke bakom.

Efter 20 minuters ritt stötte vi upp ett par Thomson-gaseller, som med smidiga språng förflyttade sig ett hundratal meter bort. Där stannade de, vände huvudet bakåt mot oss och viftade livligt med den lilla plymliknande, ljusa svansen. Jag hade lovat fru Bursell en läcker gasellstek, men beslöt att vänta med skott ännu en stund tills vi kommit litet längre nedåt dalen. Snart därpå fick jag se en sekreterarefågel, som med snabba elastiska steg rörde sig i dalföret. Hållningen var stolt, huvudet med de karakteristiska långa fjäderpennorna bars högt, och man kunde livligt föreställa sig, att han utan fruktan skulle störta sig mot meterlånga ormar, om han finge syn på dem. Av oss blev han emellertid skrämd och flög undan, men jag hade knappt hunnit bli förargad över att han undgått mig, förrän min svenska jaktkamrat pekade på en hjord av fem vårtsvin, som gingo och bökade där det ännu var lite fuktigt i marken. Det gällde nu att vara försiktig, och jag kröp ett par hundra meter innan jag vågade sträcka upp huvudet vid en akasia för att se mig om. Hjorden gick ännu kvar, en präktig galt vände bredsidan till och fick sig en kula av 303-an rätt genom bogen på 150 meter. Bursell hade bett mig skjuta vårtsvin, om jag komme åt, ty han ansåg att de spridde den förödande svinpesten och var orolig för sin fina uppsättning av nassar.

91. ETT SVENSKT HEM I KENYA COLONY

92. VÅRTSVINSGALT FRÅN BURSELLS FARM

93. GÄSTRUMSFLYGEL HOS FJÆSTADS

94. MARKATTA FRÅN KIAMBU

Vagnen körde fram, folket fick instruktioner och jag rätade på mig för att se mig omkring. Vad nu då? Stod det icke en hjord av 50 wildebeestar[1] blott 800 m. borta på krönet, till synes utan att bry sig om att skottet smällt. Kikaren fram, jo det var mycket riktigt den behornade hästen — gnun — som jag förut blott sett från tåget mellan Mombasa och Nairobi. Den skulle man väl kunna lura. Först vände jag ryggen till och gick bakåt tills jag var dold av en kulle, därefter smög jag mig fram i skydd av denna och tittade upp. Sannerligen hade de ej dragit sig ett stycke bakom krönet nu, fast de ej kunnat se mig, — det var naturligtvis den där förbannade kongonin, som jag först nu upptäckte, som skvallrat för dem. — Han stod på en fältherrehöjd blott 200 m. på sidan om mig och iakttog varje rörelse jag gjorde.

Nu måste jag lura honom, att jag ej brydde mig om vare sig honom eller hans hjord, som dåsade någonstans i sällskap med wildebeestarna, och reste mig därför upp helt nonchalant för att gå åt ett annat håll. Knappt hade jag tagit 10 steg, då jag fick se en hjord på ett tjugutal impalaantiloper, därav ett par bockar, på 100 m. håll. Här gavs ju ett präktigt tillfälle till fotografering, ty de hade ännu ej sett mig. Teleobjektivet sattes på kameran, och jag smög runt för att taga dem från en brant brink, 50 m. från den skålform, där de gingo och betade. Men kongonin, som fortfarande stod orörlig kvar på sin fältherrekulle, måtte varnat dem, ty de hade dragit sig ett gott stycke bort, då jag kom upp med kameran på brinken. De gjorde nu höga och glada luftsprång, medan de försvunno utåt steppen tillsammans med ett par Thomson-gaseller och några vettskrämda vårtsvin, det var visst de fyra, som varit i sällskap med den skjutna galten.

Nu gällde det att ej förivra sig och tappa huvudet inför all denna rikedom på vilt. Det viktigaste målet för dagen var att fälla wildebeest och struts, allt annat var adiafora, d. v. s. för själens frälsning likgiltiga ting, som det står i kyrkohistorien. Fotografering av levande djur kom i andra rummet, därpå fru Bursells gasellstek och så långt nere på listan insektsfångst — så långt hade det gått med mig. Min fru hade rätt, då hon påstod att jag blivit jaktgalen i Afrika.

[1] Den kritiska läsaren torde till äventyrs misstänka att jag skarvat något ifråga om rikedomen på vilt å denna farm, men en sådan misstanke är obefogad. Jag tillåter mig blott erinra om att vi här befinna oss på vår planets mest berömda jaktmarker.

Genom en lång sväng nedom dalen lyckades jag avskära wil⸗debeestarna från steppvidderna och kunde sedan i lugn och ro nalkas dem mestadels krypande.

Folk påstår stundom, att det är obehagligt jaga på viltrika stepper, eftersom man får så mycket fästingar på sig. Ingen bör låta avskräcka sig av detta tal. För det första äro fästingar ganska oskyldiga om också just ej sympatiska djur, och för det andra är det i regel ej svårt att plocka bort dem. Endast korpulenta personer, som ha svårt att överse sina olika kroppsdelar, kunna ha skäl beklaga sig, men de få väl låta någon negerpojke inspektera sig och plocka bort de små djuren, som fästa sig så vid människan på, det måste erkännas, ofta något underliga ställen.

Medan jag kröp framåt mot wildebeestarna, upptäckte jag äntli⸗gen min bössbärare, som kom gående helt ogenerat, medan hans herre låg och kröp för att ej synas. Först sedan jag hotat honom med knutna nävar och riktat geväret mot honom, fick jag honom att kasta sig ned. Så bar det långsamt fram mot wildebeestarna. Olyckligtvis hade bössbäraren elefantgeväret och jag blott 303⸗an, men då jag kom på c:a 250 m., vågade jag dock försöket och sköt på två vackra tjurar. Den första vacklade och gick sedan i en båge ut mot steppen, den andra gjorde ett högt luftsprång med böjd rygg, tog ett par galoppsprång och fortsatte sedan, även han, sakta bortåt steppen. Hela den övriga hjorden galopperade med de vita och gråbruna svansarna vilt svängande strax förbi mig, medan jag kastade ett dussin kulor efter de båda sårade tjurarna utan att kunna stoppa dem. Den första hade nog fått skottet i bogen och vore lätt att hinna upp med mulåsna, den andra hade tydligen fått skottet bakom bogen, och honom skulle det väl taga åtskilligt längre tid att fälla. De senare skjutna skotten voro ej att lita på, de som möjligen träffat voro nog mest buk⸗skott, och sådana fäster det hårdskjutna afrikanska villebrådet blott föga avseende vid.

Först efter åtskilligt vinkande och ropande gick det att få fram bössbäraren, som såg mycket surmulen ut efter den föregående ovänliga behandlingen. Han fick 303⸗an, men brände fingrarna på den efter den myckna skottlossningen varma pipan och släppte geväret i marken. I minnet återkallande alla de glåpord jag hört gamla stamkorpraler å Kronobergshed använda till drum⸗liga rekryter, öste jag därav en rikligt tillmätt skäppa över offret

och vände mig sedan efter wildebeestarna för att påbörja förföljandet. Mulåsneskötaren passade naturligtvis ej på.

Många steg hann jag dock ej taga, ty en grupp på fem strutsar, därav den ene en vacker svart och vit hane och de fyra andra gråbruna honor eller ungfåglar, rörde sig mot min plats. Med långa steg klevo de efter hand snett förbi mig bortåt Donya Sabuks blå och skarpt markerade bergskägla. Ett slag stannade de för att beta och det blev deras olycka. Elefantgeväret brakade av båda piporna på en gång — så skulle de väl stanna på valplatsen åtminstone, om jag nu lyckades träffa på det långa hållet, c:a 300 m. Naturligtvis höll jag på hanen, men hoppade högt i luften av raseri då jag fick se, att denne blott ryckte till och sedan gav sig bort med långa steg. Var det då ej något som störtat, jo, där låg ju en jättefågel, men blott en hona.

Det hjäpte ej mycket att knacka sig i huvudet, gnugga sig i ögonen och sätta naglarna i köttet här och där, saken var ändå oförklarlig. Jag hade siktat ytterst noggrant på hanen, och han stegade iväg utåt steppen med högrest huvud, medan en hona låg kvar stendöd på platsen. Blicken irrade mellan geväret, den döda honan, den levande hanen och de två skadeskjutna wildebeestarna, som nu hunnit c:a 400 m. bort. Då fick jag se några avskjutna svarta strutsfjädrar. Eftersom honan var brungrå kunde de ej komma från henne, saken blev med ens klar.

Doublé på struts, jo jag tackar, jag. En stund måste jag verkligen med de svarta fjädrarna i handen gå runt honan, och kråma mig en smula inför bössbäraren och mulåsneskötaren, vilka nu nalkades. Då kulorna först gått igenom hanen, innan de fällt honan, måste han vara hårt skadeskjuten och kunde väl ej gå långt. Bössbäraren placerades vid strutshonan med order att stanna där tills vagnen kommit, varefter jag själv satte mig upp på mulåsnan, som strax fick sätta iväg i galopp efter strutshanen. Då och då sneglade jag efter de två wildebeestarna, som mycket sakta rörde sig framåt, och räknade ut, eftersom ännu blott två timmar gått sedan vi startade jakten, borde allt det skjutna kunna räddas.

Först måste emellertid strutshanen snarast möjligt klaras. Ett par gånger stannade jag mulan, steg av och sköt, men träffade ej. Slutligen piskade jag på henne, så hon satte iväg av alla krafter och nådde fram ett 50-tal meter från strutsen. Då hoppade jag hastigt av, släppte mulan alldeles och sköt. Det träffade ånyo, det såg

jag. Den vackra hanen fortsatte väl en stund ännu gående, men snart började det högburna huvudet vackla lite, därpå följde över=delen av halsen med, svängande från den ena sidan till den andra, och slutligen rörde sig den långa halsen likt en pendel ett par gånger, varpå strutsen störtade över ända. Äntligen!

Nu först fick jag tid se mig om. Åt höger galopperade mulan bort, fast besluten att aldrig mera bära en så fordrande husbonde, åt vänster syntes ännu de två wildebeestarna och som en svart prick bakom mig rörde sig mulåsnepojken, som fått stränga order att följa galoppen. Han kom fram så småningom med tungan hängande ur munnen och såg mycket olycklig ut, då han fann att mulan var borta. De två strutsarna voro emellertid klara, det återstod nu blott att rädda de två wildebeestarna. Det hade varit allt för oförsiktigt att lämna strutsarna ännu, och jag måste där=för invänta vagnen, innan förföljandet kunde fortsättas. Många otåliga suckar frampressades, medan vattenflaskan tömdes och de medhavda smörgåsarna uppåtos. När äntligen vagnen kom, gick jag ett par hundra meter för att möta den.

Vad nu då? Var är strutshonan? Min svenska jaktkamrat såg förvånad ut och blickade frågande på min bössbärare, vilken lagt ifrån sig mitt dyrbara elefantgevär, som låg och hoppade och skramlade i vagnen. Den idioten — en wakikuju=neger — hade lämnat strutsen och gått och satt sig i vagnen utan att säga ett ord. Nu först förstod jag riktigt vad min trogne Kaindi var värd och vad tack vi voro skyldiga Lindblom, som skaffat oss gott folk från den krigiska waakambastammen. Vagnen fick genast vända för att hämta strutshonan, jaktkamraten fick avstå sin mula, och jag behöll folket. Vi skulle vänta vid strutshanen. Men var fanns nu min åsnepojke, som jag ställt på vakt vid den? Han var omöjlig att upptäcka, han hade tydligen lagt sig att sova i gräset bredvid strutsen. I en timma måste vi leta i gräset och mellan de låga buskakasiorna, innan vi funno de två, och jag var verkligen då frestad att försänka pojken i en evig slummer lika djup som strutsens.

Ställningen blev ej gladare, då bärarna, som voro med, för=klarade att de ej ville stanna, eftersom jag ej ville skjuta kongonis, som de kunde äta, utan bara fåglar, som de ej tyckte om. En som började gå hemåt måste jag hugga tag i och hota med ge=väret, och ett par, som börjat stjäla strutsfjädrar, fingo samma

varning. Efter en evighet av väntan kom vagnen med strutshonan, hanen lastades på och nu äntligen kunde jag komma åt att fortsätta förföljandet av de två skadeskjutna wildebeestarna. Fyra timmar hade emellertid gått förlorade i onödan, och de skadeskjutna djuren stodo ej längre att finna. De hade väl störtat någonstädes i gräset på steppen, huru som helst såg jag ej skymten av dem, fast jag red i cirklar runt den plats, där jag sist sett dem, och nästan ända fram till Donya Sabuk.

Det var intet annat att göra än att fortsätta över steppen till den andra dalen enligt den först uppgjorda planen. Inga wildebeestar funno vi där, men väl kongonis och gaseller. Vreden måtte emellertid gjort mig osäker på handen, ty hur jag sköt blev det bara bommar. Elefantgeväret var som förgjort och bättre blev det ej, då bössbäraren gick och slängde med det med mynningen nedåt, så att kornet deformerades vid stöten mot en sten och ett skott gick av strax bakom mig. Att huden på högra pekfingret och högra kinden var sönderslagen av rekylerna, torde knappast hava inverkat på träffsäkerheten, ty därvid var jag så van under Afrikavistelsen att jag knappt trodde mina ögon, då pekfingret läkte sig i Uganda, där det ju blev föga tillfälle till jakt. 303=an hade jag ju kvar, men också den var förhäxad. En gång låste den sig på oförklarligt sätt, då jag var inom gott håll för en vacker gasell, och sedan den väl kommit i funktion igen, träffade den ej rätt. Jag sköt en Thomson=gasell, så att den ögonblickligen störtade ikull, men på det resta huvudet kunde jag se att kulan ej träffat rätt. När jag så gick fram för att ge honom nådeskottet, rusade han iväg på tre ben och försvann i några buskar. Så gick det med steken, som jag lovat fru Bursell så tvärsäkert.

Dessa mina vedermödor under sista jaktdagen i Afrika har jag beskrivit icke för att beklaga mig, ty vilka härliga jaktmarker var det ej jag fått se — vattenbock och giraff funnos också enligt vad Bursell upplyste — och doublé på struts kan då egentligen vara lycka nog på en dag, utan för att inskärpa betydelsen av att hava med sig eget folk, då man reser omkring i Afrika. Det är vanligt, att de vita föra med sig egen boy=betjänt, då de hälsa på sina vänner, men jag skulle vilja tillråda att man framför allt tager med sin egen bössbärare om man vill jaga, insektsfångare om man vill ägna sitt intresse åt dylika djur och kamerabärare om man vill fotografera. Eljest blir det missförstånd.

Jag minns en dag hos Lucks, då jag bad en neger samla skal⸗baggar åt mig, men många och framför allt många olika sorter. Ett par dagar senare kom han igen med en god vän. Själv hade han en påse och vännen bar en bambustav. De grinade förnöjt och sade, att de samlat »dudu» åt mig. Jag tittade i påsen; hundratals krälande skalbaggar av samma art. Mannen med bam⸗bustaven tog bort en propp i ena ändan och vände staven upp och ned. Massor av samma svartbruna skalbagge dråsade ner i en burk, som jag ställt fram. I tanke att detta oerhörda entomo⸗logiska intresse dock skulle kunna utnyttjas framdeles, tog jag mot alla baggarna och gav negrerna drickspengar under förklaring, att de för Guds skull ej finge komma med mer av denna enda art utan skulle samla andra arter och ej så många av varje. Jag såg dem aldrig mer, men vårt rum vimlade av denna skalbagge i flera dagar. Mer än ett femtiotal kunde ju ej nyttiggöras för vetenskapen och resten försummade jag kasta ut, ty det var visst middagstid strax därpå. Följden blev att hundratal kröpo om⸗kring överallt dag och natt. En kväll låg jag och räknade över huru många de kunde hava varit och kom visst till omkring 1.700. Alltså, ärade läsare, när du reser till Afrika, så skaffa dig snarast möjligt en boy, som förstår dina önskningar, i de flesta fall skall han ärligt och troget fylla dem, även de vansinnigaste, till övermått.

Vännen Bursell hjälpte mig med strutsarna, när jag väl kommit åter till hans farm i skymningen, och anmärkte välvilligt, då jag klagade över folket, att jag ej planlagt jakten tillräckligt noggrant och tagit för kort tid på mig, både till besöket hos honom och Afrikaresan i det hela taget. — Han hade rätt. En dag i Afrika, vad är det. En solvandring från ena sidan av horisonten till den andra, en dröm om man så vill, men ej en tidrymd, inom vilken en viss arbetsprestation kan eller skall utföras. Det är bara i Europa och Amerika man räknar så.

Tänk om man haft en vecka på sig där nere på farmen vid Donya Sabuk! Man skulle kunnat göra ett gömsle i en tät buske strax invid den plats, där wildebeestarna plägade hållas, och foto⸗grafera wildebeestar, kongonis, impalas och gaseller med tele⸗objektiv. Girafferna voro så tama i dessa trakter, berättade Bursell, att man kunde åka i bil nära intill en hjord och beundra djuren, medan de stodo och tittade på bilen, lugna vid tanken på att ingen jagade dem där.

Natten efter jaktdagen fingo vi höra lejonen ryta nedåt dalföret och jag måste då gräma mig vid tanken på att de nu jämte hyenor och schakaler kalasade på mina wildebeestar. Bursell tröstade mig morgonen därpå med en berättelse om de 300 oxar han först köpte till farmen. På natten kommo hans negrer och väckte honom, omtalande, att lejonen varit framme och skrämt en stor del av oxarna ut ur inhägnaden. »Hur många äro kvar»? frågade han. »Nuzu» — hälften — svarade negrerna. När han så gav sig ut att räkna hjorden, fanns 10, säger tio, kvar, och han frågade sig om negrernas uppgifter alltid skulle visa sig lika tillförlitliga. De flesta av oxarna infångades efter hand, men ett dussin skelett lågo kvar och bleknade nere i dalföret, därifrån vi hörde lejonen ryta under natten.

KAPITEL XVII

En jaktvecka vid Mount Kenyas fot.

ÖDET ristar din runa i ökensanden eller tecknar den i molnen över ditt huvud. En vindil sopar bort den liksom dina spår under vandringen i livet, naturligt nog, ty vad är du egentligen mer än en tillfällig och löslig bildning av materian i det samhälle, som skapat dig, av de föreställningar, som, utan att du märkt det, bildat din andliga värld. Blott få äro de, vilkas runa ristats i hälleberget och som kunna tvinga sin ande att skapa något nytt eller bestående.

Tillfällighetens prägel är satt på nästan alla dina handlingar. Du gör upp en plan och tror att du fullföljer den systematiskt, du beslutar att lägga din själ i vad du gör, men Omständigheterna taga lekfullt bitarna av din plan och sätta ihop dem till något, som du ej anat. Stundom är det Någon, som omgjordar dina länder och leder dig dit du ej vill.

För Mount Elgon-expeditionen hade vi ju gjort upp den planen att allt arbetet skulle koncentreras på Elgon, att Lindblom skulle svara för etnografien, Granvik för ornitologien och zoologien i det hela taget och jag för insekterna. Många dagar hade ej gått, innan Omständigheterna tvingade mig att i huvudsak hjälpa Granvik med att skjuta fåglar, insekterna fingo komma i andra rummet. I någon mån medverkade kanske härtill känslan av min oförmåga att tränga in i myrornas och termiternas liv, men i högre grad sannolikt förnimmelsen av att så många framstående entomologer senare skulle komma ut till dessa trakter, att det vore meningslöst för mig att göra annat än samla vad som kom i min väg.

I min plan ingick också att från huvudlägret å Elgons ostsida göra en färd runt bergets fotmassiv. Det visade sig dock snart att Lindblom skulle få mest ut, av expeditionen, om han ganska

95. GRANTS ZEBRA PÅ TANA PLAINS

96. GRANTS ZEBRA

97. VÄRLDENS STÖRSTA ANTILOPART — ELAND

snart droge söder ut från huvudlägret, och under sådana förhållan⸗den skulle Granvik bliva ensam vid River Rongai, om jag droge bort. Detta skulle innebära vissa risker, och jag måste därför offra min plan att gå runt Elgon och nöja mig med den lilla turen till elefanterna vid Swam River.

Jag vill icke neka till att detta stundom kändes lite bittert, men efter hemkomsten har jag sagt mig att denna färd runt Elgon måste vara så lockande, att den utgör en alldeles särskild attrak⸗tion för dem, som nu skola resa ut till den vetenskapliga stationen vid Elgon, och kanske därigenom bidraga att skapa ett ökat intresse för stationen. Primören av denna tur bör ju ha sin särskilda charme.

När vi nu efter fulländad Elgon⸗sejour stodo i begrepp att återvända till fosterjorden, kom Ödet och ristade sin runa. Den utomordentligt angenäma och intressanta Ugandaresan var dess belöning åt min fru för hennes tålamod och ihärdighet under den krävande arbetstiden förut. — Men vad skulle det bjuda mig för min försakelse av färden Elgon runt och min självvalda ställ⸗ning som tjänande broder åt expeditionens vetenskapligt utbildade deltagare. — Nog hade det varit mycket intressant att se insekt⸗livet i Ost⸗Afrika och deltaga i Granviks jakt på fåglar, men det var någonting, som fattades, för att Afrika⸗äventyret skulle bliva ett avrundat helt, och det var en ordentlig jakt på storvilt, ej blott på en dag eller två som hittills, utan på en vecka åtminstone.

Den tanken hade knappast fallit mig in, att jag skulle få tid och tillfälle till en sådan jaktexpedition, och allra minst tänkte jag på något sådant, då vi helt plötsligt i Nairobi fingo under⸗rättelse om att vår båt hem till Europa blivit försenad ytterligare åtta dagar. — Detta var Ödets finger. — Jag förstod det så väl, att nu var det meningen att jag skulle få något riktigt för mig och gick direkt till den stora sportsfirman Newland, Tarlton & Co. för att rådgöra om hur färden skulle ordnas.

Man nästan skrattade åt mig. Att på två dagar organisera en veckas jakttur och långt bort till Mount Kenya eller Kilimandjaro till och med — omöjligt. Det enda vore att taga bil, men utom att detta bleve orimligt dyrt, stode bensin ej att uppbringa; hade jag inte hört att sträng bensinransonering införts.

Något själsfrånvarande lämnade jag firman, det betydde ju ej så mycket vad de pratade, jag visste ju att saken ändå skulle klaras. Mer än ett par hundra meter hade jag ej gått, förrän jag fick se

en spänstig figur från ryggen, muskulös och kraftig. Det var Nisse Fjæstad, den lycklige ägaren av en präktig kaffefarm vid Kiambu, som just köpt en ny fin bil i stället för den gamla han krossat mot en ångvält strax utanför Nairobi.

Han gick mot New Stanley Hotel och jag följde efter. Var det månne ej så, att han talat om att han gärna skulle velat ut på en jaktsafari, men hindrats av allehanda mellankommande svå=righeter, bland annat förlovning? — — — I hotellets stora kafé satte han sig i sällskap med sin syster och sin fästmö och blev något förvånad, då jag sade mig ha ett viktigt ärende till honom.

Jo, visst skulle det vara alldeles utmärkt att nu komma ut på en jaktsafari, men tiden vore för knapp och bensin stode ej att få.

Svårigheter äro till för att övervinnas, genmälde jag. Vill du höra på min plan? Vi taga din bil naturligtvis, tält få vi nog låna av den hedersmannen film=Olsson, jag svarar för bensin och proviant samt medtager Ndolo och skaffar 15 man som bärare. Du tar med kock och 15 man av ditt folk. I morgon kommer du hit till lunch och får reda på om saken går i lås, då bestämma vi oss definitivt.

All right, men vart skola vi gå?

Det blir din sak att bestämma. Först och främst skola vi hava buffel och noshörning, helst även några för expeditionen nya antiloparter. Komma vi till lejontrakter, skjuta vi naturligtvis också lejon.

Efter en livlig överläggning bestämde vi oss för trakten kring Thiba River, sydost om Mount Kenya, tio mil från Nairobi, och skildes sedan åt för dagen.

Icke många minuter därefter fick bensinransoneringskommittén uppvaktning. Alla rekommendationsbreven studerades och så föll utslaget. All right, Captain Lovén, Ni skall få vad Ni behöver. Kort därefter fick Newland, Tarlton & Co. ett nytt besök.

Bil och bensin äro nu klara, kan Ni skaffa 15 man till i över=morgon eller ej? Jag måste ha svar strax, Ndolo blir headman.

Naturligtvis kan vi, kom ihåg att vi äro den främsta firman i landet, men Ni får betala bra, 15 rupies och en filt pr man.

Saken var klar. Dagen därpå enades Fjæstad och jag om att redan nästa morgon skicka våra 30 man med den lilla Thika=banan, så långt den gick, varefter de hade att marschera över Tana River till de yttersta indiska handelsskjulen vid steppgränsen. Dagen

efter dem skulle vi bila de tio milen till samma plats, ligga där över natten och så börja jakten nästa morgon.

Mot slutet av torkperioden — steppbrändernas tid.

Tanasteppen låg förbränd av solen nu under torktiden, och här och där glimmade på avstånd smala guldband — steppbränder. Den första timmen sågo vi endast fåglar, steppens högdjur hade tydligen dragit till andra trakter, som ej lidit så mycket av torkan. Så småningom nalkades vi en låg ås, som skymde utsikten framåt, och började fantisera allt mera förväntansfullt över vad vi skulle få se, när vi väl komme upp på den och finge fri ut= sikt. Äntligen voro vi där. — — — Ögat svepte längs horisonten, smekande de blånande bergens klara konturer långt bort, sedan stannade blicken tvärt på steppens mitt, där det ännu lyste grönt från en svacka. Väl 200 kongonis — Cooks hartebeest — gingo där och betade i små grupper, och en hjord på ett hundratal zebror promenerade just fram mot den gröna fläcken. På långt avstånd gingo ett par strutsar och filosoferade, lugna vid tanken på att intet kunde undgå deras skarpa ögon, som voro så väl placerade högt uppe i luften på den långa halsen.

Rikedom på villebråd är en anblick, som alltid fröjdar jägarens öga, och stämningen blev än bättre, då vi snett nere till vänster fingo se 12 stycken stora, i grått och violett skiftande djur, som nu togo sin middagsvila. Det var elgantiloper — elands — det var tydligt, och vi lade särskilt märke till en stor grann tjur, ljusare än de andra till färgen. Den skulle vi ha.

Negrerna fingo stanna kvar, medan Nisse Fjæstad och jag först drogo oss tillbaka i skydd av åsen och så till vänster. När vi beräknade att vara i höjd med elandhjorden började vi krypa framåt bakom ett par små buskar. En dum zebra var i vägen och hade så när skrämt hjorden, som började röra på sig.

Ser du inte den gamla tjuren, som just reser sig upp, viskade Fjæstad. Skjut! Jag tuggade ett tag på en artig fråga, om inte han ville skjuta först, men inväntade ej svaret, utan gav tjuren en kula från elefantgeväret högt i bogen, så han genast störtade ikull.

Ndolo kom fram, mörk att skåda som alltid, men nickade och sade: Good. Han ville visa bwana Fjæstad, att han kunde engel= ska. Sedan gjorde han ett tecken med pekfingret från magen uppåt

halsen. Jag nickade till tecken att han genast skulle börja skära upp och taga av huden, men då Ndolo kom fram till tjuren med kniven i handen, blev denne förtörnad, riste på huvudet ett slag, sprang upp och gav sig sedan iväg utåt steppen. Svårt sårad som han var, hann han dock ej långt, utan störtade snart igen för en andra kula.

Fjæstad hade under tiden tagit hand om den dumma zebran, som dels skulle ha sitt straff för det hon hållit på att förstöra vår jakt, dels skulle tjäna som lockbete för lejon. Snart var hon fälld och Ndolo fick i uppdrag att taga vara på även hennes skinn jämte skalle, ett framben och ett bakben som vanligt.

Det började bra. Jag ansträngde min hjärna till det yttersta för att söka erinra mig om jag sett någon elgantilop på Riksmuseum, men resultatet blev negativt[1].

Fjæstad pekade ut ett högt ensamstående träd, där vi skulle slå läger, och så skildes vi, han för att rekognoscera utåt steppen där strutsarna gått, jag för att fotografera zebror i frihet. Med teleobjektivet lyckades jag också få några ganska goda bilder. Vi möttes igen efter ett par timmar vid det höga trädet, som stod alldeles invid Thiba River.

Då tältet skulle resas, började negrerna hoppa med sina bara fötter, skrika om en orm och piska med käppar i det höga gräset just vid tältplatsen. En stund stodo vi och sågo på, men kunde ej upptäcka ormen, han hade väl krupit ned i riset någonstädes. Vi funderade ett slag på att välja annan tältplats, men kommo snart till ett annat och enklare resultat:

Vi ge honom fan och ta en grogg.

Så skedde, middagen åts med välbehag — elandstek är en läckerhet — och morgondagens jakt planerades, medan mörkret föll på och negrerna pladdrade vid sina små eldar, helt förnöjda över de rikliga köttransonerna. När vi reste oss för att gå till vila i tältet, måste vi stanna en stund för att beundra den egendomliga syn, som horisonten bjöd. De glimmande eldbanden, som vi sett under dagen, hade nu vuxit till väldiga rörliga murar av eld och rök, som nalkades vårt läger från tvenne håll. Stundom flammade det till på en eller annan punkt, när elden nått något bälte med högt gräs, och man såg då rökmolnen högt uppe på himlen belysta underifrån — ett vackert, men hemskt drömlandskap.

[1] Museet hade heller ingen sådan bland skådesamlingen och saknade för övrigt en tjur.

Tror du inte att branden når hit i natt, medan vi ligga och sova, frågade jag, borde vi inte ändå anlägga moteldar.

Det är inte så farligt som det ser ut, svarade Fjæstad, det är lugnt och då går branden långsamt fram. För övrigt gör det ingenting om den når hit, negrerna väcka oss nog.

Folk, som äro nervösa, ska inte resa till Afrika, var ett uttryck, som jag ofta hörde därute. Det stod så klart för mig, hur sant detta var, när vi snart därpå kröpo under våra moskitonät — trakten var illa känd för malaria — med ormen i närheten och stepp⸗bränderna krypande framåt i mörkret mot vårt läger.

På jakt efter impalaantilop och vattenbock.

Efter en härlig och vederkvickande sömn väcktes vi enligt order en timme före soluppgången. Inga lejon hade vi hört, men neg⸗rerna påstodo att detta ingenting betydde, eftersom lejonen ej brukade ryta i dessa trakter, som de eljest plägade. Förhopp⸗ningsfullt gåvo vi oss iväg i mörkret mot den plats där eland⸗antilopen och zebran lämnats kvar sedan skinnen och de beordrade skelettdelarna föregående dag tillvaratagits av Ndolo. Tjugu minu⸗ter före sex blev det skjutljust och då smögo vi fram mot elandkadavret.

Det enda vi kunde upptäcka var en bukstinn hyena, som lomade iväg i långsam galopp med stela framben och krokiga bakben. Jag kunde ej riktigt se, om hon hade svansen mellan benen, men det verkade så. Ej så mycket som en ryggkota av antilopen stod att upptäcka. Vid zebrans plats sutto några dästa gamar, medan tvenne smidiga schakaler smögo undan, då vi nalkades. Efter själva zebran funno vi en våt fläck, det var allt.

Nu gällde det vara förståndig. Visst ville vi gärna skjuta lejon, men vi hade viktigare djur, som vi i främsta rummet ville ha, och kunde därför icke öda tid med att bygga en boma av tag⸗giga akasiegrenar invid ett skjutet djur och ligga där och passa kanske ett par nätter. Att det var gott om rovdjur, det var emel⸗lertid klart, eftersom våra djur gått åt så snart, vi kunde alltid skjuta några »kill»[1] på hemvägen, risa dem till skydd mot ga⸗marna under dagen och så vittja killen nästa morgon före sol⸗uppgången. Kanske skulle vi då stöta på lejon.

[1] Kill är engelska jakttermen på åtel, skjuten som lockbete för rovdjur.

Jag fick uppdraget att göra en sväng utåt steppen för att driva befintligt villebråd mot lägret, och därvid sköt jag två Cooks harte≠beest och en zebra, som Fjæstad lät folket täcka med akasiegrenar. Så återvände vi till lägret där frukosten åts med strykande aptit, allt under det fortsättningen på jakten diskuterades. Vi bestämde oss för att gå över Thiba River och i förbifarten kasta en blick på en liten sank äng, där svensken Fägerskiöld enligt uppgift en gång skjutit en leopard vid dagsljus.

I dag får vi impalaantilop och vattenbock, försäkrade min jakt≠kamrat, då vi kommit över floden. Först fingo vi dock se en reedbuck (rörbock) just vid den lilla sanka ängen. Jag bom≠made två gånger med 303:an, varefter Fjæstad fällde den. Denna lilla antilopart är läcker i köttet, och vi ville hava den för kökets behov. Man säger att impalorna ofta ha trikiner, och vatten≠bockarnas kött tycka européer i allmänhet ej om.

Därpå fortsatte vi uppför några låga åsar med buskvegetation, lämnande steppen bakom oss. Bland buskarna betade ett 10≠tal vattenbockar, alla honor utom en, och denna hade ej särdeles vackra horn. Vi kan få bättre, menade Fjæstad, och så nöjde vi oss med att hojta ett slag för att få se djuren galoppera.

En liten äng med saftigt gräs såg lockande ut. Där kan alltid finnas något, kommo vi överens om och läto negrerna driva över ängen med tio stegs luckor. Ett par vårtsvin rusade upp, vettskrämda med svansarna i vädret. Gräset var så högt att man ej såg något av själva djuren, men tofsarna på svansarna visade den väg djuren tagit liksom det vajande gräset.

Jakten fortsattes tills vi på en sluttning fingo se några ljusgula fläckar. Impalas! Med kikarna kunde vi tydligt se kropparnas smäckra linjer, som ytterligare förhöjdes av den vita buken och de mörka, böjda banden i bakdelen. Man hade en känsla av att en konstnär med känsla för svängda linjer och klatsch i penseln som Carl Larsson varit framme och målat en älsklingsantilop så vacker som han kunnat. I stället för en vanlig tarvlig svans hade denna, den elegantaste av alla antiloper, en vit plym, och de mjukt böjda, långa hornen voro vuxna i lyrform. D. v. s. det var den enda bocken i hjorden, som bar denna prydnad, de femton honorna saknade horn.

Sedan vi länge och väl beundrat de vackra djuren, beslöto vi att smyga fram och försöka fälla bocken.

Hur avskyvärt, känner sig säkerligen mången läsare eller snarare läsarinna hågad att utslunga, men hör nu lugnt på ett försvar för vårt handlingssätt. För det första gällde det ju att samla vackra djur till våra museer. Och för det andra: Vore det nu i själva verket så bra, eller ens moraliskt tillåtligt, om denna gamla Don Juan till bock skulle gå där och behärska 15 vackra honor i evighet? Endast tack vare den råa styrkan, representerad av hans kraftiga muskler och spetsiga horn, hade han fått sin maktställning. I skogsbrynen på åsarna runt ikring gingo säkerligen slagna rivaler, darrande av raseri och återhållen älskogslusta, vilka intet högre önskade än att någon omständighet måtte bringa den gamla vivören om livet. Gift i ärtsoppa och andra dylika medel att justera vidriga förhållanden känner man ej till i djurvärlden, men mottager säkerligen med tacksamhet den hjälp människan kan lämna. Det är kanske beklagligt och vittnande om en låg moralisk ståndpunkt hos honorna, att de så en masse ty sig till en särskilt kraftig hane, men om nu kvinnan hos många antiloparter är sådan, så är det ju en gärning av nära nog sedlig halt att hjälpa dem från detta självvalda förnedringstillstånd.

Antag att den gamle Don Juan i hjorden stupar för en kula, tänk vad fröjd bland de andra bockarna. Och man må väl hoppas, att icke en annan gammal bock skall lyckas lägga beslag på hela hjorden av honor, utan att en delning må komma till stånd och en och annan ungbock i den allmänna villervallan skall lyckas locka någon ungmö bort till en avlägsen ås, där deras kärlekslycka kan bliva oblandad.

Som det nu var ställt med denna lilla hjord på andra sidan om Thiba River, så kunde icke ungbockarna ha några utsikter alls, utom möjligen den att nattetid, medan den utrucklade gammelfar låg och sov, smyga sig fram och med sin heta andedräkt omsvepa någon av de unga honorna, just i de dagar då hennes blod började sjuda varmt, och så locka henne med sig bort över daggstänkta ängar i månens sken. Men sådant lär ej ofta förekomma. Han vill nog så gärna, men hon lär ej anse att sådant går an, utan protesterar och väcker gammelfar. Så blir det en rasande strid på liv och död mellan hanarna, medan honorna lugnt se på och sedan överlämna sig slaviskt åt segrarens tyranniska vällust.

Jag vill nu kanske inte precis påstå, att det var känsla för

ungbockarna, som föranledde oss smyga fram mot gammelfar i impalahjorden, men vårt undermedvetna jag sade i alla händelser tydligt ifrån, att *den* skulle vi ha. Första försöket misslyckades och hjorden försvann. Vi följde dock spåren och fingo snart syn på djuren igen. Honorna stodo ett stycke bort, sökande oss med sina stora, vackra ögon, bocken hade stannat något närmare och sällat sig till en vattenbock och en elandantilop. Han måtte ha hämtat mod av de större djurens närvaro, ty han visade inga tecken till rädsla, fast han nog skymtade två av svett drypande och upphettade ansikten, som då och då stucko upp i akasiebuskarna.

Efter bommarna med 303:an höll jag mig troget till elefant-geväret och fyrade av på 150 m. avstånd. Vi gingo sedan fram och beundrade impalaantilopens vackra linjer. Det var den första av denna art jag fällt, men ingen, som jag senare sett eller skjutit, syntes mig så vacker som denna.

Vi fortsatte upp utefter en liten floddal; man kunde ju aldrig veta om man ej kunde lyckas köra upp ett lejon i det höga gräset. På var sin sida av dalen drevo vi ett gott stycke, men lejon fingo vi ej.

Klockan var nu omkring ett, hungern gjorde sig påmint och vi lade oss under ett skuggigt träd i ett skogsbryn för att äta och tömma dricksflaskorna med te. Negrerna, som hade blivit lite väl familjära, lägrade sig runt ikring, men blevo snart bort-körda, sedan vi vita kommit överens om att vi behövde frisk luft. Svettiga negerkroppar äro visserligen mycket vackra att se på — blott hundraårig brons kan tävla med dem i djup glans — men luktorganen påverkas mindre angenämt av alltför mycken intimitet i umgänget med dem. Glada och godlynta, som de likt negrer i gemen voro, blevo de ej stötta över att bli bortmotade, utan lade sig under några palmer vid själva flodbädden. De pladdrade i ett några minuter för att sedan övergå till fullstän-dig tystnad, endast avbruten av rytmiska snarkningar och snörv-lande läten.

Vår viloplats erbjöd ett utmärkt synfält och vi lågo och beundrade en vacker hjord på c:a 30 elands, som dåsade i mid-dagshettan c:a 500 m. bort. Även i denna hjord voro honorna övervägande i antal, men de tyranniserades ej av en enda gammal tjur, utan tre—fyra tjurar voro med. Sämjan tycktes vara ganska god, fast ungtjurarna ibland voro lite för närgångna mot ett par av

98. DEN FÖRSTA IMPALA-ANTILOPEN

99. IMPALA-ANTILOP (OBS. DEN VACKRA TECKNINGEN OCH DEN PLYMLIKA SVANSEN)

100. GAMMAL VATTENBOCK FRÅN THIBA RIVER

101. UNG VATTENBOCK FRÅN LUMBWA

102. NOSHÖRNINGENS HUVUD VAR EN BÖRDA FÖR FYRA MAN

103. MIN GAMLE VÄN FRÅN NYAMINDI RIVER

104. NDOLO VÄSSER KNIVEN

105. FJÆSTAD VID SIN BÄSTA BUFFEL

korna, vilket föranledde gammeltjuren att gå bort till dem och säga ifrån, att de skulle låta bli sådant där, som de ändå ej förstode sig på, varefter samtliga lade sig ned att drömma i den glödande middagssolen om saftiga ängar, porlande bäckar och friska, smekande vindar.

Ett par timmar användes att jaga impala och eland med kamera, men jag lyckades ej komma nog nära för att få goda bilder.

Vi skulle ha vattenbock i dag också, påminde jag Fjæstad.

Javisst, vi delade oss och gjorde bågar åt höger och vänster, medan vi drogo hemåt, för att se vem som skulle få den finaste bocken. I ett skogsbryn skymtade jag några vattenbockar, därav en bar mycket vackra, väl framåtböjda horn. Han fick en kula av elefantgeväret och sjönk ned mot marken. Huvudet bar han dock lika vackert, och när vi kommo fram, kunde vi knappast på något se, att han var sårad. Blicken var lugn och klar, och halsen markerade kraftiga stötar mot plågoandarna ikring honom. Han kunde blott ej resa sig mer än på frambenen.

När jag kom åter till lägret, fick jag se Ndolo sitta och beundra en vacker bock, som Fjæstad haft med hem. Nu blev det ett dividerande om vilken som hade de bästa hornen; min bock avgick dock till slut med segern.

Inga lejon, bara hyenor och schakaler.

Före soluppgången den tredje jaktdagen voro vi ute för att vittja »killen». Vid de båda kongonis sågo vi endast några schakaler och en hyena, som smögo sig undan i dunklet, där man otydligt kunde skönja även konturerna av andra djur, som tycktes jättelika och rörde sig tysta som andar. Det var några zebror som börjat taga sitt morgonbete.

Vid den skjutna zebran var det däremot riktigt kalas. Ett tiotal hyenor grävde med nosarna i kroppen, och åtskilliga schakaler smögo emellan benen på dem och nafsade till sig godbitar. Solen hade nu gått upp, och då hyenorna bli mycket skygga så snart det blir ljust, smögo vi oss försiktigt fram. Ett par mätta hyenor märkte oss och gåvo sig iväg i en klumpig, men lidande galopp; en styrde emellertid i godan ro kosan rätt mot oss, och vi hukade oss därför ned bakom en gräsbevuxen termithög. Min kamrat, som varit med om många Afrika-jakter förut och väl får

tillfälle vara med om ännu fler i framtiden, lät mig skjuta, och hyenan låg efter andra skottet med den stinna buken och alla fyra benen i vädret. Negrerna grinade illa, när de skulle bära hem den fula besten, och det må man ej undra på då hyenan är deras djävul. Vi frågade medlidsamt om de icke hade någon annan och bättre, men de förklarade samstämmigt att de bara hade hyenan och att det var mycket nog. Deras motvilja mot detta djur sammanhänger med tanken på ålderdomen och huru de då vid hög skröplighet kanske skola ledas ut i skogen, få lite mat och sättas vid en lägereld, som brinner just så länge som kraf⸗terna räcka att sköta den. När den darrande handen ej längre kan maka hop vedpinnarna eller när hungern dämpat lusten att leva, slocknar elden, och då komma hyenorna och avsluta sagan om ett människoliv.

Efter några protester mot mig och sparkar åt den blivande plågoanden, buro de emellertid sin djävul beskedligt till Ndolo, som är muhammedan, har en riktig djävul och därför utan oro satte kniven i hyenan.

På spaning efter noshörning och buffel.

Den tredje jaktdagen hade börjat. Bytet hade under morgon⸗timmarna visserligen icke blivit lejon, som vi hoppats, utan blott en strimmig hyena, men då vi efter frukosten sträckte på benen och gingo att språka med Ndolo, måste vi ändå känna oss ganska förnöjda. Utom det mera alldagliga villebrådet — Grants zebra, Cooks hartebeest, reedbuck och hyena — hade vi fått en präktig elandtjur, en vacker impalabock och två ståtliga vattenbockar.

Mycket arbete, Ndolo, hur många man behöver du till hjälp? frågade vi på suahili.

Yes, two, svarade han högt på engelska, så att kikujunegrerna skulle få beundra hans språkkunskaper.

Kan du bli klar tills i morgon bittida så skicka vi dig tre man att bära skinnen och skelettdelarna till de indiska handelsskjulen, där de sedan få hämta tre säckar majsmjöl till oss?

Yes.

Men kan du säkert hitta oss, för nu ämna vi bryta upp och följa Thiba River nedåt för att söka noshörning och buffel? Kanske vi lämna floden och gå till en annan floddal.

Yes, kom det så lugnt, att vi kände oss säkra och strax därpå bröto lägret för att fortsätta jakten. Närmaste kikujuhövding hade sänt oss ett par jägare till hjälp, och så drogo vi ned mot Thibas utflöde i Tana, noggrant undersökande alla spår. På flera ställen funnos rikligt med buffelspår, men de voro c:a 14 dagar gamla, och hoppet att nu stöta på buffel i dessa trakter sjönk allt mera. Det var för torrt här i själva steppgränsen. Till och med vivlarna, som eljest brukade förekomma rikligt under trä⸗dens skugga, voro försvunna, liksom gräshopporna. Endast vand⸗rande pinnar, 3—5 cm. långa, klevo sakta på de torra grässtråna med sina långa ben, som påminde om våra harkrankars.

Flera hjordar av vattenbock stötte vi på, de flesta bestående av 5—10 honor, men vanligen blott en enda bock. Negrerna sno⸗kade efter spår, allt som oftast eggade av vårt tillrop »nataka faro» eller »nataka mbogo», d. v. s. jag vill ha noshörning, resp. buffel.

Slutligen tröttnade vi på Thiba River och korsade en ås för att komma över till bifloden Nyamindis floddal. På åsens högsta punkt stannade vi för att med kikarna noggrant genomsöka trakten. Små förpinade akasior växte här och där, troget kämpande för sin existens mot torkan och steppbränderna, som väl nära nog årligen gingo förbi dem, svedande allt löv, som ej satt minst en meter över marken.

Afrikas träd ha ej de lösliga konturer, som utmärka den nor⸗diska vegetationen. Där ej lianer omsnärja ett trädbestånd eller undervegetationen går i ett med träden, bilda de karakteristiska individer. Steppakasian liknar till sin skepnad ofta en något sned⸗vänd parasoll, euphorbiorna påminna om grenljus satta i massor tätt intill varandra, och de stora solitärträden erinra om frivuxna ekar eller lönnar.

Står man och spejar över en akasiestepp, tycker man sig se en massa egendomliga djur. De i värmen dallrande luftvågorna komma också föremålen att nästan röra sig. Vi stodo en lång stund och överlade om det eller det föremålet vore en struts, en noshörning eller en vattenbock tills jag vågade påståendet, att det ena mörka föremålet, 1 km. bort, vore en noshörning. Sakta rörde han sig framåt med sänkt huvud, och vi beslöto att gå närmare.

En stund senare funno vi, att det var en riktigt präktig hane, ty framhornet var tjockt och kraftigt. Den måste vi ha. En fram⸗ryckning i båge utefter en svacka förde oss c:a 180 m. från jätte⸗

grisen, som nu stod stilla med sitt stora, dumma huvud slött hängande framför kroppen. Men något väderkorn måtte han fått, ty huvudet höjdes upp i samma plan som ryggen och öronen spändes rätt framåt. Då small elefantgeväret, och han störtade ikull, skjuten snett genom övre delen av bogen.

Vi sprungo fram beskäftigt med kameran på ett par meters håll, men då blev noshörningen rasande och försökte komma upp på benen för att rusa på sina plågoandar. Negrerna gåvo sig iväg, så man såg deras ljusa fotsulor försvinna bortåt närmaste akasiebuskar. — Det är verkligen sant att negrernas fotsulor, liksom insidan av deras händer, äro ljusare än kroppen i övrigt; jag fäste mig särskilt därvid, efter jag under min militärtjänstgöring fick den uppfattningen att svenska folkets breda lager, i motsats till negrerna, i regel har en avsevärt mörkare färgton över just dessa kroppsdelar än å kroppen i övrigt. —

Förgäves sökte den sårade noshörningen komma upp igen. Förbindelseleden mellan de främre extremiteterna och skulderbladen var sönderskjuten, och hans vildsinta hugg med hornen efter oss resulterade blott i att det ofantliga huvudet gång på gång stötte mot marken, så den skalv under våra fötter och moln av damm omvärvde den sårade kolossen.

Skall jag vara ärlig måste jag medge, att glädjen över den ståtliga noshörningshanen var blandad med en ganska utpräglad skamkänsla. Här går nu denna gamla hederliga gynnare såsom hans förfäder gjort i årtusenden, fruktande varken Gud, djävulen, bufflar, lejon eller ormar, och så kommer en liten bakslug främling med gevär i hand och överfaller honom. Han vågar sig icke på en ärlig strid med spjut och svärd, utan smyger med gevär mot ett förhistoriskt djur som noshörningen. Är det inte som giftgaser i ett hederligt krig?

Sentimentalitet är en känsla, som dock ej länge bliver bestående under jakt på storvilt i Afrika. Noshörningen fick 2 skott genom ryggraden och ett i hjärttrakten och sedan var han död. Att taga hela huden eller skelettet skulle vara omöjligt på grund av det ringa antalet bärare, vi beslöto därför att rädda skalle med huvud och halsskinn samt stycka det övriga skinnet i smärre delar, lättare att bära. En eld tändes till skydd mot nattens rovdjur, och tre negrer kvarlämnades med uppgift att vakta villebrådet och plocka några hundratal fästingar på spritrör.

I skymningen drogo vi sedan fram till Nyamindis forsande, klara vatten, som kom uppifrån Mount Kenyas snötäckta hjässa, vilken vi stundom sågo klart avteckna sig mot skyn. Fick man plötsligt se den synen, måste man stanna och hålla andan. Det blev som en slags gudstjänst på steppen. Svala fläktar svepte nästan om pannan, och man tyckte sig svagt urskilja silverklara klockors klang mellan ljuden av dunkande pulsar.

Nästa morgon — alltså fjärde jaktdagen — sände vi de tre bärarna till Ndolo med uppgift att bära skinn och skelettdelar till de indiska handelsskjulen, där avlämna sina bördor, köpa tre säckar majsmjöl och så leta reda på oss igen.

Jag var lite orolig för att de ej skulle finna Ndolo, att denne ej skulle kunna leta reda på oss och att slutligen de tre bärarna skulle irra ikring med mina majssäckar utan att kunna spåra upp oss. Fjæstad tog saken lugnt, mumlade något om att hans folk alltid hittade rätt och ställde sig sedan att meta i floden.

I en kvart uthärdade jag åsynen av detta löjliga tidsfördriv, men gick sedan ut på strutsjakt — då får man åtminstone röra på benen och se något.

Att intelligenta och spänstiga människor kunna finna någon njutning i att timme efter timme stå och vänta på napp har alltid varit mig en gåta. Visserligen inser jag, att det för orkeslösa och fetlagda individer kan innebära en verklig tillfredsställelse att lura de kvicka och smidiga fiskarna på sina krokar, det blir en sorts självhävdelse och ljuv hämnd mot överlägsna varelser. Men eljest?

En gång frågade jag en vän, som suttit och metat i timmar utan att så mycket som se en fisk. Vad gör du egentligen då du sitter så där och metar?

Jag väntar på napp, förstås.

Ja, men under tiden, skriva kan du ju inte, vad tänker du på, du lösgör kanske din själ från materian och låter den flyga i friare rymder än vanligt.

Du är dum, inte fan tänker man då man metar . . . . . .

Några timmar senare kom jag åter till lägret. Ingen Ndolo syntes. En signaleld skulle ej synas i det skarpa ljuset och det brann ju förresten runt ikring. Vad var att göra?

Ndolo kan bestämt inte hitta oss, framkastade jag till Fjæstad.

Min metande vän lade från sig metspöet och hojtade på folket. Själv gick han upp på en kulle, där han lät göra upp eld. Folket fick hämta stora fång av saftigt gräs från flodstranden och detta lades på elden. Sedan tog han en filt och kastade den över elden i tjugo sekunder. Plötsligt vräkte han undan filten och ett väldigt rökmoln bolmade upp mot skyn.

Denna manöver upprepades flera gånger och sedan gick han lugnt tillbaka till sitt metspö, sägande: Nu kommer han snart.

Sannerligen, efter en timme kom Ndolo, som sett röksignalerna, helt lugnt och anmälde sin återkomst. Han berömde mig för det jag hittat ett strutsbo, från vilket 4 ägg rövats. Ett femte hade jag avsiktligt lämnat kvar för att strutshonan ej skulle av-bryta sin äggläggning.

Är det sant, Ndolo, att strutshonor lämna sina ägg i sanden att kläckas av solvärmen? frågade jag, men då blev Ndolo arg över att vi vita kunde vara så dumma tro, att den ståtliga och svårjagade afrikanska jättefågeln, steppens prydnad, vore så lik-nöjd för sin avkomma.

Nej, både under dagarna och nattetid turade strutshanen och honan om att ruva äggen och ej nog med det. Vid vissa till-fällen spredos äggen ut i solvärmen, vid vissa lades de i hög och stundom trampades de ner i sanden. Ndolo började därpå uppföra en solodans med krokiga knän i en liten rundel, vän-dande sig åt olika håll. Så gjorde strutsen, påstod han, då äggen behövde döljas vid annalkande fara eller skyddas mot hastiga temperaturväxlingar.

Vad det strutsbo beträffar, som jag fann, så var det placerat på fria steppen utan träd i närheten och bestod av en svag skål-formig urholkning i sanden. De fem äggen lågo bredvid varandra utan täckning, och gräset var bortsparkat en handsbredd runt äggen.

Den besvärliga strutsjakten.

Den femte dagen bröts lägret tidigt, ty föregående dags över-läggningar och rekognosceringar åt skilda håll hade givit till resul-tat, att bufflarna ej längre funnos i trakten, utan antagligen dragit sig upp till några högre belägna dalsänkor, där torkan förmodades ha gjort sig mindre kännbar. En ganska stor och grann noshör-ningshona, som vi sett nära lägret, kunde ej hålla oss kvar. Ej

heller de kongonis, zebror och vattenbockar, som syntes på avstånd, ty nu ville vi ej skjuta flera av dessa djur.

Ett par timmar drogo vi upp utefter Nyamindis vackra flodravin, där palmer och lianklädda storträd omväxlade och där en och annan apflock rusade upp i träden vid vår ankomst. Nu började vi nalkas trakter, där Ndolo förr varit med om buffeljakter. Vi höllo rast, medan de disponibla bärarna sändes tillbaka för att hämta den återstående lägerutrustningen, men hade ej suttit lång stund, förrän vi upptäckte att en grupp på en präktig svart och vit strutshane samt tre gråbruna honor spatserade i lugn c:a 600 m. från oss. Jag hade fått extra licens av myndigheterna att skjuta ett par av de eljest förbjudna djuren och vi beslöto pröva vår lycka.[1]

Strutsjakten planerades så, att jag skulle gå runt den öppna slätten och sedan smyga mig fram i skogsbrynet på andra sidan om strutsarna. När detta skett, skulle Fjæstad rycka fram från sitt håll och driva dem mot den plats där jag låg på lur. Planen misslyckades snöpligt; strutsarna undveko Fjæstad, sneglade miss=tänksamt bort åt mitt skogsbryn och promenerade snett utåt steppen. Fjæstad lyckades dock genskjuta dem med påföljd att de i sin mjuka, vaggande språngmarsch på krokiga knän defi=lerade förbi mig utom säkert skotthåll inåt en flik av steppen som begränsades av gles buskskog på tre sidor. Den fjärde sidan stängdes nu av oss, och förväntansfullt närmade vi oss steppflikens inre del, där nu strutsarna stodo bakom ett krön med kropparna väl dolda och blott de spejande huvudena synliga. När vi kommit på ett par hundra meters håll, satte de emellertid iväg igen i gåsmarsch, icke som vi väntat utåt steppen, utan inåt buskskogen. Där drogo de sig undan ett par kilometer, gäckande våra an=strängningar. Kommo vi dem någon gång nära, så kunde vi vara säkra på att de små strutshuvudena på de långa uppåtsträckta halsarna upptäckte oss ovan buskar och krön långt innan vi sågo dem. Slutligen kommo de ut på steppen igen och kände sig där tydligen säkrare, ty de började beta och jag lyckades osedd krypa fram till skogsbrynet och avlossa ett skott från 303:an med 300 yards sikte och soft=nose patron. Den ståtliga hanen föll ikull, flaxade med vingarna och sökte förgäves komma på benen igen.

[1] Den i kap. XVI skildrade strutsjakten ägde rum senare.

Ett riktigt mästerskott, mumlade jag belåtet för mig själv och började stega avståndet, som jag bedömt till 325 m. Längre än till 90 steg kom jag dock ej förrän strutsen kom på benen igen och började springa dädan i sin lidande lunk. Han ramlar snart igen, tänkte jag och följde lugnt efter.

Klockan var nu tolv på dagen, solen brände och det gnistrade för ögonen, då blicken riktades mot den förtorkade marken. Längre bort dansade buskarna i rytmiska vågrörelser. Det gällde att genskjuta strutsen, så att han ej gav sig utåt steppen utan mot lägret och stupade där i närheten. I en båge gick förföljandet; ett tiotal elandantiloper stördes i sin middagsvila och ställde sig upp lite vimmelkantiga i värmen, en ensam kongoni började nicka häftigt och ett trettiotal djur av samma antilopart reste sig upp, intresserat bespejande mitt förehavande. För en lärare skulle det varit en riktigt uppbygglig syn att se en så uppmärksam skara. Ej blott nosarna voro alla vända mot mig, utan ögonen följde min minsta rörelse och öronen voro vända framåt, angelägna att uppfånga det obetydligaste ljud. Stundom nickade någon av de äldre kraftigt och de närstående följde exemplet.

Men på krokiga ben sprang strutsen vidare. En viss matthet märktes hos honom efter en och en halv timmes gång, men då kom en annan hane med de vackra vita fjädrarna lysande mot de svarta seglande mot de tre honorna. En svag och dum förhoppning hos mig att hanarna skulle råka i slagsmål kvävdes snart. I stället kråmade de sig båda för honorna och eskorterade dem med högresta huvuden bort ur synhåll.

Hemvägen var mödosam. Bergen runt slätten dansade och vaggade, så inte var det gott att hitta till lägret. Bössbärare och vägvisare hade blivit efter, men vännen Fjæstad, som förståndigt nog avbrutit jakten tidigare, sände ett par man med vatten åt den trötte strutsjägare, som irrade på steppen och icke kunde känna igen lägerplatsen. Den ena negern tog mig vördnadsfullt i ena armen och motade mig bort mot några höga träd. En skuggbild rörde sig där framme, men inte förrän jag var på ett par meters håll kunde jag se att det var en människa och känna igen min jaktkamrat.

Att strutsar äro mer hårdskjutna än zebror och kongonis hade jag visserligen hört förut, men ej velat tro; nu blev jag troende och svor på att använda elefantgeväret vid nästa strutsjakt.

106. KIKUYUHÖVDINGEN MED SINA POJKAR (HAN BEKLAGADE ATT ENDAST HÄLFTEN VAR HEMMA OCH ATT ALLA FLICKORNA VORO HOS SINA MAMMOR PÅ FÄLTEN)

107. OFTA VADADE VI ÖVER NYAMINDIS KLARA FORSANDE VATTEN, SOM KOM FRÅN MOUNT KENYAS SNÖKLÄDDA TOPP

Efter någon vila höllo vi rådslag igen om möjligheterna att få buffel. Ndolos förslag, att vi skulle gå över Nyamindi, göra en orienteringstur på eftermiddagen till en mindre »swamp» samt sedan slå läger strax vid floden, antogs. Nästa dag skulle vi så under hans ledning söka spår uppåt en dominerande bergshöjd, vid vars fot en större »swamp» skulle finnas, där bufflarna enligt hans uppgift älskade att hållas. Fråga var nu endast om ej denna »swamp» torkat ut sedan regnet sist föll, i dessa trakter redan för c:a tre månader sedan, ty då var det risk att bufflarna begivit sig åt annat håll.

Det mörknade medan vi gjorde den lilla orienteringsturen, någon vidare jakt för dagen var ej att tänka på, och vi satte oss därför en stund på en termithög. En ung vattenbock stod orörlig ett par hundra meter framför oss. Han hade sett då vi satte oss, men ej riktigt förstått vad vi voro för ovanliga djur, som satt oss just där han brukade gå fram för att dricka. Utan att säga ett ord sutto vi stilla som bildstoder. Bocken blev nyfiken och gick fram med uppmärksamheten spänt riktad mot oss. Närmare och närmare kom han och stannade blott 15 meter från oss. En svag aftonvind förde vittringen av honom mot oss, men han ansträngde förgäves sina luktorgan. Så fortsatte han snett bakom oss på blott 4 meters avstånd, men så snart han, kommen förbi oss, fått känna den för allt villebråd så förhatliga lukten av människan, den lömske fienden, kastade han blixtsnabbt om och störtade i rasande fart tillbaka utåt det fria fältet.

Vi reste oss och sökte oss hem till lägret i mörkret. En gång gjorde Fjæstad ett högt hopp i luften och tog ett par språng framåt. Man må ej undra på att han fick fart i benen, ty han hade trampat på en tjock orm.

Sasa piga mbogo — nu skjuta buffel.

Nästa morgon — det var den sjätte jaktdagen — bröto vi tidigt upp under Ndolos ledning. Själva steppen hade vi redan föregående dag efter strutsjakten lämnat bakom oss och hade nu framför oss ett landskap av långsmala åsar, skilda åt genom dalgångar med mestadels uttorkade bäckfåror. Det var endast sådana floder, som närdes av den smältande snön från Mount Kenyas toppar, som ännu förde vatten, forsande och glittrande under friska och mäktiga bladvalv.

På en ås upptäcktes buffelspillning. »Blott två dagar gammal», förklarade Ndolo och sparkade sönder kokorna för att kunna se hur pass fuktiga de voro inuti. De medföljande kikujujägarna, som visste att de hade att vänta frikostiga gåvor om buffel anträffades, togo upp bitarna varsamt, kände och luktade på dem med välbehag samt bekräftade Ndolos utsago.

Allt som oftast kommo kikarna fram och nejden genomspejades. En ljusgrön fläck uppe i ett dalföre tydde på vatten och stegen ställdes ditåt. På vägen stötte vi på en hjord impalaantiloper, som först nyfiket beskådade oss och sedan hastigt avlägsnade sig under höga, eleganta luftsprång. Det skulle varit en njutning för en kavallerist att se med vilket lekfullt behag de hoppade över buskar på två meters höjd och emellanåt gjorde höga luftsprång av bara levnadslust. Här kunde man verkligen tala om naturlig samling och ryggverksamhet för att använda ett par facktermer från hippologien.

Våra fingrar lekte kring gevären — människan är nu en gång sådan — och vi kommo överens om att den ena bocken hade mycket vackra horn, men tanken på bufflarna och fruktan att skrämma undan dem genom skottlossning räddade den vackra impalabocken.

Så småningom nådde vi den gröna fläcken uppe i dalen och funno där verkligen ett vattenhål, som på morgonen tydligen fått besök av en buffel och en noshörning. Det var alltså tydligt att buffel ännu fanns kvar i trakten, det gällde blott att finna djuren. — — — Ny överläggning med Ndolo och kikujujägarna, som resulterade i att vi beslöto fortsätta till den större »swampen» vid foten av den dominerande höjden samt stanna där till klockan halv fyra e. m., då hemvägen skulle tagas utefter de åsar, där det var mest sannolikt att bufflarna skulle gå ut på eftermiddagsbete.

Sedan vi övertygat oss om, att bufflarna ej längre höllos i den större »swampen», som var uttorkad, och ej heller i de täta snåren därikring, satte vi oss att invänta den utsatta tiden på några stenblock. Bössbärare och kikujujägare lågo inom fem minuter och sovo i det glödande solskenet. Fjæstad och jag undersökte matsäcken, som för dagen bestod av rispannkaka på strutsägg. Vi åto fyra hela pannkakor var och lågo sedan, stinna som boaormar, och sovo en timme på våra stenar. Endast Ndolo satt, mörk som en avgrundsande, vakande och spejande efter

bufflarna. Pannkakorna voro utmärkta och säkerligen mycket närande. Till middagen bjöd kocken ånyo på samma förträffliga anrättning till efterrätt, och jag åt då två till. Vännen Fjæstad vände sig däremot med vämjelse bort och påstod att vi nu på en dag ätit upp ett strutsägg, något som eljest brukade räcka i två dagar åt fyra personer. Men det var nu heller icke han som hittat äggen, så han kunde ju icke känna den rätta samlareglädjen.

När klockan blev halv fyra väcktes vi av Ndolo, som för=kunnade: »Sasa quenda piga mbogo», vilket betyder: nu måste vi iväg och skjuta buffel. För att terrängen skulle bliva riktigt väl genomsökt beslöto vi att dela på oss så, att Fjæstad med kikujujägarna skulle gå tillbaka i båge till höger om den väg vi kommit, medan jag och Ndolo skulle gå i en liknande båge till vänster. Som vanligt hade min artige jaktkamrat avstått den till=synes bästa terrängen åt mig och han skulle nu få sin belöning för sitt välförhållande.

Snart påträffades spillning. Här ha de gått och betat vid solupp=gången, sade Ndolo, och sedan pekade han på spåren, som vi följde i förhoppning att de skulle leda till något buskparti, där bufflarna stått och dolt sig under dagen samt kanske ännu voro kvar.

Spårning är ett mångsidigt kapitel. Att följa större och mindre djur i daggstänkt gräs lär man sig ganska snart, och de större och medelstora djuren kan man också följa tämligen bra i torrt högt gräs, blott det ej finnes för många korsande spår, men att följa spår i hoptorkad mark, där gräset är avbetat och nedtrampat under månader och där varje kvadratmeter bär avtryck av alle=handa djurfötter, är sannerligen icke lätt. De färska spåren på åsens krön kunde endast igenkännas på en skarpare glans särskilt i avtryckets främre del. En kilometer kunde vi följa dem, men sedan var det hopplöst.

Ärligen sökte vi bufflarna. Buskagen genomsöktes, slätterna överspejades och med kikare undersöktes de parallellt gående åsarna. En vacker impalabock sprang upp och ställde sig att titta på oss från en termithög. Jag tänkte att ett skott kanske skulle sätta liv i bufflarna, sköt och spejade ivrigt, sedan skottet smällt, åt alla håll för att se om bufflarna kanske skulle ge sig ut från något gömställe, men förgäves. Ndolo flådde hastigt bocken och en bärare sändes till lägret med skinn och skelettdelar.

Solen sänkte sig mot horisonten och vi nalkades lägret, då

några skott föllo från Fjæstads håll. Frågande såg jag på Ndolo, men han förklarade överlägset »hapana mbogo» — inte buffel, varpå vi fortsatte mot lägret, som vi funno utan svårighet, tack vare den lykta som enligt våra instruktioner hängts upp i en trädtopp för att efter mörkrets inbrott hjälpa försenade jägare hem.

I en av Fjæstads bekväma tältstolar satt jag och tänkte på den stackars amerikanaren, som vi stötte på första jaktdagen. Han hade varit ute och sökt buffel i tre veckor runt Tana Plains och var, då vi råkade honom, på hemväg med oförrättat ärende.

Vad sköt du? frågade jag tämligen likgiltigt, då Fjæstad kom, i tanke att han skjutit kongoni eller zebra, som åtel för lejon. Vi hade nämligen kommit överens om att ligga i boma — rishydda — en natt för att söka skjuta lejon på »kill», om ej bufflarna kunde påträffas.

Mäkta överraskad blev jag emellertid, då han berättade att han stött på buffel och skjutit tre stycken, därav två tjurar med mycket vackra horn. En av tjurarna skulle jag få införliva med expeditionens samlingar.

Hur hade det nu tillgått då han stötte på bufflarna?

Jo, först hade han tvärat över åtskilliga åsar och dalar utan att se annat än en elandhjord på ett tiotal djur och egentligen alldeles uppgivit hoppet att finna buffel, då han fick se en mörk svans svänga i ett busksnår. Med kikarens hjälp fick han snart klart för sig att ett dussin bufflar stodo hopträngda i buskaget, och han sköt på en av dem i tanke att det var en tjur. Vi hade rätt att skjuta 4 tjurar tillsammans, men icke någon ko och voro för övrigt angelägna att få tjurarnas långt mera imponerande horn.

Hjorden satte iväg i fyrsprång, men ett djur skilde sig genast från de övriga och saktade snart takten. Det behövdes dock ytterligare fem skott under ett kilometerlångt förföljande för att djuret skulle stupa. Det var en ko, men förargelsen häröver motvägdes av tillfredsställelsen över att bufflarna dock äntligen påträffats och antagligen skulle kunna uppdrivas igen.

Medan han så gick och funderade över hur morgondagens buffeljakt bäst skulle kunna planläggas, fick han helt oförmodat se två mörka ryggar av betande djur ovan gräset. Två par väldiga horn höjde sig, och han såg genast att det var två granna buffeltjurar, som ännu ej upptäckt honom. När den största fick ett skott högt i bogen, rusade båda mot den buske där Fjæstad stod, antagligen ej i anfallslusta utan av en tillfällighet. Då den

ena, det var den osårade, kom på blott 6 à 8 meters avstånd, fann han det dock rådligast skjuta, och båda tjurarna svängde sedan av över en ås för att strax därpå komma tillbaka igen ned i dalen. Den största tjuren var hårt medtagen och den andra gick fram och stödde honom, så att han ej skulle falla. En dylik yttring av samhörighet och hjälpsamhet har ofta observerats hos elefanter; bufflarna ha nog i regel ansetts sakna mera älskvärda sidor. Kallar man en medmänniska buffel, så vill man ju därmed antyda, att mannen ifråga utmärker sig mindre för hjälpsamhet än för ett vresigt hävdande av sin egen osympatiska individualitet. Buffeln torde sålunda ha blivit orättvist bedömd; att han hatar och allt som oftast stångar och trampar till en oigenkännlig massa sin plågoande människan är väl i rättvisans namn ingenting att klaga över.

Efter var sin andra kula stupade buffeltjurarna, och Fjæstad kunde belåten återvända till lägret. Vi voro ganska oroliga över att lejon och hyenor skulle skada buffelskinnen under natten, men kikujujägarna, som voro från trakten, påstodo att det icke var någon fara därför och de fingo rätt.

Nästa morgon voro vi tidigt vid de skjutna bufflarna och hade tillfälle beundra de kraftiga kropparna och imponerande hornen; de mätte från ytterkant till ytterkant på den största över en meter. Inga rovdjur hade varit framme och skadat dem förvånande nog och det fastän vi funno färska lejonspår ej femtio meter från vår lägerplats.

Mest hela dagen gick åt att kontrollera skinnens, skallarnas och köttets tillvaratagande. Ett överslag över jaktresultatet tills dato sade oss, att vi egentligen kunde vara ganska belåtna, och därför beslöto vi att stanna blott ännu en dag för att om möjligt få struts eller maraboustork. Fjæstad menade att jag väl också skulle skjuta en buffeltjur själv, men jag kände på mig att bufflarna skulle undgå mig denna Afrikaresa.

Den sista jaktdagen planlades dock med huvudsaklig tanke på bufflarna och ungefär varannan timme fick jag mottaga några uppmuntrande ord av Fjæstad om att vi snart skulle stöta på dem, men dagen gick utan att vi sågo vare sig bufflarna själva eller några färska spår.

Noshörningarna voro däremot ute och visade sig mest hela dagen. Först upptäckte jag en med långt, men smalt framhorn,

alltså tydligen en hona, i en gles buskskog. Hon stod och filosoferade helt fridfullt och lät mig komma på ungefär 50 meters avstånd. Teleobjektivet var satt på kameran och jag fröjdade mig riktigt åt tanken på ett gott fotografi, desto mera som jag snart upptäckte att honan hade en nära fullvuxen unge i sällskap. Det höga gräset med sina framför objektivet vajande ax spelade mig emellertid ett spratt, här som så ofta förut, och innan jag hunnit komma upp med kameran på en hög kulle med fritt synfält satte noshörningen iväg med ungen i kölvattnet. Svansarna höllos rakt i vädret och de över axen vajande svanstofsarna var det sista jag såg av paret den gången.

Marschen fortsattes — det var ju en buffel vi skulle söka — och jag såg då en tredje noshörning stå och titta på oss från ett skogsbryn ungefär 800 meter bort. När jag stötte ihop med Fjæstad igen hade han på sitt håll också träffat på en noshörningshona med en mindre unge och längre fram på dagen sågo vi ytterligare tre djur.

Det skulle verkligen varit mycket lockande stanna i trakten några dagar till bara för att fotografera noshörningarna. De förstodo tydligen, att vi ej ville dem något illa, ty de visade föga rädsla eller anfallslusta. Särskilt den trevlige gamle enstöringen, som brukade stå och sola sig klockan 7 om morgnarna vid en vattenpöl, däri han förut vältrat sig, blevo vi riktigt bekanta med. Första gången jag upptäckte honom hade jag blott ett vanligt objektiv i kameran, men fick likväl ett ganska bra fotografi av honom, taget på c:a 25 meters avstånd. Sista gången jag stötte på honom var det skymning och det var sålunda lönlöst att taga något fotografi. I stället prövade jag huru långt hans godmodighet skulle tillåta mig nalkas. Vi började leken på 50 meters avstånd, där mitt folk kvarlämnades. Noshörningen stod och tittade uppmärksamt mot mig med öronen framåtvända. Tre oxhackare sutto på hans rygg tämligen lugna. Snuggan hade jag just stoppat och tänt och bolmade friskt därpå, medan jag sakta gick rätt mot honom. Elefantgeväret hade jag i ena handen, så risken var ju ej så stor. Vid ungefär var femte meter stannade jag en stund för att promenaden skulle se riktigt fredlig ut. Han spärrade vid ett par tillfällen upp näsborrarna som om han också velat hava något med av doften från Tobaksmonopolets Tiger Brand. De små grisögonen plirade fryntligt, och han flyttade litet emellanåt

hastigt på fötterna. En gång tog han två steg bakåt som för att ta sats och hade så när fått en kula i den tjocka huden för det= samma, men något anfall blev ej av. Till slut blevo emellertid oxhackarna oroliga och började föra oljud med sina blodröda, otäcka näbbar. Hastigt svängde han då om och började trava iväg med god fart. Länge såg jag honom i samma jämna trav följa ett skogsbryn tills han slutligen försvann. Jag stegade då avståndet till den plats, där han sist stått som en gammal vän och bekant, det var 24 korta steg, alltså knappa 20 meter.

* * *

När jag nu efter återkomsten till Stockholm med de dagliga Djurgårdspromenaderna, med Strandvägens vedskutor, med lunch= erna tillsammans med de gamla vännerna, med det vanliga force= rade kontorsarbetet och de många sammanträdena låter tankarna gå tillbaka till den korta jaktsafarin till Mount Kenyas fot, måste jag fråga mig själv vad som är sanning och vad som är en fantasi= skepelse. Är det Stockholmslivet som är verklighet, eller är det vildmarkslivet i Afrika med dess kanske mest förtätade intryck, jaktveckan med vännen Nisse Fjæstad? Övergången från det ena till det andra har varit så hastig, och båda existensformerna ha temporärt så helt givit karaktär åt livet, att man fått en känsla av personlighetsklyvning. Är väl jag densamma, som varit ute i Afrika ett halvår, legat på stepperna och sett på stjärnorna genom det öppna tältet, medan lägerelden strax vid tältets ena sida kolnade ner och negrernas viskande samtal dog bort? Och är det verkligen jag, som i dagar gått, sprungit och krupit i snåren efter noshörningar, elefanter och bufflar och som tävlat med negrerna i att utan minsta ljud smyga fram genom virrvarret av grenar och rankor under urskogens valv för att osedd och ohörd komma aporna inpå livet?

Allt detta är lika främmande för mitt nuvarande liv som Mount Elgon är avlägset.

Skälla månne ännu blåaporna högt uppe i Elgons Podocarpus- träd och tåga ännu elefanterna, den ena efter den andra, som mörka klippblock uppe vid Swam River? Står noshörningen ännu klockan 7 varje morgon och låter med välbehag den våta gyttjan på ryggen torka i solskenet? Forsa ännu Nyamindis och

Thibas vatten, lockande till bad, fast krokodilerna ej äro långt borta, och stega strutsarna ännu bort över de brännheta slätterna, ökande takten till språngmarsch på krokiga ben när svettiga ansikten med rödsprängda ögon sticka fram i buskarna bredvid blänkande gevärspipor?

Vinden blåser friskt i nordanlanden, och tankarna dansa av sig själva. Under Afrikas sol domna tankarna bort, och du blir en lekboll för naturen där. Urskogen tvingar dig in att irra på de slingrande djurstigarna, steppens djur stå på termithögarna och nicka, lockande dig allt längre och längre bort, fjärilarna komma över trädtopparna och åka i glidflykt ned i blomster⸗smyckade gläntor, där de bromsa farten med en elegant båge uppåt för att sakta sänka sig ned på en blomklase, och de komma dig att glömma tillvaron, dina ögon se och njuta, dina öron höra, och du insuper den med essenser mättade luften, men hjärnmaskineriet står stilla.

Friskt blåser vinden i nordanlanden, men kall också. Den stål⸗sätter energien, och tankeapparaten fungerar just som ägaren vill. Naturen ger människan sommartid och under snövinter livgivande impulser, höstrusket tvingar oss leva i fantasien för att ej gå under. Vi nordbor drivas av naturen till arbete med kropp och själ, och det är ju ej underligt då, om Europas folk behärska världen, medan de glömma att njuta av livet.

Under Afrikas himmel ger dig naturen allt vad du kan önska för öga och öra gratis, och du mättar dig ledigt blott du ej all⸗deles upphör att tänka på morgondagen. Men den söver din tankekraft och dominerar över din individualitet. Är det under⸗ligt då, att Afrikas folk ännu äro halvt slavar åt de vita, medan de dansa sina danser, extatiska av fröjd, och låta sina glada skratt klinga runt hyddorna så européen, som nalkas, rycker till och undrar om han förflyttats åter till sin barndoms gladare dagar.

SLUTORD

Om den svenska naturvetenskapliga stationen i Afrika.

FAST väl 24 år gått sedan dess, minnes jag så väl hur min far kom till mig en dag då jag ännu gick i skolan och talade om, att han haft besök av den framstående entomologen, professor Thomson. Dennes ärende hade varit att bedja min far varna mig för att ägna mig åt de naturvetenskapliga studierna. Han hade erinrat om vilka svårigheter han själv haft att kämpa med och påpekat att hans med möda förvärvade e. o. professur vore personlig och nog skulle dragas in vid hans död — — det vore sannerligen dårhusmässigt av en ung man att ägna sig åt hans fack.

Min far frågade om jag besökt professor Thomson, oaktat jag borde veta, att denne ansågs hysa agg till familjen Lovén på grund av en viss befordringsfråga vid Riksmuseum. Jag måste då bekänna, att jag sökt upp honom för att skänka honom ett exemplar av skalbaggen Chrysomela Lamina, i professor Thomsons egen fauna betecknad r. (Sk. ?), vilken jag funnit i tre exemplar invid Båstad, samt att professorn varit synnerligen vänlig och med intresse sett på en del av mina samlingar.

Tiden gick, och jag följde professor Thomsons råd, kanske ej huvudsakligen på grund av hans motivering, men ändå med hänsyn därtill. Det blev den militära banan jag slog in på, och den fångade också i hög grad intresset. Egentligen hade jag beslutat fullständigt sluta med alla entomologiska funderingar, men det var omöjligt att konsekvent fasthålla vid denna lovvärda föresats. Om jag alltså emellanåt syndade genom att på ett högst omilitäriskt och disciplinen nära nog undergrävande sätt samla insekter, så hade jag dock ej den glädje därav, som synden ej sällan skänker sina utövare.

En gång hade jag som karlbergare tagit myrlejonlarver på våren vid Marma skjutfält och sedan hela sommaren fött upp

dessa med myror under de mest besvärliga förhållanden (under en cykelturné foro larverna på tåg och måste utfodras vid vissa förut beräknade järnvägsetappstationer). När jag sedan kom hem till Kronobergs regemente i augusti och reste bort på några dagar, behagade mina kamrater utfodra mina myrlejon med punsch. De måtte olyckligtvis ha fattat tycke för drycken — vem älskade för resten ej punsch på Kronobergshed — ty de vägrade sedan äta myror och omkommo samtliga ömkligen.

En annan gång ådrog jag mig som ung underlöjtnant min kompanichefs misshag, då han lånade min kikare och i densamma fick se en »helvetes massa flugor, och så stora sen». Ja, jag hade ju ingen annan förklaring att ge, än att jag ej kunnat låta bli att stoppa in några Buprestider innanför kikareglaset, den enda säkra förvaringsplats jag hade i uniformsutrustningen. Denna förklaring godtogs ej genast, men då jag svor på att Buprestiderna tillhörde Coleoptera (skalbaggar) och ej Diptera (tvåvingar, flugor), blevo vi vänner igen. Det var egentligen flugorna min kompanichef avskydde.

Åren gingo och jag lämnade militäryrket för att bliva assuransman. Nu var det egentligen blott under resorna till Italien, Österrike och Sydfrankrike som det blev tid övrig till insektfångst. En och annan delikatess som Cetonia Marmorata och Calosoma Inquisitor kunde man ju undantagsvis finna på Djurgården, men det blev allt mera tillfällighetens prägel över alla naturvetenskapliga samlingar och studier.

Stadsfullmäktigearbetet erbjöd inga nämnvärda tillfällen till utsvävningar på entomologiens fält.

Likt avslitna löv, som av vindens tillfälliga kast virvlas om på marken, så började ungdomens glada minnen från myllrande djurliv i hage och skog att vräkas undan och spridas av alla de vindar, som blåsa i det moderna samhället.

Då blev Afrikaexpeditionen beslutad. Nu skulle man äntligen få ägna sig riktigt åt entomologien och därtill — vad fröjd vid tanken därpå — få en duktig ornitolog (fågelman) att samarbeta med. Och ännu mera, den sagolika jakten på storvilt i Afrika skulle erbjuda sig som en belöning för troget arbete.

Men — det fanns ett sådant — om nu också expeditionen bleve lyckad och museerna nöjda, så bleve ju dock det hela blott en episod, några sidor i ens dagbok, intet för framtiden. En man

vill ju ändå att hans möda, särskilt när det rör hans älsklings=arbete, skall bära frukter åtminstone några år sedan han myllats ned i jorden.

I själva verket betydde det ju ej så mycket om våra museer [1] skulle få sina samlingar ökade med några tusental afrikanska djur, även om det naturligtvis vore mycket tilltalande att kunna bi=draga därtill. Långt viktigare vore att skapa möjligheter för natur=vetenskapligt utbildade forskare att fullfölja sina studier i tropi=kerna, att komplettera och avrunda sina föregående iakttagelser, att få nya impulser i en givande miljö sådan som Ost=Afrikas. Kunde man skapa en fast punkt för den naturvetenskapliga forskningen i Afrika, skulle långt flera än eljest bleve fallet kunna resa ut, och därtill komme, att de skulle kunna i lugn och ro göra sina biologiska studier utan att tyngas av en stor och dyrbar safariutrustning.

Denna något långa inledning torde vara nödvändig som för=klaring till att en lekman vågat ge sig i kast med den ingalunda så lättlösta uppgiften att grunda en svensk naturvetenskaplig station i tropikerna. Den utgör också en ursäkt — om man så vill — för det förmätna i uppsåtet.

Sedan det börjat bliva klart för mig, att svårigheterna icke fingo avskräcka, vände jag mig till professorerna Aurivillius, Lönnberg och Sjöstedt med förfrågan om de gillade planen. Deras uppfattning torde bäst framgå av den rekommendationsskrivelse, som professor Aurivillius utfärdade i egenskap av Kungl. Veten=skapsakademiens sekreterare och som hade följande lydelse:

»Director S. A. Lovén has communicated to the R. Swedish Academy of Sciences his intention during his coming visit to British East Africa to try to obtain some suitable tract of land, which could for the future serve as a basis for Swedish scientific researches in this part of Africa.

The R. Academy considers that the realisation of this plan can be of great importance for Swedish scientific researches and takes the pleasure of warmly recommending Mr. Lovén to all those, who have the opportunity of assisting him in his scientific endeavours.

Stockholm the 9th of February 1920. *Chr. Aurivillius.*
Secretary».

[1] Vare det långt ifrån mig att vilja underskatta expeditionsdeltagarnas arbete och alla de för veten=skapen hittills okända arter vi hemfört och varåt vi nu gå och fröjda oss, jag menar blott att än större skördar finnas att bärga.

Det nödiga grundkapitalet för iordningställande av en mindre station hjälpte mig några vänner och försäkringskolleger att få ihop, och därmed var egentligen *Fonden för understödjande av svensk naturvetenskaplig forskning i Afrika (Afrikafonden)* klar.

En av de första åtgärderna sedan Mount Elgon-expeditionen kommit till huvudstaden Nairobi i British East Africa Protectorate (som omdöptes till Kenya Colony, medan vi voro på Elgon) var att uppvakta den tillförordnade guvernören, Sir Charles Bowring. Denne smålog vänligt, då jag framlämnade ett rekommendationsbrev från H. K. H. Kronprinsessan, utfärdat av Kronprinsens hovmarskalk, och ett av den dåvarande svenske ministern i London, Greve Wrangel, samt öppnade en dossier angående expeditionen, som hans privatsekreterare tagit in.

Jag skulle ej alls oroa mig för expeditionen, sade han, Foreign Office hade redan skrivit och underrättat om vår ankomst samt givit instruktioner om att myndigheterna på allt sätt skulle underlätta vårt arbete. Jag kunde vara förvissad om tillmötesgående överallt, och han ville gärna skriva till de district-commissioners (landshövdingar) vi kunde beräkna att komma i beröring med. Privatsekreteraren inkallades, och på rak arm dikterade Sir Charles några brev till olika myndigheter.

När vi sedan gingo över till stationsfrågan, stelnade dock Sir Charles till betydligt och förklarade, att detta vore en svår fråga, som han måste tänka på.

Cheferna för de olika departments i Nairobi blevo emellertid efter hand intresserade för stationstanken, särskilt sedan de erfarit, att allt skulle startas genom bidrag av enskilda, att även Mount Elgon-expeditionen bekostades av deltagarna själva och att samlingarna skulle gå till museerna utan vederlag.

De undrade mycket över huru sådant vore möjligt och gåvo oss därigenom tillfälle att brösta oss över den allmänanda och offervillighet, som karakteriserade svenskarna och skandinaverna i det hela taget. Vi omtalade huru de ledande firmorna i vårt land tävlade om att med sina alster utrusta vetenskapliga expeditioner och nämnde som exempel, att en stor chokladfirma — det var för resten Maraboufabriken — vid vår ödmjuka anhållan om 50 kg. efter några dagar svarat, att enligt deras beräkningar borde vi medtaga 100 kg. choklad, vilket parti också kostnadsfritt ställdes till vår disposition i förstklassig tropikemballering. Innan de

hunnit hämta sig, körde vi så fram med att Svenska Ostasiatiska Kompaniet ställt platser å sina ångare till vår disposition och därtill bjudit fritt vivre för oss och fri frakt för vårt gods. Något sådant vore omöjligt att åstadkomma i England, förklarade de enstämmigt.

Vår förnämste hjälpare blev, chefen för Game Department, Mr. Blayney Percival berömd som ornitolog och en av Englands skickligaste pistolskyttar. Han var en idealist=naturalist av renaste vatten, vänfast och hjärtegod; det sista märkte man icke minst av det sätt, varpå han behandlade sina svarta tjänare och skin=ners. Han lyckades intressera chefen för Forest Department för mina planer och hjälpte även till att vidga vyerna för vad som skulle kunna göras i framtiden.

Sedan jag redogjort för mina planer och sagt att jag tänkt inköpa en mindre farm i en för zoologiska och botaniska studier särskilt väl lämpad trakt för att låta denna farm tjäna som bas för biologiska studier, svarade han ungefär så här:

Kära kapten Lovén, nog kunna vi ordna så, att Ni får köpa en välbelägen farm, men det är ej det Ni behöver. Ni bör ha frihet att välja plats för stationen var Ni vill inom våra stats=reservationer, där man kan ha trygghet för att naturen ej för=ändras genom den fortgående kolonisationen. Inom dessa reser=vationer bör Ni få rätt utvälja lämpliga områden på olika höjd över havet för att låta göra de botaniska och zoologiska studier Ni önskar. Blir ett växt= och djurgeografiskt område till fyllest undersökt, bör Ni få rätt att välja ett nytt, och Protektoratet bör kostnadsfritt ställa till Ert förfogande de områden Ni önskar.

Nu var det min tur att känna mig övertrumfad och sitta tyst en lång stund och låta tankarna flyga till grottorna vid Mount Elgon, till vulkanområdena i Rift Valley, till fossilområdet vid Victoria Nyanzas stränder, till Mount Kenya, till kustområdet och till Kilimandjaro. I andanom såg jag en rad glada och arbets=villiga svenska vetenskapsmän lägga resultat till resultat och utfylla luckorna i vetandet, varefter någon stor ande, behärskande ett flertal vetenskapsgrenar, skulle med de gjorda studierna som grund skriva historien om världsdelens tillblivelse, om dess förbindelser geologiskt, botaniskt, zoologiskt och etnografiskt med andra världsdelar samt om den pågående omvandlingsprocessen just nu.

Whiskyglasen tömdes och vi skildes som de bästa vänner.

Jag tror rent av Mr. Percival förlät oss svenskar, att vi tagit på smoking till middagen av hänsyn till damerna; själv gick han alltid klädd i khakiblus och förklarade att han hatade europeiska kläder i kolonierna.

Underhandlingarna hade emellertid kommit till en död punkt, och jag beslöt efter samråd med chefen för Forest Department, Mr. Jackson, att först se mig om i landet för att kunna välja bästa platsen för stationen och återupptaga frågan sedan den tjänst-ledige guvernören, Major-General, Sir Edward Northey, åter-kommit från England.

Sedan vi väl nått Mount Elgon och sett oss ikring även där, vågade jag mig på att i en rapport till professor Aurivillius uttala mig närmare om stationsfrågan för att sätta honom i till-fälle ingripa om han fann att utvecklingen pekade åt orätt håll. Rapporten var skriven i sådan form, att den även skulle kunna lämpa sig för offentliggörande i dagspressen, om så skulle befin-nas lämpligt, och den inflöt även i Svenska Dagbladet i sep-tember månad.

Ur denna rapport torde det vara lämpligt att här återgiva några tankar rörande frågans lösande:

»— — — Skilda vägar kunna så följas vid planens realise-rande, och jag vill här försöka något belysa deras framkomlighet samt ljuspunkterna och skuggsidorna hos dem. Som huvudkrav har uppställts, att stationens läge skall medgiva studium av *fauna och flora å stepp såväl som i urskog* samt möjliggöra snabb kommunikation till platser *på olika höjd över havet.* Sekundärt har uppställts kravet, att platsen skall bjuda även geologer och på det hela taget representanter för andra vetenskapsgrenar än zoologi och botanik lockande problem att lösa.

Den närmast till hands liggande vägen syntes vara den *att inköpa en mindre farm* eller en jordlott, belägen i något *gräns-bälte mellan stepp och urskog* samt där uppföra en stationsbygg-nad. En ständig tillsyn skulle på detta sätt utan kostnad kunna ägnas stationen, och de där arbetande vetenskapsmännen skulle vid behov av livsmedel, bärare och dragare kunna hava ovär-derligt stöd av farmen. Dessa gränsbälten hava emellertid visat sig vara mycket lämpliga för odling, och därmed hava de också blivit underkastade människans ingalunda städse förmånligt omdanande inverkan, först infödingarnas svedjande och sedan

de vitas stora nyodlingar och skogsplanteringar. Även om man kunde från början placera stationen i rent jungfrulig natur, skulle man därför snart riskera att se den fjärmare om än ej den närmaste trakten förändra utseende.

Sin majestätiska karaktär och sitt oersättliga studiematerial måste väl ändå urskogen bibehålla i *kronans väldiga skogsreservationer* var nästa tanke, och blickarna kastades så mot de östafrikanska skogssluttningarna på ömse sidor om den berömda Rift Valley — afrikanska graven — en del av den väldiga sprickbildning i jordskorpan, vars norra avslutning torde böra sökas i trakten av Palestinas döda hav, medan den södra torde markeras av Nyanzasjön. Från Naivashasjön i dalens botten resa sig bergen på båda sidor över 1.000 m. mot skyn. Över den östliga sluttningen breder sig den vidsträckta Kikujuskogsreservationen, och där ligga vid järnvägen mellan havet och Victoria-Nyanzasjön stationerna Escarpement och *Kijabe* med underbart vackra raviner, där klängvegetationen hänger i festoner från klippavsatser och urskogsträdens krokiga grenar. Den västra sluttningen åter beklädes av skogarna i än vidsträcktare reservationer, och där erbjuder trakten av järnvägsstationen *Londiani* acceptabla möjligheter för en vetenskaplig station.

Gentemot tanken på vår svenska stations förläggande till en skogsreservation i det hela taget talar ju onekligen, att man skulle komma i ett visst beroende av myndigheterna — den privata äganderätten är nu en gång angenämare än besittningsrätten på grund av upplåtelse på viss tid, och härtill komme, att om i en framtid stationen av en eller annan anledning skulle flyttas de eventuellt uppförda byggnaderna icke gärna skulle kunna förmånligt avyttras, enär de med sitt säregna läge måste hava föga värde i annan mans hand. Mindre dimensioner och en mera provisorisk karaktär torde sålunda bliva oundvikliga följder för stationen av en placering i en skogsreservation.

Vid ett val mellan Escarpment — Kijabe och Londiani-terrängen måste nog den förra givas företräde, enär steppområdena därifrån äro lättare att nå samt de högre partierna förefalla mindre sterila än vad förhållandet tyckes vara med den andra höjdkammen.

Som ett nytt alternativ har nu tillkommit Mount Elgon.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Låt oss då gå ut ifrån, att vi stå fullkomligt fritt och kunna

välja plats för stationen var vi vilja i landet. Men *Mount Elgon* — vi återkomma nu dit. Kan det vara klokt tänka därpå? Det är ju så oändligt långt bort, och besvärligt och dyrt att komma dit. Javäl, men låt oss lugnt undersöka saken.

Först taga vi då fram nackdelarna. Det är c:a 12 dagars resa med oxvagn från järnvägen (Londiani station) eller c:a 8 dagars färd från järnvägens ändpunkt vid Victoria Nyanzasjön till Mount Elgons ostsluttning, där lämpligaste platsen för en station på Elgon torde vara. Långt och dyrt ja, men om hänsyn tages till den långa resan från Sverige, så spelar icke denna färd en dominerande roll, och därtill kommer, att färden från järnvägen till Elgon har stor betydelse som en både nyttig och intressant orientering rörande landets allmänna karaktär. Med ungefär hälften torde för övrigt terrängfärden inom några år bliva förkortad genom en ny järnvägsanläggning. Vidare nackdelar: Det är ju lika kallt och regnigt som i Sverige under en ordinär sommar. Ja, det är visserligen sant. Men en evig svensk sommar är nu icke så avskräckande, och med temperaturförhållandena följer, att Elgon torde vara att räkna bland Centralafrikas sundaste områden.

Än fördelarna då? Vad har Mount Elgon att bjuda på?

— —»

Här följer ett försök att skildra Mount Elgons härligheter, men detta behöver ej upprepas, då läsaren redan känner det underbara berget rätt bra av den föregående beskrivningen. Dock skulle jag i detta sammanhang vilja fästa uppmärksamheten på dels, att jag i denna bok avsiktligt undvikit att behandla grottorna och fågellivet med tanke på att mina reskamrater komma att skriva härom, och dels, att vår expedition endast undersökte en del av Elgons ostsida. Av min färd norrut till Swam River och Lindbloms söderut till Kitosh fingo vi den uppfattningen att både växt- och djurlivet förändrar karaktär på ett märkligt sätt blott man flyttade sig några mil i ena eller andra riktningen.

Vid återkomsten till Nairobi slutfördes underhandlingarna med myndigheterna. Med guvernören kunde jag visserligen icke personligen sammanträffa på grund av att hans resor kommo i vägen de dagar jag var i Nairobi, men med flera av de ledande ämbetsmännens hjälp klarades dock frågan, så att guvernören godkände planen, att den svenska vetenskapliga stationen skulle

kostnadsfritt erhålla dispositionsrätt över ett område av 50 har i någon av Forest Reserves, exempelvis Mount Elgon.

Sin tacksamhet mot dem, som intresserat sig för stationsplanerna, har Kungl. Vetenskapsakademien senare visat genom att tillerkänna den stora Linné-medaljen åt guvernören, Major-General Sir Edward Northey samt medaljen i silver över J. A. Wahlberg åt the Assistant Chief Secretary, mr. W. J. Monson, the Conservator of Forests, mr. W. B. Jackson, the Acting Game Warden, mr. A. Blayney Percival och the Assistant Secretary, mr. C. E. G. Lane.

Sedan Mount Elgon-expeditionen återkommit till fosterjorden, har det oförtrutet arbetats vidare på ordnande av Afrikastationen, och efter samråd med Kungl. Vetenskapsakademien ha de ursprungliga donatorerna bildat den s. k. Afrikafonden, vars organisation och program framgår av här återgivna

Stadgar för Afrikafonden.

§ 1.

Svenska Fonden för främjande av naturvetenskaplig forskning i Afrika har till uppgift att ekonomiskt och praktiskt understödja systematisk svensk naturvetenskaplig forskning i Ost-Afrika samt i den mån så låter sig göra jämväl i andra delar av Afrika.

§ 2.

Fondens verksamhet skall omfatta dels skapande efter hand av mindre, fasta utgångspunkter för forskningen (stationer med tillhörande hjälpmaterial såsom tält o. d.) och dels rådgivande och understödjande verksamhet beträffande forskningsresors ordnande med hänsyn jämväl till ekonomiska faktorer.

§ 3.

Det tillkommer Kungl. Vetenskapsakademien att tilldela lämpliga personer de platser å stationerna, som fondstyrelsen för Akademien anmäler såsom disponibla.

§ 4.

Fondens begynnelsekapital utgör kontant tio tusen (10,000) indiska rupies samt viss utrustning såsom tält, gevär och ammunition.

§ 5.

Fonden förvaltas av en styrelse på tre (3) eller sex (6) personer, därav två tredjedelar väljas av dem, som tillskjutit kapital till fonden, samt en tredjedel utses av Kungl. Vetenskapsakademien bland Akademiens ledamöter eller ock bland universitetslärare vid rikets universitet.

Tre suppleanter för styrelseledamöterna skola utses efter samma grunder, som tillämpas vid val av ordinarie styrelseledamöter.

Ledamöterna i styrelsen åtnjuta ej någon ersättning.

§ 6.

Styrelsens uppgifter äro:

att förvalta fondens kontanta medel samt de byggnader och annan utrustning, som tillhöra fonden;

att till Kungl. Vetenskapsakademien göra anmälan om lediga platser vid stationerna;

att genom upplysningar till de av Kungl. Vetenskapsakademien utsedda platsinnehavarna underlätta planläggningen av deras arbete;

att genom en i Afrika bosatt representant för styrelsen tillhandagå platsinnehavaren med råd och för arbetet betydelsefulla rekommendationer;

att förvalta sådana stipendiefonder, som kunna komma att stå under fondens vård, samt efter Kungl. Vetenskapsakademiens hörande utse stipendiater till stipendier från sådana fonder;

att efter inhämtande av Kungl. Vetenskapsakademiens godkännande för varje särskilt fall bereda plats å stationerna under kortare tid för sådana utländska naturvetenskapsmän, som önska arbeta vid stationerna. Vid val mellan dylika utländska forskare böra brittiska, norska, danska och finska undersåtar äga företräde.

§ 7.

Fondstämma, till vilken kallelse skall skriftligen utgå till samtliga röstberättigade, hålles en gång under varje kalenderår. Därvid förekommer dels val av två tredjedelar av styrelsens ledamöter för tre år i sänder, i de fall där dylikt val skall ske, och av styrelsesuppleanter för ett år i sänder, dels ock val av en revisor och en revisorsuppleant för ett år i sänder.

Till grund för röstetalet lägges det av envar tillskjutna kon=tanta beloppet, dock att Kungl. Vetenskapsakademien skall i händelse av dödsfall bland dem, som tillskjutit kapital, städse inträda i den eller de dödas ställe såsom röstande med samma röstetal, som eljest tillkommit den eller de döda.

§ 8.

Därest det i en framtid skulle befinnas, att fonden skulle gagna den svenska naturvetenskapliga forskningen mera, om dess uppgift bleve ändrad, skall beslut därom kunna fattas genom enkel röst=majoritet vid tvenne på varandra följande fondstämmor med minst ett halvt års mellanrum. Beslut om sådan ändring må dock ej innefatta annat än uppgiftens ändring att avse främjandet av annan utomeuropeisk naturvetenskaplig forskning samt måste för vinnande av giltighet erhålla godkännande av Kungl. Veten=skapsakademien.

